

Ervaren Brede Welvaart

Hoe Brabanders de kwaliteit van hun leven en leefomgeving waarderen in 2022

Ervaren Brede Welvaart

Hoe Brabanders de kwaliteit van hun leven en leefomgeving waarderen in 2022

Mariëlle Blanken
Nel Verhoeven

Colofon

Het PON & Telos heeft dit onderzoek verricht in opdracht van

Provincie Noord-Brabant

Auteurs

Drs. Mariëlle Blanken

Dr. Nel Verhoeven

Met dank aan

Britte van Dalen MSc

Dr. Patrick Vermeulen

Fenna Bijster MSc

Katja Nagelkerke MSc

Sophie de Jong MSc

Dr. Marleen van der Haar

Opmaak tabellen en figuren

Drs. Stan ten Thije

Drs. Eva Stultjens

Beelenkamp Ontwerpers

Fotograaf

Your Storyteller

Datum

juni 2023

© 2023 Het PON & Telos

Het auteursrecht van deze publicatie berust bij Het PON & Telos. Gehele of gedeeltelijke overname van teksten is toegestaan, mits daarbij de bron wordt vermeld.

Vermenigvuldiging en publicatie in een andere vorm dan dit rapport is slechts toegestaan na schriftelijke toestemming van Het PON & Telos. Hoewel deze publicatie met de grootst mogelijke zorg is samengesteld, kan Het PON & Telos geen enkele aansprakelijkheid aanvaarden voor eventuele fouten.

Meer informatie

www.hetpon-telos.nl

Inhoudsopgave

Samenvatting

1	Inleiding	4
1.1	Aanleiding	4
1.2	Vraagstelling	6
1.3	Methode	7
1.4	Klankbordgroep	9
2	Ervaren brede welvaart in Noord-Brabant	10
2.1	Wat is ervaren brede welvaart?	10
2.2	Mate van ervaren brede welvaart	12
2.2.1	Onderscheid drie generaties in de stad en op het platteland	16
2.3	Wat zijn voorspellers van ervaren brede welvaart?	17
2.4	Samengevat	21
3	Waardering brede welvaart thema's	22
3.1	Waardering van de brede welvaart thema's	22
3.1.1	Welbevinden	25
3.1.2	Gezondheid	27
3.1.3	Arbeid en vrije tijd	29
3.1.4	Materiële welvaart	31
3.1.5	Samenleving	34
3.1.6	Wonen	37
3.1.7	Veiligheid	39
3.1.8	Milieu	43
3.2	Sterke en zwakke voorspellers van tevredenheid	47
3.3	Bouwstenen van welbevinden	48
3.3.1	Per generatie andere bouwstenen	50
3.4	Samengevat	52
4	Brede welvaart in de regio	53
4.1	Voorkeuren voor verbetering van brede welvaart	54
4.2	Verdeling over de regio's	56
4.3	Samengevat	58
5	Invloed van maatschappelijke ontwikkelingen op de kwaliteit van leven	59
5.1	Zorgen over maatschappelijke ontwikkelingen	60
5.2	Toekomstzorgen over eigen brede welvaart	61
5.3	Spreiding van de grootste zorgen	63
5.4	Ongelijke toekomstzorgen over de leefomgeving	64
5.5	Samengevat	65

6	Veranderen: kwestie van willen en kunnen	66
6.1	Actiebereidheid op brede welvaart thema's	67
6.2	Omgaan met veranderingen: vier typen mensen	71
6.3	Samengevat	73
7	Slotbeschouwing	74
7.1	Ervaren brede welvaart in 'het hier en nu'	75
7.2	Ervaren brede welvaart van 'later'	77
7.3	Van het hier en nu naar later	79
7.4	Van denken naar doen: suggesties voor vervolg	81
	Literatuur	66
	Bijlage A Onderzoeksverantwoording	
	Bijlage B Resultatensheets	

Samenvatting

In 'Ervaren Brede Welvaart' wordt voor het eerst grondig onderzocht hoe inwoners van Noord-Brabant zelf kijken naar hun brede welvaart: hoe mensen de kwaliteit van hun leven en leefomgeving waarderen. Onderzocht is hoe Brabanders de eigen brede welvaart beoordelen in het hier en nu en wat daarop van invloed is. Ook is onderzocht wat zij belangrijk vinden voor de verbetering van de brede welvaart in hun regio en welke zorgen zij zich maken voor de nabije toekomst. Verder is gekeken naar de mate waarin zij zelf bereid zijn om dingen anders te doen ter versterking van de brede welvaart. Wat is hun actiebereidheid (op thema's) en hoe gaan ze om met veranderingen? Het onderzoek is uitgevoerd onder ruim 10 duizend Brabanders van 18 jaar en ouder in het najaar van 2022.

Verschillende aspecten van brede welvaart zijn onderzocht (in overeenstemming met de 8 thema's uit de Regionale monitor brede welvaart van het CBS): welbevinden, gezondheid, materiële welvaart, arbeid & vrije tijd, samenleving, wonen, veiligheid en milieu. Als we de tevredenheid met de verschillende thema's samenvakken, blijkt dat Brabanders over het algemeen redelijk tevreden zijn met hun brede welvaart, met gemiddeld een 7,6 als rapportcijfer. Tegelijkertijd zien we ook dat de brede welvaart niet door iedereen positief wordt ervaren. De verschillen tussen regio's zijn gering; de verschillen binnen regio's zijn veel groter. Van de inwoners van Noord-Brabant is 61% tevreden, 34% deels tevreden en 5% ontevreden met de kwaliteit van hun leven en leefomgeving.

Tussen gemeenten zijn er relatief grote verschillen in ervaren brede welvaart. Zeker een aantal middelgrote gemeenten (Roosendaal gemiddeld 53% tevreden, Waalwijk 52%) en grotere gemeenten (Tilburg en Eindhoven beiden 54%) scoren relatief laag. De ervaren brede welvaart van mensen op het platteland is iets hoger dan in de stad, mogelijk vanwege specifieke (grootstedelijke) problemen. Er zijn grote verschillen tussen generaties. Zo is slechts 43% van de jongere generatie (18-29 jaar) in de stad tevreden met de eigen brede welvaart, terwijl dat voor ouderen (65+) in de stad op 73% ligt. Op het platteland zelfs 78%.

Verdiepende analyses laten zien dat generatie, inkomen en vertrouwen redelijk sterke voorspellers zijn van ervaren brede welvaart, maar belangrijker zijn redzaamheid en verbondenheid met de buurt. Redzaamheid betreft de mate waarin mensen grip hebben op het leven en dus met veranderingen kunnen omgaan. Ons onderzoek toont aan dat hoe redzamer mensen zijn, hoe meer tevreden ze zijn met de kwaliteit van hun leven en leefomgeving. Het gevonden verschil is majeur: 82% van de redzame mensen is tevreden met hun brede welvaart, terwijl slechts 37% van de niet-redzame mensen tevreden is. Dit is een krachtige basis waarop het bevorderen van de redzaamheid geagendeerd kan worden in het brede welvaartsbeleid. Het sluit tevens aan bij de recente aanbeveling van onder meer de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid: het belang van 'het vergroten van ieders grip op het leven' (Tiemeijer & Keizer, 2023: 104).

Mensen die zich verbonden voelen met de buurt beschikken over een belangrijke persoonlijke hulpbron in termen van veerkracht. Dit onderzoek toont aan dat buurtverbondenheid tevens een sterke voorspeller is voor ervaren brede welvaart: hoe

meer verbonden mensen zijn met hun buurt, hoe meer tevreden ze zijn met de kwaliteit van hun leven en leefomgeving. We zien wederom een majeur verschil tussen groepen mensen: 82% van mensen die zich verbonden voelen met de buurt is tevreden over de eigen brede welvaart in vergelijking met slechts 39% van de mensen die zich niet verbonden voelen met de buurt. Uit eerder onderzoek weten we dat de afgelopen jaren de verbondenheid met de buurt onder de Brabanders flink is gestegen. Waar in 2017 minder dan de helft van de Brabanders (43%) zich redelijk tot sterk verbonden voelde met de buurt, is dat sinds de Covid-19 pandemie gestegen naar 72% in het voorliggende onderzoek. Het vasthouden van deze sterke buurtbetrokkenheid in Noord-Brabant lijkt gezien de sterke voorspellende kracht voor positief ervaren brede welvaart wenselijk.

Als we inzoomen op de verschillende thema's van brede welvaart, blijkt dat Brabanders het meest tevreden zijn over het thema wonen. Materiële welvaart en tevredenheid met werk en vrije tijd scoren het laagst. Voor wat betreft gezondheid scoort met name tevredenheid over de fysieke gezondheid laag – slechts 42% van de Brabanders is daar tevreden over. Ook als we naar de afzonderlijke thema's kijken blijkt redzaamheid de belangrijkste voorspeller voor de tevredenheid met die thema's van brede welvaart. Hoe zelfredzamer hoe meer tevreden met het eigen welbevinden, de gezondheid, etc. Ook verbondenheid met de buurt, generatie, inkomen en vertrouwen blijken opnieuw belangrijke voorspellers voor tevredenheid met de verschillende thema's.

Kijkend naar het relatieve belang van de verschillende thema's voor de tevredenheid met het leven in het algemeen, dan springt gezondheid eruit, in het bijzonder psychische gezondheid. Daarna (ast) dragen tevredenheid met werk en dagelijkse bezigheden, materiële welvaart en sociale contacten een belangrijk deel bij aan de levenstevredenheid. De sociale en zeker de fysieke omgeving tellen daarin minder zwaar. Verschillen in bouwstenen zijn er vooral tussen generaties, waarbij opvalt dat vooral voor jongeren (18-29 jaar) hun gezondheid veel bijdraagt aan een tevreden leven. De positie van gezondheid te midden van andere thema's is sowieso opvallend: het scoort relatief laag qua tevredenheid (zeker lichamelijk) en vormt de belangrijkste bouwsteen voor tevredenheid met het leven in het algemeen – vooral voor jongeren. Het onderschrijft het belang van aandacht voor dit thema op beleids- en bestuursniveau.

Dat er in Nederland groeiende verschillen zijn in kansgelijkheid tussen de regio's is veel in het nieuws. In Noord-Brabant zijn er (gelukkig) geen regio's aan te wijzen waarvan gesteld kan worden dat voor de regio als geheel sprake is van een stapeling van achterstanden. Binnen de regio's komen die plekken overigens wel voor. Brede welvaart is ook in Noord-Brabant niet gelijkelijk verdeeld en verbeteringen zijn mogelijk. Als je Brabanders zelf vraagt wat volgens hen beter moet in de eigen regio, staat opnieuw gezondheid op een, gevolgd door veiligheid en de tevredenheid van mensen over hun financiële situatie. Tussen generaties zijn hierin weinig verschillen, al is de volgorde van de ranking per generatie wel verschillend. Gevraagd naar zorgen van Brabanders over maatschappelijke ontwikkelingen, springen zorgen over de stijgende kosten van levensonderhoud/inflatie er (najaar 2022) sterk uit, gevolgd door de toestroom van vluchtelingen en de verharding in de manier waarop mensen omgaan met elkaar. Als het gaat om de eigen mogelijkheden dan maken Brabanders zich vooral zorgen over hun toekomstige materiële welvaart en gezondheid. Aanvullende analyses laten zien dat huidige tevredenheid een voorspeller is van zorgen

over de eigen mogelijkheden: hoe tevredener nu – hoe minder zorgen over de eigen brede welvaart in de nabije toekomst.

Veranderingen ten behoeve van een duurzame en toekomstbestendige samenleving vragen om aanpassingen in het gedrag en leefstijl van haar inwoners. Naast een completer beeld van hoe Brabanders hun eigen brede welvaart ervaren, is het daarom cruciaal om inzicht te verkrijgen in de motivatie van Brabanders om mee te bewegen met de maatschappelijke thema's waar we als samenleving voor aan de lat staan. Vanuit gedragstheorie weten we dat gedragsverandering niet alleen vraagt om capaciteit (kunnen), maar ook om motivatie (willen) en gelegenheid om de gedragsverandering te laten zien.

Actiebereidheid van Brabanders blijkt opnieuw domein-specifiek te zijn. Zo is 80% van de Brabanders zeer bereid om zich in te zetten voor energiebesparingen in eigen huis, maar ligt bijvoorbeeld de bereidheid om meer te gaan werken of om te verhuizen veel lager. Relevante observaties voor respectievelijk duurzaamheidsbeleid, de arbeidsmarkt of het woonbeleid van provincie en gemeenten. Of hierin verandering mogelijk is, is niet alleen een vraag naar het 'willen', maar ook een naar het 'kunnen' van mensen. Naast actiebereidheid is in dit onderzoek daarom gekeken naar redzaamheid: de capaciteit van mensen om met veranderingen om te gaan. Gecombineerd levert dat een typologie van 4 typen mensen, die op verschillende manieren in beweging komen en gebracht kunnen worden.

De typologie van vier typen mensen die we gevonden hebben op basis van de houdingskenmerken redzaamheid en veranderingsbereidheid van mensen laat helder zien hoe belangrijk het is om de situatie van inwoners beter te leren begrijpen. Een *standvastige redzame* vraagt immers een andere benadering in beleid dan de *afhankelijke beweger*. De typologie kan ingezet worden als middel om de bewustwording over al dan niet realistische mensbeelden bij beleid te stimuleren. Het is daarbij van belang te realiseren dat het aantal inwoners van Noord-Brabant evenredig verdeeld is over de vier typen. En ook dat de typen divers van aard zijn; redelijk vergelijkbare verdeling van klassieke achtergrondkenmerken als inkomen, stad-platteland en generatie. Dit betekent dat bijvoorbeeld de *redzame beweger* zowel jong als oud kan zijn, in de stad als op het platteland kan wonen en veel of weinig te besteden kan hebben.

Ten slotte worden in het rapport diverse aanbevelingen gedaan om te komen van denken naar doen. Dat daarbij in beleid en uitvoering een scherper oog voor verschillen tussen mensen noodzakelijk is, komt opnieuw nadrukkelijk naar voren. Het onderzoek onderschrijft het belang van aandacht voor de menselijke maat op beleids- en uitvoeringsniveau. Het debat – of beter: de dialoog – is daarbij een onmisbare aanvulling op monitoring in de beleidsuitvoering en systematische impactmonitoring voor de langere termijn.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Het belang van brede welvaart als bril wordt op steeds meer plekken erkend. Zowel overheden als maatschappelijke organisaties en het bedrijfsleven omarmen het als wenkend perspectief in een tijd waarin duidelijk is dat er geen ééndimensionale, simpele oplossingen bestaan voor de grote, maatschappelijke veranderopgaven (rondom bijvoorbeeld klimaatverandering, aanhoudende tekorten op de arbeidsmarkt, armoedevraagstukken, verstedelijkingsopgaven in relatie tot woningnood, energie en de transitie van het landelijke gebied). Brede welvaart wordt nadrukkelijk gezien als aansporing voor een andere manier van kijken, integraal met oog voor alles wat van waarde is voor de kwaliteit van leven en de leefomgeving. Daarbij worden verschillende dimensies tegelijk en in samenhang meegenomen; brede welvaart betreft de kwaliteit van leven in het hier en nu en de impact daarvan op toekomstige generaties en andere plekken (Horlings & Smits, 2019). Om de brede welvaartsontwikkeling in de regio te kunnen volgen, werken de landelijke planbureaus en het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) al geruime tijd samen aan de (door)ontwikkeling van instrumentarium om brede welvaart te meten. Zo is er, voortbouwend op de zogenaamde CES-systematiek¹ en de benadering van duurzame ontwikkeling van de commissies Brundtland (1987) en Stiglitz et al. (2009), een nationale en [regionale monitor brede welvaart](#) ontwikkeld.

Voor de provincie Noord-Brabant geven de regionale monitor brede welvaart van CBS alsook de [Staat van Brabant](#) een goed eerste beeld van de brede welvaart. Deze cijfermatige overzichten geven inzicht in belangrijke elementen van brede welvaart in de regio oftewel de omstandigheden waaronder mensen leven en de middelen die hen ter beschikking staan. Echter, inzichten over hoe mensen hun omstandigheden en middelen (brede welvaart) ervaren ontbreken grotendeels. Daardoor is het ook onduidelijk hoe de ervaren brede welvaart is verdeeld in de samenleving en of er verschillen zijn tussen groepen mensen die mogelijk duiden op sociale ongelijkheid. Dat die verschillen er zijn – ook in Brabant – is waarschijnlijk en zeer relevant voor beleidsontwikkelaars. Eerder werd hiervoor al aandacht gevraagd (Blanken et al., 2021). Longitudinaal onderzoek van het SCP laat zien dat ongelijkheid zich niet enkel uittekent langs economische lijnen (verdeling van inkomen, financieel vermogen, opleidingsniveau, arbeidsmarktpositie), maar ook langs lijnen van persoonlijk, sociaal en cultureel kapitaal (zoals gezondheid, redzaamheid en sociaal netwerk) en dat verschillen in tevredenheid met het leven daarmee samengaan (Vrooman et al., 2023).

¹Een statistisch raamwerk dat is opgesteld door de Verenigde Naties, de OESO en Eurostat (2014) en dat is onderschreven door 65 landen.

De provincie Noord-Brabant heeft als missie om de regio en haar inwoners zo goed mogelijk voor te bereiden op de toekomst, waarvoor inzicht in de brede welvaart in Brabant essentieel is². Om richting te geven aan de toekomstbestendigheid van Brabant heeft de provincie in de omgevingsvisie 'De Kwaliteit van Brabant' samen met Brabanders vijf opgaven en bijbehorende ambities voor de toekomst geformuleerd. Deze ambities betreffen vaak sociaal-maatschappelijke veranderingsprocessen die ook om aanpassingen vragen in het gedrag en leefstijl van mensen. Naast een completer beeld van hoe Brabanders hun eigen brede welvaart ervaren, is het daarom relevant om inzicht te krijgen in de mate waarin Brabanders bereid zijn om dingen anders te gaan doen. Om die redenen stelde de provincie begin 2022 de vraag: hoe waarderen onze inwoners hun kwaliteit van leven en leefomgeving en in hoeverre zijn zij bereid om mee te bewegen met veranderingen die nodig zijn om te komen tot een Noord-Brabant waarin alle inwoners kunnen genieten van een hoge kwaliteit van leven?

De provincie Noord-Brabant geeft hiermee gehoor aan het al langer gevoerde pleidooi om het menselijk perspectief mee te nemen in beleid en bestuur (zie bijvoorbeeld WRR, 2012; 2017; Putters, 2022; SCP, 2022a: 2022b). Door het genereren van verdiepende inzichten in de ervaren brede welvaart van haar inwoners, neemt de provincie Noord-Brabant haar inwoners serieus en laat zij het menselijk perspectief onderdeel zijn van de publieke beleidsvorming. Voorliggende publicatie vormt een startpunt voor de dialoog in de beleidspraktijk. Het geeft inzicht in de staat van de ervaren brede welvaart en biedt daarmee gespreksonderwerpen voor het gesprek met bestuurders en beleidsmakers op regionaal en gemeentelijk niveau. Denk bijvoorbeeld aan de transitie van het landelijk gebied. Inzicht in de ervaren brede welvaart en het belang dat inwoners hechten aan de verbetering van hun streek voedt de dialoog over leefbaarheid en kwaliteit van leven in het transitieproces. En dat is waardevol, want het betreft immers een geleefd landschap, vol van sociale en culturele betekenis (Janssen, 2023).

² Zie ook uitvoeringsagenda brede welvaart van de Provincie Noord-Brabant, 2022.

1.2 Vraagstelling

Om de oorspronkelijke vraag van de provincie te kunnen beantwoorden werken we met vijf hoofdonderwerpen en bijhorende onderzoeksvragen.

1 Ervaren brede welvaart

- Wat is ervaren brede welvaart?
- Hoe ervaren inwoners van Noord-Brabant de brede welvaart in hun leven?
- Welke factoren zijn van invloed op ervaren brede welvaart?
- Hoe is de ervaren brede welvaart verdeeld in Noord-Brabant?

2 Waardering van de brede welvaart thema's

- Hoe tevreden zijn Brabanders met hun mogelijkheden op de thema's: welbevinden, gezondheid, materiële welvaart, arbeid & vrije tijd, samenleving, wonen, veiligheid en milieu?
- Welke kenmerken van mensen zijn van invloed op de waardering van de brede welvaart thema's?
- Hoe is de tevredenheid van mensen met het leven in het algemeen opgebouwd?

3 Verbeteringen van brede welvaart in de regio

- Wat vinden Brabanders belangrijk voor de verbetering van brede welvaart in de regio waar zij wonen?
- In hoeverre hangen de voorkeuren van verbetering samen met de eigen ervaren brede welvaart?

4 Toekomstzorgen over brede welvaart

- Maken Brabanders zich zorgen over maatschappelijke ontwikkelingen die drukken op de kwaliteit van leven en leefomgeving?
- In hoeverre maken Brabanders zich zorgen over hun brede welvaart in de nabije toekomst?

5 Actiebereidheid

- In hoeverre zijn Brabanders bereid om dingen anders te doen ter versterking van de brede welvaart?
- Wat is de actiebereidheid van Brabanders op de thema's van brede welvaart?
- Kunnen Brabanders getypeerd worden naar hoe zij omgaan met veranderingen?

1.3 Methode

Om de onderzoeksvragen te beantwoorden, is een vragenlijstonderzoek uitgevoerd onder ruim 10 duizend Brabanders. Hier geven wij een kort overzicht van de gebruikte methoden. Voor een uitgebreide verantwoording van de gebruikte methoden verwijzen wij naar bijlage A van dit rapport.

Vragenlijstonderzoek

Voor dit onderzoek zijn 10.036 Brabanders van 18 jaar en ouder via het Multiscope panel bevestigd over hun ervaren brede welvaart, voorkeuren voor verbetering van brede welvaart in de regio, zorgen over de nabije toekomst en actiebereidheid. Dat is gedaan met behulp van een online vragenlijst, die is uitgezet in het najaar van 2022 – van maandag 3 oktober tot en met zondag 13 november. Bij de operationalisatie van de concepten is gebruik gemaakt van vragenlijsten uit eerdere onderzoeken van het CBS (Regionale monitor brede welvaart, 2021), het Sociaal Planbureau Groningen (Delfmann et al., 2021) en eigen onderzoek (Van Dalen et al., 2022; Blanken et al., 2021). In Tabel 12 in bijlage A hebben we informatie opgenomen over de uitwerking van deze concepten in concrete vragen. Met een steekproef van deze omvang kunnen we uitspraken doen over de grote en middelgrote gemeenten op gemeenteniveau en voor de kleinere gemeenten op regioniveau in Noord-Brabant. We beseffen dat we via deze manier van onderzoek doen ook bepaalde groepen in de samenleving niet hebben bereikt, zoals bijvoorbeeld mensen die niet of onvoldoende digitaal vaardig of laaggeletterd zijn.

Populatie en steekproef

De populatie van dit onderzoek is de bevolking van Noord-Brabant van 18 jaar en ouder. De data uit de steekproef is gewogen naar geslacht, leeftijd, opleidingsniveau en regio (COROP). De verschillende factoren zijn als volgt gewogen:

- Leeftijd: 75-plussers en 30 tot 40-jarigen zijn iets ondervertegenwoordigd, 65 tot 75-jarigen zijn iets oververtegenwoordigd;
- Opleiding: Lager opgeleiden zijn iets ondervertegenwoordigd, hoger opgeleiden iets oververtegenwoordigd;
- Gender: mannen zijn oververtegenwoordigd ten opzichte van vrouwen;
- Corop: regio (COROP) is in de steekproef nagenoeg hetzelfde verdeeld als de doelpopulatie.

Bij ondervertegenwoordiging was de weegfactor > 1 , bij oververtegenwoordiging < 1 .

Data analyse

De resultaten van de analyse zijn verkregen door middel van beschrijvende analyses op (gewogen) data, toetsen van verschillen en verbanden tussen groepen en analyses voor de effecten op ervaren brede welvaart. Voor een uitgebreid overzicht van de gebruikte (toets)instrumenten verwijzen wij (andermaal) naar bijlage A bij dit rapport.

Onderzoekskwaliteit

Om een goede onderzoekskwaliteit te verkrijgen houden wij criteria van betrouwbaarheid en validiteit in het oog. Voor een goede betrouwbaarheid zijn dat: steekproefomvang, 4-ogen principe, peer consultatie en -advies, nauwgezet contact met de opdrachtgever gedurende het onderzoek (bijvoorbeeld door het instellen van een klankbordgroep), audit trail (het nauwgezet bijhouden van alle stappen in het onderzoeksproces), intersubjectiviteit (overleg en overeenstemming over instrumentgebruik en interpretatie). Voor validiteit letten wij op het vermogen om (de juiste) conclusies te trekken en de generaliseerbaarheid van de resultaten. Bruikbaarheid van de resultaten, bijvoorbeeld voor het ontwikkelen van (provinciaal) beleid, wordt bereikt door helder en transparant taalgebruik, herkenbare resultaten en relevante aanbevelingen.

Presentatie van de onderzoeksresultaten

De resultaten zijn zowel beschrijvend als toetsend van aard. De resultaten worden in de publicatie gepresenteerd op het niveau van de provincie, COROP-regio's, grote en middelgrote gemeenten³. Daarnaast gebruiken we het onderscheid stad en platteland en drie generaties. Gebaseerd op het idee dat de levensfase waarin iemand zich bevindt uitmaakt voor de mogelijkheden die iemand heeft, hebben we de Brabanders ingedeeld in drie generaties:

- Jongere generatie: 18 t/m 29 jaar;
- Middelbare generatie: 30 t/m 64 jaar;
- Oudere generatie: 65 jaar en ouder.

Zo verbetert bijvoorbeeld over het algemeen de financiële situatie met het ouder worden, terwijl de persoonlijke mobiliteit veelal afneemt. Naast het analyseren van generatieverschillen, kijken we ook naar de ervaren brede welvaart in de stad en op het platteland. We hebben voor de mate van stedelijkheid de definiëring van het CBS gehanteerd, waarbij we twee categorieën gebruiken:

- Stad: matig tot (zeer) stedelijk;
- Platteland: weinig tot niet stedelijk.

³ In deze publicatie vallen Oss en Roosendaal onder de middelgrote gemeenten, aangezien ze qua aantal inwoners en mate van stedelijkheid in die categorie vallen. Echter zijn we ons ervan bewust dat deze gemeenten – gezien de stedelijke problematiek – op bestuurlijk niveau zijn toegevoegd aan de B5 gemeenten. Bij de interpretatie van de resultaten dient dit in ogenschouwen genomen te worden.

Het idee daarachter is dat de aanwezige mogelijkheden op het platteland anders kunnen zijn dan in de stad. Zo zijn bijvoorbeeld natuurgebieden meer nabij op het platteland terwijl dagelijkse voorzieningen zoals de supermarkt, drogist of huisarts juist in de stad meer nabij zijn. In de presentatie van de cijfers hanteren we de verdeling in drie categorieën van ervaren brede welvaart en van tevredenheid met de onderliggende thema's brede welvaart:

- Tevreden = rapportcijfer 7,6 of hoger
- Deels tevreden = rapportcijfer 5,6 t/m 7,5
- Ontevreden = rapportcijfer 5,5 of lager

Zie bijlage A voor meer informatie over de gebruikte concepten.

Tot slot staan in bijlage B overzichten van de resultaten van het onderzoek per regio en gemeente gepresenteerd.

1.4 Klankbordgroep

Ter begeleiding van het onderzoek hebben we gebruik gemaakt van een externe klankbordgroep, samengesteld met mensen uit het werkveld met een diversiteit aan expertises. Leden van de klankbordgroep zijn:

- Ward Stadhouders (opdrachtgever, provincie Noord-Brabant)
- Ton Pulles (Metropoolregio Eindhoven, coördineert brede welvaartsactiviteiten voor de MRE)
- Remko van der Sanden (programmamanager Regiodeal Midden- en West-Brabant)
- Maja Rocak (lector sociale veerkracht bij Fontys Hogeschool)
- Arna Arnautovic (kwartiermaker Centre of Expertise Brede Welvaart & Nieuw Ondernemerschap bij Avans Hogeschool)
- Edgar van Leest (Strategy Unit, adviseur uitvoeringsagenda Brede Welvaart PNB)
- Elles Breebaart (projectleider gezondheid, provincie Noord-Brabant)
- Senta Schiffeleers (programmamanager brede welvaart, provincie Noord-Brabant)
- Wendy Oudshoorn (opdrachtnemer brede welvaart, provincie Noord-Brabant)

2 Ervaren brede welvaart in Noord-Brabant

Hoe Brabanders de brede welvaart in het eigen leven waarderen staat centraal in dit hoofdstuk. Brede Welvaart biedt een integrale blik op hoe de provincie Noord-Brabant en haar regio's ervoor staan, waarbij kwaliteit van leven en de leefomgeving van mensen centraal staan. Die kwaliteit wordt bepaald door een samenspel van mogelijkheden op de thema's: welbevinden, gezondheid, materiële welvaart, arbeid & vrije tijd, samenleving, wonen, veiligheid en milieu. We gaan eerst dieper in op wat ervaren brede welvaart is en hoe Brabanders dat in hun eigen leven ervaren, waar relevant presenteren we uitsplitsingen op provinciaal, regionaal en gemeentelijk niveau. In bijlage B staan de resultaten per regio en gemeente weergegeven. Meer specifiek onderscheiden we de ervaren brede welvaart van drie verschillende generaties die woonachtig zijn in de stad of op het platteland. Om beter te kunnen begrijpen wat maakt dat iemand al dan niet tevreden is met zijn of haar brede welvaart, kijken we naar de voorspellers van ervaren brede welvaart. Tot slot geven we een reflectie op de staat van ervaren brede welvaart in Noord-Brabant.

2.1 Wat is ervaren brede welvaart?

Brede welvaart is een relatief nieuw concept en zeker naar de mate waarin mensen die zelf ervaren is nog weinig onderzoek gedaan. Tot op heden wordt de enkelvoudige vraag naar tevredenheid met het leven vaak gebruikt als maat, waarbij respondenten met een rapportcijfer antwoord geven op de vraag (Burger & Veenhoven, 2021; Delfmann et al., 2021). Het idee is dat mensen in het antwoord dat ze hierop geven een impliciete afweging maken van alle aspecten die daaraan ten grondslag liggen (zoals tevredenheid met de eigen gezondheid, de financiële situatie, de woning en de leefomgeving). In dit onderzoek hebben we ervoor gekozen om deze afweging niet impliciet te laten zijn, maar mensen bewust hun tevredenheid met verschillende aspecten in het leven te laten scoren. Daarbij hebben we de acht thema's uit de CBS-monitor als vertrekpunt genomen. Dat zijn: welbevinden, gezondheid, materiële welvaart, arbeid & vrije tijd, samenleving, wonen, veiligheid en milieu. Op deze manier krijgen we zicht op hoe Brabanders hun eigen brede welvaart ervaren, oftewel de waardering van inwoners van hun kwaliteit van leven en leefomgeving in het hier en nu.

Concreet hebben we de respondenten van het populatieonderzoek een vraag voorgelegd die gaat over hun tevredenheid met onderwerpen die horen bij deze thema's van brede welvaart in hun eigen leven en die gebaseerd zijn op de resultaten van het kwalitatieve vooronderzoek naar een fijn leven in Noord-Brabant (Van Dalen et al., 2022). Bijvoorbeeld *Hoe tevreden of ontevreden ben je met jouw leven in het algemeen, met de manier waarop mensen met elkaar omgaan in jouw buurt, met het huis waarin je woont, met het groen in jouw leefomgeving?* De respondenten konden met een rapportcijfer van 1 tot 10 hun mate van tevredenheid aangeven voor in totaal 17 onderwerpen (zie Tabel 1).

Tabel 1 Elementen van ervaren brede welvaart

Thema's van brede welvaart	Onderwerpen
Welbevinden	Leven in het algemeen
Gezondheid	Psychische gezondheid
	Lichamelijke gezondheid
	Persoonlijke mobiliteit
Materiële welvaart	Financiële situatie
Arbeid & vrije tijd	Werk of dagelijkse bezigheden
	Vrije tijd
Samenleving	Sociale contacten
	Omgang buurtbewoners
Veiligheid	Veiligheid in het algemeen
	Veiligheid in de buurt
Wonen	Leefbaarheid in de buurt
	Woning
	Dagelijkse voorzieningen
Milieu	Nabijheid natuurgebied
	Groen in de leefomgeving
	Milieukwaliteit leefomgeving
<i>Noot: zie bijlage A voor de vraagstelling</i>	

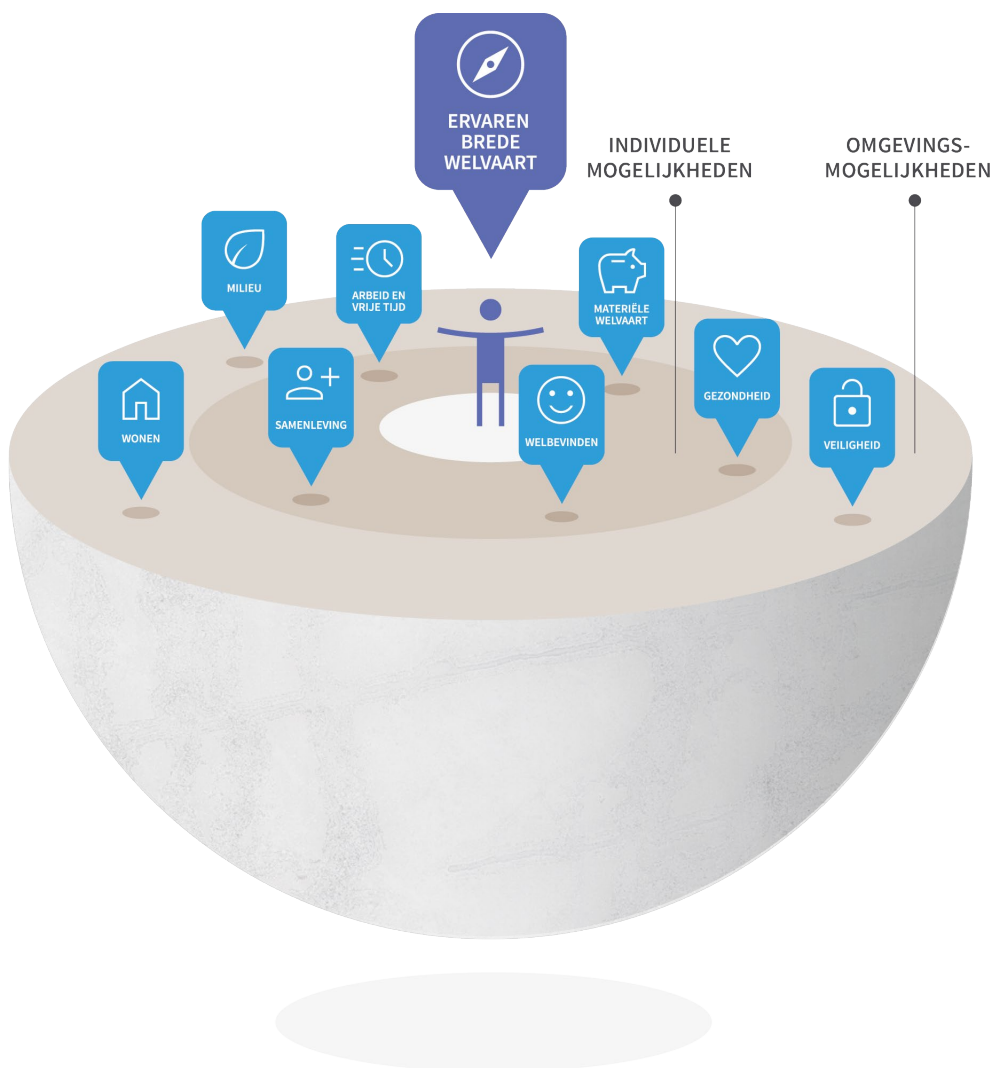
Door deze wijze van uitvragen is het mogelijk om ervaren brede welvaart in één samengestelde maat uit te drukken⁴. Deze overkoepelende maat geeft een goede eerste indruk van hoe Brabanders overall de brede welvaart in hun eigen leven in het hier en nu ervaren. In het volgende hoofdstuk gaan we dieper in op de resultaten per afzonderlijk thema van brede welvaart.

Figuur 1 is een visuele weergave van de samengestelde maat ervaren brede welvaart. Zoals gezegd gaat ervaren brede welvaart over de waardering van mensen van hun kwaliteit van leven en leefomgeving. Die kwaliteit wordt bepaald door een samenspel van mogelijkheden op de thema's: welbevinden, gezondheid, materiële welvaart, arbeid & vrije tijd, samenleving, wonen, veiligheid en milieu. Daarbij bestaat er een onderscheid tussen onderwerpen die gaan over individuele mogelijkheden en onderwerpen die gaan over de sociale en fysieke mogelijkheden in de leefomgeving⁵. Het thema samenleving gaat over beide.

⁴ Met een Cronbach's alpha van 0.92 is de variabele 'ervaren brede welvaart' ruim voldoende betrouwbaar gebleken om als één schaal te hanteren en te gebruiken om te onderzoeken welke factoren voorspellend zijn voor ervaren brede welvaart. Zie bijlage A voor verdere toelichting.

⁵ Zie factoranalyse in bijlage A.

Figuur 1 Ervaren brede welvaart: tevredenheid met de kwaliteit van leven en leefomgeving

INDIVIDUELE MOGELIJKHEDEN

- **welbevinden**
leven in het algemeen
- **gezondheid**
psychische gezondheid
lichamelijke gezondheid
persoonlijke mobiliteit
- **materiële welvaart**
financiële situatie
- **arbeid en vrije tijd**
werk of andere dagelijkse bezigheden
vrije tijd
- **samenleving**
sociale contacten

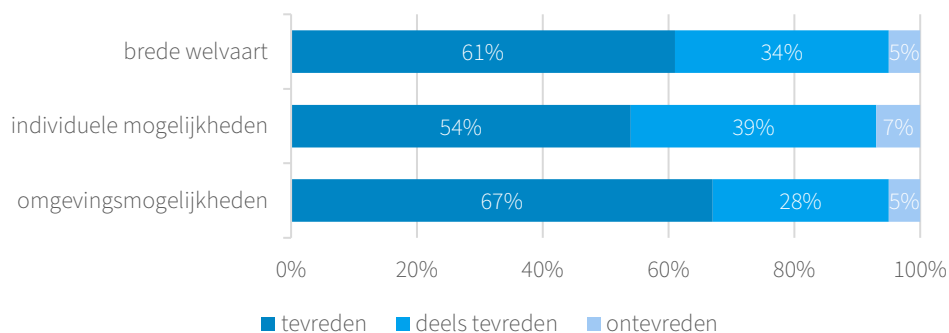
OMGEVINGS-MOGELIJKHEDEN

- **samenleving**
omgang buurtbewoners
- **wonen**
woning
dagelijkse voorzieningen
leefbaarheid in de buurt
- **veiligheid**
veiligheid in de buurt
veiligheid in het algemeen
- **milieu**
nabijheid natuurgebied
groen in de leefomgeving
milieu-kwaliteit leefomgeving

2.2 Mate van ervaren brede welvaart

Brabanders geven hun eigen brede welvaart gemiddeld een 7,6 als rapportcijfer⁶. Dat gemiddelde geldt voor alle COROP-regio's in Noord-Brabant met uitzondering van Noordoost-Brabant, daar geven inwoners gemiddeld een 7,7 als rapportcijfer. De totaalscores voor Noord-Brabant in figuur 2 laten zien dat iets meer dan de helft van de Brabanders (61%) tevreden is met brede welvaart in het algemeen, 34% is niet tevreden en ook niet ontevreden en 5% is ontevreden⁷. Over het algemeen zijn Brabanders vaker tevreden over de mogelijkheden van hun sociaal en fysieke leefomgeving (67%) dan over hun individuele mogelijkheden (54%)⁸.

Figuur 2 Ervaren brede welvaart in Noord-Brabant (2022)

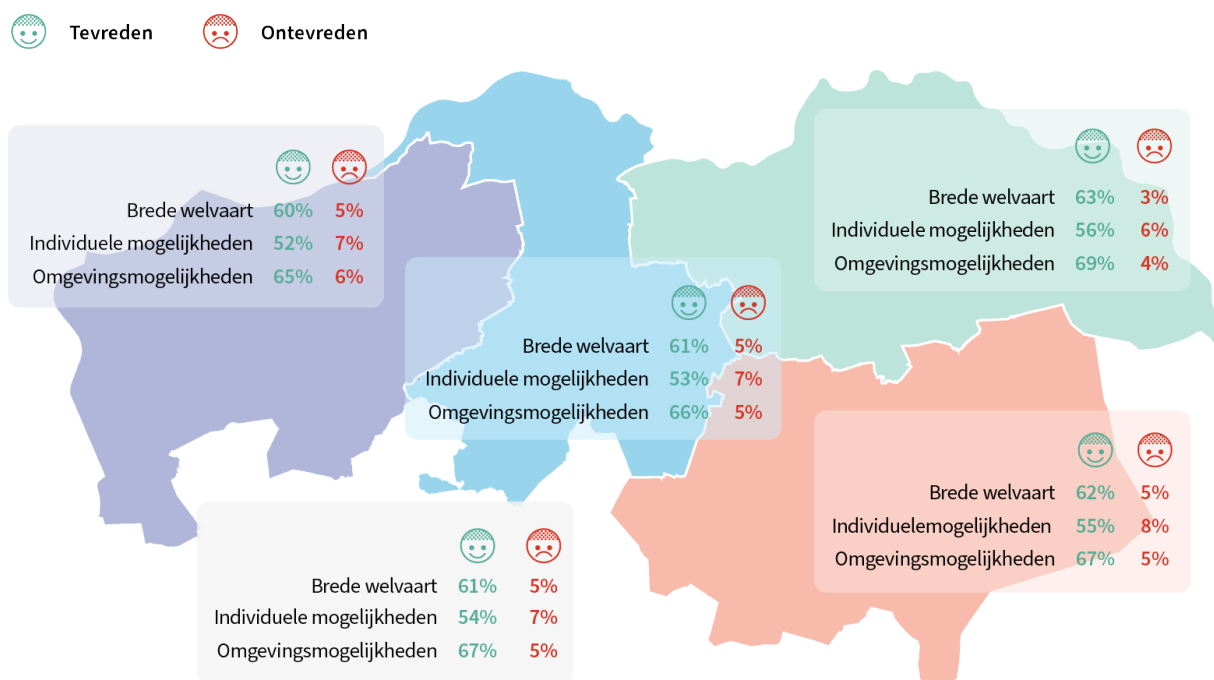
De ervaren brede welvaart is vergelijkbaar in de vier COROP regio's. Gemiddeld is 60-63% van de inwoners tevreden en 3-5% ontevreden over de eigen brede welvaart (figuur 3).

⁶ Samengestelde maat van de tevredenheidsscores op de onderwerpen in figuur 1, zie ook bijlage A voor de exacte score berekening.

⁷ Tevreden= rapportcijfer 7,6 en hoger, deels tevreden= rapportcijfer 5,6 t/m 7,5, ontevreden= rapportcijfer 5,5 of lager. Zie ook paragraaf 1.3 of bijlage A.

⁸ $t(10.034)=-31,2; p<0,001$.

Figuur 3 Tevredenheid met brede welvaart naar COROP-regio in Noord-Brabant in percentages van het totaal (2022)

Op het schaalniveau van gemeenten geldt dat voor de grote gemeenten de ervaren brede welvaart vergelijkbaar is (Tabel 2). Vergelijken we de middelgrote gemeenten met elkaar dan zien we grotere verschillen in ervaren brede welvaart. Het aandeel tevreden inwoners in Altena (67%) en Meierijstad (66%) is een stuk groter dan in Roosendaal (53%) of Waalwijk (52%). Een mogelijke verklaring voor deze verschillen is de gemeentegrootte. Zowel Altena, Meierijstad als Land van Cuijk zijn gemeenten die zijn opgebouwd uit verschillende kleine kernen. Verdiepende analyses leren ons dat mensen op het platteland over het algemeen een iets hogere brede welvaart ervaren (rapportcijfer 7,8) dan mensen in de stad (rapportcijfer 7,6)⁹. Gemiddeld is 67% van de inwoners van kleine gemeenten in Noord-Brabant tevreden met de eigen brede welvaart, wat een stuk hoger is dan gemiddeld in de grote en middelgrote gemeenten (resp. 56%, 61%). Voor Roosendaal en Waalwijk gaat deze mogelijke verklaring van gemeentegrootte niet op, het aandeel inwoners dat tevreden is met de eigen brede welvaart is in deze middelgrote gemeenten zelfs kleiner dan in de grootste Noord-Brabantse steden (resp. 53%, 52%, en 54% in Tilburg en Eindhoven). Een meer plausibele verklaring lijkt een eerder gesignaleerd probleem voor middelgrote gemeenten dat ze geconfronteerd worden met grootstedelijke problemen terwijl ze tegelijkertijd over minder middelen en mogelijkheden beschikken om hiermee om te gaan (Blanken et al. 2016; BrabantKennis, 2016; Dagevos et al., 2014)

⁹ $t(10.005) = -9,42; p < 0,001$.

Tabel 2 Ervaren brede welvaart naar gemeentegrootte in Noord-Brabant (2022)

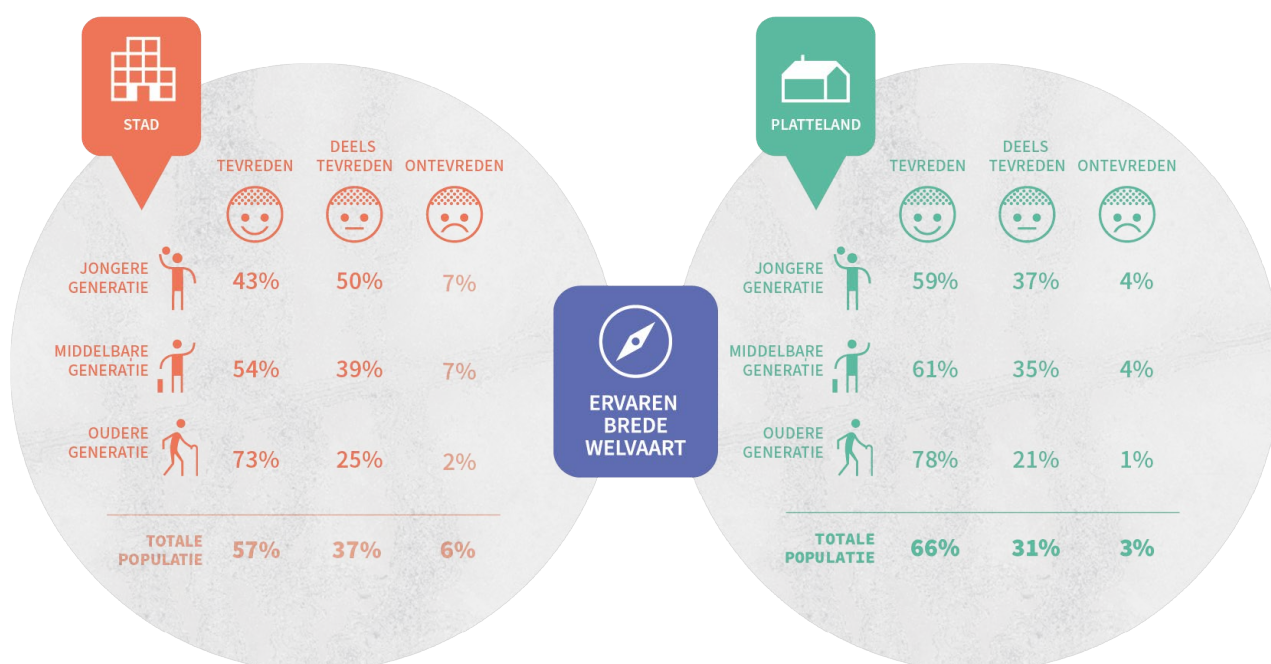
Grote gemeenten	tevreden	deels tevreden	ontevreden
Helmond	59%	36%	4%
Den Bosch	59%	38%	3%
Breda	58%	36%	6%
Tilburg	54%	40%	6%
Eindhoven	54%	39%	7%
Gemiddelde grote gemeenten	56%	38%	6%

Middelgrote gemeenten	tevreden	deels tevreden	ontevreden
Altena	67%	27%	6%
Meierijstad	66%	30%	4%
Land van Cuijk	65%	30%	5%
Maashorst	65%	34%	2%
Bergen op Zoom	63%	32%	5%
Oosterhout	60%	37%	3%
Oss	60%	34%	6%
Roosendaal	53%	39%	8%
Waalwijk	52%	44%	4%
Gemiddelde middelgrote gemeenten	61%	34%	5%

2.2.1 Onderscheid drie generaties in de stad en op het platteland

We onderscheiden de ervaren brede welvaart van drie verschillende generaties (jongere, middelbare en oudere generatie) die woonachtig zijn in de stad of op het platteland. Gebaseerd op het idee dat de levensfase waarin iemand zich bevindt uitmaakt voor welke mogelijkheden aanwezig zijn in het leven, alsook dat de aanwezige mogelijkheden op het platteland anders kunnen zijn dan in de stad (zie ook paragraaf 1.3.). Figuur 4 laat zien hoe mensen in de stad en op het platteland hun brede welvaart ervaren.

Figuur 4 Ervaren brede welvaart naar stedelijkheid en generatie (2022)

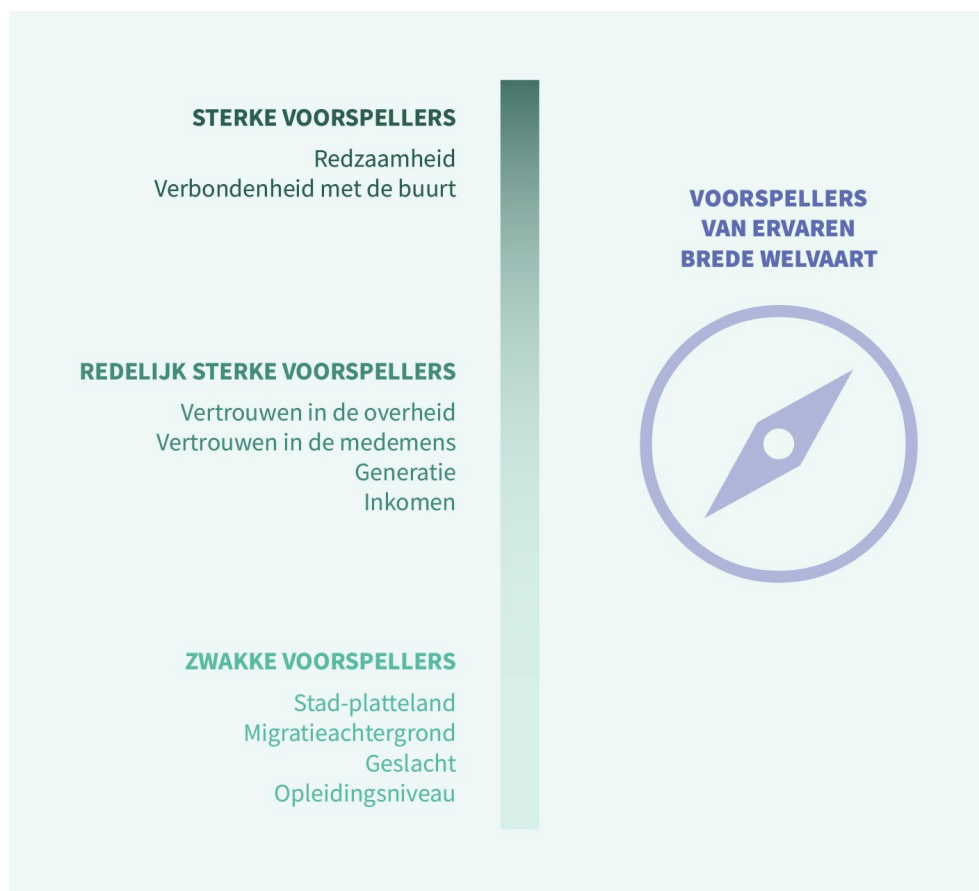

Mensen die op het platteland wonen zijn over het algemeen iets vaker tevreden over de mogelijkheden die ze hebben in hun leven dan mensen die in de stad wonen (resp. 66%, 57% tevreden). Zoomen we in op generaties die in de stad of op het platteland wonen, dan valt op dat minder dan de helft van de jongere generatie in de stad tevreden is met de eigen brede welvaart, terwijl 73% van de oudere generatie in de stad en zelfs meer dan driekwart van de oudere generatie op het platteland de eigen brede welvaart een rapportcijfer geeft van 7,6 of hoger.

2.3 Wat zijn voorspellers van ervaren brede welvaart?

We zagen al dat leeftijd uitmaakt voor de ervaren brede welvaart. Ook de plek (stad of platteland) speelt hierbij een rol. We hebben geanalyseerd welke kenmerken van mensen van invloed zijn op ervaren brede welvaart. We zien dat het niet zozeer de achtergrondkenmerken van mensen (m.u.v. leeftijd en inkomen) zijn die van directe invloed zijn op ervaren brede welvaart, maar eerder houdingskenmerken zoals redzaamheid, buurtverbondenheid en vertrouwen. Figuur 5 laat zien welke kenmerken sterke en zwakke voorspellers zijn¹⁰.

Figuur 5 Voorspellers van ervaren brede welvaart in Noord-Brabant

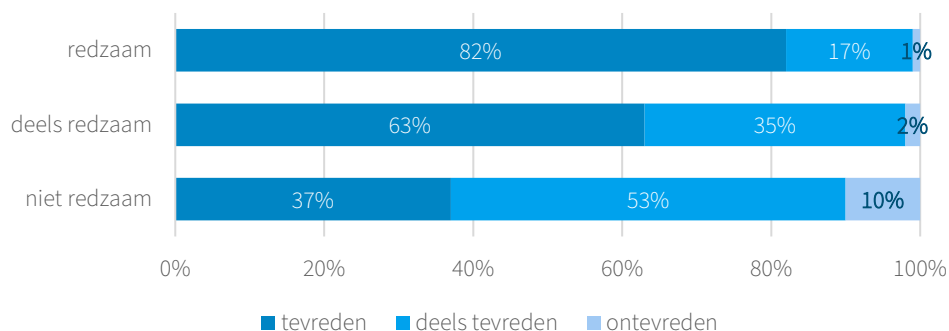

¹⁰ Om de sterkte van de voorspellers te bepalen hebben we gekeken naar de gestandaardiseerde BETA coëfficiënten. Een BETA geeft aan hoe sterk de invloed van de variabele is op de afhankelijke variabele. We hanteren de indeling: sterke voorspeller (BETA ≥ 0.250), redelijk sterke voorspeller (BETA tussen $0.075 - 0.250$), zwakke voorspeller (BETA < 0.075). Zie bijlage A voor verdere toelichting.

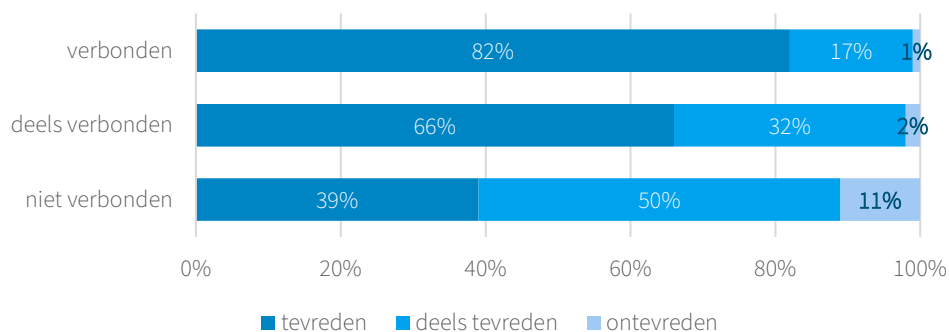
De meeste krachtige voorspellers voor ervaren brede welvaart zijn de redzaamheid en verbondenheid van mensen met de buurt. Dit betekent dat hoe zelfredzamer en meer verbonden met de buurt mensen zijn, des meer tevreden zij zijn met hun brede welvaart. Het belang van redzaamheid werd al eerder benadrukt in onderzoek naar sociale veerkracht (Blanken et al., 2021; Van Pelt & Ročak,, 2023). Redzaamheid is de kern van veerkracht. Het betreft het vermogen van mensen om met veranderingen om te gaan, het bepaalt in hoeverre men regie voert over het eigen leven. Verbondenheid met de buurt is een belangrijk persoonlijke hulpbron die bijdraagt aan de veerkracht van mensen (Blanken et al., 2021; Mulder, 2017). De kenmerken vertrouwen, generatie en inkomen van mensen hebben een minder krachtige voorspellende waarde voor ervaren brede welvaart.

In figuren 6a en 6b zien we de invloed van redzaamheid en betrokkenheid op de ervaren brede welvaart weergegeven. Slecht 37% van de niet redzame mensen is tevreden over de eigen brede welvaart, terwijl dat voor 82% van redzame mensen geldt. Eenzelfde beeld zien we als we mensen indelen naar hun verbondenheid met de buurt. Van de mensen die zich verbonden voelt met de buurt geeft 82% een rapportcijfer 7,6 of hoger voor de eigen brede welvaart, terwijl van de mensen die zich niet verbonden voelen met de buurt slecht 39% dat doet.

Figuur 6a Ervaren brede welvaart naar redzaamheid in Noord-Brabant (2022)

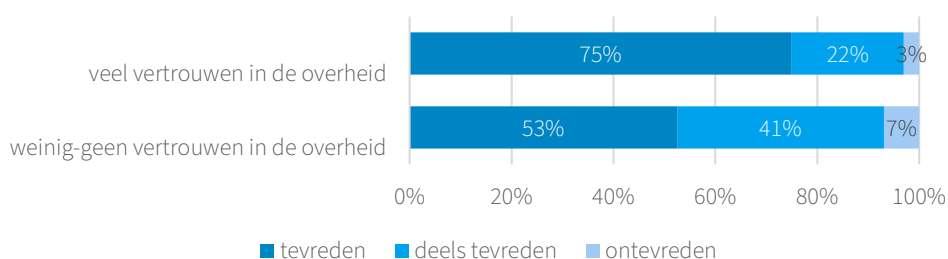

Figuur 6b Ervaren brede welvaart naar buurtverbondenheid in Noord-Brabant (2022)

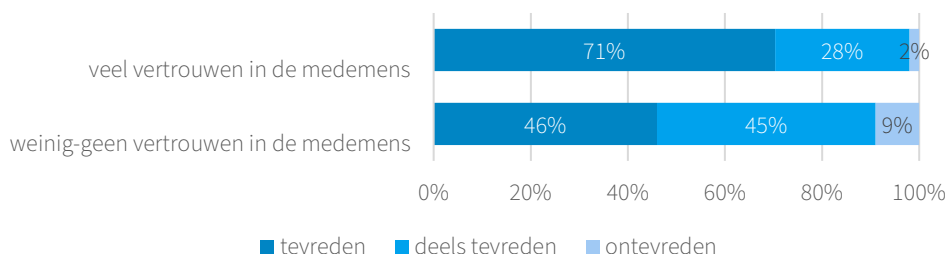

Dat vertrouwen een belangrijke factor is voor levenstevredenheid is al langer bekend (Hardus & Schellingerhout, 2022). Vertrouwen heeft een wisselwerking met sociale samenhang (Centraal Bureau voor de Statistiek, 2010; Blanken et al., 2021). Vertrouwen is voorwaardelijk voor het aangaan van verbindingen en voor participatie en tegelijkertijd draagt verbinding maken met anderen en participeren in sociale netwerken en gemeenschappen bij aan het vertrouwen van mensen. Onze verdiepende analyse laat zien dat zowel vertrouwen in de overheid als vertrouwen in de medemens ertoe doen als het gaat om ervaren brede welvaart (figuren 7a en 7b).

Figuur 7a Ervaren brede welvaart naar vertrouwen in de overheid in Noord-Brabant (2022)

Figuur 7b Ervaren brede welvaart naar vertrouwen in de medemens in Noord-Brabant (2022)

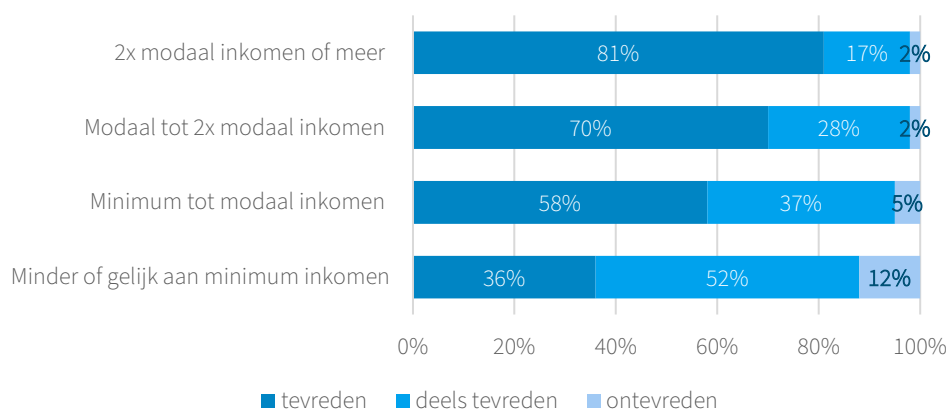

Ongeveer driekwart van de mensen die veel vertrouwen hebben in de overheid (75%) is tevreden met de eigen brede welvaart tegenover 53% van de mensen die weinig vertrouwen hebben. Hetzelfde beeld zien we bij het sociaal vertrouwen: 71% van de mensen die veel vertrouwen heeft in de medemens is te tevreden met de eigen brede welvaart, terwijl slechts 46% van de mensen met weinig vertrouwen in de medemens tevreden is.

Van de achtergrondkenmerken blijkt inkomen een redelijk sterke voorspeller te zijn van ervaren brede welvaart. Als we de verschillende inkomensgroepen met elkaar vergelijken dan is deze invloed terug te zien in de resultaten. In figuur 8 wordt de ervaren brede welvaart naar inkomensgroep weergegeven.

Figuur 8 laat duidelijk zien dat mensen met een hoger inkomen vaker tevreden zijn met hun eigen brede welvaart dan mensen met een lager inkomen.

Figuur 8 Ervaren brede welvaart naar inkomen in Noord-Brabant (2022)

Het is goed mogelijk dat er een samenhang bestaat tussen redzaamheid, verbondenheid, vertrouwen en inkomen, maar het hoeft niet per definitie zo te zijn dat een lagere waardering van de eigen brede welvaart geconcentreerd is bij een groep inwoners die op al deze factoren laag scoren. Ook is het goed om te benadrukken dat er geen een-op-een relatie bestaat tussen de objectieve leefsituatie van mensen en de tevredenheid met die leefsituatie (Thissen & Content 2022). Een objectief goede woning hoeft bijvoorbeeld niet samen te gaan met een plezierige woonbeleving en in een buurt met lage criminaliteitscijfers kunnen mensen zich alsnog onveilig voelen (Boelhauer & Vonk, 2016).

2.4 Samengevat

In dit tweede hoofdstuk hebben we zicht gekregen op hoe Brabanders hun eigen brede welvaart ervaren, oftewel de waardering van inwoners van hun kwaliteit van leven en leefomgeving in het hier en nu. Daarbij zijn verschillende aspecten onderzocht (de acht thema's uit de CBS-monitor): welbevinden, gezondheid, materiële welvaart, arbeid & vrije tijd, samenleving, wonen, veiligheid en milieu.

Als we de tevredenheid met verschillende aspecten samenvakken, blijkt dat Brabanders over het algemeen redelijk tevreden zijn met hun brede welvaart, met gemiddeld een 7,6 als rapportcijfer. De verschillen tussen regio's zijn gering; de verschillen binnen regio's zijn veel groter. 61% van de Brabanders is tevreden met de eigen brede welvaart, 34% is deels tevreden en 5% ontevreden.

Tussen gemeenten zijn er relatief grote verschillen in ervaren brede welvaart. Zeker een aantal middelgrote gemeenten (Roosendaal gemiddeld 53% tevreden, Waalwijk 52%) en grotere gemeenten (Tilburg en Eindhoven beiden 54%) scoren relatief laag. De ervaren brede welvaart van mensen op het platteland is iets hoger dan in de stad, mogelijk vanwege specifieke (grootstedelijke) problemen. Er zijn grote verschillen tussen generaties. Zo is slechts 43% van de jongere generatie (18-29 jaar) in de stad tevreden met de eigen brede welvaart, terwijl dat voor ouderen (65+) in de stad op 73% ligt. Op het platteland zelfs 78%.

Verdiepende analyses¹¹ laten zien dat generatie, inkomen en vertrouwen in de overheid en de medemens redelijk sterke voorspellers zijn van ervaren brede welvaart, maar belangrijker zijn redzaamheid, verbondenheid met de buurt. Mogelijk is er een samenhang in de genoemde elementen, maar dit onderzoek toont aan dat hoe redzamer en meer verbonden met de buurt mensen zijn, hoe meer tevreden mensen zijn met hun eigen brede welvaart.

¹¹ Zie resultaat van de multiple regressieanalyse in paragraaf 2.3.

3 Waardering brede welvaart thema's

Brede welvaart betreft alles wat mensen van waarde vinden (SCP/PBL/CPB, 2017). Het gaat in essentie over de kwaliteit van leven en de leefomgeving van mensen. Die kwaliteit wordt bepaald door een samenspel van mogelijkheden op de thema's: welbevinden, gezondheid, materiële welvaart, arbeid & vrije tijd, samenleving, wonen, veiligheid en milieu. Hoe Brabanders deze kwaliteit in het algemeen waarderen hebben we in het vorige hoofdstuk beschreven met behulp van de samengestelde maat ervaren brede welvaart. In dit hoofdstuk zullen we verder inzoomen op de tevredenheid per thema van brede welvaart. We vergelijken daarbij de tevredenheid van verschillende generaties die woonachtig zijn in de stad of op het platteland. Ook gaan we na welke achtergrond- en houdingskenmerken van mensen van invloed zijn op de tevredenheid met de afzonderlijke thema's van brede welvaart. Tot slot gaan we na welke thema's van brede welvaart de belangrijkste bouwstenen vormen voor een tevreden leven in het algemeen (zie ook Delfmann et al., 2021). Daarbij vormt het thema welbevinden de onafhankelijke variabele en de andere zeven thema's van brede welvaart de afhankelijke variabelen. Oftewel: we gaan na wat de relatieve bijdrage is van de onderliggende tevredenheidsaspecten aan de tevredenheid met het leven in het algemeen.

3.1 Waardering van de brede welvaart thema's

Hoe tevreden zijn Brabanders met de verschillende aanwezige mogelijkheden in hun leven? Om een eerste beeld te geven van de tevredenheid met de verschillende individuele mogelijkheden van mensen en de mogelijkheden van hun omgeving maken we het tevredenheidsrapport op voor Noord-Brabant. In figuur 8 staan de rapportcijfers die Brabanders gemiddeld geven aan de verschillende thema's van brede welvaart.

Figuur 9 Tevredenheidsrapport brede welvaart van Noord-Brabant (2022)

Kijkend naar dit rapport dan krijgen de diverse onderwerpen gemiddeld een hoog rapportcijfer. Mensen zijn het meest tevreden over hun toegang tot dagelijkse voorzieningen (8,2), gevolgd door de mate waarin men zich buitenshuis kan verplaatsen (8,1) en het huis waarin men woont (8,0). Minder tevreden zijn Brabanders met hun lichamelijke gezondheid (6,9), hun financiële situatie (7,1) en de milieukwaliteit van hun leefomgeving (7,4).

Om voorbij het gemiddelde rapportcijfer te kunnen kijken en een beeld te krijgen hoe de tevredenheid met de verschillende brede welvaart thema's verdeeld is in de samenleving, gaan we hierna dieper in op de afzonderlijke thema's. Tabel 3 geeft daartoe allereerst een overzicht van de tevredenheid met de afzonderlijke thema's van brede welvaart.

Tabel 3 Tevredenheid met thema's van brede welvaart in Noord-Brabant (2022)

	Tevreden (rapportcijfer 7,6 of hoger)	deels tevreden (rapportcijfer tussen 5,5- 7,6)	ontevreden (rapportcijfer 5,5 of lager)
Welbevinden	63%	30%	7%
Gezondheid	58%	33%	10%
Arbeid & vrije tijd	49%	40%	11%
Materiële welvaart	47%	37%	16%
Samenleving	50%	40%	10%
Wonen	73%	23%	4%
Veiligheid	63%	30%	7%
Milieu	64%	28%	8%

Brabanders zijn het meest tevreden over het thema wonen (73%). Veel minder tevreden zijn Brabanders over hun materiële welvaart (47%) en hun werk of andere dagelijkse bezigheden en de hoeveelheid vrijetijd dat ze hebben (49%). Ook over het thema samenleving is slechts de helft van de Brabanders tevreden.

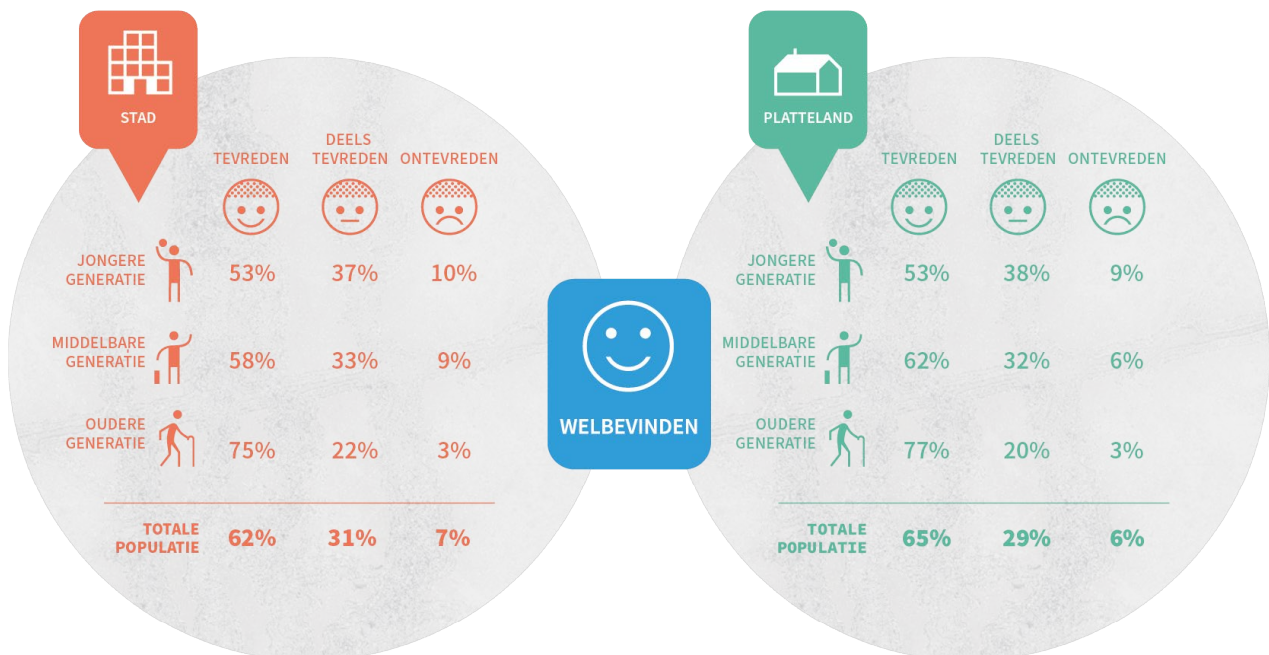

WELBEVINDEN

3.1.1 Welbevinden

Het welbevinden van mensen gaat over de tevredenheid van mensen met het leven in het algemeen (Horlings & Smits, 2019; Delfmann et al., 2021). We hebben Brabanders gevraagd om een rapportcijfer te geven voor hun leven in het algemeen. Gemiddeld geven Brabanders hun eigen leven een 7,6 als rapportcijfer. Als we het welbevinden van inwoners binnen Noord-Brabant vergelijken dan valt op dat het niet uitmaakt in welke regio je woont, het welbevinden van mensen per COROP regio verschilt niet tot nauwelijks van elkaar. Zoomen we in op generaties die in de stad of op het platteland wonen (figuur 10), dan valt op dat ongeveer de helft van de jongere generatie in de stad en op het platteland tevreden is met het leven in het algemeen, tegenover driekwart van de oudere generatie in de stad en 77% van de oudere generatie op het platteland.

Figuur 10 Tevredenheid met het leven naar generatie en stedelijkheid in 2022

Kijken we op het schaalniveau van gemeenten dan zien we dat voor de grote gemeenten de tevredenheid met het leven vergelijkbaar is (tabel 4). Vergelijken we de middelgrote gemeenten met elkaar dan zien we wat grotere verschillen in welbevinden. Het aandeel tevreden inwoners is in Meierijstad (68%), Altena en Maashorst (beide 66%) en is een stuk groter dan in Land van Cuijk of Oss (beide 58%). Daarbij valt met name Land van Cuijk op, aangezien deze gemeente is opgebouwd uit verschillende kleine kernen; gemiddeld is 65% van de inwoners in kleine gemeenten tevreden met het leven.

Tabel 4 *Tevredenheid met het leven naar gemeentegrootte in Noord-Brabant (2022)*

Grote gemeenten	tevreden	deels tevreden	ontevreden
Helmond	64%	30%	6%
Den Bosch	63%	32%	5%
Breda	62%	31%	7%
Eindhoven	61%	31%	9%
Tilburg	60%	32%	8%
Gemiddelde grote gemeenten	62%	31%	7%

Middelgrote gemeenten	tevreden	deels tevreden	ontevreden
Meierijstad	68%	27%	5%
Altena	66%	27%	7%
Maashorst	66%	31%	3%
Oosterhout	64%	31%	5%
Roosendaal	64%	30%	7%
Waalwijk	63%	28%	9%
Bergen op Zoom	60%	32%	8%
Land van Cuijk	58%	36%	5%
Oss	58%	35%	8%
Gemiddelde middelgrote gemeenten	63%	31%	6%

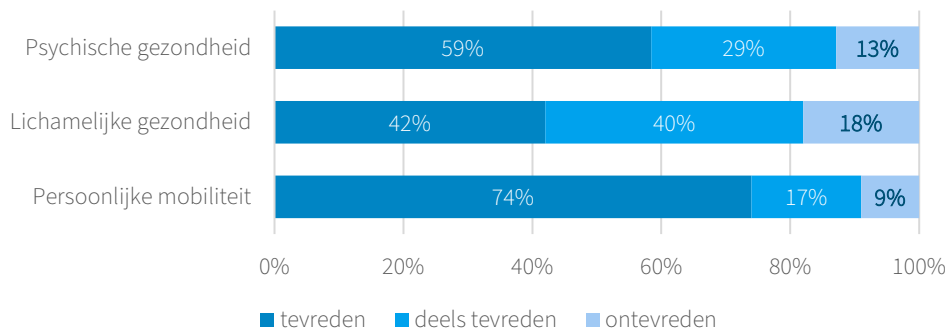
GEZONDHEID

3.1.2 Gezondheid

Gezondheid staat vaak op de eerste plaats als mensen wordt gevraagd wat zij het belangrijkste vinden in hun eigen leven en voor de samenleving (Van Dalen et al., 2022; Den Ridder et al., 2021). Maar hoe tevreden zijn mensen over de eigen gezondheid? In Noord-Brabant geeft net iets meer dan de helft van de inwoners (58%) de eigen gezondheid een rapportcijfer van 7,6 of hoger en is 10% ontevreden over de eigen gezondheid. Daarbij zijn er behoorlijke verschillen in waardering van de verschillende gezondheidsaspecten.

In figuur 11 wordt de waardering van Brabanders van hun eigen gezondheid naar onderwerp weergegeven.

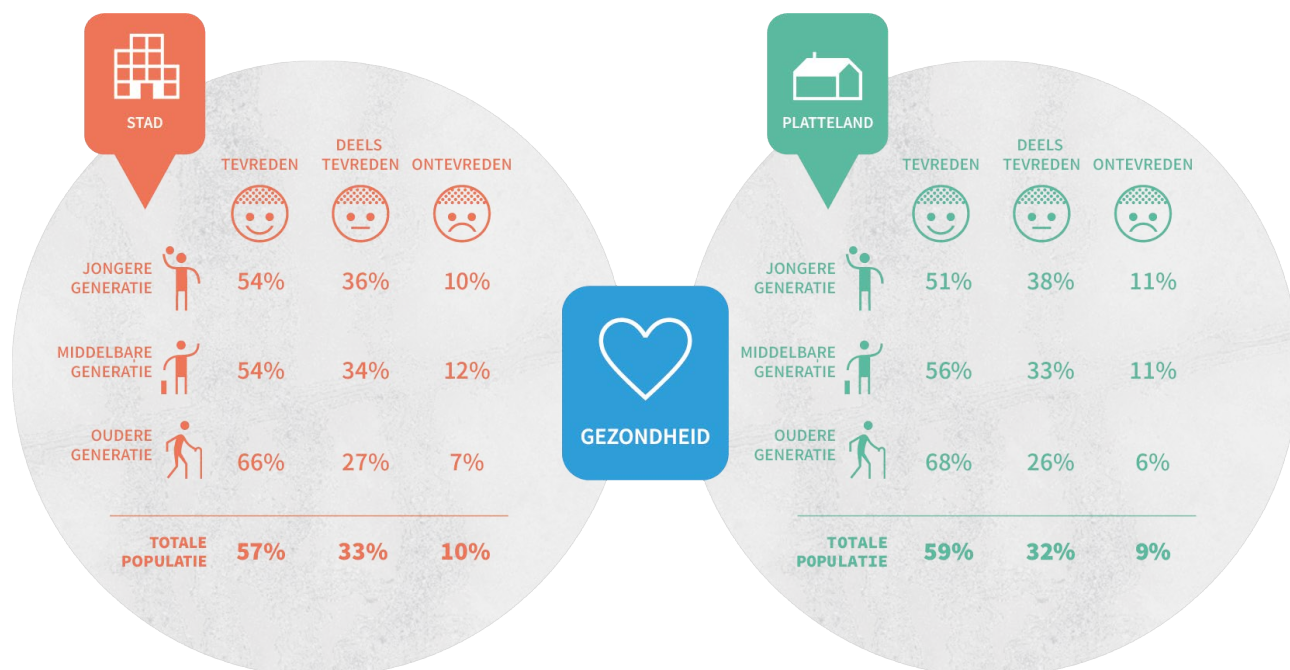
Figuur 11 Waardering gezondheid in Noord-Brabant (2022)

Inwoners zijn met name minder vaak tevreden over hun lichamelijke gezondheid; slechts 42% geeft zijn lichamelijke gezondheid een 7,6 of hoger. Ondanks dat er niet direct een een-op-een relatie bestaat tussen de objectieve leefsituatie van mensen en de tevredenheid met die leefsituatie, zou dit lage tevredenheidpercentage gezien moeten worden als een belangrijk signaal (Thissen & Content, 2022). De kwaliteit van leven kan immers onder druk komen te staan als mensen dagelijks niet goed kunnen functioneren als gevolg van ziekte, aandoeningen of belemmeringen (Huber et al., 2016; Boelhouwer & Vonk, 2019).

Als we kijken naar het onderscheid tussen stad en platteland en de drie generaties in figuur 12, dan zien we vooral verschil in tevredenheid tussen de jongere/middelbare generatie en de oudere generatie. De jongere generatie in de stad is het minst vaak tevreden over de eigen gezondheid (54%) en de oudere generatie in de stad het vaakst (68%).

Figuur 12 Waardering gezondheid naar generatie en stedelijkheid (2022)

Vergelijken we de grote en middelgrote gemeenten met elkaar dan verschillen de grote gemeenten weinig van elkaar. Het aandeel inwoners dat de eigen gezondheid een 7,6 of hoger geeft is in Den Bosch het grootst (59%) en Breda het kleinst (53%). Vergelijken we de middelgrote gemeenten met elkaar dan zien we wat grotere verschillen. Het grootste aandeel inwoners dat tevreden is met de gezondheid is in Altena 64%, terwijl in Waalwijk net de helft van de inwoners tevreden is (51%). Opvallend is dat ook het aandeel ontevreden inwoners in Waalwijk met 15% behoorlijk groot is.

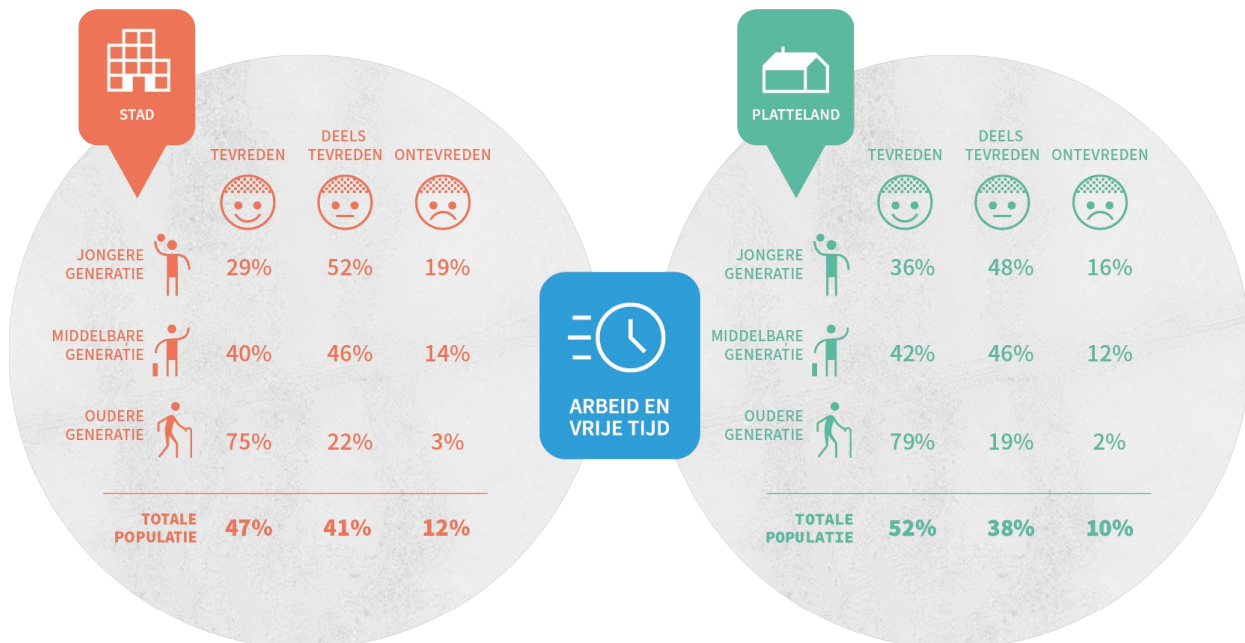
ARBEID EN VRIJE TIJD

3.1.3 Arbeid en vrije tijd

Werk is een belangrijke persoonlijke hulpbron voor mensen. Het genereert inkomsten, het brengt je in contact met andere mensen en het geeft voldoening, ruimte voor persoonlijke ontwikkeling en structuur aan je dagelijkse leven (Blanken et al., 2021; CPB & SCP, 2020). Ook de tevredenheid met de hoeveelheid vrije tijd doet er toe.

Van de Brabanders is slechts 49% tevreden met zijn of haar werk of andere dagelijkse bezigheden en de hoeveelheid vrijetijd die ze hebben. Figuur 13 laat zien hoe dat verschilt tussen de drie generaties woonachtig op het platteland of in de stad. Minder dan de helft van de inwoners uit de jongere en middelbare generatie is tevreden over de dagelijkse invulling van de dag. Vooral de groep jongeren in de stad valt daarbij op, slechts 29% van de inwoners tussen 18 en 30 jaar is tevreden en 19% van die groep is ontevreden.

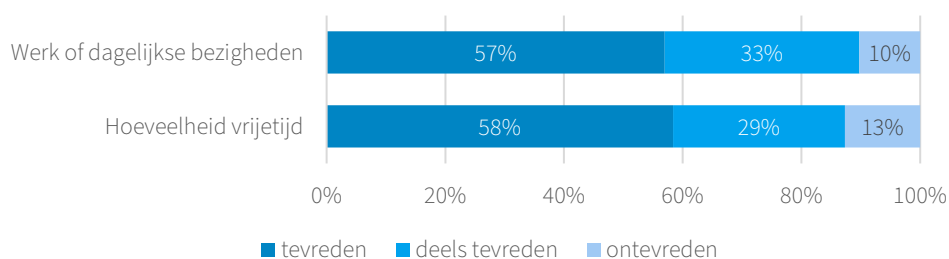
Figuur 13 Waardering van arbeid en vrije tijd naar generatie en stedelijkheid (2022)

Als we de inwoners van de grote en van de middelgrote gemeenten vergelijken dan valt op dat de tevredenheid met arbeid en vrije tijd tussen de grote steden uiteenloopt (in tegenstelling tot eerdere thema's zoals welbevinden en gezondheid). Inwoners van Helmond zijn het vaakst tevreden (50%), terwijl Eindhoven met 43% tevreden inwoners onder het gemiddelde van de grote gemeenten (46%) uitkomt, waarbij ook het aandeel ontevreden inwoners van Eindhoven (15%) noemenswaardig is¹². Bij de middelgrote gemeenten zien we de verschillen nog oplopen. De inwoners van Meierijstad zijn met 57% het vaakst tevreden over hun dagelijkse invulling van de dag, en de inwoners van Land van Cuijk het minst vaak (47%). Gemeente Altena kent van de middelgrote gemeenten het grootste aandeel inwoners (14%) dat ontevreden is met arbeid en vrijetijd.

In figuur 14 zien we dat Brabanders ongeveer even vaak tevreden, deels tevreden en ontevreden zijn met hun hun werk en dagelijkse bezigheden als met de hoeveelheid vrijetijd die ze hebben.

Figuur 14 Waardering van arbeid en vrijetijd in Noord-Brabant (2022)

¹² Zie ook de resultaten sheets per gemeente in bijlage B.

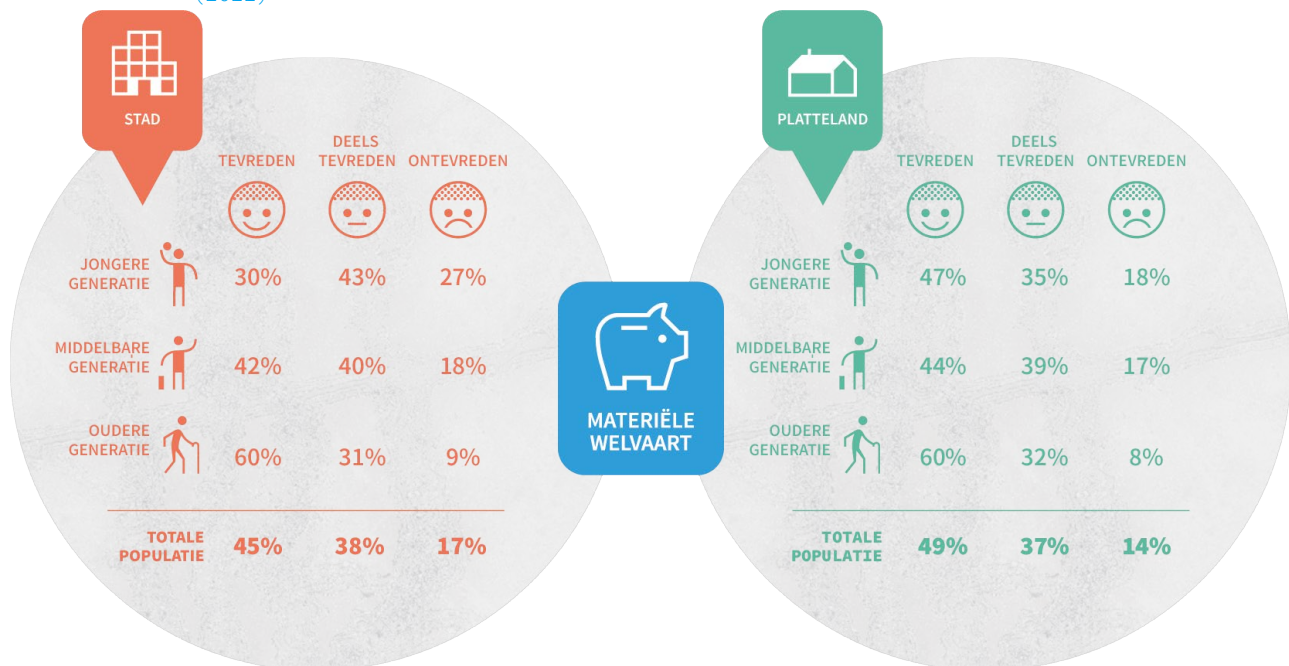
MATERIËLE WELVAART

3.1.4 Materiële welvaart

Dat inkomen voor mensen belangrijk is staat buiten kijf. Een voldoende financiële positie en het kunnen rondkomen van een maandinkomen geeft meer zekerheid in het leven. Inkomen biedt mensen de vrijheid en de reële mogelijkheden om te consumeren en behoeften te bevredigen (Sen, 1985). In het eerste hoofdstuk werd al duidelijk dat inkomen een rol speelt in de ervaren brede welvaart, maar dat geldt ook voor de tevredenheid met de eigen financiële situatie in bredere zin (zie paragraaf 3.3).

In vergelijking met de andere thema's van brede welvaart zijn Brabanders het minst vaak tevreden over hun materiële welvaart (47%, zie eerder in tabel 3).

Figuur 15 Waardering materiële welvaart naar generatie en stedelijkheid (2022)

Figuur 15 laat zien dat mensen op het platteland net iets meer tevreden zijn over hun financiële situatie dan mensen in de stad. Van de jongere generatie in de stad is slechts 30% tevreden over hun materiële welvaart tegenover 47% van de jongere generatie op het platteland. Ook het aandeel ontevreden jongeren is in de stad groot (27%). Voor de oudere generatie geldt dat ze sowieso vaker tevreden zijn met hun financiële situatie, of ze nu in de stad wonen of op het platteland.

Kijken we naar afzonderlijke Noord-Brabantse gemeenten, dan zien we voornamelijk verschillen tussen de grote gemeenten. Inwoners van Helmond zijn vaker tevreden met hun materiële welvaart (48%) dan de inwoners van Eindhoven (40%). Vergelijken we de middelgrote gemeenten met elkaar dan zien we soortgelijke verschillen. Het aandeel inwoners dat het eigen financiële situatie een 7,6 of hoger geeft is in Altena het grootst (52%) en is een stuk groter dan in Oss (43%). Wat nog meer opvalt is het aandeel ontevreden inwoners in Waalwijk en Roosendaal: resp. 25% en 20% van de inwoners geeft een rapportcijfer van 5,5 of lager aan de eigen financiële situatie.

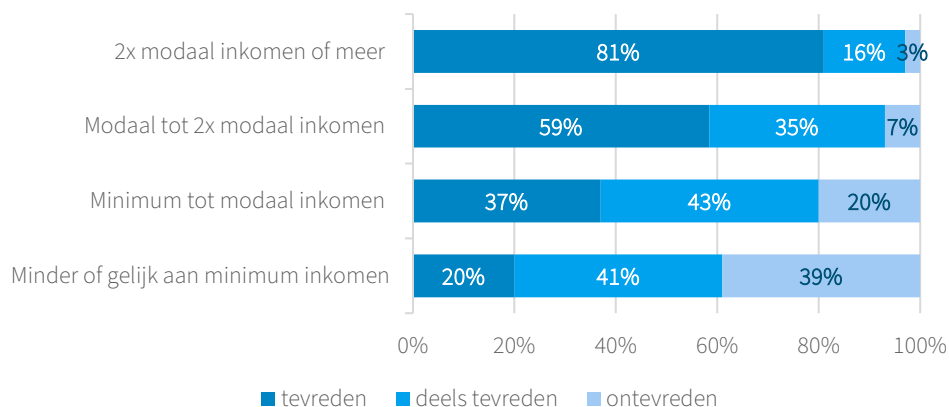
Tabel 5 Tevredenheid met de financiële situatie naar gemeentegrootte in Noord-Brabant (2022)

Grote gemeenten	tevreden	deels tevreden	Ontevreden
Helmond	48%	37%	15%
Den Bosch	46%	35%	19%
Breda	45%	37%	18%
Tilburg	44%	37%	19%
Eindhoven	40%	41%	19%
Gemiddelde grote gemeenten	44%	38%	18%

Middelgrote gemeenten	tevreden	deels tevreden	ontevreden
Altena	52%	34%	14%
Maashorst	51%	39%	10%
Oosterhout	50%	39%	11%
Meierijstad	49%	35%	16%
Bergen op Zoom	47%	39%	14%
Land van Cuijk	46%	40%	14%
Waalwijk	45%	30%	25%
Roosendaal	45%	35%	20%
Oss	43%	41%	16%
Gemiddelde middelgrote gemeenten	47%	37%	16%

De resultaten bevestigen onze verwachting dat de hoogte van het inkomen uitmaakt voor de tevredenheid met dat inkomen (figuur 16). Van de Brabanders die twee keer modaal of meer verdienen is 81% tevreden over de eigen financiële situatie tegenover 20% van de Brabanders die een inkomen hebben dat minder of gelijk is aan het minimum.

Figuur 16 Waardering van materiële welvaart naar inkomen in Noord-Brabant (2022)

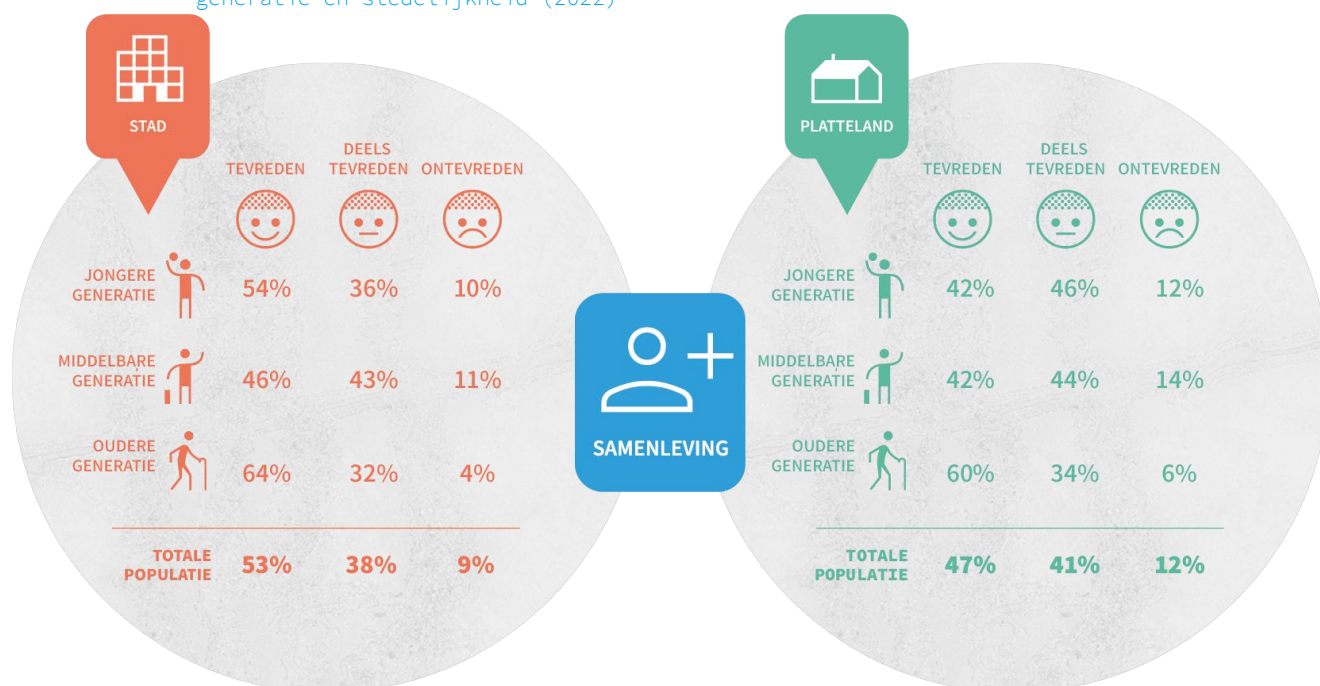
SAMENLEVING

3.1.5 Samenleving

Het thema samenleving gaat over zowel individuele mogelijkheden als sociale omgevingsmogelijkheden: het gaat enerzijds over de tevredenheid met de eigen sociale contacten zoals familie, vrienden en kennissen en anderzijds over de tevredenheid met de manier waarop mensen met elkaar omgaan in de buurt. Door het hebben van sociale contacten met anderen ontwikkelen mensen zich verder. Via hun sociale contacten hebben ze namelijk toegang tot mogelijkheden die ze individueel niet kunnen bereiken (Granovetter, 1973; Putnam, 2000). Ook een goede omgang met elkaar in de buurt is daarbij van belang voor een tevreden leven (Van Beuningen 2018). In buurten met een sterke sociale cohesie staan bewoners dicht bij elkaar, wat bijdraagt aan een sterke sociale leefomgeving. Eerder in dit hoofdstuk werd al duidelijk dat tevredenheid met het thema samenleving een belangrijke bouwsteen vormt voor het welbevinden van Brabanders. Maar hoe is die tevredenheid verdeeld?

We zagen eerder in tabel 3 dat in Noord-Brabant de helft van de inwoners de samenleving (sociale contacten en omgang in de buurt) een rapportcijfer van 7,6 of hoger geeft en dat 10% hier ontevreden over is. Als we kijken naar het onderscheid tussen stad en platteland en de drie generaties in figuur 17 op de volgende pagina, dan valt op dat in tegenstelling tot de eerder besproken thema's mensen in de stad meer tevreden zijn (53%) dan op het platteland (47%). Qua levensfase zien we vooral verschil in tevredenheid tussen de jongere/middelbare generatie en de oudere generatie op het platteland. Slechts 42% van zowel de jongere als de middelbare generatie op het platteland is tevreden over de eigen sociale contacten en omgang in de buurt, terwijl van de oudere generatie respectievelijk 60% (platteland) en 64% (stad) tevreden is.

Figuur 17 Tevredenheid met sociale contacten en omgang in de buurt naar generatie en stedelijkheid (2022)

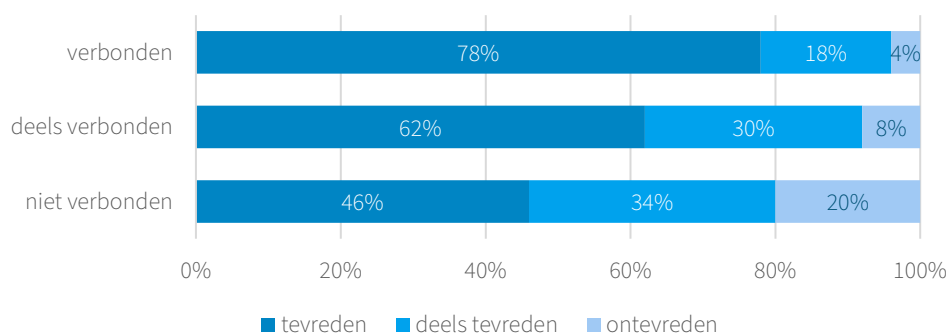

Vergelijken we de inwoners van de grote en van de middelgrote gemeenten met elkaar dan verschilt de tevredenheid binnen de grote gemeenten weinig van elkaar (zie bijlage B). Het aandeel inwoners dat de eigen sociale contacten en omgang met buurtbewoners een 7,6 of hoger geeft is in Breda het grootst (52%) en in Tilburg het kleinst (45%). In Eindhoven is het aandeel ontevreden inwoners noemenswaardig: 14% van de inwoners geeft de samenleving een 5,5 of lager. Vergelijken we de middelgrote gemeenten met elkaar dan zien we wat grotere verschillen. Het grootste aandeel inwoners dat tevreden is met de samenleving woont in Meierijstad (56%), terwijl in Roosendaal, Waalwijk en Oss minder dan de helft van de inwoners tevreden is (resp. 44% en beide 46%).

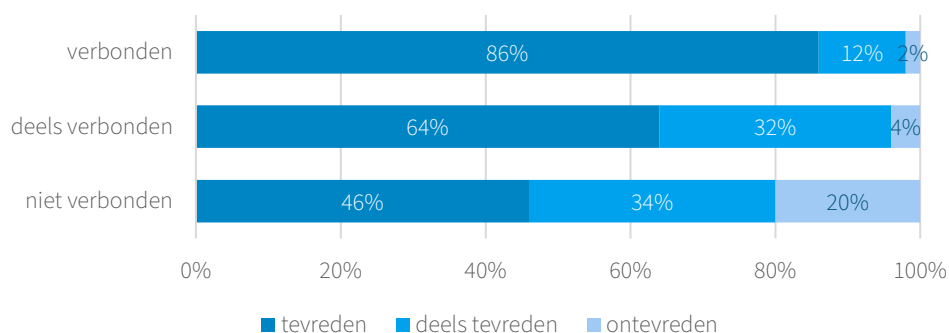
Er zijn geen noemenswaardige verschillen in de tevredenheid over de onderliggende onderwerpen (de mate waarin men tevreden is over sociale contacten of de manier waarop mensen met elkaar omgaan in de buurt).

We zijn nagegaan welke houdings- en achtergrondkenmerken van mensen van invloed zijn op de mate van tevredenheid met het thema samenleven (zie paragraaf 3.2) en daaruit blijkt dat de mate waarin mensen zich verbonden voelen met de buurt een sterke voorspeller is van deze tevredenheid. Figuren 18a en 18b geven hier een goede illustratie van.

Figuur 18a Tevredenheid met sociale contacten naar mate van buurtverbondenheid in Noord-Brabant (2022)

Figuur 18b Tevredenheid met omgang van buurtbewoners naar mate van buurtverbondenheid in Noord-Brabant (2022)

We zien dat driekwart van de mensen die zich verbonden voelt met de buurt tevreden is met de eigen sociale contacten (78%) en met de manier waarop buurtbewoners met elkaar omgaan (86%) tegenover minder dan de helft van de mensen die zich niet verbonden voelen met de buurt (beide 46%).

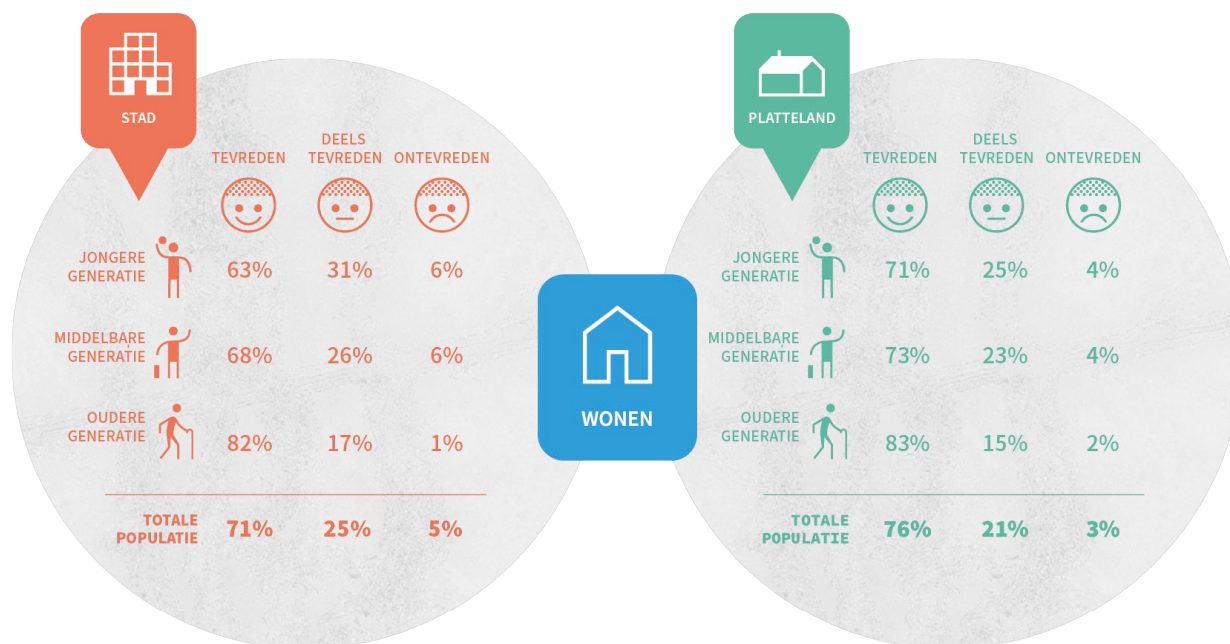
WONEN

3.1.6 Wonen

Kwaliteit van wonen heeft zowel met de woning zelf als met de directe woonomgeving te maken. Tevredenheid met de woning alsook met de woonomgeving (leefbaarheid en toegang tot voorzieningen) vormen bouwstenen voor het welbevinden van mensen (zie paragraaf 3.3; Van Beuningen, 2018). Met name tevredenheid met de woning draagt positief bij aan de tevredenheid met het leven in het algemeen. De woonomgeving draagt slechts in beperkte mate direct bij aan de kwaliteit van leven (Leidemeijer & Van Kamp, 2003), het zijn eerder 'enablers' of 'disablers' – oftewel mogelijkmakers of onmogelijkmakers – van individuele mogelijkheden (Blanken et al., 2021). Zo draagt bijvoorbeeld het hebben van een prettige woonomgeving bij aan het geluksgevoel van mensen, is de kwaliteit van de fysieke leefomgeving van invloed op de gezondheid van mensen en biedt de aanwezigheid van voldoende ontmoetingsplekken de ruimte om sociale contacten op te bouwen en te onderhouden (Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid, 2012). Daarentegen kan een clustering van achterstanden in de omgeving juist belemmerend werken in de ontwikkeling van de individuele mogelijkheden.

Bijna driekwart van de Brabanders is tevreden met de eigen woning en woonomgeving (73%) en dat is in vergelijking met de andere thema's een groot aandeel. Voor de mate van tevredenheid met wonen maakt het niet uit of mensen in de stad of op het platteland wonen. Voor de jongere generatie is dat wel het geval; de woontevredenheid van jongeren op het platteland is een stuk hoger dan in de stad. Figuur 19 op de volgende pagina laat zien dat 71% van de jongeren op het platteland tevreden is de woonsituatie tegenover 63% in de stad.

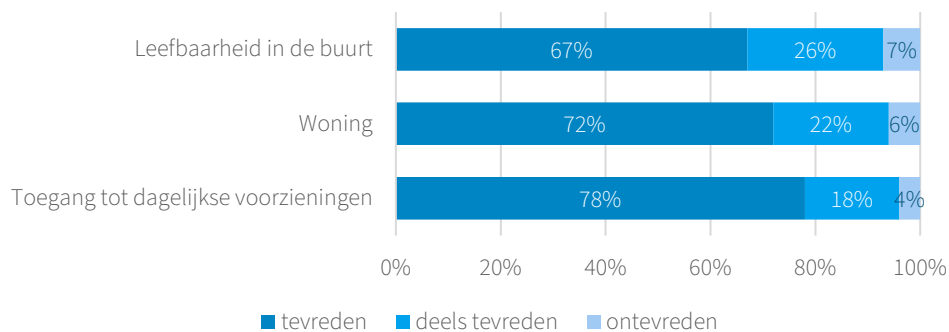
Figuur 19 Tevredenheid met woning, leefbaarheid in de buurt en toegang tot dagelijkse voorzieningen naar generatie en stedelijkheid (2022)

Als we de tevredenheid op het niveau van de middelgrote en grote gemeenten bekijken dan zien we nauwelijks verschillen: het aandeel inwoners dat wonen een 7,6 of hoger geeft is van de grote gemeenten in Helmond het grootst (74% is tevreden) en in Tilburg het kleinst (68%). Vergelijken we de middelgrote gemeenten met elkaar dan zien we het grootste aandeel inwoners dat tevreden is met wonen uit Maashorst (78%) komen, terwijl in Roosendaal 66% van de inwoners tevreden is.

Om beter zicht te krijgen op de verdeling van de tevredenheid met de onderliggende onderwerpen hebben we dit in figuur 20 visueel weergegeven.

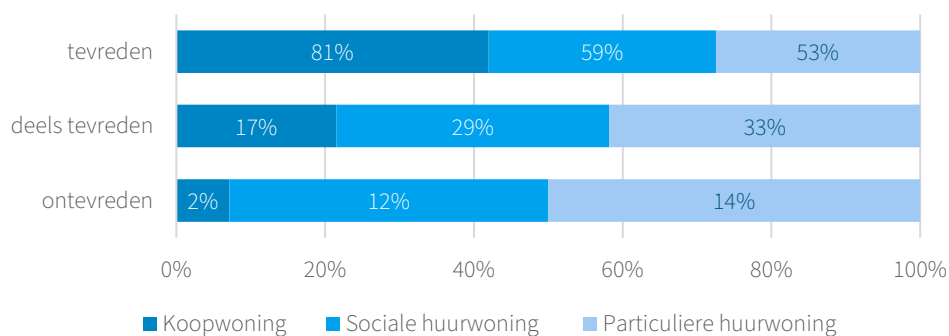
Figuur 20 Tevredenheid met aspecten van wonen in Noord-Brabant (2022)

Figuur 20 laat zien dat Brabanders het meest tevreden zijn met de toegang tot dagelijkse voorzieningen, in vergelijking met andere aspecten van het thema wonen. Het onderdeel leefbaarheid in de buurt scoort het laagst, maar toch is nog meer dan tweederde tevreden. Eerder onderzoek heeft aangetoond dat het welbevinden hoger is onder woningbezitters dan onder huurders (Herbers & Mulder, 2016). Het bezit van een huis biedt stabiliteit en veiligheid, het biedt mogelijkheden om het naar eigen smaak aan te passen en het huis kan in de toekomst te gelde worden gemaakt als het nodig is. Op basis hiervan valt te verwachten dat huisbezitters ook meer tevreden zijn over hun eigen woning.

Figuur 21 bevestigt deze aanname; 81% van de huizenbezitters is tevreden met hun woning tegenover 53% - 59% van de mensen met een huurwoning.

Figuur 21 Tevredenheid met (type) woning in Noord-Brabant (2022)

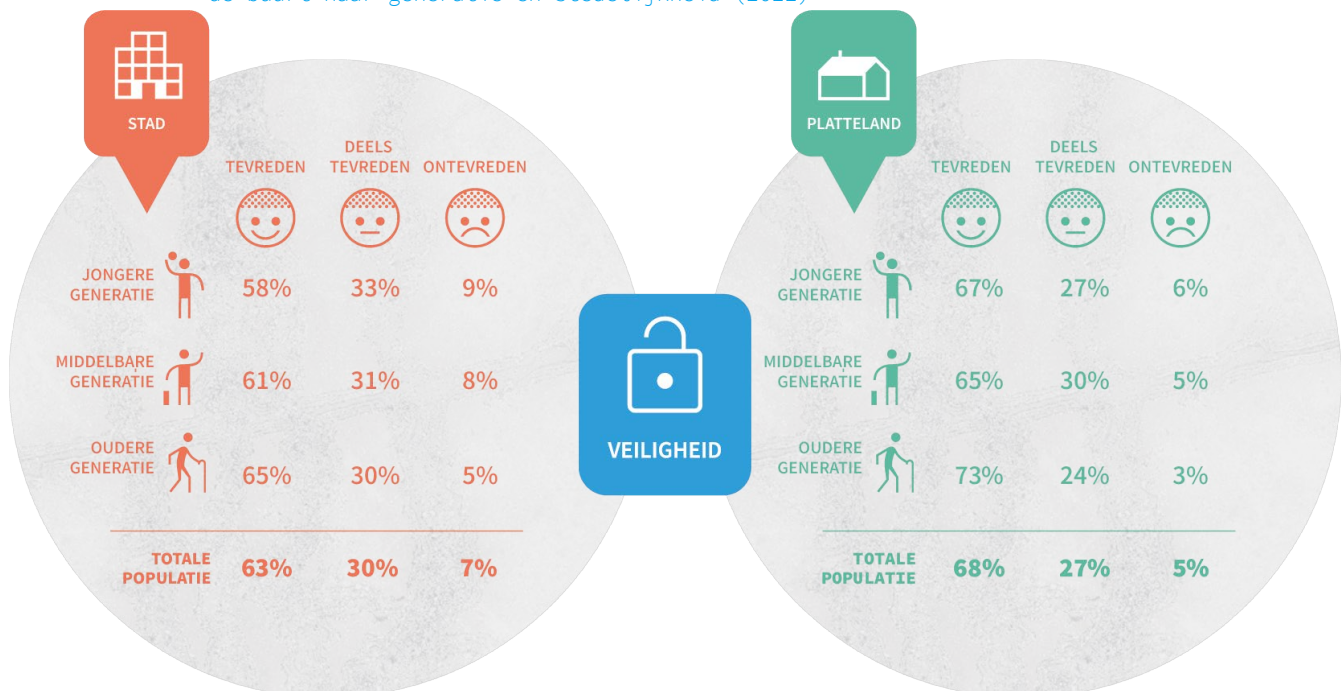

VEILIGHEID

3.1.7 Veiligheid

Veiligheid is van belang voor een leefbare omgeving. Voor inwoners is het belangrijk om zich geen zorgen te hoeven maken over de veiligheid en zij zien veiligheid als een belangrijke voorwaarde voor een fijn leven (van Dalen et al. 2023). Veiligheid heeft een sterke koppeling met sociale cohesie in de buurt en de ervaren veiligheid hangt samen met vertrouwen in de medemens en instituties (Hart et al. 2002). Inzicht in veiligheidsbeleving is waardevol, want onveiligheid en onveiligheidsgevoelens kunnen zich vertalen in gevoelens van maatschappelijk onbehagen (Boutellier, 2002, 2019). Van de Brabanders is 63% tevreden over de veiligheid (algemeen en in de buurt). Figuur 22 laat zien dat de waardering van de veiligheid op het platteland over het algemeen iets hoger is dan in de stad (resp. 68%, 63%), maar die verschillen zijn klein. Kijken we naar de verschillen tussen de generaties dan zien we dat met de jaren de tevredenheid iets toeneemt, maar beperkt (zie ook paragraaf 3.2). Op het platteland is de jongere generatie zelfs meer tevreden over de eigen veiligheidsbeleving dan de middelbare generatie.

Figuur 22 Tevredenheid met het gevoel van veiligheid in het algemeen en in de buurt naar generatie en stedelijkheid (2022)

Kijken we op het schaalniveau van gemeenten dan zien we verschillen tussen de grote gemeenten. Inwoners van Breda zijn vaker tevreden met hun veiligheidsbeleving (62%) dan de inwoners van Tilburg (54%). Vergelijken we de middelgrote gemeenten met elkaar dan zien we wat grotere verschillen. Het aandeel inwoners dat de eigen veiligheidsbeleving een 7,6 of hoger geeft is in Meierijstad met 69% veel groter dan in Roosendaal (51%). We zien ook dat het aandeel tevreden inwoners uit Bergen op Zoom en Oss (beide 57%) zelfs kleiner is dan het gemiddelde van de grote steden (58%). Wat nog meer opvalt is dat 15% van de inwoners van Roosendaal een rapportcijfer van 5,5 of lager geeft aan hun gevoel van veiligheid.

Tabel 6 Tevredenheid met veiligheid in het algemeen en in de buurt, naar gemeentegrootte (2022)

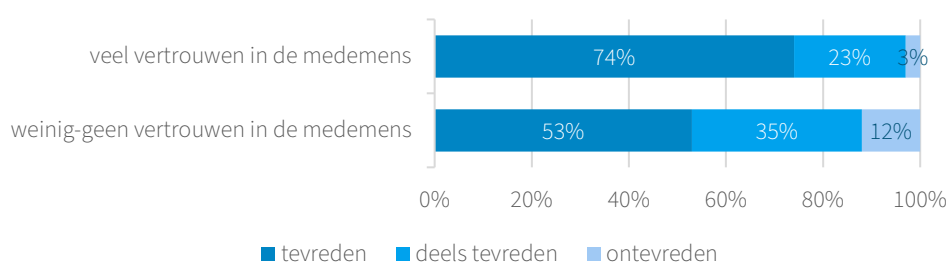
Grote gemeenten	tevreden	deels tevreden	ontevreden
Breda	62%	29%	9%
Den Bosch	60%	33%	7%
Eindhoven	58%	32%	10%
Helmond	57%	33%	10%
Tilburg	54%	36%	10%
Gemiddelde grote gemeenten	58%	33%	9%

Middelgrote gemeenten	tevreden	deels tevreden	ontevreden
Meierijstad	69%	27%	4%
Maashorst	66%	29%	5%
Waalwijk	66%	27%	7%
Altena	66%	29%	5%
Land van Cuijk	66%	30%	4%
Oosterhout	61%	34%	5%
Bergen op Zoom	57%	36%	7%
Oss	57%	36%	7%
Roosendaal	51%	34%	15%
Gemiddelde middelgrote gemeenten	61%	32%	7%

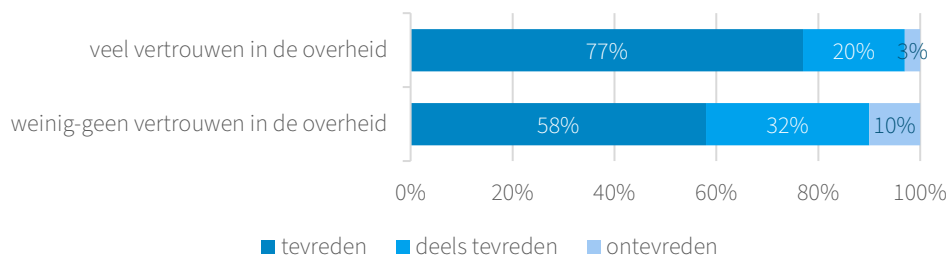
Zoals gezegd hangt ervaren veiligheid samen met het vertrouwen van mensen. In figuren 23a en 23b wordt deze samenhang zichtbaar, mensen met zowel veel vertrouwen in de medemens als veel vertrouwen in de overheid voelen zich veiliger dan mensen met weinig vertrouwen.

Rond driekwart van de mensen die heeft vertrouwen in de medemens (74%) en in de overheid (77%) is tevreden over het eigen algemene gevoel van veiligheid tegenover net iets meer dan de helft van de mensen die weinig tot geen vertrouwen hebben in de medemens (53%) en overheid (58%).

Figuur 23a Tevredenheid met algemeen gevoel van veiligheid naar vertrouwen in de medemens in Noord-Brabant (2022)

Figuur 23b Tevredenheid met algemeen gevoel van veiligheid naar vertrouwen in de overheid in Noord-Brabant (2022)

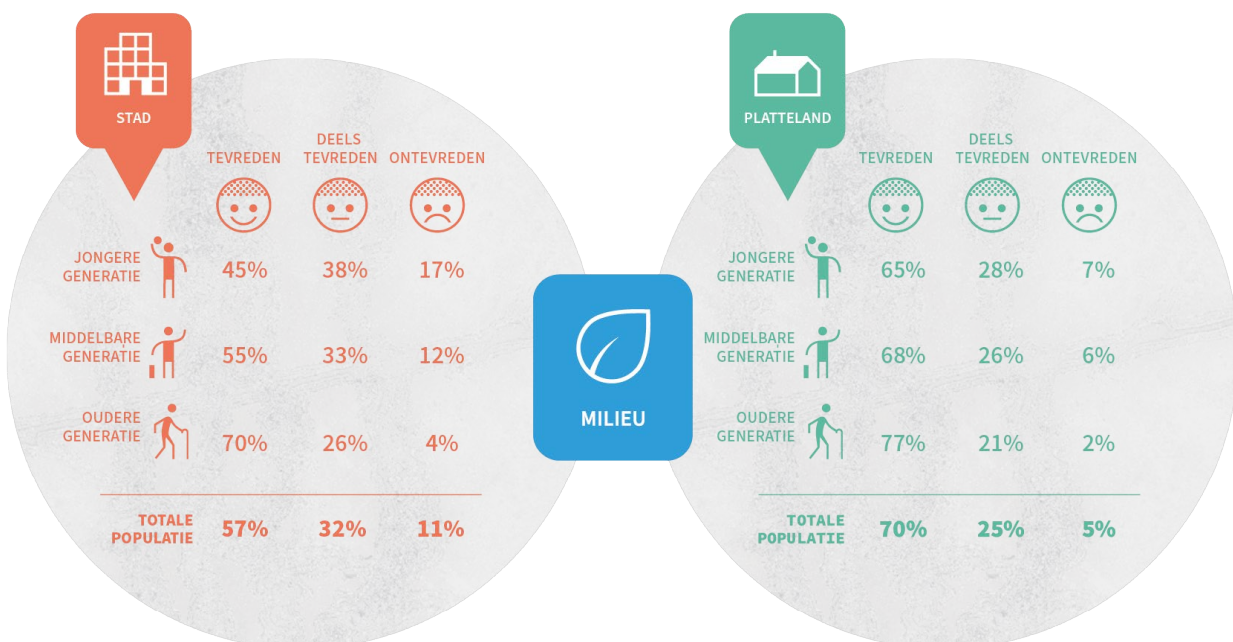

MILIEU

3.1.8 Milieu

Een schone en gezonde leefomgeving is van belang voor een fijn leven (van Dalen et al., 2023). Met name voor de gezondheid van inwoners is de kwaliteit van de leefomgeving en het klimaat belangrijk (Gezondheidsraad, 2020; Longfonds, 2021). Een ongezond leefmilieu kan leiden tot vermijdbare ziektes, terwijl een groene omgeving juist een bevorderende werking heeft voor de gezondheid (Staatsen et al., 2016; Den Hertog et al. 2022; PBL, 2018). We hebben Brabanders gevraagd hoe zij de milieukwaliteit van hun leefomgeving ervaren. Onder milieu verstaan wij de fysieke leefomgeving om mensen heen zoals de lucht, het water, de bodem, flora en fauna, geluid en landschap. Daarnaast hebben we gevraagd naar de tevredenheid met de nabijheid van natuur(gebieden) en met het groen in hun leefomgeving. Van de Brabanders geeft 64% milieu een rapportcijfer 7,6 of hoger. Wonen in –de stad of op het platteland maakt uit voor de waardering van het milieu (zie ook paragraaf 3.2). Van de Brabanders die op het platteland wonen is 70% tevreden met hun milieu in de omgeving tegenover 57% van de Brabanders die in de stad wonen. Figuur 24 laat zien hoe de waardering verschilt tussen de drie generaties woonachtig op het platteland of in de stad.

Figuur 24 Waardering van aspecten van milieu generatie en stedelijkheid in procenten van het totaal (2022)

Naast het grote verschil tussen stad en platteland, maakt leeftijd ook uit voor de tevredenheid. Waar minder dan de helft van de jongeren (45%) in de stad tevreden is, is 70% van de oudere generatie in de stad tevreden. Ook het verschil tussen de ontevreden mensen is groot. Van de jongere generatie in de stad is 17% ontevreden, terwijl maar 4% van de oudere generatie in de stad het milieu in de leefomgeving een 5,5 of lager geeft.

Kijken we op het schaalniveau van gemeenten dan zien we verschillen tussen de grote gemeenten. Inwoners van Helmond zijn vaker tevreden met hun milieu in de omgeving (61%) dan de inwoners van Eindhoven (51%) of Tilburg (52%). Ook het percentage ontevreden inwoners is in Eindhoven en Tilburg hoog (resp. 14% en 15%). Vergelijken we de middelgrote gemeenten met elkaar dan zien we nog grotere verschillen. Het aandeel inwoners dat het milieu van de omgeving een 7,6 of hoger geeft is in Land van Cuijk met 73% veel groter dan in Roosendaal (53%). Ook het aandeel ontevreden inwoners is in Roosendaal (11%) en ook Meierijstad (10%) vrij groot.

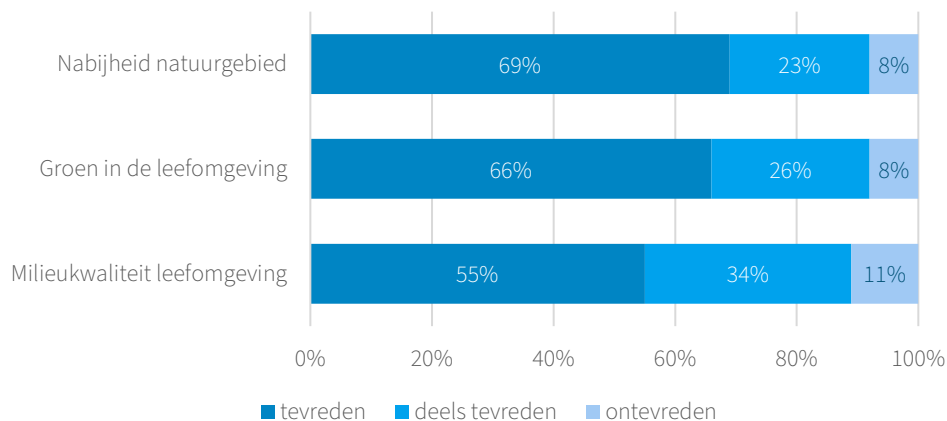
Tabel 7 *Tevredenheid met aspecten van milieu naar gemeentegrootte in Noord-Brabant, in procenten van het totaal (2022)*

Grote gemeenten	tevreden	deels tevreden	ontevreden
Helmond	61%	28%	11%
Breda	61%	30%	9%
Den Bosch	60%	32%	8%
Tilburg	52%	33%	15%
Eindhoven	51%	35%	14%
Gemiddelde grote gemeenten	56%	32%	12%

Middelgrote gemeenten	tevreden	deels tevreden	ontevreden
Land van Cuijk	73%	21%	6%
Maashorst	71%	25%	4%
Waalwijk	69%	25%	6%
Oosterhout	69%	27%	5%
Altena	68%	26%	6%
Meierijstad	64%	26%	10%
Bergen op Zoom	64%	29%	7%
Oss	62%	30%	8%
Roosendaal	53%	36%	11%
Gemiddelde middelgrote gemeenten	65%	28%	7%

Om beter zicht te krijgen op de verdeling van de tevredenheid met de onderliggende onderwerpen hebben we dit in figuur 25 visueel weergegeven.

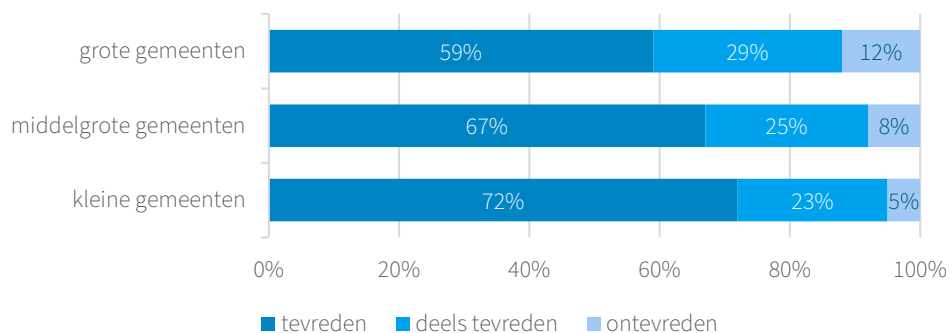
Figuur 25 Waardering van (aspecten van) milieu in Noord-Brabant (2022)

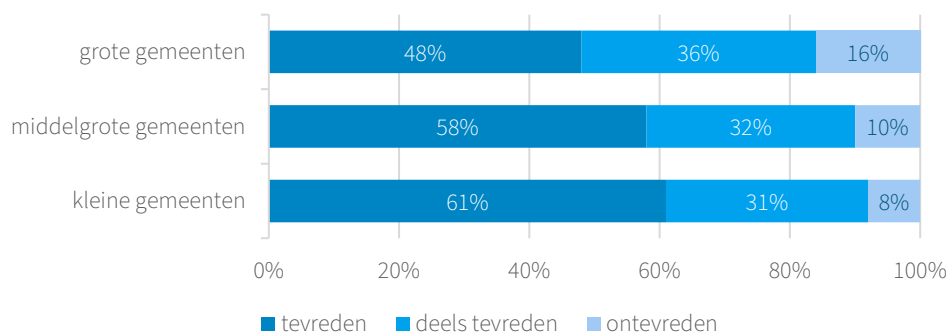
We zien dat gemiddeld genomen Brabanders minder vaak tevreden zijn met de milieukwaliteit van de leefomgeving. De mate van stedelijkheid heeft invloed op de waardering van mensen van het milieu van hun omgeving in het algemeen.

Om meer zicht te krijgen op de invloed van de gemeentegrootte op de tevredenheid met de onderliggende onderwerpen, zoomen we in figuren 26a en 26b nog iets verder in op de tevredenheid met het groen in de leefomgeving en met de milieukwaliteit van de leefomgeving (lucht, het water, de bodem, flora en fauna, geluid en landschap).

Figuur 26a Tevredenheid met groen in de leefomgeving naar gemeentegrootte in Noord-Brabant (2022)

Figuur 26b Tevredenheid met de milieukwaliteit van de leefomgeving naar gemeentegrootte in Noord-Brabant (2022)

In de grote gemeenten is 59% van de inwoners tevreden met het groen in de leefomgeving. Ondanks dat dit meer dan de helft van de inwoners zijn, is het beduidend lager dan de waardering op het platteland; 72% van de inwoners van kleine gemeenten zijn tevreden. Voor de tevredenheid met de milieukwaliteit zien we eenzelfde soort verdeling tussen kleine, middelgrote en grote gemeenten. In de stad is slechts 48% tevreden met de milieukwaliteit tegenover 61% op het platteland.

3.2 Sterke en zwakke voorspellers van tevredenheid

Net als bij de ervaren brede welvaart in het tweede hoofdstuk zijn we nagegaan welke achtergrond- en houdingskenmerken van mensen van invloed zijn op de tevredenheid met de afzonderlijke thema's van brede welvaart. In figuur 27 hebben we een overzicht opgenomen van de voorspellers per thema van brede welvaart. Daartoe hebben we per thema een aparte multiple regressie analyse uitgevoerd¹³.

Figuur 27 Voorspellers van tevredenheid met de thema's van brede welvaart

	WELBEVINDEN	MATERIËLE WELVAART	GEZONDHEID	ARBEID EN VRIJE TIJD	WONEN	SAMENLEVING	VEILIGHEID	MILIEU	
(redelijk) sterke en consistente voorspellers	Redzaamheid	++	++	++	++	+	++	+	+
	Verbondenheid met de buurt	+	-	+	+	++	++	+	+
	Generatie	+	+	+	++	+	+	-	+
	Inkomen	+	++	+	-	+	+	+	+
	Vertrouwen in de overheid	+	+	+	-	+	-	+	-
	Vertrouwen in de medemens	-	-	-	-	-	+	+	-
zwakke en wisselende voorspellers	Stad-platteland		-				-	+	+
	Veranderingsbereidheid			-		-	-	-	-
	Migratieachtergrond		-	-	-	-	-		
	Geslacht			-	-		-		
	Opleiding	-	-		-	-	-		-
	Type huishouden								
	Type woning								
Arbeidssituatie									

De meeste krachtige en consistente voorspeller voor de tevredenheid met de afzonderlijke thema's van brede welvaart is de redzaamheid van mensen. Dit betekent bijvoorbeeld dat hoe redzamer men is, des te meer tevreden men is over het eigen welbevinden, materiële welvaart, gezondheid, etc. Ook de verbondenheid met de buurt, generatie, inkomen en vertrouwen blijken belangrijke voorspellers voor tevredenheid met de verschillende thema's.

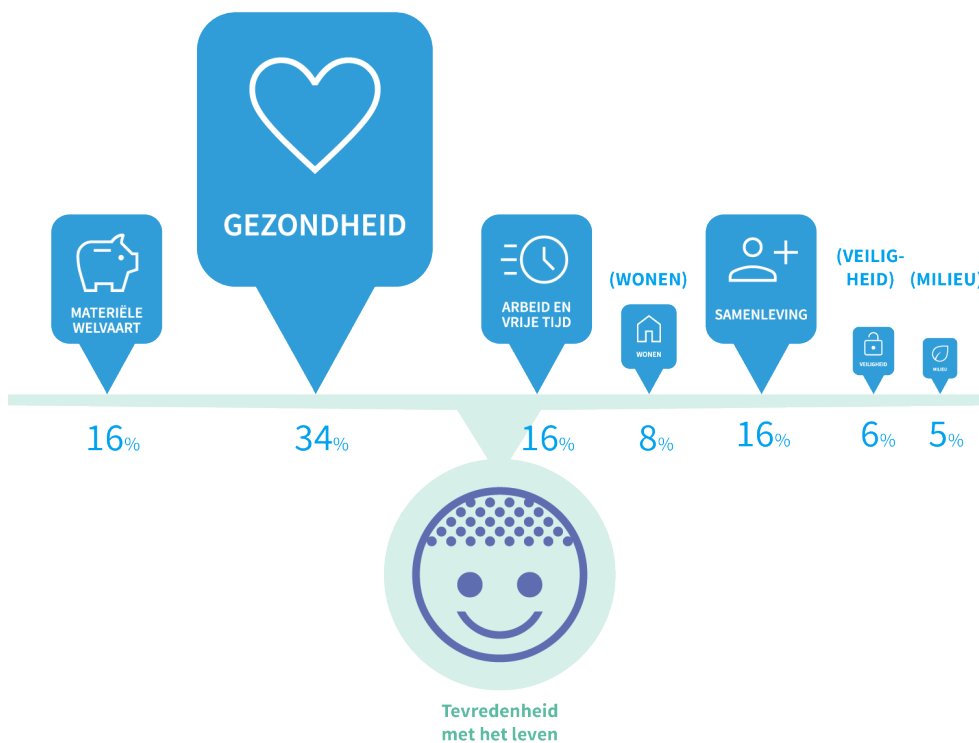
¹³ Om de sterkte van de voorspellers te bepalen hebben we gekeken naar de gestandaardiseerde BETA coëfficiënten. Een BETA geeft aan hoe sterk de invloed van de variabele is op de afhankelijke variabele. We hanteren de indeling: sterke voorspeller (BETA ≥ 0.250), redelijk sterke voorspeller (BETA tussen $0.075 - 0.250$), zwakke voorspeller (BETA < 0.075). In bijlage A staat het volledige model met waardes opgenomen.

3.3 Bouwstenen van welbevinden

In deze laatste paragraaf gaan we na welke thema's van brede welvaart de belangrijkste bouwstenen vormen voor een tevreden leven in het algemeen (zie ook Delfmann et al., 2021). We kijken daarvoor naar het relatieve belang van de gewaardeerde elementen van brede welvaart voor het welbevinden van mensen¹⁴. Deze methode maakt het mogelijk om een rangorde te vormen van de onderliggende tevredenheidsaspecten en laat daarmee zien welke aspecten het meest belangrijk zijn voor het welbevinden van mensen.

Figuur 28 laat zien hoe het welbevinden van Brabanders is opgebouwd. Tevredenheid met de eigen gezondheid draagt met 34% het meest bij aan de tevredenheid met het leven in het algemeen. Ook de tevredenheid van Brabanders met hun werk of andere dagelijkse bezigheden en de hoeveelheid vrije tijd die ze hebben, als ook hun tevredenheid met de eigen financiële situatie, sociale contacten en de manier waarop mensen met elkaar omgaan in de buurt hebben een groot aandeel (16%) in de tevredenheid met het leven.

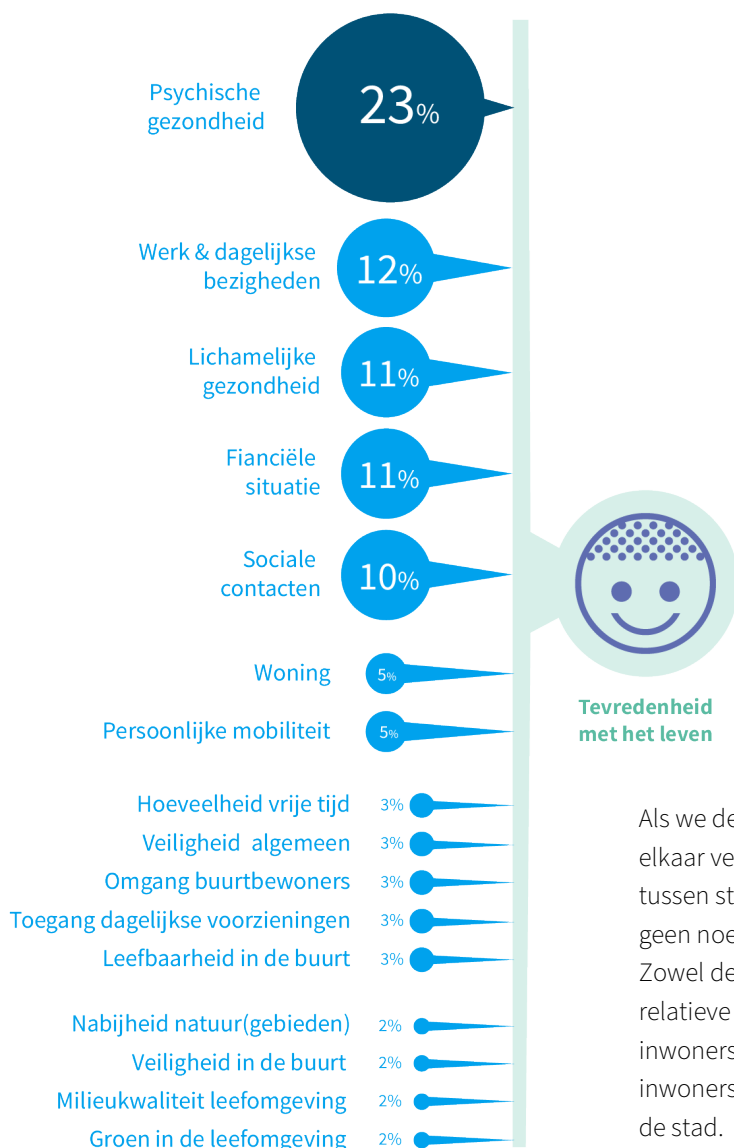
Figuur 28 Bouwstenen van de tevredenheid met het leven in Noord-Brabant in 2022

¹⁴ We hebben gebruik gemaakt van de Shapley Value Regression analyse in R om te bepalen welke tevredenheidsaspecten (elementen van brede welvaart) het meest belangrijk zijn voor het welbevinden van mensen. Zie bijlage A voor verdere toelichting.

Ter verdieping hebben we eenzelfde regressieanalyse uitgevoerd voor de onderwerpen die ten grondslag liggen aan de thema's van brede welvaart. Figuur 29 laat zien dat met name de tevredenheid met de eigen psychische gezondheid belangrijk is voor het welbevinden. Verder laten de figuren 28 en 29 goed zien dat er een opbouw is in de relatieve bijdrage van het type tevredenheidsaspecten. De aspecten die de meeste invloed hebben staan het dichtst bij de mensen zelf; de tevredenheid met de individuele mogelijkheden (gezondheid, werk & dagelijkse bezigheden, materiële welvaart, sociale contacten) hebben een groter aandeel in de tevredenheid met het leven dan de omgevingsmogelijkheden. Waarbij de sociale omgeving (veiligheid, omgang van buurtbewoners met elkaar en leefbaarheid) een belangrijkere bouwsteen vormt voor het welbevinden dan de tevredenheid met de fysieke omgeving (toegang voorzieningen, nabijheid groen en milieukwaliteit). Met uitzondering van de woning; met 5% is de relatieve bijdrage van de tevredenheid met het huis waarin iemand woont vergelijkbaar met het belang van persoonlijke mobiliteit en zelfs iets groter dan tevredenheid met de hoeveelheid vrije tijd; beide individuele mogelijkheden.

Figuur 29 Factoren die bijdragen aan tevredenheid met het leven in Noord-Brabant (2022)

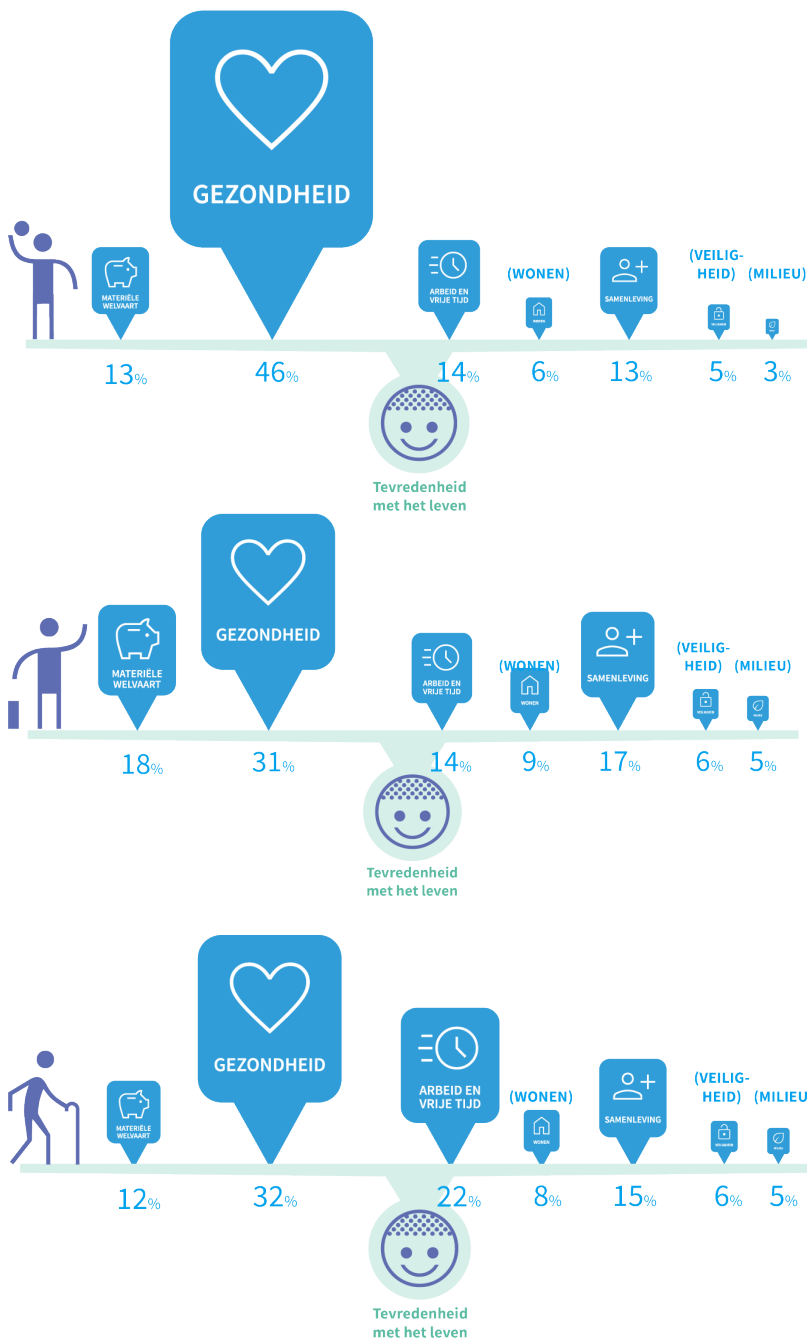

Als we de verschillende COROP-regio's met elkaar vergelijken alsook het onderscheid tussen stad en platteland bekijken dan zijn er geen noemenswaardige verschillen te zien. Zowel de volgorde als de hoogte van de relatieve bijdrage is vergelijkbaar voor inwoners uit de verschillende regio's en voor inwoners woonachtig op het platteland en in de stad.

3.3.1 Per generatie andere bouwstenen

Leeftijd is een redelijk sterke voorspeller voor de tevredenheid met het leven in het algemeen (zie paragraaf 3.2). Tegelijkertijd kan de levensfase waarin iemand zich bevindt uitmaken voor de mogelijkheden die aanwezig zijn in het leven. Om die reden is het relevant om na te gaan of de bouwstenen voor welbevinden per generatie anders zijn geordend. Figuur 30 laat duidelijk zien dat dit het geval is. Niet alleen de relatieve bijdrage per bouwsteen verschilt tussen de generaties, ook de rangorde verschilt van elkaar.

Figuur 30 Bouwstenen van welbevinden: tevredenheid met het leven naar generatie in Noord-Brabant (2022)

Tevredenheid met de eigen gezondheid is voor alle generaties belangrijk voor het welbevinden. Bij de jongere generatie (18-29 jaar) is het relatieve belang het grootst, voor hen is tevredenheid met de gezondheid (46%) een erg belangrijke bouwsteen voor de tevredenheid met het leven. De tevredenheid met de dagelijkse bezigheden (inclusief werk en vrije tijd) alsook met de financiële situatie en het sociale netwerk (inclusief de buurt) zijn na gezondheid het meest van belang voor het welbevinden van mensen. Met name voor de oudere generatie is tevredenheid met de invulling van de dag (22%) een belangrijke bouwsteen voor een tevreden leven. Het relatieve belang van de bouwstenen is voor de jongere en oudere generatie gelijk, voor de middelbare generatie worden de bouwstenen arbeid & vrije tijd en materiële welvaart omgedraaid qua belangrijkheid. Voor de middelbare generatie is de tevredenheid met de eigen financiële situatie met 18% de tweede belangrijke bouwsteen voor het welbevinden.

3.4 Samengevat

Als we inzoomen op de verschillende thema's van brede welvaart, blijkt dat Brabanders het meest tevreden zijn over het thema wonen. Materiële welvaart en tevredenheid met werk en vrije tijd scoren het laagst. Voor wat betreft gezondheid scoort met name tevredenheid over de fysieke gezondheid laag – slechts 42% van de Brabanders is daar tevreden over.

Wanneer het streven is de ervaren brede welvaart te verhogen, zijn de opgaven voor diverse plekken in Noord-Brabant verschillend. Niet zozeer tussen regio's, maar meer als het gaat om de verschillen tussen stad en platteland. Op het platteland scoort men hoger op thema's als wonen, veiligheid en vooral tevredenheid met de milieukwaliteit van de leefomgeving. In de stad is dat op onderwerpen als sociale contacten en de omgang met buurtbewoners. Overigens zijn er ook tussen gemeenten grote verschillen.

Opvallend is dat jongere generatie het slechtst scoort op alle aspecten van ervaren brede welvaart. De groep 18-29 jarigen zijn minder tevreden in het algemeen en over allerlei specifieke aspecten. Over het algemeen scoren ze ook slechter in de stad, met uitzondering van tevredenheid met sociale contacten en de verbondenheid met de buurt. Ook zijn ze iets tevredener met de eigen gezondheid.

De aanvullende analyses bevestigen het eerdere beeld uit hoofdstuk 2. Ook als we naar de afzonderlijke thema's kijken blijkt redzaamheid de belangrijkste voorspeller voor de tevredenheid met die thema's van brede welvaart. Hoe zelfredzamer- hoe meer tevreden met het eigen welbevinden, de gezondheid, etc. Ook verbondenheid met de buurt, generatie, inkomen en vertrouwen blijken opnieuw belangrijke voorspellers voor tevredenheid met de verschillende thema's.

Kijkend naar het relatieve belang van de verschillende thema's voor het welbevinden van mensen, dan springt gezondheid eruit, in het bijzonder psychische gezondheid. Daarna (ast) draagt tevredenheid met werk en dagelijkse bezigheden, materiële welvaart en sociale contacten een belangrijk deel bij aan het eigen welbevinden. De sociale en zeker de fysieke omgeving tellen daarin minder zwaar.

Verschillen in bouwstenen zijn er vooral tussen generaties, waarbij opvalt dat vooral voor jongeren (18-29 jaar) hun gezondheid veel bijdraagt aan het welbevinden. De positie van gezondheid te midden van andere thema's is sowieso opvallend: het scoort relatief laag qua tevredenheid (zeker lichamelijk) en vormt de belangrijkste bouwsteen voor tevredenheid met het leven in het algemeen – vooral voor jongeren. Het onderschrijft het belang van aandacht voor dit thema op beleids- en bestuursniveau.

4 Brede welvaart in de regio

De dagelijkse leefomgeving van mensen bestaat uit een groter gebied dan alleen de woongemeente. Mensen maken immers geregeld gebruik van voorzieningen in gemeenten waar ze niet wonen – bijvoorbeeld voor de dagelijkse boodschappen, ziekenhuisbezoek, theaterbezoek of werk. Waar mensen wonen, en wat hun nabije omgeving te bieden heeft aan bijvoorbeeld werk, scholen, zorgvoorzieningen maar ook de kwaliteit van natuur en milieu, is van groot belang voor de kwaliteit van leven (Thissen & Content, 2022). Omdat het leven van mensen zich in belangrijke mate op regionaal niveau afspeelt, zijn de omstandigheden binnen regio's van grote invloed op hun kwaliteit van leven. Het is op dit schaalniveau dat zich ook de grote opgaven van onze tijd aandienen. Of het nu gaat om de bouw van nieuwe woningen, de omslag naar een duurzame landbouw, de arbeidsmarkttransitie of het opwekken van duurzame energie. Veel, zo niet alle maatschappelijke opgaven, komen samen in de regio. Een samenhangende aanpak van deze opgaven kan worden bevorderd door te sturen op brede welvaart in de regio.

Op het niveau van de regio's kent Nederland echter een groei aan verschillen als het gaat om de kansen die mensen hebben om een passende baan te vinden, om onderwijs te volgen op een goed bereikbare locatie en om gezond oud te worden (Rli, ROB & RVS, 2023). In dergelijke gebieden, zoals de Veenkoloniën in het oosten van de provincie Groningen en Drenthe, kunnen mensen niet of nauwelijks brede welvaart ontleen aan de grotere regio waarin zij leven. Vooralnog horen de COROP-regio's in Noord-Brabant niet bij de regio's die te maken hebben met een dergelijke stapeling van achterstanden op meerdere thema's van brede welvaart. Dat wil niet zeggen dat Noord-Brabant geen achterstanden kent of dat de brede welvaart eerlijk verdeeld is binnen Noord-Brabant, of dat geen verbeteringen mogelijk zijn.

In dit hoofdstuk gaan we na welke verbeteringen van brede welvaart Brabanders van belang achten. In welke mate hechten zij waarde aan zaken zoals gezondheid, bestaanszekerheid, milieu, veiligheid? Niet zozeer voor zichzelf, maar voor de regio als geheel. Het regionale samenlevingsperspectief vertrekt vanuit de regio en de mensen die daar wonen, recreëren en werken. We kijken ook of de voorkeuren van verschillende generaties verschillen vanuit het idee dat de levensfase waarin iemand zich bevindt van invloed kan zijn op de waarde die hij of zij hecht aan de verschillende onderwerpen van brede welvaart. Daarnaast vergelijken we de vier COROP-regio's en gaan we na in hoeverre de tevredenheid met de eigen brede welvaart van invloed is op de gegeven voorkeuren voor verbeteringen in de regio.

4.1 Voorkeuren voor verbetering van brede welvaart

Steeds vaker wordt er aandacht gevraagd voor een weging van de verschillende thema's van brede welvaart die aansluit bij maatschappelijke voorkeuren, zodat beleidskeuzes meer legitiem gemaakt kunnen worden en het draagvlak voor de keuzes vergroot wordt (Koster et al., 2023; Van Ooijen et al., 2021). Om een eerste inzicht te verkrijgen in wat Brabanders van belang achten voor hun regio hebben we hen gevraagd hun voorkeuren te ranken. Ze zijn gevraagd om aan te geven aan welke verbeteringen ze het meeste waarde hechten als het gaat om het verbeteren van de kwaliteit van leven voor inwoners in hun regio. Met regio bedoelen we het gebied waarin men woont, recreëert en werkt.

Met regio bedoelen we het gebied waarin men woont, recreëert en werkt.

De respondenten werd gevraagd om verbeteringen ten aanzien van verschillende onderwerpen van brede welvaart voor hun regio in volgorde van meest belangrijk naar minst belangrijk te zetten. Vervolgens hebben we op basis van de gemiddelde ranking een top 8 verbeteringen geformuleerd. Gemiddelde ranking betekent de gemiddelde plek die mensen aan een verbetering geven. In figuur 31 staat de top 8 aan verbeteringen voor de brede welvaart in de regio.

Figuur 31 Top acht voorkeuren voor verbeteringen van regionale brede welvaart in Noord-Brabant (2022)

De volgorde van verbeteringen in figuur 31 is voor de provincie als voor de vier COROP-regio's hetzelfde. Over het algemeen zijn de verschillen in waardering tussen de regio's

klein en niet significant, dit betekent dat inwoners van de verschillende regio's een vergelijkbare voorkeur hebben voor verbeteringen in hun regio. Alleen de inwoners van West-Brabant hechten iets meer waarde aan de verbetering van de veiligheid dan de inwoners van Zuidoost-Brabant, maar dat heeft geen invloed op de volgorde (ranking) van de verbeteringen¹⁵.

Vergelijken we de voorkeuren van mensen uit de stad en van het platteland dan blijkt dat mensen in stad het iets belangrijker vinden dat mensen tevreden zijn met hun woning. Mensen op het platteland hebben iets vaker de voorkeur dat meer mensen zich gezond voelen. We zien dat ook leeftijd invloed heeft op wat voorkeur heeft; hoe ouder je bent, hoe meer waarde je eraan hecht dat mensen zich veilig voelen en vertrouwen hebben in elkaar. De ordening van voorkeuren is per generatie dan ook verschillend, figuur 32 laat de top 8 verbeteringen per generatie zien.

Figuur 32 Top acht verbeteringen van regionale brede welvaart naar generatie in Noord-Brabant (2022)

Een aantal verschillen in volgorde kunnen we beredeneren vanuit het idee dat de levensfase waarin iemand zich bevindt uitmaakt voor de daadwerkelijke mogelijkheden iemand heeft in het leven. Dat wonen hoger in de ranking staat bij de jongere generatie dan

¹⁵ We hebben de gemiddelde waarde (ranking) vergeleken tussen de regio's en getoetst met ANOVA tests (zie verder bijlage A).

bij de middelbare generatie, zou mogelijk verklaard kunnen worden doordat mensen van middelbare leeftijd een grotere mogelijkheid hebben om te wonen in een woning die ze prefereren (betere financiële situatie, minder geneigd te verhuizen, hogere bestaanszekerheid). De voorkeur van de middelbare generatie dat meer mensen tevreden zijn met hun werk-privé balans klinkt ook logisch vanuit de gedachte dat deze groep vaak zelf in het spitsuur van hun leven is en deze balans daardoor onder druk kan staan.

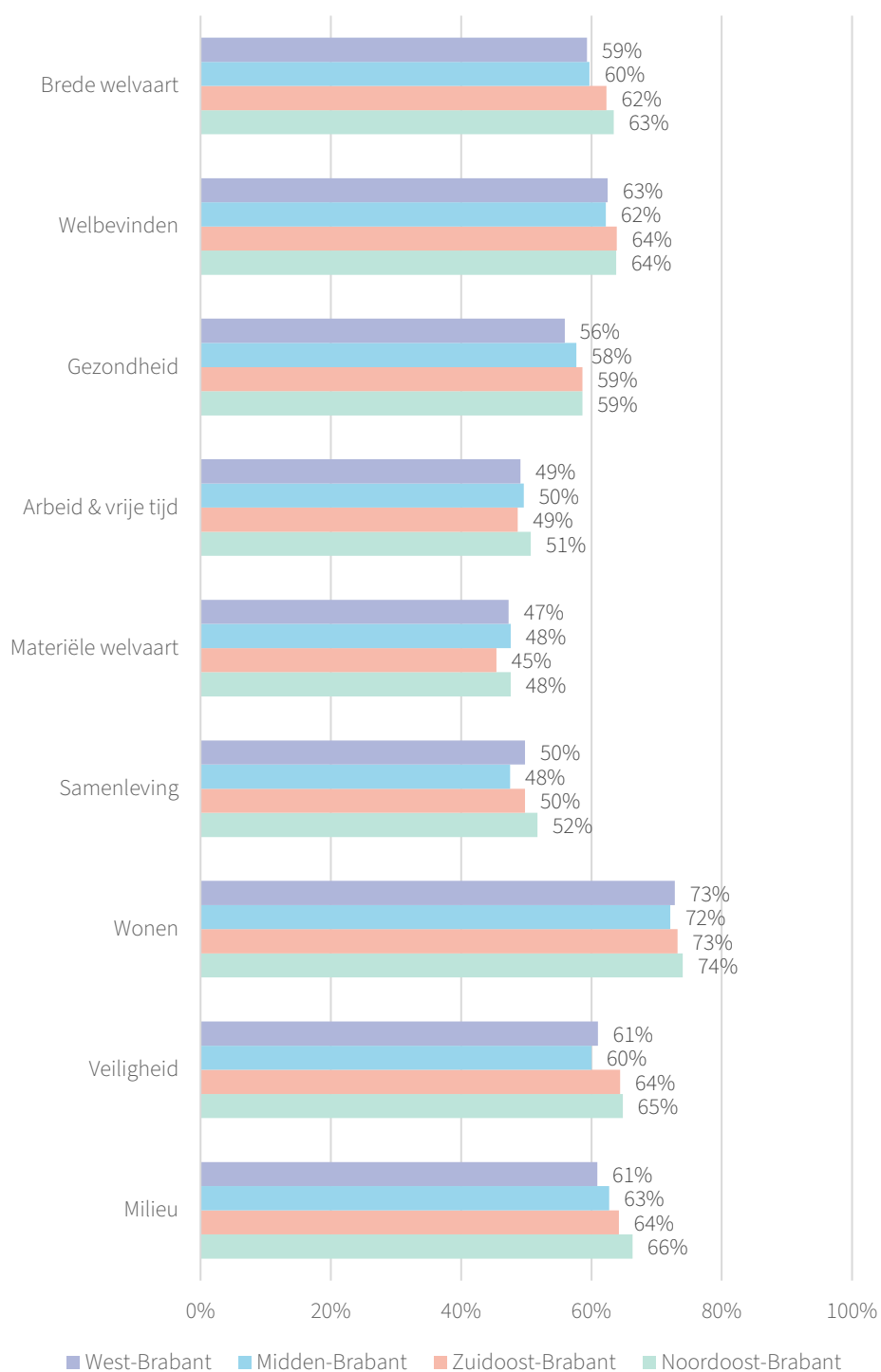
4.2 Verdeling over de regio's

Uit de analyses blijkt dat de mate van ervaren brede welvaart samenhangt met de voorkeuren van mensen voor verbeteringen in de regio¹⁶. Hoe meer tevreden men is over de eigen mogelijkheden in het leven, des te meer waarde zij hechten aan de verbeteringen die horen bij de thema's milieu, samenleving en veiligheid. Dus bijvoorbeeld voor het thema milieu geldt: hoe meer tevreden iemand is met de eigen brede welvaart, des te meer waarde die persoon hecht aan een verbeterende milieukwaliteit van de leefomgeving in de regio. Voor wonen en materiële welvaart is dat andersom. Hoe meer tevreden iemand is over de eigen brede welvaart, des te minder waarde men hecht aan de woning en de financiële situatie.

Vervolgens kijken hoe de tevredenheid met de eigen brede welvaart en de onderliggende thema's verdeeld is over de COROP-regio's in Noord-Brabant. In figuur 33 wordt voor de vier COROP-regio's het percentage inwoners weergegeven dat de eigen brede welvaart en de aparte onderliggende thema's een rapportcijfer 7,6 of hoger geeft. We zien dat inwoners van de regio's niet veel verschillen qua tevredenheid met hun mogelijkheden in het leven; alleen in Noordoost-Brabant is het aandeel tevreden inwoners voor bijna alle onderdelen telkens iets groter. In figuur 26 wordt voor de vier COROP-regio's het percentage inwoners weergegeven dat de eigen brede welvaart en de aparte onderliggende thema's een rapportcijfer 7,6 of hoger geeft. De eensluidendheid van de regio's is opvallend, want de regio's verschillen wel qua profiel - denk aan de diversiteit in landschappelijk en cultureel opzicht alsook in het al dan niet zijn van economisch centrumgebied (Rli, ROB & RVS, 2023).

¹⁶ Correlatieanalyse, zie bijlage A

Figuur 33 Tevredenheid met brede welvaart (rapportcijfer 7,6 en hoger) en onderliggende thema's naar Noord-Brabantse COROP-regio, in percentages van het totaal (2022)

4.3 Samengevat

Dat er in Nederland groeiende verschillen zijn in kansengelijkheid tussen de regio's is veel in het nieuws. In Noord-Brabant zijn er (gelukkig) geen regio's aan te wijzen waarvan gesteld kan worden dat voor de regio als geheel sprake is van een stapeling van achterstanden. Binnen de regio's komen die plekken overigens wel voor. Brede welvaart is ook in Noord-Brabant niet gelijkelijk verdeeld en verbeteringen zijn mogelijk.

Als je Brabanders zelf vraagt wat volgens hen beter moet in de eigen regio, staat opnieuw gezondheid op een, gevolgd door veiligheid en tevredenheid van mensen over hun financiële situatie. Tussen generaties zijn hier weinig verschillen in, al is de volgorde van de ranking per generatie wel verschillend.

5 Invloed van maatschappelijke ontwikkelingen op de kwaliteit van leven

Brede welvaart gaat niet alleen over een fijn leven in het hier en nu, het betreft ook de kwaliteit van leven en leefomgeving van mensen in de toekomst. Dat geldt voor de nog komende generaties, maar ook voor de nabije toekomst van de generaties die nu leven. Brede welvaart kan niet los gezien worden van een duurzame en toekomstbestendige samenleving. Duurzaam in de zin dat we rekening houden met de toekomst (onze (klein)kinderen hebben minimaal dezelfde ontwikkelingskansen als wijzelf), met onze burens (onze ontwikkeling heeft geen negatieve consequenties voor mensen elders) en met ecologische, economische en sociale grenzen. Toekomstbestendig in die zin dat de samenleving in staat is om schokken op te vangen die ontstaan als gevolg van bijvoorbeeld migratie, klimaatverandering, nieuwe technologieën, sociaal-culturele diversiteit en geopolitieke verschuivingen (NWO, 2023). Zowel schokken met directe impact zoals de Covid-19 pandemie of de inval van Rusland in Oekraïne en de oorlog die daarop volgt, maar ook ontwikkelingen die op lange termijn systeemveranderingen met zich meebrengen zoals klimaatverandering en de energietransitie, de herziening van de landbouw en natuurherstel en het groeiende woningtekort (Blanken et al., 2021; Van Roover et al., 2023).

Al deze schokken hebben invloed op het dagelijks leven van mensen. Zo zijn bijvoorbeeld door de inflatie en de oorlog in Oekraïne de energieprijzen gestegen en zijn de dagelijkse boodschappen duurder geworden. Mensen maken zich zorgen over deze inflatie en de gevolgen die de inflatie heeft voor de eigen financiële situatie, maar ook voor sociale ongelijkheid in onze samenleving (zie ook Miltenburg et al., 2022; van Dalen et al., 2022). Daar komt het afnemende vertrouwen van mensen in de overheid bij en de ervaring van inwoners dat de ondersteuning van sommige regio's vanuit het Rijk ontoereikend is (Rli, ROB & RVS, 2023). Onze samenleving heeft continu te maken met maatschappelijke ontwikkelingen en crisissen die impact hebben op de kwaliteit van het (samen)leven. Dat die laatste ook een positieve uitwerking kunnen hebben wordt meestal niet benadrukt. Toch vragen grote veranderingen vaak een proces van bewustwording en daar kunnen crisissen bij helpen. Zo heeft de coronapandemie ervoor gezorgd dat een kwart van de Brabanders en zelfs bijna een derde van de jongvolwassenen (18-24 jaar) bewuster is gaan nadenken over thema's op het gebied van 'mens en omgeving' - zoals wateroverlast en verdroging, voedselsysteem, energietransitie - en welke verantwoordelijkheid zij daar zelf in hebben (Blanken et al., 2021). In hoeverre Brabanders ook daadwerkelijk bereid zijn om mee te bewegen met veranderingen die nodig zijn om de maatschappelijke vraagstukken aan te pakken, hangt voor een belangrijk deel af van de motivatie van mensen om in beweging te komen. Zorgen over de nabije toekomst leveren een belangrijke bijdrage aan de kans dat mensen dingen anders gaan doen. In het volgende hoofdstuk gaan we hier verder op in.

In dit hoofdstuk kijken we naar toekomstzorgen van de Brabanders, in relatie tot (ervaren) brede welvaart. Dat doen we door eerst stil te staan bij de zorgen die Brabanders hebben ten aanzien van de maatschappelijke ontwikkelingen die drukken op de kwaliteit van leven

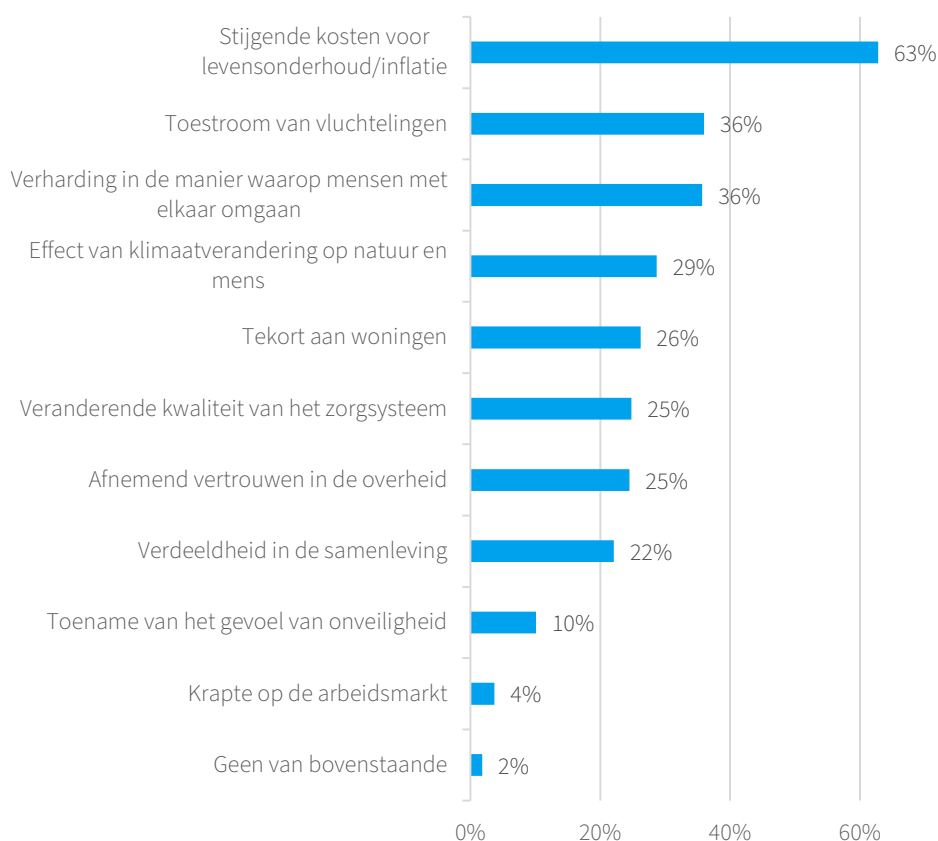
en de leefomgeving. Vervolgens gaan we dieper in op de mate waarin Brabanders zich zorgen maken over hun eigen brede welvaart, door hun zorgen over 16 onderwerpen van brede welvaart te beschrijven (zie bijlage A voor de vraagstelling).

5.1 Zorgen over maatschappelijke ontwikkelingen

We hebben Brabanders gevraagd over welke maatschappelijke ontwikkelingen ze zich zorgen maken, waarbij ze maximaal 3 antwoorden konden aanvinken.

Figuur 34 laat zien dat Brabanders zich de meeste zorgen maken over de stijgende kosten voor levensonderhoud (63%). Inflatie is daarmee de ontwikkeling waar de meeste mensen zich zorgen over maken. De periode waarin mensen de vragenlijst konden invullen was in de tijd dat de energieprijzen enorm gestegen waren. Zorgen over de inflatie wordt op grote afstand gevolgd door zorgen over de toestroom van vluchtelingen en verharding in de manier waarop mensen met elkaar omgaan (beide 36%). Tijdens de meetperiode had Nederland grote problemen in de asielopvang; vluchtelingen werden vaak in de buitenlucht opgevangen vanwege ruimtegebrek. Daarnaast kwamen we als samenleving net uit een periode waarin voor- en tegenstanders van het coronabeleid regelmatig met elkaar geconfronteerd werden op straat. Ook was er veel berichtgeving over grensoverschrijdend gedrag en misstanden bij de omroepen, in de politiek en sportwereld. Helemaal onderaan komen zorgen over 'krapte op de arbeidsmarkt' met 4%.

Figuur 34 Percentage Brabanders dat zich zorgen maakt over maatschappelijke ontwikkelingen (2022)

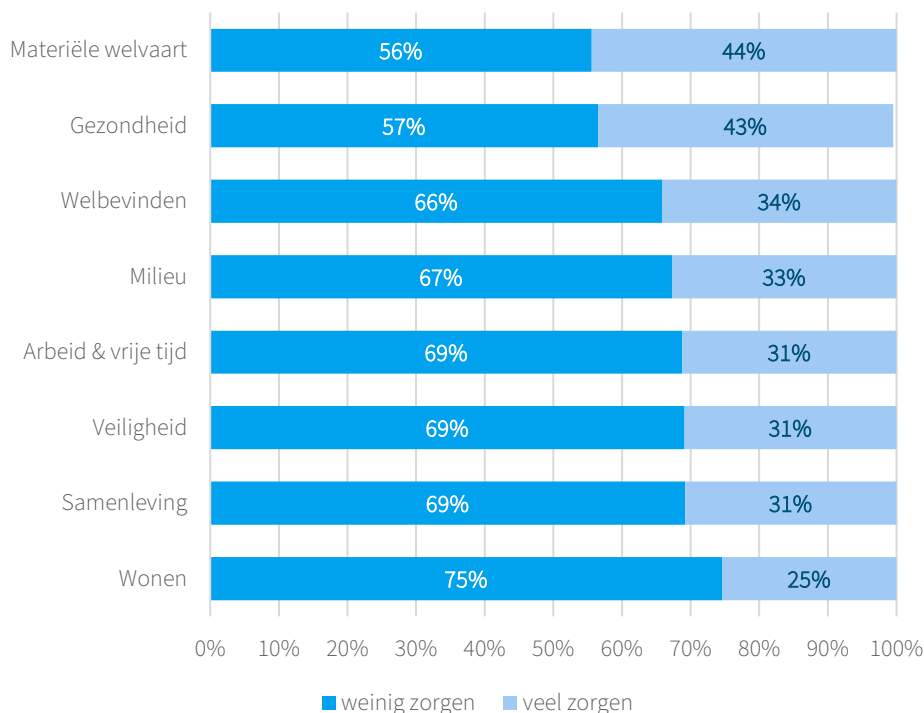

Om een beter begrip te krijgen waar Brabanders zich zorgen over maken, kijken we naar de mate waarin zij zich zorgen maken over de eigen brede welvaart: over welke mogelijkheden in hun leven maken Brabanders zich zorgen als het gaat om de nabije toekomst?

5.2 Toekomstzorgen over eigen brede welvaart

In hoofdstuk 2 en 3 werd al duidelijk dat het overall goed gaat met de aanwezige mogelijkheden in het leven van Brabanders. Zo zijn de inwoners tevreden over hun toegang tot dagelijkse voorzieningen, over de mate waarin ze zich buitenshuis kunnen verplaatsen en zijn ze tevreden over het huis waarin ze wonen. Het gaat natuurlijk niet overal goed en mensen zijn in het algemeen minder tevreden over hun gezondheid, financiële situatie en de milieukwaliteit van hun leefomgeving. Het is voorstelbaar dat Brabanders zich dan ook minder zorgen maken over de toekomst van hun toegang tot voorzieningen, persoonlijke mobiliteit en wonen en juist meer over hun gezondheid, materiële welvaart en hun leefmilieu. Figuur 35 laat zien in welke mate Brabanders zich zorgen maken over hun eigen brede welvaart in de nabije toekomst.

Figuur 35 Percentage inwoners met veel of weinig zorgen per thema van brede welvaart in Noord-Brabant (2022)

We zien inderdaad dat Brabanders zich het meeste zorgen maken over hun materiële welvaart (44%), op korte afstand gevolgd door hun gezondheid (43%), hun leven in het algemeen en de milieukwaliteit van de leefomgeving.

We zijn nagegaan uit welke typen zorgen de toekomstzorgen bestaan¹⁷. De resultaten laten zien dat samengestelde variabele 'toekomstzorgen' is opgebouwd uit drie componenten, namelijk zorgen over:

1. individuele mogelijkheden: eigen (psychische) gezondheid, sociale contacten, vrijetijd en persoonlijke mobiliteit
2. sociale omgevingsmogelijkheden: leefbaarheid en veiligheid van de buurt en
3. fysieke omgevingsmogelijkheden: milieu en natuur

Aanvullende analyses bevestigen het vermoeden dat de mate van tevredenheid met de eigen brede welvaart een voorspeller is van de zorgen die iemand heeft over de eigen brede welvaart in de nabije toekomst: hoe tevredener over het eigen leven – hoe minder zorgen over de toekomst. Verder maken mensen naarmate ze ouder worden zich steeds minder zorgen, met uitzondering van zorgen over het milieu. Mensen die vertrouwen hebben in de medemens en zich verbonden voelen met de buurt maken zich over alle thema's van brede welvaart minder zorgen. Voor vertrouwen in de overheid is het iets specifieker; mensen die meer vertrouwen hebben in de overheid, hebben minder zorgen over individuele mogelijkheden en fysieke omgevings-mogelijkheden. De mate waarin mensen vinden dat de overheid een rol te vervullen heeft ten aanzien van de type mogelijkheden kan hierin een rol spelen. Zo blijkt uit de voorstudie voor dit populatieonderzoek dat inwoners vinden dat de overheid een belangrijke rol heeft ten aanzien van gezondheid en gezonde leefomgeving (van Dalen et al., 2022). Inwoners geven aan dat de gemeentelijke overheid een cruciale rol vervult ten aanzien van preventieve gezondheidszorg, bijvoorbeeld in het stimuleren van bewegen door een leefomgeving te creëren die uitnodigt tot bewegen of sporten voor iedereen, gezond eten betaalbaar te maken door belasting op gezonde voeding te verlagen, hulp bij het stoppen met roken en aandacht voor psychische gezondheid van mensen. De provinciale overheid speelt volgens hen een belangrijke rol in het gezond houden van de leefomgeving, zoals het bewaken van een goede luchtkwaliteit en het goed bereikbaar houden van ziekenhuizen en huisartsen.

¹⁷ Zie factoranalyse bijlage A.

5.3 Spreiding van de grootste zorgen

Brabanders maken zich de meeste over hun financiële situatie en hun gezondheid (resp. 44%, 43%). Het maakt niet uit in welke COROP regio mensen wonen, hun toekomstzorgen zijn vergelijkbaar. Vergelijken we de inwoners naar gemeentegrootte (tabel 8) dan zien we kleine verschillen: inwoners van de grote en middelgrote gemeenten maken zich gemiddeld iets meer zorgen over hun financiële situatie (beide 47%) en gezondheid (resp. 45%, 44%) dan de inwoners van kleine gemeenten (financiële situatie 40%, gezondheid 42%).

Tabel 8 Toekomstzorgen over eigen materiële welvaart en gezondheid naar gemeentegrootte (2022)

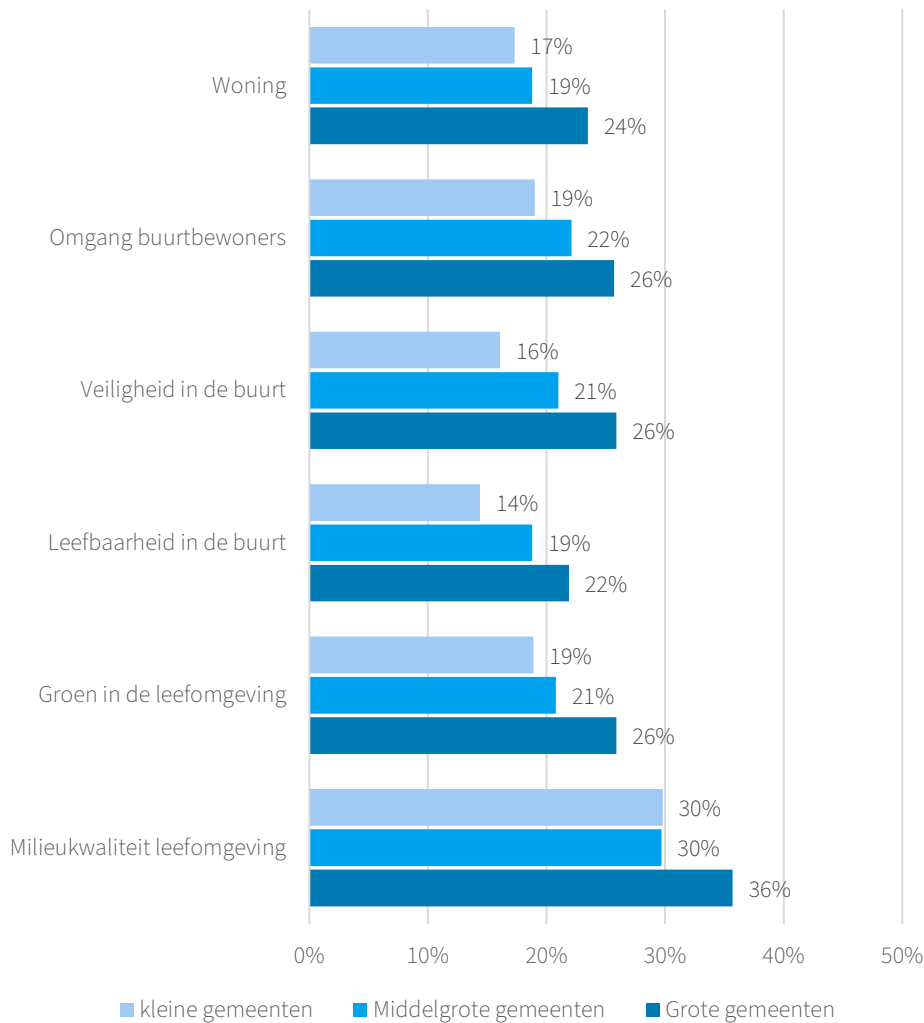
	zorgen over eigen materiële welvaart			zorgen over eigen gezondheid	
	veel	weinig		veel	weinig
Grote gemeenten			Grote gemeenten		
Eindhoven	51%	49%	Helmond	47%	53%
Tilburg	46%	54%	Tilburg	47%	53%
Helmond	46%	54%	Breda	47%	53%
Breda	46%	54%	Eindhoven	43%	57%
Den Bosch	46%	54%	Den Bosch	42%	58%
<i>Totaal grote gemeenten</i>	<i>47%</i>	<i>53%</i>	<i>Totaal grote gemeenten</i>	<i>45%</i>	<i>55%</i>
Middelgrote gemeenten			Middelgrote gemeenten		
Waalwijk	54%	46%	Waalwijk	51%	49%
Altena	51%	49%	Meerijstad	49%	51%
Oss	50%	50%	Oss	48%	52%
Roosendaal	46%	54%	Land van Cuijk	45%	55%
Land van Cuijk	46%	54%	Bergen op Zoom	44%	56%
Meerijstad	45%	55%	Maashorst	43%	57%
Maashorst	45%	55%	Roosendaal	40%	60%
Bergen op Zoom	45%	55%	Oosterhout	40%	60%
Oosterhout	39%	61%	Altena	39%	61%
<i>Totaal middelgrote gemeenten</i>	<i>47%</i>	<i>53%</i>	<i>Totaal middelgrote gemeenten</i>	<i>44%</i>	<i>56%</i>

De zorgen in de middelgrote gemeenten verschillen van elkaar. Het aandeel inwoners dat zich veel zorgen maakt over de materiële welvaart is in Waalwijk (54%) veel groter dan in Oosterhout (39%). Ook voor de zorgen over de eigen gezondheid zien we een behoorlijk verschil; in Waalwijk maakt ruim de helft van de inwoners zich veel zorgen (51%), terwijl in Altena dat 39% van de inwoners betreft.

5.4 Ongelijke toekomstzorgen over de leefomgeving

Toekomstzorgen over de leefomgeving verschillen niet tot nauwelijks tussen inwoners van de vier COROP-regio's in Noord-Brabant. Alleen voor het thema veiligheid zien we een klein verschil, in West-Brabant maken inwoners zich iets vaker zorgen over hun veiligheid (33%) en in Noordoost-Brabant juist minder vaak (29%). Vergelijken we de toekomstzorgen van inwoners uit kleine, middelgrote en grote gemeenten met elkaar dan zien we grotere verschillen in zorgen over de eigen woning en leefomgeving (figuur 36).

Figuur 36 Toekomstzorgen over de leefomgeving naar gemeentegrootte (2022)

In figuur 36 staat per gemeentegrootte het aandeel inwoners weergegeven dat zich (heel) veel zorgen maakt over de toekomst van hun omgevingsmogelijkheden. We zien we dat het grootste aandeel inwoners dat zich zorgen maakt over de milieukwaliteit van de leefomgeving in een grote gemeente woont (36%), gevolgd door mensen op het platteland en in een middelgrote gemeente (beide 30%). Verder valt op dat zorgen over de veiligheid in de buurt voornamelijk in de grote stad wordt ervaren (26%) en niet zozeer in de kleine gemeenten (16%).

5.5 Samengevat

Brede welvaart en de inrichting van een duurzame en toekomstbestendige samenleving hangen nauw samen. Brede welvaart gaat niet alleen over welbevinden hier en nu, maar ook over de toekomst van huidige en komende generaties. Gevraagd naar zorgen van Brabanders over maatschappelijke ontwikkelingen, springen zorgen over de stijgende kosten van levensonderhoud/inflatie er (najaar 2022) sterk uit, gevolgd door de toestroom van vluchtelingen en de verharding in de manier waarop mensen omgaan met elkaar. Als het gaat om de eigen Brede welvaart dan maken Brabanders zich vooral zorgen over hun toekomstige materiële welvaart en gezondheid. Aanvullende analyses laten zien dat huidige tevredenheid een voorspeller is van zorgen over de eigen Brede welvaart: hoe tevredener nu – hoe minder zorgen over de eigen toekomst. In hoeverre men bereid is (eventueel toch) te veranderen, staat centraal in hoofdstuk 6.

6 Veranderen: kwestie van willen en kunnen

Veranderingen ten behoeve van een duurzame en toekomstbestendige samenleving vragen om aanpassingen in het gedrag en leefstijl van haar inwoners. Naast een completer beeld van hoe Brabanders hun eigen brede welvaart ervaren, is het daarom cruciaal om inzicht te verkrijgen in de motivatie van Brabanders om mee te bewegen met de maatschappelijke thema's waar we als samenleving voor aan de lat staan. Vanuit gedragstheorie weten we dat gedragsverandering niet alleen vraagt om capaciteit (kunnen), maar ook om motivatie (willen) en gelegenheid om de gedragsverandering te laten zien (Poiesz, 1999; Ajzen, 1991; Hines et al., 1987). Het risico dat mensen afhaken op de gewenste beweging is evident en daarom is het van belang om te snappen wie de mensen zijn die wel en niet mee willen en/of kunnen bewegen. Actiebereidheid van mensen is domein-specifiek en een aanpak die zich richt op klassieke doelgroepen doet weinig recht aan de complexiteit van ongelijke mogelijkheden van mensen om in beweging te komen (Blanken et al., 2021; Vrooman et al., 2023). Met een beter begrip van de typen mensen die al dan niet in beweging willen of kunnen komen, kan beleid effectiever inspelen op de ondersteuningsbehoefte van mensen om uiteindelijk wel dingen anders te gaan doen. Denk bijvoorbeeld aan de opgave en gewenste transitie naar een duurzamer voedselsysteem, wat naast logistieke en ruimtelijke veranderingen ook een gedragsverandering van inwoners vraagt. Zo blijkt voor het maken van duurzame voedselkeuzes het bijvoorbeeld belangrijk te zijn dat mensen weten wat een duurzame keuze eigenlijk inhoudt en wat de impact van zo'n keuze is (Vullings, 2020). Maar 'weten is nog geen doen' (Bovens et al. 2017).

Om een eerste inzicht te kunnen bieden in de motivatie van Brabanders om dingen anders te doen, hebben we de actiebereidheid van mensen op de thema's van brede welvaart gemeten. Vervolgens hebben we een doelgroepsegmentatie gedaan op basis van twee houdingskenmerken van mensen: mate van redzaamheid en veranderingsbereidheid. De typologie die daaruit voortvloeit kan worden ingezet bij het bewuster mee laten wegen van het menselijk perspectief in de verschillende fasen van de beleidscyclus.

6.1 Actiebereidheid op brede welvaart thema's

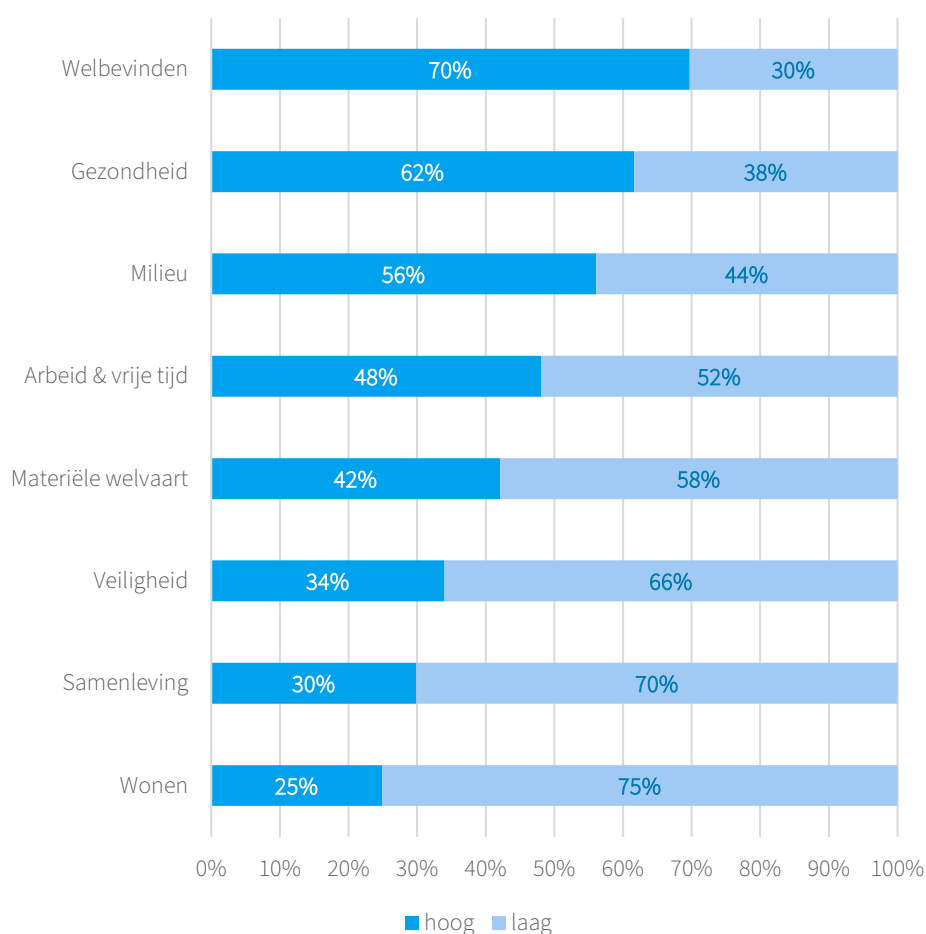
We hebben Brabanders gevraagd of ze bereid zijn om dingen anders te (gaan) doen. Concreet hebben we per thema van brede welvaart gedragsverandering(en) voorgelegd, zoals *ben je bereid om meer uren te gaan werken, om te verhuizen naar een woning die (beter) past bij jouw situatie, om vrijwilligerswerk te doen, om ervaren overlast te melden*. De respondenten konden per gedragsverandering aangeven of ze het gedrag al veranderd hebben of in welke mate ze bereid zijn dit te doen. In tabel 9 staat een overzicht van de uitgevraagde gedragsveranderingen per thema (zie bijlage A voor meer informatie).

Tabel 9 Actiebereidheid: gedragsveranderingen per thema van brede welvaart

Thema	Gedragsverandering (ben je bereid om....?)
Welbevinden	bewuster om te gaan met jouw werk-privé balans
Gezondheid	jouw levensstijl aan te passen voor een betere gezondheid
	bewuster te letten op eventuele lichamelijke of psychische klachten
Arbeid & vrije tijd	om een opleiding of training te volgen
	om nieuwe dingen te leren
Materiële welvaart	bewuster met jouw geld om te gaan
	meer uren te gaan werken
Samenleving	meer te investeren in jouw sociale contacten
	steun of hulp te bieden aan mensen die dat nodig hebben in de samenleving
	vrijwilligerswerk te doen
Wonen	te verhuizen naar een woning die (beter) past bij jouw situatie
	je in te zetten voor het verbeteren van de leefbaarheid van jouw buurt
Veiligheid	je in te zetten voor een veiligere buurt
	ervaren overlast te melden
Milieu	maatregelen in jouw huis te nemen om energie te besparen
	jouw levensstijl aan te passen voor een beter milieu

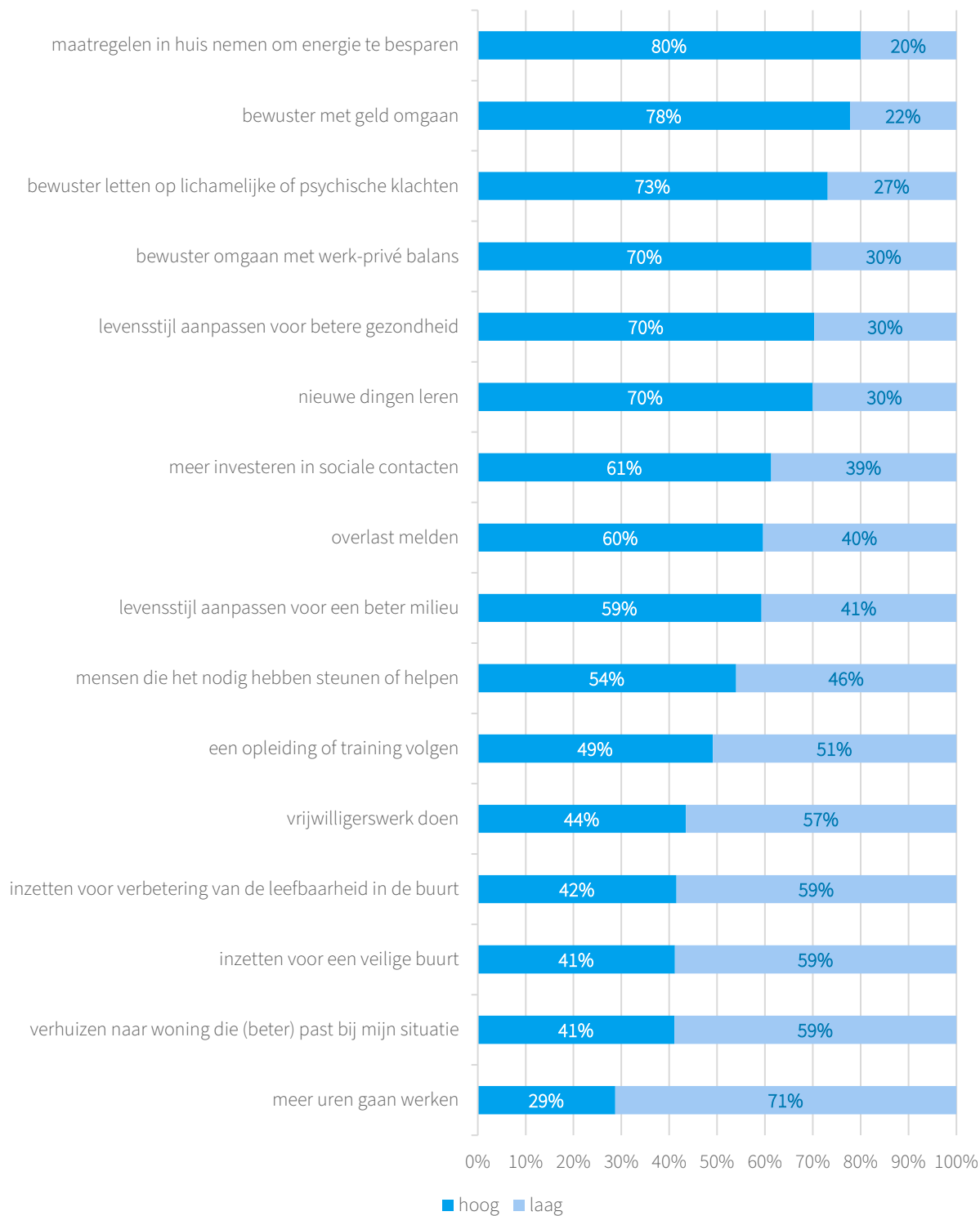
Hoge actiebereidheid gaat over de mensen die zeker bereid zijn tot de verandering of dit al doen, de lage actiebereidheid gaat over de mensen die niet en misschien bereid zijn om het te doen. Figuur 37 laat zien dat de mate van actiebereidheid van Brabanders behoorlijk verschilt per thema. Van de Brabanders heeft 70% een hoge bereidheid om te veranderen ten behoeve van het welbevinden, terwijl slechts 25% een dergelijke bereidheid heeft ten aanzien van wonen. Deze thematische verschillen zijn in lijn met eerdere resultaten over de domein-specifieke actiebereidheid van Brabanders in relatie tot maatschappelijke thema's als wateroverlast en verdroging, het voedselsysteem, energietransitie, biodiversiteit, mobiliteit en circulariteit (Blanken et al., 2021).

Figuur 37 Actiebereidheid per thema van brede welvaart in Noord-Brabant (2022)

Om beter zicht te krijgen op de actiebereidheid van Brabanders ten aanzien van de onderliggende onderwerpen hebben we dit in figuur 38 visueel weergegeven.

Figuur 38 Actiebereidheid per gedragsverandering in Noord-Brabant (2022)

Figuur 38 laat zien dat 80% van de Brabanders zeer bereid zijn om zich in te zetten voor energiebesparingen in eigen huis. Ook veel mensen zijn bereid om bewuster met geld om te gaan (78%). Terwijl slechts 29% van de Brabanders bereid is om meer uren te gaan werken. Ook is minder dan de helft van de inwoners bereid om te verhuizen naar een andere woning of zich inzetten voor een veilige buurt (beide 41%).

De lage actiebereidheid ten aanzien van de laatste twee veranderingen (verhuizen en meer werken) zijn relevante observaties in tijden waarin onze maatschappij te maken heeft met een woningcrisis en overspannen arbeidsmarkt. Om effectief te kunnen inspelen op de aanpak van dergelijke kwesties is het belangrijk te weten wat realistische mensbeelden zijn bij het te (door)ontwikkelen beleid. Mensbeelden bij beleid omvatten aannamen over wat mensen willen en kunnen, en hoe ze zich gedragen. Vaak blijken de mensbeelden die achter beleid schuilgaan te gesimplificeerd, te optimistisch of te somber te zijn (Gebhardt & Feijten, 2022). De gevolgen van het mensbeeld bij beleid kunnen verstrekkend zijn, zoals de toeslagenaffaire heeft laten zien. Om die reden luidt de afgelopen jaren het pleidooi aan de overheid om een gedifferentieerder burgerperspectief te verankeren in beleid¹⁸.

¹⁸ Zie Nationale Ombudsman, 2015, 2021; Bovens et. al, 2017; Echtelt et al., 2019; Putters, 2021;2022; RVS, 2021

6.2 Omgaan met veranderingen: vier typen mensen

De aandacht voor realistische mensbeelden bij beleid en bestuur, alsook het funderen van de beleidsvorming met gedragsinzichten, is de afgelopen jaren sterk gegroeid¹⁹. Een belangrijke eerste aanbeveling die in dat kader gedaan wordt, is het bewust en expliciet maken van mensbeelden (Gebhardt & Feijten, 2022; Raad voor de Volksgezondheid en Samenleving, 2021). Dat vergt van bestuurders en beleidmakers dat zij reflecteren op hun eigen positie en ideeën, in relatie tot de context waarin zij werken. Het is van belang dat er bewustwording ontstaat van mogelijke stereotypering of ongefundeerde aannames over welke mensen al dan niet zullen meebewegen met de veranderingen waar we als samenleving voor staan.

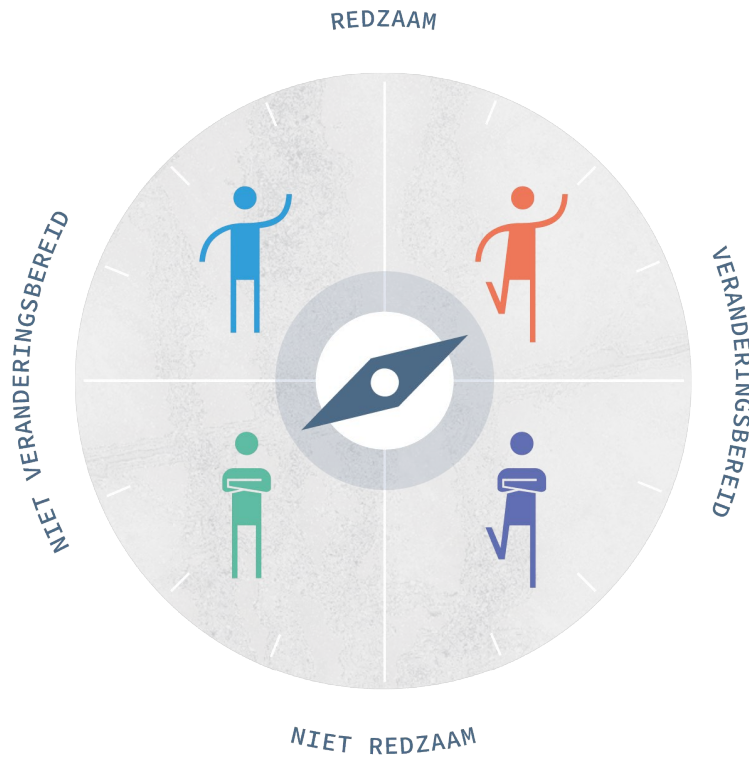
Om het proces van bewustwording te ondersteunen en om de dialoog over verwachtingen ten aanzien van gedragsveranderingen te faciliteren, hebben we een typologie gemaakt naar hoe mensen in de basis omgaan met veranderingen. Daartoe hebben we een doelgroepsegmentatie verricht via een clusteranalyse op twee houdingskenmerken van mensen, te weten redzaamheid en veranderingsbereidheid. In bijlage A wordt de gehanteerde methode verder toegelicht.

Aangezien een gedragsverandering zowel vraagt om capaciteit (kunnen) als om motivatie (willen), hebben we Brabanders op deze twee kenmerken geclusterd. Redzaamheid gaat over de capaciteit van mensen om met veranderingen om te gaan (kunnen). Het betreft de mate waarin mensen zelf in staat zijn om regie te voeren over hun leven (Blanken et al., 2021; Van Pelt & Ročak, 2023), ook wel persoonlijke controle genoemd (Tiemeijer & Keizer, 2023). Het houdingskenmerk veranderingsbereidheid gaat over in hoeverre mensen willen veranderen (motivatie). Het past bij het metaprogramma 'naartoe – weg van' (Brown, 2004; Hal & Bodenhamer, 2006). Mensen die gekenmerkt kunnen worden als 'naartoe' hebben weinig moeite met nieuwe situaties en zien verandering als een uitdaging om in beweging te komen (hoge veranderingsbereidheid). Mensen die gekenmerkt worden als 'weg van' houden graag vast aan het vertrouwde en vinden veranderingen vaak te snel gaan. Deze mensen zijn standvastig en komen pas in beweging als het echt niet anders kan en zij daarmee kunnen voorkomen dat dingen misgaan.

De clusteranalyse heeft geresulteerd in een typologie bestaande uit vier typen mensen. In figuur 39 staan de vier typen uit de typologie verder beschreven. Naast een typering op basis van de houdingskenmerken redzaamheid en veranderingsbereidheid, bestaat de beschrijving uit een korte toelichting op welke wijze deze typen mensen in beweging gebracht kunnen worden.

¹⁹ Denk aan ontstaan van nieuwe gedragswetenschappelijke onderzoeksvelden zoals behavioural public administration en behavioural public policy, of de inzet van behavioural insights teams op ministeries (BIN NL, 2021)

Figuur 39 Typologie: omgaan met verandering

STANDVASTIGE REDZAME

Mensen binnen dit type zijn niet veranderingsbereid, maar wel redzaam. Ze doen dingen liever op de manier waarop ze het altijd gedaan hebben en houden niet van verandering. Als het lukt om ze te verleiden (nudging) tot de verandering, dan zijn ze redzaam genoeg om in beweging te komen. Deze groep heeft een gemotiveerd duwtje in de rug nodig om mee te krijgen in gewenste veranderingen.

REDZAME BEWEGER

Mensen binnen dit type zijn veranderingsbereid en redzaam. Ze zien veranderingen als uitdaging om in beweging te komen, zijn in staat om dat zelfstandig te doen en zich aan te passen aan nieuwe situaties. Deze groep vraagt over het algemeen weinig aandacht om mee te krijgen in gewenste veranderingen. Tegelijkertijd kan de vooruitstrevendheid van deze groep vragen om meer experimenteer-ruimte binnen het systeem.

STANDVASTIGE AFHANKELIJKE

Mensen binnen dit type zijn niet veranderingsbereid en niet redzaam. Dit betekent dat ze echt hulp nodig hebben voordat zij in beweging komen. Men moet naar ze toe komen, ze overtuigen en ondersteunen in de verandering. Voor deze groep is het daarom erg belangrijk om aan te sluiten bij hetgeen zij nodig hebben om in beweging te komen.

AFHANKELIJKE BEWEGER

Mensen binnen dit type zijn veranderingsbereid, maar niet redzaam. Ze willen wel graag meebewegen met veranderingen, maar zijn onvoldoende in staat om dit zelfstandig te doen. Deze groep is makkelijk te motiveren om in beweging te komen, maar heeft op diverse manieren steun nodig om dat te realiseren.

De typologie laat zien dat het wenselijk is om een gedifferentieerder burgerperspectief te verankeren in beleid. Immers, de typen laten duidelijk zien dat de groepen Brabanders op een andere manier benaderd en ondersteund dienen te worden om ze mee te laten bewegen met veranderingen. Opvallend is dat de ruim 10 duizend Brabanders gelijkmatig verdeeld zijn over de vier typen (zie bijlage A voor de exacte cijfers). We hebben dus bijvoorbeeld te maken met evenveel standvastige afhankelijkken als redzame bewegers. Een uniform beleid dat een gedragsverandering veronderstelt van de inwoners zal voor deze groepen niet optimaal zijn.

Wat verder opvallend is en een belangrijke uitkomst voor het doorbreken van ongefundeerde aangenomen mensbeelden, is dat een verdere inkleuring met achtergrondkenmerken van de typen laat zien dat de typen nog weer divers van aard zijn. Zo is de verdeling van de drie generaties voor alle types vrijwel identiek en is de verdeling stad-platteland 50/50 binnen elk type. Ook zien we een redelijk vergelijkbare verdeling van de inkomensgroepen over de typen. Anders gezegd: er zijn duidelijke verschillen tussen de vier typen, maar ook grote verschillen binnen de vier typen als het gaat over wie daarvan deel uitmaken. Versimpeling naar stereotypen als 'dat zullen vooral mensen uit de stad zijn' of 'dat is vooral een inkomensvraag', is niet helpend bij het maken van goed beleid.

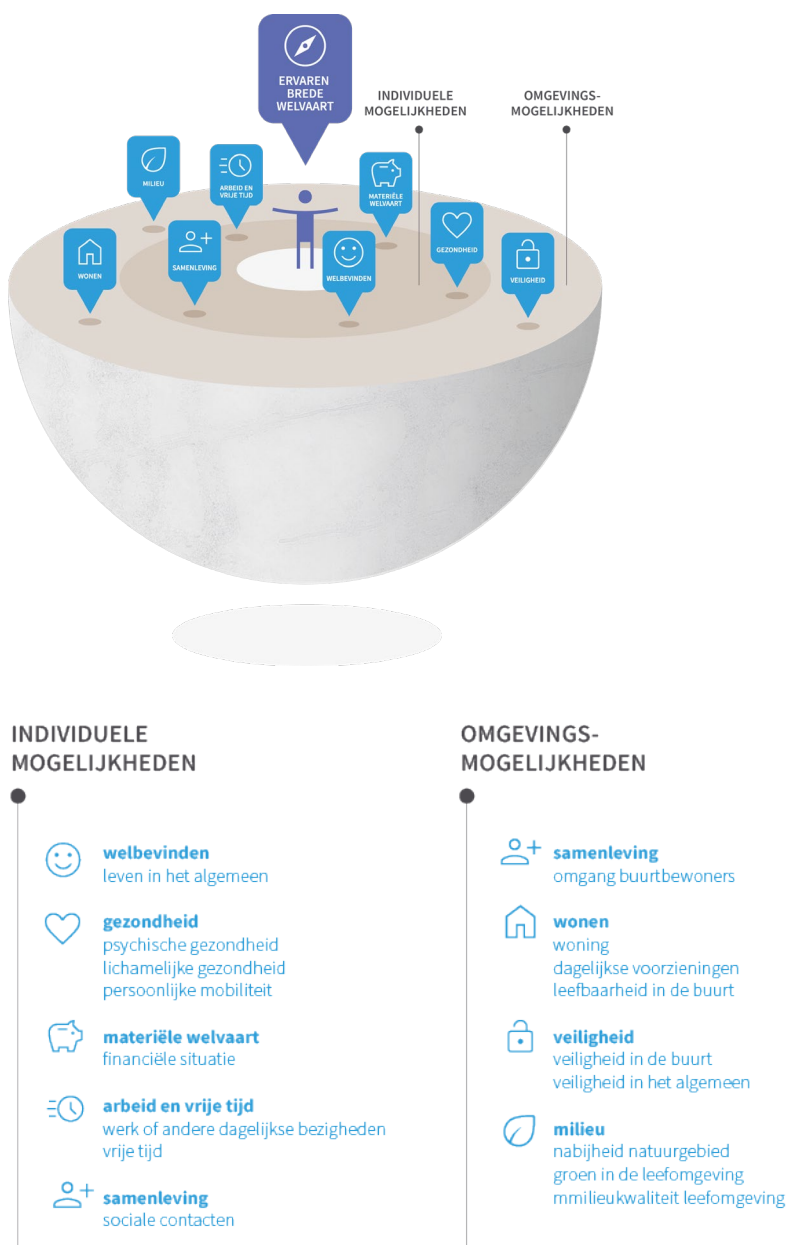
6.3 Samengevat

Actiebereidheid van Brabanders blijkt opnieuw domein-specifiek te zijn. Zo is 80% van de Brabanders zeer bereid om zich in te zetten voor energiebesparingen in eigen huis, maar ligt bijvoorbeeld de bereidheid om meer te gaan werken of om te verhuizen veel lager. Relevante observaties voor respectievelijk duurzaamheidsbeleid, de arbeidsmarkt of het woonbeleid van provincie en gemeenten. Of hierin verandering mogelijk is, is niet alleen een vraag naar het 'willen', maar ook een naar het 'kunnen' van mensen. Naast actiebereidheid is in dit onderzoek daarom gekeken naar redzaamheid: de capaciteit van mensen om met veranderingen om te gaan. Gecombineerd levert dat een typologie van 4 typen mensen, die op verschillende manieren in beweging komen en gebracht kunnen worden. Dat is weliswaar ook een versimpelijking van de werkelijkheid, maar niet langs stereotypen. De indeling in de wijze waarop mensen verschillend omgaan met verandering levert belangrijke aangrijpingspunten voor beleid en beleidsmakers.

7 Slotbeschouwing

Deze publicatie brengt de brede welvaart in Noord-Brabant vanuit een menselijk perspectief in beeld. Het biedt een startpunt voor de dialoog met bestuurders en beleidsmakers op regionaal en gemeentelijk niveau over hoe brede welvaart door inwoners wordt ervaren. We hebben in het onderzoek ervaren brede welvaart gedefinieerd als: de waardering van mensen van de kwaliteit van hun leven en leefomgeving. Die kwaliteit wordt bepaald door een samenspel van de individuele en omgevingsmogelijkheden van mensen (figuur 40). We hebben daarbij gekeken naar 8 thema's die ook in de CBS-monitor worden gemeten: welbevinden, gezondheid, materiële welvaart, arbeid & vrije tijd, samenleving, wonen, veiligheid en milieu.

Figuur 40 Ervaren Brede welvaart in Noord-Brabant

De provincie Noord-Brabant draagt met deze opdracht en publicatie bij aan een al langer geuit verzoek om het menselijk perspectief een plek te laten geven in de publieke beleidsvorming²⁰. In dit laatste hoofdstuk staan we daarom stil bij de betekenis van de belangrijkste onderzoeksresultaten voor de beleidspraktijk en sluiten we af met een aantal suggesties voor vervolg.

7.1 Ervaren brede welvaart in ‘het hier en nu’

Het onderzoek heeft een uitgebreid overzicht opgeleverd van hoe inwoners van Noord-Brabant in de huidige tijd de eigen brede welvaart ervaren. Ook is duidelijk geworden welke factoren de ervaren brede welvaart beïnvloeden en welke elementen van brede welvaart de belangrijkste bouwstenen vormen voor een tevreden leven. Het tweede en derde hoofdstuk gaan hier uitgebreid op in. Zonder deze rijke oogst aan opbrengsten over ervaren brede welvaart tekort te willen doen, kiezen we ervoor om twee belangrijke conclusies hier te benadrukken.

Brede welvaart vraagt om aandacht voor de kracht van redzaamheid en buurtverbondenheid

Als je aan Brabanders vraagt of ze tevreden zijn met hun brede welvaart, dan laten de antwoorden zien dat het best goed toeven is in Noord-Brabant. Inwoners zijn over het algemeen redelijk tevreden met hun brede welvaart. Tegelijkertijd zien we dat de brede welvaart niet door iedereen positief ervaren wordt. Er zijn een aantal factoren die van invloed zijn op hoe de eigen brede welvaart wordt ervaren. Generatie, inkomen en vertrouwen zijn redelijke sterke voorspellers van een positief ervaren brede welvaart, maar belangrijker zijn de factoren redzaamheid en verbondenheid met de buurt.

Redzaamheid betreft de mate waarin mensen grip hebben op het leven en dus met veranderingen kunnen omgaan²¹. Ons onderzoek toont aan dat hoe redzamer mensen zijn, hoe meer tevreden ze zijn met de kwaliteit van hun leven en leefomgeving. Het gevonden verschil is majeur: 82% van de redzame mensen is tevreden met hun brede welvaart, terwijl slechts 37% van de niet-redzame mensen tevreden is. Dit is een krachtige basis waarop het bevorderen van de redzaamheid geagendeerd kan worden in het brede welvaartsbeleid. Het sluit tevens aan bij de recente aanbeveling van de WRR dat ‘beleidsmakers zich wellicht minder zouden moeten richten op het verminderen van onzekerheid en onbehagen als doel op zichzelf, en meer op het achterliggende doel, namelijk het vergroten van ieders grip op het leven’ (Tiemeijer & Keizer, 2023:104).

²⁰Zie bijvoorbeeld WRR, 2012; Bovens et al., 2017; Putters, 2022; SCP, 2022a: 2022b

²¹Zie ook Blanken et al., 2021; Van Pelt & Ročak, 2023, Tiemeijer & Keizer, 2023.

Mensen die zich verbonden voelen met de buurt beschikken over een belangrijke persoonlijke hulpbron in termen van veerkracht, ook wel aan gerefereerd als menselijk kapitaal²². Dit onderzoek toont aan dat buurtverbondenheid tevens een sterke voorspeller is voor ervaren brede welvaart. Dit betekent dat hoe meer verbonden mensen zijn met hun buurt, hoe meer tevreden ze zijn met de kwaliteit van hun leven en leefomgeving. We zien wederom een majeur verschil tussen groepen mensen: 82% van mensen die zich verbonden voelen met de buurt zijn tevreden over hun brede welvaart in vergelijking met slechts 39% van de mensen die zich niet verbonden voelen met de buurt. Uit eerder onderzoek weten we dat de afgelopen jaren de verbondenheid met de buurt onder de Brabanders flink is gestegen. Waar in 2017 minder dan de helft van de Brabanders (43%) zich redelijk tot sterk verbonden voelde met de buurt, was dat in 2020 meer dan de helft van de inwoners (57%), een stijging die paste bij de gevolgen van de Covid-19 pandemie²³. Mensen waren vanwege de lockdowns meer aan huis gebonden, waardoor de buurt vaker in beeld kwam. Uit voorliggend onderzoek blijkt dat de stijging nog verder heeft doorgezet, want in 2022 voelt zelfs 72% van de Brabanders zich betrokken bij de buurt. De vraag is echter in hoeverre we in staat zijn om deze sterke buurtbetrokkenheid in Noord-Brabant vast te houden. Dat lijkt wenselijk, gezien de sterke voorspellende kracht voor positief ervaren brede welvaart.

Individuele mogelijkheden zijn belangrijkste bouwstenen voor levenstevredenheid: vooral ervaren gezondheid

Dat gezondheid ertoe doet is niet nieuw. Vraag je aan mensen wat zij het belangrijkste vinden in hun eigen leven en voor de samenleving dan staat gezondheid vaak op nummer één²⁴. In Noord-Brabant is 58% van de inwoners tevreden over de eigen gezondheid. Dat is een relatief lage score ten opzichte van de tevredenheid met andere thema's van brede welvaart. Inwoners zijn met name minder vaak tevreden over hun lichamelijke gezondheid; slechts 42% geeft zijn lichamelijke gezondheid een 7,6 of hoger. Dit is een belangrijk signaal voor beleid en bestuur, immers kan de kwaliteit van leven onder druk komen te staan als mensen dagelijks niet goed kunnen functioneren als gevolg van de onvoldoende ervaren gezondheid²⁵.

Kijken we naar het relatieve belang van het thema gezondheid voor de tevredenheid met het leven in het algemeen, dan blijkt gezondheid de belangrijkste bouwsteen van levenstevredenheid. Die relatieve bijdrage is voor de jongere generatie (18-29 jaar) het grootst. Sterker nog, het onderzoek laat zien dat de tevredenheid met individuele mogelijkheden (naast gezondheid ook werk & dagelijkse bezigheden, materiële welvaart en sociale contacten) van groter belang is voor de levenstevredenheid dan de tevredenheid met de mogelijkheden in de leefomgeving. Dit neemt niet weg dat de kwaliteit van de omgeving van mensen van waarde is voor brede welvaartsontwikkeling, maar dit resultaat onderschrijft het belang van aandacht voor de menselijke maat op beleids- en bestuursniveau.

²²Zie ook Blanken et al., 2021; Mulder, 2017; Bourdieu, 1986.

²³ Blanken et al., 2021, p.15.

²⁴ Van Dalen et al., 2022; Den Ridder et al., 2021

²⁵ Huber et al., 2016; Boelhouwer & Vonk, 2019

7.2 Ervaren brede welvaart van ‘later’

Het werken vanuit brede welvaart vraagt om een andere manier van kijken, namelijk integraal met oog voor alles wat van waarde is voor de kwaliteit van leven en de leefomgeving. Daarbij gaat het niet enkel om een fijn leven in het hier en nu, het betreft ook de kwaliteit van leven en leefomgeving van mensen in de toekomst. Dat geldt voor de nog komende generaties, maar ook voor de nabije toekomst van de generaties die nu leven. Brede welvaart kan niet los gezien worden van een duurzame en toekomstbestendige samenleving. Om in het onderzoek aandacht te kunnen besteden aan de dimensie ‘later’ hebben we inwoners gevraagd naar hun voorkeuren voor verbeteringen voor de brede welvaart in de regio (hoofdstuk 4). Ook hebben we gevraagd naar hun zorgen voor de nabije toekomst in relatie tot maatschappelijke ontwikkelingen en de eigen brede welvaart (hoofdstuk 5). In deze slotbeschouwing staan we stil bij twee belangrijke resultaten.

Gezondheid, veiligheid en materiële welvaart krijgen hoge prioriteit van inwoners

Een belangrijke fase in de beleidscyclus is het moment van afwegen. Het doordenken welke vraagstukken prioriteit krijgen, wat voor type beleid daarbij past, wat de consequenties van die keuzes zijn en hoe die beleidskeuzes naar verwachting uitpakken voor verschillende groepen in de samenleving. We merken dat er steeds vaker aandacht wordt gevraagd om bij de weging van keuzes rekening te houden met het menselijk perspectief. Beleidskeuzes kunnen daardoor meer legitiem gemaakt worden en het draagvlak voor de keuzes wordt vergroot²⁶. Om een eerste inzicht te verkrijgen in wat inwoners van Noord-Brabant van belang achten voor het gebied waarin ze wonen, recreëren en werken, zijn ze gevraagd om een top acht te maken van verbeteringen voor regionale brede welvaart.

De thema’s die de individuele mogelijkheden betreffen – zoals gezondheid en materiële welvaart – krijgen van inwoners een hoge prioriteit ter verbetering in de regio. Dat is op zichzelf niet vreemd, aangezien tevredenheid met deze thema’s een belangrijke bouwsteen vormen voor het welbevinden van mensen. Wat opvalt is dat arbeid²⁷ een lage prioriteit krijgt, terwijl tevredenheid met werk een belangrijke bijdrage heeft in de levenstevredenheid. Dit geldt overigens ook voor de jongere generatie, voor wie het thema arbeid na gezondheid de belangrijkste bouwsteen voor een tevreden leven vormt. Van alle drie de generaties krijgt in plaats van het thema arbeid juist het thema veiligheid een hoge prioriteit als verbetering voor de regionale brede welvaart. Dit betekent dat inwoners het erg van belang vinden dat meer mensen zich veilig gaan voelen in de regio, ook al maakt slechts een klein deel van de Brabanders (10%) zich zorgen over de toename van het onveiligheidsgevoel. Daarnaast levert ervaren veiligheid maar een kleine bijdrage aan de levenstevredenheid²⁸. Kortom een resultaat dat om een verdere verdieping vraagt. Denk aan vragen als: wat verstaan inwoners onder gevoel van veiligheid? Wat vraagt dat van de buurt en de regio waarin zij wonen, werken en recreëren? Wat houdt een veilige woonomgeving in? Wie heeft daar een rol en verantwoordelijkheid in? De kwalitatieve

²⁶ Koster et al., 2023; Van Ooijen et al., 2021

²⁷ “Meer mensen die willen werken hebben een betaalde baan”.

²⁸ Veiligheid in de buurt 2%, veiligheid algemeen 3%, zie paragraaf 3.3 Bouwstenen van welbevinden.

voorstudie van dit onderzoek geeft een eerste inkijk in mogelijke antwoorden, deelnemers aan de research community gaven voorbeelden van een gevoel van veiligheid: “dat je niet bang hoeft te zijn voor criminaliteit” en “dat je kunt leven in een veilige omgeving waar je jezelf kan zijn, ongeacht je geaardheid, geloof, huidskleur of andere zaken” (Van Dalen et al., 2022:8).

Toekomstzorgen over de leefomgeving vooral in grote gemeenten

Over het algemeen maken inwoners van Noord-Brabant zich niet heel veel zorgen over maatschappelijke ontwikkelingen die drukken op de kwaliteit van leven en leefomgeving, ook niet over hun brede welvaart in de nabije toekomst. Ongeveer 20-30% van de inwoners maakt zich veel zorgen over maatschappelijk ontwikkelingen²⁹ en ongeveer 30-40% over de toekomstige mogelijkheden in hun leven. Dergelijke bezorgdheid van inwoners, ook wel aangeduid als maatschappelijk onbehagen, krijgt de laatste jaren veel aandacht in de politieke arena en media waar het vaak als negatief wordt uitgelegd³⁰. Tegelijkertijd is een bepaald niveau van onbehagen nodig als signalering van vraagstukken binnen het democratische bestel. Inwoners laten namelijk met hun bezorgdheid blijken waar het de verkeerde kant op dreigt te gaan, wat als een constructieve democratische functie gezien kan worden³¹. Kijken we naar de toekomstzorgen van inwoners in Noord-Brabant dan zien we dat vooral de zorgen over de leefomgeving ongelijk verdeeld zijn. Waar het voor zorgen op de andere thema's van brede welvaart niet zoveel uitmaakt waar je woont, is dat voor de leefomgeving wel aan de orde. Mensen in grote gemeenten maken zich namelijk relatief meer zorgen over bijvoorbeeld de milieukwaliteit van de leefomgeving en de veiligheid in de buurt dan in kleine en middelgrote gemeenten. De verdiepende analyses laten ook zien dat de mate van stedelijkheid een redelijk sterke voorspeller is voor de mate van tevredenheid met de omgeving; hoe groter de gemeente, hoe minder tevreden mensen zijn met de veiligheid en milieukwaliteit van hun leefomgeving. In de stad is 59% van de inwoners tevreden met het groen in de leefomgeving en 48% met de milieukwaliteit (lucht, het water, de bodem, flora en fauna, geluid en landschap), tegenover respectievelijk 72% en 61% op het platteland.

²⁹Met uitzondering van de stijgende kosten voor levensonderhoud / inflatie, want daar maakt 63% van de inwoners in Noord-Brabant zich zorgen over.

³⁰Geurkink & Miltenburg, 2023

³¹RMO, 2013; Geurkink & Miltenburg, 2023; Tiemeijer & Keizer, 2023

De vraag is of de kwaliteit van de leefomgeving in de grote gemeenten dan ook meer onder druk staat dan in andere gemeenten. We weten namelijk dat er niet direct een een-op-een relatie bestaat tussen de objectieve leefsituatie van mensen en de tevredenheid met die leefsituatie³². Met andere woorden, het is de vraag of de zorgen over de kwaliteit leefomgeving in grote gemeenten in de nabije toekomst gegrond zijn. Het is evident dat het een duidelijk signaal is. Ondanks dat de omgeving waarin mensen leven slechts in beperkte mate direct bijdraagt aan de kwaliteit van leven³³, kunnen deze toekomstzorgen van inwoners beschouwd worden als een heldere aanwijzing dat bij ontwikkelingen in het ruimtelijke gebied het menselijk perspectief serieus genomen moet worden. Immers, als er onvoldoende geluisterd wordt naar de bezorgdheid van mensen en onvoldoende wordt nagegaan wat onderliggende bronnen van de bezorgdheid zijn, is de kans groot dat de legitimiteit van het beleid wordt aangetast en dat het draagvlak voor de verandering minder groot zal zijn³⁴. En dat draagt op zijn beurt weer niet bij aan het terugwinnen van het vertrouwen in de overheid.

7.3 Van het hier en nu naar later

Een duurzame en toekomstbestendige samenleving behoeft veranderingen in het gedrag en leefstijl van haar inwoners. Gedragstheorie leert ons dat gedragsverandering niet alleen vraagt om capaciteit (kunnen), maar ook om motivatie (willen) en gelegenheid om de gedragsverandering te laten zien³⁵. Het risico is evident dat mensen afhaken op de gewenste beweging en daarom is het van belang om te snappen wie wel en niet kan omgaan met de maatschappelijke veranderingen waar we als samenleving voor aan de lat staan. Het onderzoek heeft inzicht gegeven in de mate waarin Brabanders genegen zijn om voor brede welvaart dingen anders te (gaan) doen en laat met een typologie van 4 typen mensen zien op welke verschillende manieren zij in beweging komen en gebracht kunnen worden (hoofdstuk 6). Een typologie is weliswaar ook een versimpeling van de werkelijkheid, maar niet langs stereotypen.

Actiebereidheid verschilt per thema van brede welvaart

De bereidheid om dingen anders te gaan doen is per thema van brede welvaart erg verschillend³⁶. Zo is 80% van de Brabanders zeer bereid om zich in te zetten voor energiebesparingen in eigen huis, maar ligt bijvoorbeeld de bereidheid om meer te gaan werken of om te verhuizen veel lager (resp. 29%, 41%). Relevante observaties voor bijvoorbeeld duurzaamheidsbeleid, de arbeidsmarkt of het woonbeleid van provincie en gemeenten. Verder lijken mensen over het algemeen eerder bereid te zijn om te veranderen

³²Thissen & Content, 2022

³³Leidelmeijer & Van Kamp, 2003. Het zijn eerder ‘enablers’ of ‘disablers’ – oftewel mogelijkmakers of onmogelijkmakers – van individuele mogelijkheden (Blanken et al., 2021).

³⁴Geurkink & Miltenburg, 2023; Koster et al., 2023; Van Ooijen et al., 2021

³⁵Poiesz, 1999; Ajzen, 1991; Hines et al., 1987

³⁶Zie ook eerdere resultaten over de domein-specifieke actiebereidheid van Brabanders (Blanken et al., 2021).

ten behoeve van de individuele mogelijkheden dan voor de (sociale) omgeving³⁷. Bijna driekwart van de Brabanders is bijvoorbeeld bereid om bewuster op gezondheidsklachten te letten en bewuster om te gaan met geld en werk-privé balans. Ook is er een hoge bereidheid tot het aanpassen van de levensstijl voor een betere gezondheid en het leren van nieuwe dingen. Daarentegen is slechts minder dan de helft van de inwoners bereid om vrijwilligerswerk te doen of zich in te zetten voor een veilige buurt en de leefbaarheid.

Deze laatste observatie is relevant in het licht van de eerdere constatering dat mensen veiligheid een belangrijke prioriteit vinden in de verbetering van de brede welvaart in de regio. Ook opvallend is de lijkende tegenstrijdigheid dat de verbondenheid met de buurt onder de inwoners van Noord-Brabant hoog is en belangrijke factor is in de ervaren brede welvaart, terwijl de bereidheid om daar zelf een rol in te spelen als inwoners vrij laag is. De vraag is dan: van wie is de buurt? Is er sprake van een gedeelde verantwoordelijkheid voor de omgeving waarin we wonen, werken en recreëren? Werken aan brede welvaart betekent in dit licht een opgave die roept om opbouwwerk. En dat is veel breder dan het vaak afgebakende ‘sociaal domein’ van gemeenten, namelijk het gehele publieke domein. Het gaat over het serieus nemen van de vraaglogica van mensen, wat begint met “zorg te dragen voor en toe te zien op de aanwezigheid van morele waarden als vrijheid, gelijkwaardigheid en solidariteit in het sociale systeem” (Blanken & Dingemans, 2022:153). Grote, maatschappelijke veranderopgaven vragen om opbouwwerk, denk aan opgaven als klimaatverandering, aanhoudende tekorten op de arbeidsmarkt, armoedevraagstukken, verstedelijkingsopgaven in relatie tot woningnood, energie en de transitie van het landelijke gebied. De essentie van samenlevingsopbouw (community building) bestaat immers uit “het aansluiten bij, opsporen en mobiliseren van hulpbronnen en krachten in gemeenschappen, opdat inwoners zoveel mogelijk zaken met hún inzet en instemming realiseren” (Van Pelt & Ročak, 2023:29; Engbersen et al., 2021:7). Investeren in de leefomgeving loont dus meer als dit in samenspel gedaan wordt met inwoners en hun gemeenschappen.

Op naar een gedifferentieerder burgerperspectief in brede welvaartsbeleid

Dé Brabander bestaat niet, inwoners van Noord-Brabant zijn heel verschillend qua opvattingen, gedragingen en mogelijkheden die ze ervaren. Rekening houden met die diversiteit is niet eenvoudig, maar wel voorwaardelijk voor legitiem overheidsbeleid. In de beleidspraktijk blijkt het echter nogal eens mis te gaan, met als gevolg een sterk gegroeide aandacht voor realistische mensbeelden bij beleid en het funderen van beleidsvorming met gedragsinzichten³⁸. Het devies is bij bestuurders en beleidsmakers bewustwording creëren van mogelijke stereotypering of ongefundeerde aannames over welke mensen al dan niet hun gedrag zullen veranderen ter versterking van de brede welvaart. De typologie van vier

³⁷Deze eerste aanwijzing zal in toekomstig onderzoek verder gevalideerd moeten worden. Naar verwachting biedt de casestudy naar actief burgerschap en buurtverbondenheid, dat Het PON & Telos medio 2023 uitvoert in Tilburg Noord, een verdiepend inzicht in de motivaties van inwoners om zich in te zetten voor de (sociale) omgeving.

³⁸Nationale Ombudsman, 2015, 2021; Bovens et al., 2017; Van Echtelt et al., 2019; Putters, 2021;2022; RVS, 2021; BIN NL, 2021; Gebhardt & Feijten, 2022

typen mensen die we gevonden hebben op basis van de houdingskenmerken redzaamheid en veranderingsbereidheid van mensen laat helder zien hoe belangrijk het is om de situatie van inwoners beter te leren begrijpen. Een *standvastige redzame* vraagt immers een andere benadering in beleid dan de *afhankelijke beweger*.

De typologie kan ingezet worden als middel om de bewustwording over al dan niet realistische mensbeelden bij beleid te stimuleren. Het is daarbij van belang om te realiseren dat het aantal inwoners van Noord-Brabant evenredig verdeeld is over de vier typen. En ook dat de typen divers van aard zijn; redelijk vergelijkbare verdeling van klassieke achtergrondkenmerken als inkomen, stad-platteland en generatie. Dit betekent dat bijvoorbeeld de *redzame beweger* zowel jong als oud kan zijn, in de stad als op het platteland kan wonen en veel of weinig te besteden kan hebben. Versimpeling naar stereotypen als 'dat zullen vooral mensen uit de stad zijn' of 'dat is vooral een inkomensvraag' in het beleidsproces gaat hier dus niet op.

7.4 Van denken naar doen: suggesties voor vervolg

In haar uitvoeringsagenda brede welvaart stelt de provincie Noord-Brabant: "we maken als provincie pas echt het verschil in de ontwikkeling van brede welvaart als we denken omzetten in doen" (Provincie Noord-Brabant, 2022:15). Deze publicatie biedt een goed startpunt voor de dialoog met bestuurders en beleidsmakers op regionaal en gemeentelijk niveau over hoe brede welvaart door inwoners van Noord-Brabant wordt ervaren. De kracht van het onderzoek zit naast deze rijke oogst aan inzichten vooral ook in de verdiepende methode. Om sociale verschillen te vinden wordt in veel onderzoek gekeken naar de samenhang tussen kenmerken, echter naar de oorzaak wordt veelal niet gekeken. Wij hebben met dit onderzoek dieper gekeken door naar causaliteit van de relatie te kijken en daarmee scherp te krijgen wat de voorspellers van ervaren brede welvaart zijn.

Om te zorgen dat het menselijk perspectief een sterker onderdeel kan zijn van de publieke beleidsvorming, kan de publicatie op meerdere momenten in de beleidscyclus gebruikt worden. Zo levert het onderzoek voldoende kennis op om mee te nemen in het proces van agendering, normering, afweging en als nulmeting voor monitoring en impactmeting op de langere termijn. Daarbij moet wel gerealiseerd worden dat een onderzoek als dit als een signaleringsinstrument gehanteerd dient te worden. Om de dialoog binnen de beleidscyclus goed te kunnen voeren met diverse stakeholders is meer nodig, namelijk continue aandacht voor het integrerend werken vanuit het perspectief van brede welvaart, het versterken van de kennisinfrastructuur en het door ontwikkelen van instrumentarium.

Maak werk van integrerend werken vanuit het perspectief van brede welvaart

Integrerend werken blijkt in de praktijk echter niet zo eenvoudig, ondanks dat het werken in netwerken binnen het publieke domein de afgelopen 25 jaar een enorme vlucht heeft genomen³⁹. Met name rondom decentralisaties, transitievraagstukken en gebiedsopgaven zijn samenwerkingsverbanden op regioniveau ontstaan. Dat is niet vreemd, aangezien deze veranderingen veelal gaan over complexe en grensoverschrijdende vraagstukken waarbij een gezamenlijke inzet vanuit diverse expertises noodzakelijk is. Tegelijkertijd worden steeds vaker ongewenste uitkomsten zichtbaar, denk aan groeiend democratisch tekort, systematische weeffouten of wantrouwen in de bestuurlijke praktijk⁴⁰. Om die reden adviseren wij om werk te maken van integrerend werken. Dit betekent allereerst het erkennen van het toenemende belang van het vermogen om complexe samenwerkingsverbanden te managen⁴¹. De overheid heeft daar een belangrijke rol te vervullen.

Het initiëren en faciliteren van de dialoog vanuit het brede welvaartspectief kan daar een goede eerste invulling van zijn. Door de gewenste situatie in een permanent en iteratief proces aan de huidige situatie te spiegelen en daarover het gesprek te voeren houden we de regio scherp. Koersen op brede welvaart is een dynamisch, geen statisch proces. Lereren, evalueren en bijsturen zijn onderdeel van het beleidsproces. Het bevorderen van brede welvaart vraagt om lerend evalueren, waarbij beleidsonderzoekers en beleidsbetrokkenen binnen en buiten de overheid gezamenlijk optrekken om die inzichten te ontsluiten die nodig zijn om de kwaliteit van het beleid te verbeteren.

Versterking kennisinfrastructuur is onontbeerlijk

Voorliggende publicatie is een eerste diagnose van hoe het gaat met de ervaren brede welvaart van inwoners in Noord-Brabant. Dat is een waardevolle stap. Ervaren brede welvaart kan bijvoorbeeld ingezet worden als voeding voor een breed gesprek over normering en streefwaarden. Wat vinden stakeholders - waaronder inwoners - in de gemeente of provincie het minimale en het meest wenselijk niveau van de verschillende brede welvaartthema's? Echter, om meer grip te krijgen op de brede welvaartsontwikkeling in Noord-Brabant is een versterking van de kennisinfrastructuur nodig. De vitale functie van kennis en informatie als voeding voor het democratische debat dient dieper verankerd te worden in het denken en doen van beleidsmakers en bestuurders⁴².

³⁹Blanken et al., 2022

⁴⁰Raad voor Openbaar Betuur, 2021; NVvR, 2021; Loots & Peeters, 2020; Boogers & Reussing, 2019; Dingemans & Broers, 2021

⁴¹Blanken & Dingemans, 2022

⁴²Bredewold et al., 2018

Een sterke kennisinfrastructuur vraagt naast bijvoorbeeld zicht op relevante praktijkvoorbeelden ook om het systematisch in beeld te brengen van de brede welvaartsontwikkeling in Noord-Brabant. De cijfermatige overzichten van de regionale monitor brede welvaart van CBS alsook de Staat van Brabant geven een goed eerste inzicht in belangrijke elementen van brede welvaart in de regio oftewel de omstandigheden waaronder mensen leven en de middelen die hen ter beschikking staan. Echter, inzichten over hoe mensen hun brede welvaart ervaren ontbreken daarin grotendeels. Voorliggende publicatie is een belangrijke verrijking en verdieping daarop, maar krijgt nog meer waarde als het onderzoek in de tijd herhaald wordt. Om het kompas van brede welvaart goed te kunnen hanteren en effectief te laten zijn is het nodig om de beweging te maken van foto naar film. Om te kunnen monitoren of de verschillende brede welvaartthema's zich in positieve dan wel negatieve zin ontwikkelen. Zicht krijgen op hoe het beleid uitwerkt op verschillende groepen en gemeenschappen in de samenleving. Na te gaan of de consequenties van de beleidskeuzes voor inwoners uitpakken zoals in theorie was bedacht. Dat vraagt om voortdurende monitoring in de beleidsuitvoering en om systematische impactmonitoring op de langere termijn.

Doorontwikkeling van het instrumentarium

Om de stap van denken naar doen kracht bij te zetten, is doorontwikkeling van instrumentarium gewenst. Op de eerste plaats is het essentieel om een koppeling te maken tussen de reeds bestaande monitors, over de aanwezige elementen van brede welvaart in de regio, met de beleving van de brede welvaartselementen. Brede welvaart gaat immers om op rechtvaardige wijze te kunnen voorzien in de materiële en niet-materiële behoeften van iedereen. Dit betekent breed kijken en vervolgens scherp kiezen: waar wil je als gemeente, regio, provincie de focus op leggen? Welke aspecten van Brede Welvaart verdienen beleidsmatige aandacht en inzet? Op welke plekken en voor welke mensen is extra aandacht nodig? In die keuzes is juist de koppeling tussen de daadwerkelijke leefwereld en de beleefwereld van mensen van belang. Zo kan er voldoende aandacht zijn voor drie rechtvaardigheidsprincipes: (1) erkenning van verschillende behoeften, (2) rekening houden met deze behoeften in besluitvormingsprocessen en (3) de eerlijke verdeling van lusten en lasten⁴³.

(Ervaren) brede welvaart dient daartoe te worden ingezet als afwegingskader. Echter, om mogelijke beleidsvoornemens te kunnen toetsen op hun bijdrage aan de brede welvaartsontwikkeling, is het cruciaal om zicht te krijgen op hoe de gewenste situatie het beste gerealiseerd kan worden, en hoe eventuele afwenteling (trade-offs) plaatsvindt en/of kansen voor synergie tussen thema's zich voordoen. Meer kennis over deze onderlinge relaties tussen de elementen van brede welvaart is onmisbaar. Dat vraagt om meer verdiepende methoden van onderzoek dan in gemiddelde beleidsonderzoeken gevraagd wordt. De waarde van dergelijk verdiepend onderzoek heeft voorliggende publicatie ruimschoots aangetoond. Dit onderzoek heeft laten zien hoe waardevol het is om bij verdelingsvraagstukken en het streven naar kansengelijkheid dieper te kijken dan enkel naar samenhang van kenmerken. Het leert ons dat door juist de oorzaken van de sociale

⁴³Agterbosch & Vermeulen, 2020

verschillen te onderzoeken, er een krachtiger handelingsperspectief voor beleid geformuleerd kan worden.

In dit onderzoek is gekeken naar de acht thema's die (vooralsnog) door het CBS worden gehanteerd. Al langer wordt (ook binnen het CBS) geconstateerd dat daarmee een aantal belangrijke thema's onderbelicht blijven. Dat geldt ook voor thema's die voor de provinciale agendazetting van belang zijn, zoals mobiliteit, onderwijs en cultuur. Daarnaast is op de milieuthema's een verdere verdieping wenselijk. Bij volgende onderzoeken naar (ervaren) brede welvaart zouden de huidige thema's uitgebreid en verder verdiept kunnen worden.

Tot slot vraagt de beweging van brede welvaarts-denken naar doen ook een beweging in de praktijk; in de leefwereld van mensen, gemeenschappen en samenleving als geheel. De uitgewerkte typologie in dit onderzoek vormt een eerste uitwerking van gedragskennis van mensen dat ingezet kan worden bij de publieke beleidsvorming. Echter vraagt het serieus nemen van burgerlogica inclusief gedragskennis en het systematisch onderdeel laten zijn van het brede welvaartsbeleid om meer. Om daadwerkelijk in samenspraak met inwoners te kunnen werken aan de kwaliteit van het Brabantse leven en leefomgeving, zijn democratische vernieuwingen nodig. Zeker in een tijd waar polarisatie hoogtij viert. Door burgerbetrokkenheid te organiseren op een manier die aansluit bij de belevingswereld van mensen, zullen inwoners zich beter gehoord voelen en de gemaakte keuzes beter begrijpen. Veel politieke en beleidskeuzes raken aan het persoonlijke leven van mensen en wanneer zij hierbij betrokken worden, kan dit zorgen voor meer begrip van de uitkomsten⁴⁴. Het gaat dus om de ontwikkeling van realistische en passende participatievormen en wellicht nog belangrijker de selectie voor de juiste vorm per beleidsonderwerp.

⁴⁴Geurkink & Miltenburg, 2023:10

Literatuur

- Agterbosch, S., Vermeulen, P. & Stultjens, E. (2020). *Brabant in Balans: voortdurend zoeken naar evenwicht*. Het PON & Telos.
- Agterbosch, S. & Vermeulen, P. (2020). Naar een nieuwe balans in Brabant. In: *Brabant in Balans: voortdurend zoeken naar evenwicht*. Het PON & Telos, pp. 84-93.
- Ajzen, I. (1991). The theory of planned behavior. *Organizational behavior and human decision processes*, 50(2), 179-211.
- Bijster, F & Blanken, M. (2023). *Brabantse Persona's. Een exploratief onderzoek naar de typering van mensen in Noord-Brabant*. Het PON & Telos.
- BIN NL (2021). Rijk aan gedragsinzichten: editie 2021. Behavioural Insights Network Nederland. <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2021/11/18/rijk-aan-gedragsinzichten-editie-2021>
- Blanken, M. & , Dingemans, E., (2022). *Ode aan de hoeder van het gedeeld belang. Over de cruciale rol van gemeenten in ons sociale systeem*, in *Een ander land. Pleidooi voor een duurzame samenleving*. Boom Uitgevers.
- Blanken, M., Dagevos, J., Smeets, R, Smulders, M, Vermeulen, P & Vinckx, K. (2016). *Sociale veerkracht in Brabant*. Het PON & Telos.
- Blanken, M., Dingemans, E., Verhoeven, L. & Paenen, S. (2021) *Veranderende kracht van Brabant. Onderzoek naar veerkracht & actiebereidheid in een bijzondere tijd*. Het PON & Telos.
- Blanken, M., Dingemans, E., Agterbosch, S., Van Duren, M. & Blaauwbroek, A. (2022). *Hoe je samenwerking laat werken: de kracht van netwerksturing. Over organisatienetwerken in het publieke domein*. 2022: Het PON & Telos.
- Boelhouwer, J. (2016). *Het brede-welvaartsbegrip volgens het SCP*. Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Boelhouwer, J. & Vonk, F. (2019). Kwaliteit van leven: leefsituatie en tevredenheid met het leven. In A. Wennekers, J. Boelhouwer, C. van Campen & J. Kullberg (red.), *De sociale staat van Nederland 2019*. Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Boogers, M. & Reussing, R., (2019). Decentralisatie, schaalvergroting en lokale democratie. *Bestuurswetenschappen* (2), 22-46.
- Bourdieu, P. (1986). 'The forms of capital'. In J.G. Richardson (ed.), *Handbook of theory and research for the sociology of education* (pp. 241-258). Greenwood Press.
- Boutellier, H. (2002). *De veiligheidsutopie: hedendaags onbehagen rond misdaad en straf*. Boom Juridische Uitgevers.
- Boutellier, H. (2019). *Hoe veilig verder!? Over wat niet deugt, wat je eraan kunt doen en wat je daarvan moet denken*. Verwey-Jonker Instituut.
- Bovens, M., Keizer, A. G., & Tiemeijer, W. (2017). *Weten is nog geen doen: een realistisch perspectief op redzaamheid* (No. 97). Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid.
- Bredewold, F., Duyvendak, J.W., Kampen, T., Tonkens E. & Verplanke, L. (2018). *De verhuizing van de verzorgingsstaat. Hoe de overheid nabij komt*. Van Gennep.
- Brown, N. (2004). What makes a good educator? The relevance of meta programmes. *Assessment & Evaluation in Higher Education*, 29(5), 515-533.
- Brundtland, G., et al. (1987). *Report of the World Commission on Environment and Development: Our common future*. <http://www.un-documents.net/wced-ocf.htm>
- Burger, M. & Veenhoven, R. (2021). Geluk: economische perspectieven. In E. Bohlmeijer, N. Jacobs, J.A. Walburg & G. Westerhof (red.). *Handboek Positieve Psychologie: Theorie, onderzoek en interventies*. Boom Uitgevers, pp. 126-139.
- BrabantKennis (2016). Is gemiddeld goed genoeg? <http://brabantkennis.nl/is-gemiddeld-goed-genoeg/>.
- Centraal Bureau voor de Statistiek (2010). *Sociale samenhang: Participatie, Vertrouwen en Integratie*. Centraal Bureau voor de Statistiek.

- CPB & SCP (2020). *De brede baten van werk*. Centraal Planbureau/Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Dagevos, J., Wentink, C., Smeets R. & Mommaas, H. (2015) Verschillen tussen stad en land, in: J. Dagevos, R. Smeets & C. Wentink, *Duurzaamheidsthema's uitgelicht. Thematische verdiepingen bij de Duurzaamheidbalans van Brabant 2014*. Het PON & Telos.
- De Hart, J., F. Knol, C. Maas- de Waal & Roes, T. (2002). *Zekere banden: sociale cohesie, leefbaarheid en veiligheid*. Sociaal en Cultureel Planbureau.
- De Kluzenaar, Y., Steenbekkers, A., Muiderman, K., Mangnus, A. & Blijleven, W. (2022a, 2 november). *Burgers, overheid of bedrijven: wie is aan zet?* Sociaal Cultureel Planbureau. Verkregen via <https://www.scp.nl/publicaties/publicaties/2022/11/02/burgers-overheid-of-bedrijven-wie-is-aan-zet>.
- Delfmann, H., De Haan, F. & Janssens, F.M. (2021). *Gronings welzijn. Wat bepaalt het persoonlijk welzijn van Groningers?* Sociaal Planbureau Groningen.
- Den Hertog, F., Van den Hout, K., Kruize, H., Brombacher, N., Gootzen, A. & De Jongh, D. (2022). *Kennisbundeling Groen en Gezondheid*. Rijks Instituut voor Volksgezondheid en Milieu.
- Den Ridder, J., Vermeij, R., Maslowski, L. & Van 't Hul, L. (2021). *Burgerperspectieven kwartaal 4*. Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Dietz, F., Van Gerwen, O.J. (PBL), Boelhouwer, J. & Van den Broek, A. (SCP) & Romijn, G. (2017). *Naar een Verkenning Brede welvaart*. Planbureau voor de Leefomgeving, Sociaal en Cultureel Planbureau en Centraal Planbureau.
- Dingemans, E. G. A. & Broers, B. (2021). *Couleur regionale van de Brabantse arbeidsmarktregio's. Een onderzoek naar regionale netwerksamenwerking*. Het PON & Telos / BrabantAdvies.
- Engbersen, R., Verweij, S., Van der Kamp, J., Nourozi, S., Panhuijzen, B. & Van Pelt, M. (2021). *De terugkeer van de samenlevingsopbouw. Achtergronden, praktijkervaringen en toekomstagenda*. Movisie.
- Feijten, P. & Gebhardt, W. (2022b, 20 oktober) *Mensenbeelden bij beleid*. Sociaal Cultureel Planbureau. Verkregen via <https://www.scp.nl/publicaties/publicaties/2022/10/20/mensbeelden-bij-beleid>.
- Gebhardt, W., & Feijten, P. (2022). *Mensbeelden bij beleid*. Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Geurkink, B. & Miltenburg, E. (2023). *Somber over de samenleving? Een studie naar verschillen in maatschappelijk onbehagen in Nederland*. Sociaal Cultureel Planbureau.
- Gezondheidsraad (2020). *Gezonde energietransitie in de gebouwde omgeving*. Gezondheidsraad. Geraadpleegd via <https://www.gezondheidsraad.nl/documenten/adviezen/2020/07/14/gezonde-energietransitie-in-de-gebouwde-omgeving>.
- Granovetter, M. S. (1973). The strength of weak ties. *American Journal of Sociology*, 78(6), 1360-1380.
- Hall, L. M. & Bodenhamer, B. (2006) *Figuring Out People: Reading People Using Meta-Programs*. Neuro-Semantic Publications.
- Hardus, S., & Schellingerhout, R. (2022). *Verankering van brede welvaart in de begrotingssystematiek*. CPB/SCP/PBL.
- Herbers, D. J. & Mulder, C.H. (2016). Housing and subjective wellbeing of older adults in Europe. *Journal of Housing and the Built Environment*, 32, pp.533-558.
- Hines, J. M., Hungerford, H. R., & Tomera, A. N. (1987). Analysis and synthesis of research on responsible environmental behavior: A meta-analysis. *The Journal of environmental education*, 18(2), 1-8.
- Horlings, E., & Smits, J. (2019). *Conceptueel kader voor een regionale monitor brede welvaart*. CBS.
- Huber M., Van Vliet, M., Giezenberg, M. et al. (2016). Towards a 'patient-centred' operationalisation of the new dynamic concept of health: a mixed methods study. In: *BMJ Open*, 5, e010091. doi: [10.1136/bmjopen-2015-010091](https://doi.org/10.1136/bmjopen-2015-010091)
- Janssen, J. (2023) *Boven het maaiveld*. Het PON & Telos.

- Koster, R., Lijzenga, J., Hardeman, H. & Ensing, C. (2023) *Brede Welvaart in de provincie Gelderland. Een verkenning vanuit inwonersperspectief voor beleid en gebiedsagenda*. Moventem & Companen.
- Leidelmeijer, K. & Van Kamp, I. (2003). *Kwaliteit van de Leefomgeving en Leefbaarheid*. Rapportnr: 630950002. Rijks Instituut voor Volksgezondheid en Milieu.
- Longfonds (2021). *Gezonde lucht*. Verkregen via, <https://www.longfonds.nl/gezondelucht/>.
- Loots, J. & , Peeters, P. H. (2020). *Vijf jaar lokaal sociaal domein. Veel gedaan, te weinig bereikt*. BoekXpress.
- Miltenburg, E., Geurkink, B., Tunderman, S., Beekers, D. & Den Ridder, J. (2022). *Burgerperspectieven bericht 2*. Sociaal Cultureel Planbureau.
- Mulder, R. (2017). *Maatschappelijke veerkracht van eiland- en kustgemeenschappen: een casestudy in het Nederlandse Waddengebied*. Masterthesis Urban Geography, Universiteit van Utrecht.
- Nationale Ombudsman (2015). *Burgerperspectief: Een manier van kijken. Verslag van de Nationale ombudsman over 2015*. Nationale Ombudsman.
- Nationale Ombudsman (2021). *Verkleurde beelden: Hoe moet de overheid omgaan met klachten over etnisch profileren?* Nationale Ombudsman.
- NVvR. (2021) *Raad & Regionale samenwerking*. Nederlandse Vereniging voor Raadsleden.
- NWO (2023) Route 'Op weg naar Veerkrachtige Samenlevingen' van de *Nationale Wetenschapsagenda*. Verkregen via <https://www.nwo.nl/onderzoeksprogrammas/nationale-wetenschapsagenda/vernieuwing-en-netwerken/routes/op-weg-naar-veerkrachtige-samenlevingen>.
- Planbureau voor de Leefomgeving (2018, 6 september). *Balans van de Leefomgeving 2018. Nederland duurzaam vernieuwen*. Verkregen via <https://www.pbl.nl/publicaties/balans-van-de-leefomgeving-2018>. Planbureau voor de Leefomgeving.
- PBL/SCP/CPB (2017). *Naar een Verkenning Brede welvaart*. Planbureau voor de Leefomgeving, Sociaal en Cultureel Planbureau en Centraal Planbureau.
- Poiesz, T. (1999). *Gedragsmanagement. Waarom mensen zich (niet) gedragen*. Wormer: Inmerc B.V.
- Provincie Noord-Brabant (2022) *Uitvoeringsagenda 2022-2023 Brede Welvaart. Samenwerken aan brede welvaart*. .
- Putnam, R. D. (2000). *Bowling alone: The collapse and revival of American community*. Simon and Schuster.
- Putters, K. (2021, 4 november). *Nieuwe bestuurscultuur begint bij herijking van het sociaal contract* (Van Slingelandt-lezing).
- Putters, K. (2022, mei). *De menselijke staat*. Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid. Verkregen via <https://repository.scp.nl/handle/publications/1326>.
- Putters, K. (2022). *De menselijke staat: Burgerperspectief als voorwaarde voor een toekomstbestendig sociaal contract*. Sociaal en Cultureel Planbureau.
- RMO Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling (2013). *Het onbehagen voorbij. Een wenkend perspectief op onvrede en onmacht*. Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling.
- Raad voor Openbaar Bestuur, (2021). *Adviesrapport Droomland of niemandsland? Uitgangspunten voor het besturen van regio's*. Raad voor Openbaar Bestuur.
- Raad voor Volksgezondheid en Samenleving (2021). *Machtige mensbeelden: Kiezen voor menswaardig bestaan*. Verkregen via <https://www.raadvr.nl/documenten/publicaties/2021/12/13/mensbeelden>. Den Haag: Raad voor Volksgezondheid en Samenleving.
- Rli, ROB & RVS (2023). *Elke regio telt! Een nieuwe aanpak van verschillen tussen regio's*.
- Sen, A. K. (1985). *Commodities and Capabilities*. Elsevier Science Publishers.
- Staatsen, B.A.M. et al. (2016). *Gezonde leefomgeving, gezonde mensen*. Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu. Verkregen via <https://www.rivm.nl/bibliotheek/rapporten/2016-0172.pdf>.

- Stiglitz, J., Sen, A., & Fitoussi, J. P. (2009). *The measurement of economic performance and social progress revisited. Reflections and overview*. Commission on the measurement of economic performance and social progress. OFCE working documents.
- Thissen, M. & Content, J. (2022). *Brede welvaart in Nederlandse gemeenten: Het belang van regionale samenhang*. Planbureau voor de Leefomgeving.
- Tiemeijer, W. & Keizer, A. (2023) *Onzekerheid, maatschappelijk onbehagen en persoonlijke controle. Een conceptuele en empirische analyse*. Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid.
- UNECE, Eurostat & OECD (2013, November 4). *Conference of European Statisticians Recommendations on Measuring Sustainable Development*. Verkregen via <https://unece.org/statistics/publications/conference-european-statisticians-recommendations-measuring-sustainable>.
- Van Beuningen, J. (2018, januari). *Woning en woonomgeving gerelateerd aan tevredenheid met het leven*. CBS: statistische trends, januari 2018. Centraal Bureau voor de Statistiek.
- Van Dalen, B., Du Long, K., Nagelkerke, K., Blanken, M., Van Dalen, B., Du Long, K., Nagelkerke, K., & Blanken, M. (2022). *Wat vinden Brabanders belangrijk voor een fijn leven? In gesprek met Brabanders via een online community*. et PON & Telos.
- Van den Broek, A., Steenbekkers, A., Van Houwelingen, P. & Putters, K. (2016, 3 februari). *Niet buiten de burger rekenen!* Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid. <http://dx.doi.org/10.48592/134>
- Van Echtelt, P., Sadiraj, K., Hoff, S., Muns, K., Karpinska, D., Das, D.M., Versantvoort, M. & Putman, L. (2019). *Eindevaluatie van de Participatiewet*. Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Van Ooijen, R., Van der Vaart, J., & Mierau, J. (2021). *Regionale welvaartsindex wijst op structurele achterstand Groningen*. Verkregen via <https://esb.nu/regionale-welvaartsindex-wijst-op-structurele-achterstand-groningen>
- Van Pelt, M. & Ročak, M. (2023). *Sociaal werken aan veerkracht*. Lectoraat sociale veerkracht, Fontys Sociale Studies.
- Van Roover, I., Hansen, S., Van de Ven, D. & Van der Haar, M. (2023). *Brabantse burgers in beeld 2023. Het perspectief van Brabanders op de ontwikkelingen in Brabant*. Het PON & Telos.
- Vrooman, C., Boelhouwer, J., Iedema, J., & Van de Torre, A. (2023). *Eigentijdse ongelijkheid. De postindustriële klassenstructuur op basis van vier typen kapitaal*. Verschil in Nederland. Sociaal Cultureel Planbureau.
- Vullings, I. (2020). *The willingness to act towards sustainable food choices for the resilient and less-resilient citizens of Noord-Brabant*. Athena Institute, Vrije Universiteit.
- Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (2012). *Vertrouwen in burgers*. Amsterdam University Press. WRR. Geraadpleegd van via <https://www.wrr.nl/binaries/wrr/documenten/rapporten/2012/05/22/vertrouwen-in-burgers/R088-Vertrouwen-burgers.pdf>.

Bijlage A Onderzoeksverantwoording

Samenvatting van de kenmerken van de respons

Regio	Aantal respondenten
West-Brabant	2.412
Midden-Brabant	2.024
Noordoost-Brabant	3.055
Zuidoost-Brabant	2.545
Totaal	10.036

Geslacht	Aantal respondenten
Man	4.456
Vrouw	5.560
Anders	20
Totaal	10.036

Leeftijd	Aantal respondenten
18 tot en met 29 jaar	1.894
30 tot en met 39 jaar	1.231
40 tot en met 54 jaar	2.305
55 tot en met 64 jaar	1.715
65 tot en met 74 jaar	2.083
75 jaar en ouder	808
Totaal	10.036

Opleidingsniveau	Aantal respondenten
Lagere school / basisonderwijs / geen onderwijs	266
Vmbo / mavo	1.675
Havo / vwo	1.133
Middelbaar beroepsonderwijs (MBO)	3.079
Hoger beroepsonderwijs (HBO)	2.976
Wetenschappelijk onderwijs (WO)	907
Totaal	10.036

Toetsing

Om na te gaan of er verbanden of verschillen tussen groepen Brabanders bestaan, is een aantal toetsen uitgevoerd. Daarbij is telkens uitgegaan van een significantieniveau van 1% om uitspraken over deze verschillen of samenhang voor de Noord-Brabantse populatie te kunnen doen.

Om na te gaan of er significante verschillen zijn in ervaren brede welvaart tussen de COROP-regio's, tussen de drie generaties en mensen in de stad of op het platteland wonen en ook hebben we gebruik gemaakt van de volgende procedures: variantieanalyses, t-toetsen, correlatieanalyses voor mogelijke verbanden tussen en Chi kwadraat toetsen. Toepassing van deze toetsen is afhankelijk van het gemeten niveau van de variabelen en de aard van de hypothese.

Verdiepende analyses

In hoofdstuk 2 en 3 hebben we gebruik gemaakt van multivariate regressie analyses en een Shapley Value regressie analyse om de invloed van verschillende factoren op de mate van ervaren brede welvaart en tevredenheid na te gaan.

Multivariate regressie analyses

In paragraaf 2.3 en 3.2 presenteren we de voorspellers van de ervaren brede welvaart en de tevredenheid met de afzonderlijke thema's van brede welvaart. In tabel 10 staat de statistische samenvatting van deze analyses. Voor de interpretatie van deze modellen hebben we gekeken naar de beta-coëfficiënt voor het relatieve effect. De significantieniveaus worden met de nodige voorzichtigheid meegenomen, aangezien de steekproefomvang erg groot is.

Tabel 10 Statistische samenvatting multivariate regressieanalyses

Thema	n	Verklaarde variantie (R ²)	F-waarde	p-waarde
Ervaren brede welvaart	8.413	.417	499.667	< 0,001
Welbevinden	8.406	.330	344.144	< 0,001
Materiële welvaart	8.401	.310	314.620	< 0,001
Gezondheid	8.411	.328	341.380	< 0,001
Arbeid & vrije tijd	8.394	.263	248.952	< 0,001
Wonen	8.411	.259	244.190	< 0,001
Samenleving	8.406	.341	362.538	< 0,001
Veiligheid	8.386	.201	177.071	< 0,001
Milieu	8.382	.189	162.261	< 0,001

Shapley Value regressie analyse

In paragraaf 3.3 hebben we de bouwstenen van welbevinden gepresenteerd. Daarvoor hebben we gebruik gemaakt van de Shapley Value Regression analyse in R (r-project.org) om te bepalen welke tevredenheidsaspecten (elementen van brede welvaart) het meest belangrijk zijn voor het welbevinden van mensen. Deze analysemethode houdt rekening met multicollineariteit, dat wil zeggen correlaties tussen voorspellers (tevredenheidsaspecten) en kijkt welke voorspellers relatief gezien de grootste bijdrage leveren. Dit doet de methode door voor alle mogelijke combinaties van voorspellers lineaire regressies uit te voeren en vervolgens te kijken hoe belangrijk bepaalde voorspellers zijn, gegeven de interacties met de andere voorspellers. Allereerst is er een Shapley value regressie op themaniveau uitgevoerd op de hele groep. Om te kijken of er verschillen zitten tussen de drie generaties en tussen mensen die in de stad of op het platteland wonen zijn Shapley value regressies uitgevoerd op subsets van de data.

Factoranalyses

In paragraaf 2.1 hebben we de resultaten van de factoranalyse van de samengestelde maat ervaren brede welvaart gepresenteerd. Met de factoranalyse (methode Oblimin) zijn we nagegaan uit hoeveel onderliggende componenten de gemeten items van ervaren brede welvaart bestaan. Uit de factoranalyse blijkt dat ervaren brede welvaart uit twee componenten bestaat, namelijk (1) individuele mogelijkheden en (2) omgevingsmogelijkheden.

In paragraaf 5.2 hebben we de resultaten van de factoranalyse op de items van toekomstzorgen gepresenteerd. Uit de factoranalyse blijkt dat toekomstzorgen is opgebouwd uit drie componenten, namelijk zorgen over:

1. individuele mogelijkheden: eigen (psychische) gezondheid, sociale contacten, vrije tijd en persoonlijke mobiliteit;
2. sociale omgevingsmogelijkheden: leefbaarheid en veiligheid van de buurt en
3. fysieke omgevingsmogelijkheden: milieu en natuur.

Clusteranalyse

In paragraaf 6.2 hebben we resultaten van de clusteranalyse weergegeven in een typologie: omgaan met verandering. We hebben daartoe een K-means clusteranalyse uitgevoerd, waarbij er is geclusterd op de Z-scores van redzaamheid en veranderingsbereidheid⁴⁵. Een analyse met 4 clusters ('K' van 4) zorgde voor de meest eenduidig te interpreteren resultaten. De vier clusters zijn inhoudelijk goed te interpreteren, zijn vrijwel gelijk qua groepsgrootte en hebben een vergelijkbare en aanvaardbare silhouette coëfficiënt (zie tabel 11).

Tabel 11 Kenmerken van de clusters.

	Cluster 1	Cluster 2	Cluster 3	Cluster 4
Grootte cluster (N)	2.975	2.238	2.078	2.745
Silhouette Coëfficiënt	0.36	0.35	0.34	0.36

⁴⁵Zie voor een uitgebreide beschrijving van de gevolgde procedure en methode Bijster & Blanken (2023)

Tabel 12 Gebruikte concepten

Concept	Indicator	Samengesteld op basis van de volgende items	Totstandkoming score
Ervaren brede welvaart	Tevredenheid op basis van rapportcijfer (range 1-10)	<ul style="list-style-type: none"> - jouw leven in het algemeen - de financiële situatie van jouw huishouden - jouw lichamelijke gezondheid - Jouw psychische gezondheid - Jouw werk* of andere dagelijkse bezigheden - Jouw hoeveelheid vrije tijd - Jouw sociale contacten (familie, vrienden, kennissen) - Jouw mobiliteit (de mate waarin je jezelf buitenshuis kunt verplaatsen) - Het huis waar je woont - De leefbaarheid van jouw buurt - De manier waarop mensen met elkaar omgaan in jouw buurt - Jouw toegang tot dagelijkse voorzieningen (zoals supermarkt, drogist, basisschool, sport, huisarts) - Jouw gevoel van veiligheid in het algemeen - Jouw gevoel van veiligheid in jouw buurt - De nabijheid van natuur (gebieden) - Het groen in jouw leefomgeving - De milieukwaliteit** van jouw leefomgeving <p><i>*Als je geen baan hebt, zijn we benieuwd naar jouw tevredenheid met je dagelijkse bezigheden.</i></p> <p><i>**Onder milieu verstaan wij de fysieke leefomgeving om je heen zoals de lucht, het water, de bodem, fauna en flora, geluid en landschap.</i></p>	<p>Betrouwbaarheidsanalyse: Cronbach's alpha van 0.92</p> <p>Gemiddelde score op de 17 items. Daarnaast een verdeling in drie categorieën van ervaren brede welvaart:</p> <p>Tevreden = rapportcijfer 7,6 of hoger Deels tevreden = rapportcijfer 5,6 t/m 7,5 Ontevreden = rapportcijfer 5,5 of lager</p>
Tevredenheid welbevinden	Tevredenheid op basis van rapportcijfer (range 1-10)	<p>Maat van welbevinden als één unieke vraag opgenomen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tevredenheid met jouw leven in het algemeen 	<p>Een verdeling in drie categorieën van tevredenheid</p> <p>Tevreden = rapportcijfer 7,6 of hoger Deels tevreden = rapportcijfer 5,6 t/m 7,5 Ontevreden = rapportcijfer 5,5 of lager</p>
Tevredenheid gezondheid	Tevredenheid op basis van rapportcijfer (range 1-10)	<ul style="list-style-type: none"> - Jouw lichamelijke gezondheid - Jouw psychische gezondheid 	<p>Gemiddelde score op de 2 items, drie categorieën:</p> <p>Tevreden = rapportcijfer 7,6 of hoger Deels tevreden = rapportcijfer 5,6 t/m 7,5 Ontevreden = rapportcijfer 5,5 of lager</p>
Tevredenheid arbeid & vrije tijd	Tevredenheid op basis van rapportcijfer (range 1-10)	<ul style="list-style-type: none"> - Jouw werk* of andere dagelijkse bezigheden - Jouw hoeveelheid vrije tijd <p><i>*Als je geen baan hebt, zijn we benieuwd naar jouw tevredenheid met je dagelijkse bezigheden.</i></p>	<p>Gemiddelde score op de 2 items, drie categorieën:</p> <p>Tevreden = rapportcijfer 7,6 of hoger Deels tevreden = rapportcijfer 5,6 t/m 7,5 Ontevreden = rapportcijfer 5,5 of lager</p>
Tevredenheid materiële welvaart	Tevredenheid op basis van rapportcijfer (range 1-10)	<p>Maat van materiële welvaart als één unieke vraag opgenomen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tevredenheid met de financiële situatie van jouw huishouden 	<p>Drie categorieën:</p> <p>Tevreden = rapportcijfer 7,6 of hoger Deels tevreden = rapportcijfer 5,6 t/m 7,5 Ontevreden = rapportcijfer 5,5 of lager</p>
Tevredenheid samenleving	Tevredenheid op basis van rapportcijfer (range 1-10)	<ul style="list-style-type: none"> - Jouw sociale contacten (familie, vrienden, kennissen) - De manier waarop mensen met elkaar omgaan in jouw buurt 	<p>Gemiddelde score op de 2 items, drie categorieën:</p> <p>Tevreden = rapportcijfer 7,6 of hoger Deels tevreden = rapportcijfer 5,6 t/m 7,5</p>

Concept	Indicator	Samengesteld op basis van de volgende items	Totstandkoming score
			Ontevreden = rapportcijfer 5,5 of lager
Tevredenheid wonen	Tevredenheid op basis van rapportcijfer (range 1-10)	<ul style="list-style-type: none"> - Het huis waar je woont - De leefbaarheid van jouw buurt - Jouw toegang tot dagelijkse voorzieningen (zoals supermarkt, drogist, basisschool, sport, huisarts) 	<p>Betrouwbaarheidsanalyse: Cronbach's alpha van 0.732.</p> <p>Gemiddelde score op de 3 items, drie categorieën: Tevreden = rapportcijfer 7,6 of hoger Deels tevreden = rapportcijfer 5,6 t/m 7,5 Ontevreden = rapportcijfer 5,5 of lager</p>
Tevredenheid veiligheid	Tevredenheid op basis van rapportcijfer (range 1-10)	<ul style="list-style-type: none"> - Jouw gevoel van veiligheid in het algemeen - Jouw gevoel van veiligheid in jouw buurt 	<p>Gemiddelde score op de 2 items, drie categorieën: Tevreden = rapportcijfer 7,6 of hoger Deels tevreden = rapportcijfer 5,6 t/m 7,5 Ontevreden = rapportcijfer 5,5 of lager</p>
Tevredenheid milieu	Tevredenheid op basis van rapportcijfer (range 1-10)	<ul style="list-style-type: none"> - De nabijheid van natuur(gebieden) - Het groen in jouw leefomgeving - De milieukwaliteit* van jouw leefomgeving <p><i>* Onder milieu verstaan wij de fysieke leefomgeving om je heen zoals de lucht, het water, de bodem, fauna en flora, geluid en landschap</i></p>	<p>Betrouwbaarheidsanalyse: Cronbach's alpha van 0.879.</p> <p>Gemiddelde score op de 3 items, drie categorieën: Tevreden = rapportcijfer 7,6 of hoger Deels tevreden = rapportcijfer 5,6 t/m 7,5 Ontevreden = rapportcijfer 5,5 of lager</p>
Voorkeur voor verbetering van brede welvaart	Top 8 naar voorkeur van verbetering van brede welvaart in de regio (ranking 1 meest belangrijk -8 minst belangrijk)	<p>Top acht van verbeteringen op basis van gemiddelde ranking van de verbeteringen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Meer mensen voelen zich gezond - Meer mensen voelen zich veilig - Meer mensen zijn tevreden met hun financiële situatie - Meer mensen hebben vertrouwen in de medemens - Meer mensen zijn tevreden met hun werk-privé balans - Meer mensen zijn tevreden met hun woning - Meer mensen ervaren een verbeterde milieukwaliteit van de leefomgeving - Meer mensen die willen werken hebben een betaalde baan 	<p>Gemiddelde ranking oftewel de gemiddelde plek die mensen aan geven aan de verbeteringen van brede welvaart in de regio, volgorde van meest belangrijk: plek 1 naar minst belangrijk: plek 8</p>
Zorgen over maatschappelijke ontwikkelingen	Meeste zorgen (maximaal 3)	<p>Maatschappelijke ontwikkelingen waar mensen zich het meest zorgen over maken op basis van de items:</p> <ul style="list-style-type: none"> - toename van het gevoel van onveiligheid - verdeeldheid in de samenleving - verharding in de manier waarop mensen met elkaar omgaan - afnemend vertrouwen in de overheid - veranderende kwaliteit van het zorgsysteem - effect van klimaatverandering op natuur en mens - stijgende kosten voor levensonderhoud/inflatie - toestroom van vluchtelingen - krapte op de arbeidsmarkt - tekort aan woningen - anders, namelijk - geen van bovenstaande 	<p>Percentage per antwoordcategorie</p>
Toekomstzorgen welbevinden	Mate van zorgen op een 4	Mate van zorgen voor de nabije toekomst over jouw leven in het algemeen	Twee categorieën:

Concept	Indicator	Samengesteld op basis van de volgende items	Totstandkoming score
	puntschaal (helemaal geen - heel veel)		Weinig zorgen = helemaal geen zorgen, bijna geen zorgen Veel zorgen = tamelijk veel zorgen, heel veel zorgen
Toekomstzorgen gezondheid	Mate van zorgen op een 4 puntschaal (helemaal geen - heel veel)	- jouw lichamelijke gezondheid - Jouw psychische gezondheid	Gemiddelde score op de twee items, twee categorieën: Weinig zorgen = helemaal geen zorgen, bijna geen zorgen Veel zorgen = tamelijk veel zorgen, heel veel zorgen
Toekomstzorgen arbeid & vrije tijd	Mate van zorgen op een 4 puntschaal (helemaal geen - heel veel)	- Jouw werk* of andere dagelijkse bezigheden - Jouw hoeveelheid vrije tijd <i>*Als je geen baan hebt, zijn we benieuwd naar jouw tevredenheid met je dagelijkse bezigheden.</i>	Gemiddelde score op de twee items, twee categorieën: Weinig zorgen = helemaal geen zorgen, bijna geen zorgen Veel zorgen = tamelijk veel zorgen, heel veel zorgen
Toekomstzorgen materiële welvaart	Mate van zorgen op een 4 puntschaal (helemaal geen - heel veel)	Mate van zorgen voor de nabije toekomst over de financiële situatie van jouw huishouden	Twee categorieën: Weinig zorgen = helemaal geen zorgen, bijna geen zorgen Veel zorgen = tamelijk veel zorgen, heel veel zorgen
Toekomstzorgen samenleving	Mate van zorgen op een 4 puntschaal (helemaal geen - heel veel)	- Jouw sociale contacten (familie, vrienden, kennissen) - De manier waarop mensen met elkaar omgaan in jouw buurt	Gemiddelde score op de twee items, twee categorieën: Weinig zorgen = helemaal geen zorgen, bijna geen zorgen Veel zorgen = tamelijk veel zorgen, heel veel zorgen
Toekomstzorgen wonen	Mate van zorgen op een 4 puntschaal (helemaal geen - heel veel)	- Het huis waar je woont - De leefbaarheid van jouw buurt - Jouw toegang tot dagelijkse voorzieningen (zoals supermarkt, drogist, basisschool, sport, huisarts)	Betrouwbaarheidsanalyse: Cronbach's alpha van 0.755. Gemiddelde score op de drie items, twee categorieën: Weinig zorgen = helemaal geen zorgen, bijna geen zorgen Veel zorgen = tamelijk veel zorgen, heel veel zorgen
Toekomstzorgen veiligheid	Mate van zorgen op een 4 puntschaal (helemaal geen - heel veel)	- Jouw gevoel van veiligheid in het algemeen - Jouw gevoel van veiligheid in jouw buurt	Gemiddelde score op de twee items, twee categorieën: Weinig zorgen = helemaal geen zorgen, bijna geen zorgen Veel zorgen = tamelijk veel zorgen, heel veel zorgen
Toekomstzorgen milieu	Mate van zorgen op een 4 puntschaal (helemaal geen - heel veel)	- De nabijheid van natuur (gebieden) - Het groen in jouw leefomgeving - De milieukwaliteit* van jouw leefomgeving <i>*Onder milieu verstaan wij de fysieke leefomgeving om je heen zoals de lucht, het water, de bodem, fauna en flora, geluid en landschap</i>	Betrouwbaarheidsanalyse: Cronbach's alpha van 0.884. Gemiddelde score op de drie items, twee categorieën: Weinig zorgen = helemaal geen zorgen, bijna geen zorgen Veel zorgen = tamelijk veel zorgen, heel veel zorgen
Actiebereidheid	Mate van actiebereidheid op een 4 puntschaal (ik doe dit al, ik ben hier zeker toe bereid, ik ben hier	Gedragsveranderingen waar mensen al dan niet bereid toe zijn op basis van de items: - bewuster om te gaan met jouw werk-privé balans - bewuster met jouw geld om te gaan - meer uren te gaan werken - jouw levensstijl aan te passen voor een betere gezondheid	Er zijn twee typen actiebereidheid aangemaakt. Voor ieder onderdeel van actiebereidheid is de volgende verdeling gebruikt: - Lage actiebereidheid = ik ben hier misschien toe bereid, ik ben hier niet toe bereid

Concept	Indicator	Samengesteld op basis van de volgende items	Totstandkoming score
	misschien toe bereid, ik ben hier niet toe bereid)	<ul style="list-style-type: none"> - bewuster te letten op eventuele lichamelijke of psychische klachten - om een opleiding of training te volgen - om nieuwe dingen te leren - te verhuizen naar een woning die (beter) past bij jouw situatie - je in te zetten voor het verbeteren van de leefbaarheid van jouw buurt - meer te investeren in jouw sociale contacten - steun of hulp te bieden aan mensen die dat nodig hebben in de samenleving - vrijwilligerswerk te doen - je in te zetten voor een veiligere buurt - ervaren overlast te melden - maatregelen in jouw huis te nemen om energie te besparen - jouw levensstijl aan te passen voor een beter milieu 	<ul style="list-style-type: none"> - Hoge actiebereidheid = ik doe dit al, ik ben hier zeker toe bereid
Houdingskenmerken	Veranderingsbereidheid 3 stellingen met een 5 puntschaal (helemaal eens – helemaal oneens)	<ul style="list-style-type: none"> - Ik heb moeite met nieuwe situaties - Ik houd me vaak vast aan het vertrouwde - Veranderingen in de samenleving gaan mij te snel 	Betrouwbaarheidsanalyse: Cronbach's alpha van 0.76.
	Redzaamheid 10 stellingen met een 5 puntschaal (helemaal eens – helemaal oneens)	<ul style="list-style-type: none"> - Ik voel me vaak hulpeloos bij het omgaan met de problemen van het leven - Soms voel ik dat ik een speelbal van het leven ben - Er is weinig dat ik kan doen om belangrijke dingen in mijn leven te veranderen - Wat er in de toekomst met me gebeurt, hangt voor het grootste deel van mezelf af - Ik heb weinig controle over de dingen die me overkomen - Ik heb het gevoel dat ik een richting en een doel heb in mijn leven - Ik kan ongeveer alles als ik m'n zinnen erop gezet heb - Mijn dagelijkse activiteiten lijken mij vaak onbelangrijk - Sommige van mijn problemen kan ik met geen mogelijkheid oplossen - Ik geniet ervan om plannen te maken en uit te voeren 	Betrouwbaarheidsanalyse: Cronbach's alpha = 0.82. Van de onderdelen van redzaamheid is één maat voor redzaamheid samengesteld, door de gemiddelde score op de 10 items te nemen. Deze gemiddelde score is in drie categorieën verdeeld: Niet redzaam = 1 t/m 3,2 Deels redzaam = 3,3 t/m 3,6 Redzaam = 3,7 en hoger.
	Verbondenheid met de buurt 1 stelling met een 4 puntschaal (helemaal niet, niet erg, redelijk, sterk)	Mate van verbondenheid met jouw buurt	Drie categorieën: Niet verbonden = score 1 Deels verbonden = score 2 / 3 Verbonden = score 4
	Vertrouwen in de overheid 3 stellingen met een 4 puntschaal (geen, niet zo veel, tamelijk veel, heel veel)	<ul style="list-style-type: none"> - De gemeentelijke overheid - De provinciale overheid - De landelijke overheid 	Betrouwbaarheidsanalyse: Cronbach's alpha 0,811 Gemiddelde score op de 3 items, twee categorieën: Weinig vertrouwen = geen, niet zo veel Veel vertrouwen = tamelijk veel, heel veel

Concept	Indicator	Samengesteld op basis van de volgende items	Totstandkoming score
	Vertrouwen in de medemens Keuze uit 2 stellingen	<ul style="list-style-type: none"> - De meeste mensen zijn wel te vertrouwen - Je kan niet voorzichtig genoeg zijn in de omgang met andere mensen 	2 categorieën: Weinig vertrouwen = Je kan niet voorzichtig genoeg zijn in de omgang met andere mensen Veel vertrouwen = de meeste mensen zijn wel te vertrouwen
Achtergrondkenmerken	Generatie	Wat is jou leeftijd in hele jaren?	Drie categorieën: Jongere generatie = 18 t/m 29 jaar Middelbare generatie = 30 t/m 64 jaar Oudere generatie = 65 jaar of ouder
	Stad-platteland	Wat zijn de vier cijfers van jouw postcode?	Twee categorieën op basis van de mate van stedelijkheid van CBS Stad = matig, (zeer) sterk stedelijk Platteland = weinig, niet stedelijk
	Inkomen	Wat is de hoogte van jouw bruto jaarlijkse huishoudinkomen? Het bruto inkomen is het inkomen vóór aftrek van belasting en premies <ul style="list-style-type: none"> - Minder of gelijk aan minimum inkomen (tot € 15.000 per jaar) - Minimum tot modaal inkomen (€ 15.000 tot € 38.500 per jaar) - Modaal tot 2x modaal inkomen (€ 38.500 tot € 77.000 per jaar) - 2 x modaal of meer (€ 77.000 per jaar of meer) - Geen antwoord 	
	Migratieachtergrond	Zijn jouw ouders geboren in Nederland? <ul style="list-style-type: none"> - Ja, mijn beide ouders zijn geboren in Nederland - Een van mijn ouders is geboren in Nederland - Nee, mijn beide ouders zijn niet geboren in Nederland 	Twee categorieën: Zonder migratieachtergrond = Ja, mijn beide ouders zijn geboren in Nederland, Met migratieachtergrond = nee, mijn beide ouders zijn niet geboren in Nederland / één van mijn ouders is geboren in Nederland
	Geslacht	Wat is jouw geslacht? <ul style="list-style-type: none"> - man - vrouw - anders 	
	Opleiding	Wat is jouw hoogst afgeronde opleiding? <ul style="list-style-type: none"> - Lagere school / basisonderwijs / geen onderwijs - Vmbo / mavo - Havo / vwo - Middelbaar beroepsonderwijs (MBO) - Hoger beroepsonderwijs (HBO) - Wetenschappelijk onderwijs (WO) 	
	Type huishouden	Hoe ziet de samenstelling van jouw huishouden er uit? <ul style="list-style-type: none"> - Alleenstaand - Twee volwassenen zonder kind(eren) - Twee volwassenen met kind(eren) - Een volwassene met kind(eren) / eenoudergezin - Anders 	
	Type woning	In wat voor woning woon je? <ul style="list-style-type: none"> - Koopwoning - Sociale huurwoning - Particuliere huurwoning - Anders 	
	Arbeidssituatie	Welke situatie is het meest op jou van toepassing? <ul style="list-style-type: none"> - In loondienst 	

Concept	Indicator	Samengesteld op basis van de volgende items	Totstandkoming score
		<ul style="list-style-type: none"> - (Zelfstandig) ondernemer - Werkloos / werkzoekend - (Ten del) arbeidsongeschikt - Gepensioneerd - Huisvrouw / -man - Scholier / student - Anders 	

Bijlage B Resultatensheets

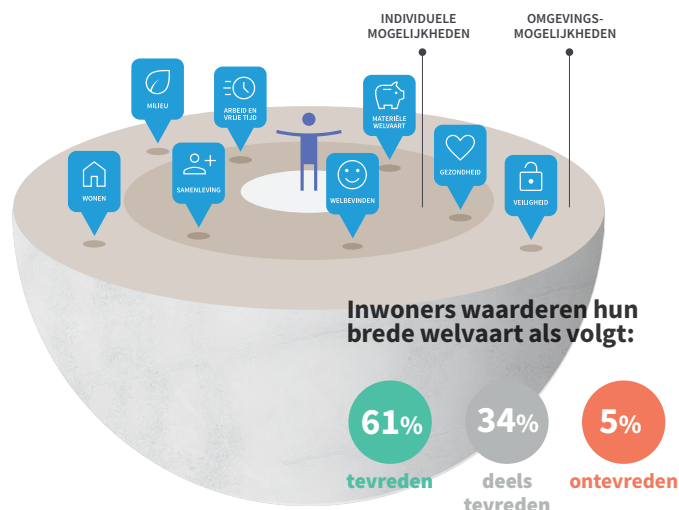
In deze bijlage worden cijfers gepresenteerd op het niveau van de provincie Noord-Brabant met uitsplitsingen naar verschillende gebieden:

- De COROP regio's⁴⁶: West-Brabant, Midden-Brabant, Noordoost-Brabant en Zuidoost-Brabant
- De 5 grote gemeenten Breda, Den Bosch, Eindhoven, Helmond en Tilburg
- De 9 middelgrote gemeenten Altena, Bergen op Zoom, Maashorst, Meijerijstad, Land van Cuijk, Oosterhout, Oss, Roosendaal en Waalwijk
- De overige kleinere gemeenten, gegroepeerd in 4 regio's:
 - West-Brabant (Drimmelen, Etten-Leur, Geertruidenberg, Halderberge, Moerdijk, Rucphen, Steenbergen, Woensdrecht en Zundert)
 - Midden-Brabant (Alphen-Chaam, Baarle-Nassau, Dongen, Gilze en Rijen, Goirle, Hilvarenbeek, Loon op Zand en Oisterwijk)
 - Zuidoost-Brabant (Asten, Bergeijk, Best, Bladel, Cranendonck, Deurne, Eersel, Geldrop-Mierlo, Gemert-Bakel, Heeze-Leende, Laarbeek, Nuenen Gerwen en Nederwetten, Oirschot, Reusel-De Mierden, Someren, Son en Breugel, Valkenswaard, Veldhoven en Waalre)
 - Noordoost-Brabant (Bernheze, Boekel, Boxtel, Heusden, Landerd, Sint-Michielsgestel, Vught en Haaren)

⁴⁶ De COROP-indeling (genoemd naar de commissie die de indeling ontwierp) wordt landelijk door onderzoeksinstellingen als het CBS gebruikt om gegevens te presenteren en vergelijken. In Brabant komen de regio's grotendeels overeen met de bestuurlijke regio's.

ERVAREN BREDE WELVAART 2022 in Provincie Noord-Brabant

Brede Welvaart biedt een integrale kijk op maatschappelijke ontwikkeling waarbij de kwaliteit van leven en de leefomgeving van mensen centraal staat. Die kwaliteit wordt bepaald door een samenspel van mogelijkheden op de thema's: welbevinden, gezondheid, materiële welvaart, arbeid & vrije tijd, samenleving, wonen, veiligheid en milieu. Dit onderzoek gaat over ervaren brede welvaart: hoe mensen de kwaliteit van hun leven en leefomgeving waarderen. Daarbij kijken we naar de tevredenheid van mensen met hun brede welvaart, de toekomstzorgen hierover en de mate waarin zij bereid zijn om dingen anders te doen ter versterking van de brede welvaart.

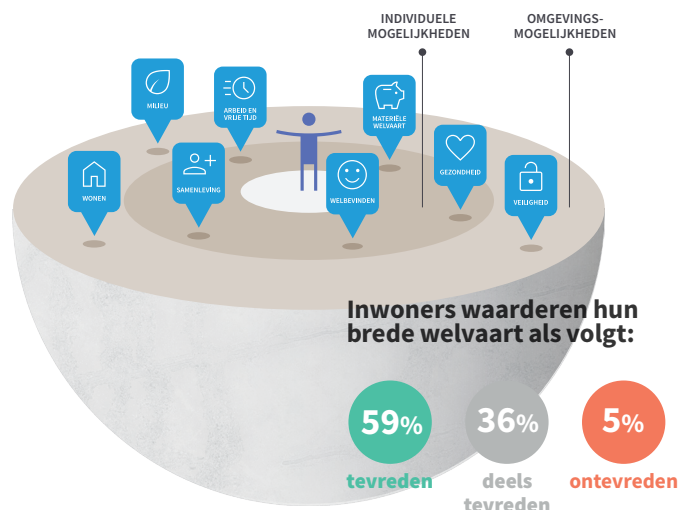
	Tevredenheid			Toekomstzorgen		Actiebereidheid		
	tevre- den	deels tevre- den	ontevre- den	weinig	veel	hoog	laag	
WELBEVINDEN	63%	30%	7%	66%	34%	70%	30%	WELBEVINDEN
• Leven in het algemeen	63%	30%	7%	66%	34%	70%	30%	• Bewuster omgaan met werk-privé balans
GEZONDHEID	58%	33%	10%	57%	44%	62%	38%	GEZONDHEID
• Psychische gezondheid	59%	29%	13%	71%	29%	73%	27%	• Bewuster letten op klachten
• Lichamelijke gezondheid	42%	40%	18%	59%	41%	70%	30%	• Levensstijl aanpassen voor betere gezondheid
• Persoonlijke mobiliteit	74%	17%	9%	77%	23%			
MATERIËLE WELVAART	47%	37%	16%	56%	44%	42%	58%	MATERIËLE WELVAART
• Financiële situatie	47%	37%	16%	56%	44%	78%	22%	• Bewuster met geld omgaan
						29%	71%	• Meer uren gaan werken
ARBEID EN VRIJE TIJD	50%	40%	11%	69%	31%	48%	52%	ARBEID EN VRIJE TIJD
• Werk of dagelijkse bezigheden	57%	32%	10%	75%	25%	49%	51%	• Een opleiding of training volgen
• Hoeveelheid vrije tijd	59%	29%	13%	77%	23%	70%	30%	• Nieuwe dingen leren
SAMENLEVING	50%	40%	10%	69%	31%	30%	70%	SAMENLEVING
• Sociale contacten	60%	29%	11%	77%	23%	61%	39%	• Meer investeren in sociale contacten
• Omgang buurtbewoners	58%	32%	10%	78%	22%	54%	46%	• Mensen die het nodig hebben steunen of helpen
						44%	57%	• Vrijwilligerswerk doen
VEILIGHEID	63%	30%	7%	69%	31%	34%	66%	VEILIGHEID
• Veiligheid in het algemeen	66%	28%	7%	72%	28%	41%	59%	• Inzetten voor een veilige buurt
• Veiligheid in de buurt	69%	24%	7%	79%	21%	60%	40%	• Overlast melden
WONEN	73%	23%	4%	75%	25%	25%	75%	WONEN
• Leefbaarheid in de buurt	67%	26%	7%	82%	18%	41%	59%	• Verhuizen naar woning die (beter) past bij situatie
• Woning	72%	22%	6%	80%	20%	42%	59%	• Inzetten voor verbetering van de leefbaarheid in de buurt
• Dagelijkse voorzieningen	78%	18%	4%	87%	13%			
MILIEU	64%	29%	8%	67%	33%	56%	44%	MILIEU
• Nabijheid natuurgebied	69%	23%	8%	80%	20%	80%	20%	• Maatregelen in huis nemen om energie te besparen
• Groen in de leefomgeving	66%	26%	8%	78%	22%	59%	41%	• Levensstijl aanpassen voor een beter milieu
• Milieukwaliteit in de leefomgeving	55%	33%	11%	68%	32%			

• Score tevredenheid is gebaseerd op een gemiddeld rapportcijfer in de range 1-10: tevreden (7,6 of hoger), deels tevreden (5,6 t/m 7,5) en ontevreden (5,5 of lager)

• Percentages tellen niet altijd op tot 100% vanwege afronding

ERVAREN BREDE WELVAART 2022 in COROP West

Brede Welvaart biedt een integrale kijk op maatschappelijke ontwikkeling waarbij de kwaliteit van leven en de leefomgeving van mensen centraal staat. Die kwaliteit wordt bepaald door een samenspel van mogelijkheden op de thema's: welbevinden, gezondheid, materiële welvaart, arbeid & vrije tijd, samenleving, wonen, veiligheid en milieu. Dit onderzoek gaat over ervaren brede welvaart: hoe mensen de kwaliteit van hun leven en leefomgeving waarderen. Daarbij kijken we naar de tevredenheid van mensen met hun brede welvaart, de toekomstzorgen hierover en de mate waarin zij bereid zijn om dingen anders te doen ter versterking van de brede welvaart.

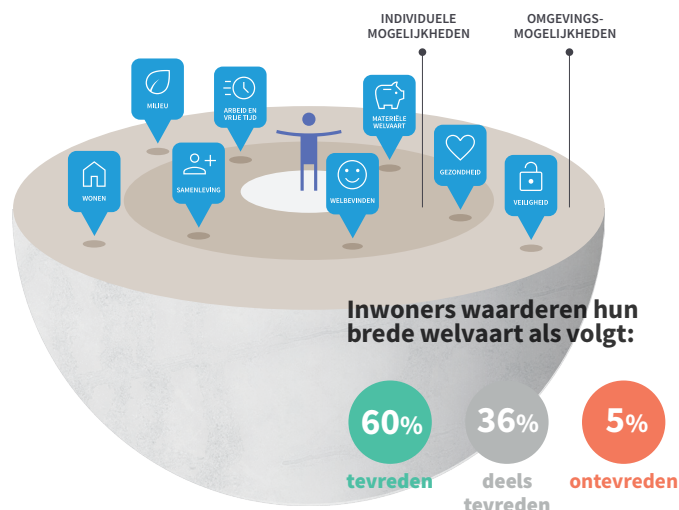
	Tevredenheid			Toekomstzorgen		Actiebereidheid		
	tevre- den	deels tevre- den	ontevre- den	weinig	veel	hoog	laag	
WELBEVINDEN	63%	31%	7%	66%	34%	70%	30%	WELBEVINDEN
• Leven in het algemeen	63%	31%	7%	66%	34%	70%	30%	• Bewuster omgaan met werk-privé balans
GEZONDHEID	56%	34%	10%	56%	44%	60%	40%	GEZONDHEID
• Psychische gezondheid	58%	30%	12%	72%	28%	72%	28%	• Bewuster letten op klachten
• Lichamelijke gezondheid	41%	41%	18%	58%	42%	69%	31%	• Levensstijl aanpassen voor betere gezondheid
• Persoonlijke mobiliteit	72%	18%	10%	76%	25%			
MATERIËLE WELVAART	47%	37%	16%	56%	44%	44%	56%	MATERIËLE WELVAART
• Financiële situatie	47%	37%	16%	56%	44%	78%	22%	• Bewuster met geld omgaan
						28%	72%	• Meer uren gaan werken
ARBEID EN VRIJE TIJD	49%	40%	11%	69%	31%	46%	54%	ARBEID EN VRIJE TIJD
• Werk of dagelijkse bezigheden	56%	34%	11%	75%	25%	47%	53%	• Een opleiding of training volgen
• Hoeveelheid vrije tijd	59%	29%	12%	77%	23%	69%	31%	• Nieuwe dingen leren
SAMENLEVING	50%	39%	11%	68%	33%	30%	70%	SAMENLEVING
• Sociale contacten	59%	30%	11%	78%	22%	59%	41%	• Meer investeren in sociale contacten
• Omgang buurtbewoners	58%	31%	11%	75%	25%	54%	47%	• Mensen die het nodig hebben steunen of helpen
						43%	57%	• Vrijwilligerswerk doen
VEILIGHEID	61%	31%	8%	67%	33%	33%	67%	VEILIGHEID
• Veiligheid in het algemeen	64%	29%	7%	70%	30%	40%	60%	• Inzetten voor een veilige buurt
• Veiligheid in de buurt	67%	26%	8%	77%	23%	58%	42%	• Overlast melden
WONEN	73%	23%	4%	74%	26%	23%	77%	WONEN
• Leefbaarheid in de buurt	67%	26%	8%	80%	20%	40%	60%	• Verhuizen naar woning die (beter) past bij situatie
• Woning	72%	22%	6%	80%	20%	41%	60%	• Inzetten voor verbetering van de leefbaarheid in de buurt
• Dagelijkse voorzieningen	77%	19%	5%	86%	14%			
MILIEU	61%	31%	8%	66%	34%	54%	46%	MILIEU
• Nabijheid natuurgebied	66%	26%	9%	79%	21%	79%	21%	• Maatregelen in huis nemen om energie te besparen
• Groen in de leefomgeving	63%	28%	9%	78%	23%	58%	42%	• Levensstijl aanpassen voor een beter milieu
• Milieukwaliteit in de leefomgeving	54%	35%	11%	67%	33%			

• Score tevredenheid is gebaseerd op een gemiddeld rapportcijfer in de range 1-10: tevreden (7,6 of hoger), deels tevreden (5,6 t/m 7,5) en ontevreden (5,5 of lager)

• Percentages tellen niet altijd op tot 100% vanwege afronding

ERVAREN BREDE WELVAART 2022 in COROP Midden

Brede Welvaart biedt een integrale kijk op maatschappelijke ontwikkeling waarbij de kwaliteit van leven en de leefomgeving van mensen centraal staat. Die kwaliteit wordt bepaald door een samenspel van mogelijkheden op de thema's: welbevinden, gezondheid, materiële welvaart, arbeid & vrije tijd, samenleving, wonen, veiligheid en milieu. Dit onderzoek gaat over ervaren brede welvaart: hoe mensen de kwaliteit van hun leven en leefomgeving waarderen. Daarbij kijken we naar de tevredenheid van mensen met hun brede welvaart, de toekomstzorgen hierover en de mate waarin zij bereid zijn om dingen anders te doen ter versterking van de brede welvaart.

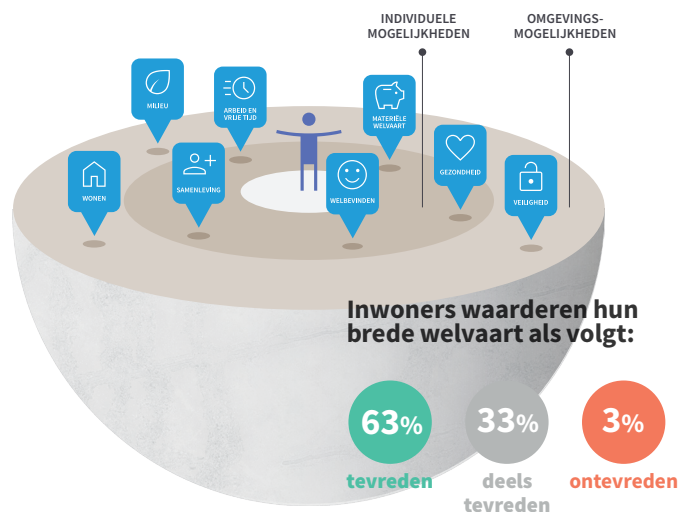
	Tevredenheid			Toekomstzorgen		Actiebereidheid		
	tevreden	deels tevreden	ontevreden	weinig	veel	hoog	laag	
WELBEVINDEN	62%	31%	7%	67%	33%	70%	31%	WELBEVINDEN
• Leven in het algemeen	62%	31%	7%	67%	33%	70%	31%	• Bewuster omgaan met werk-privé balans
GEZONDHEID	58%	32%	10%	56%	44%	61%	39%	GEZONDHEID
• Psychische gezondheid	58%	30%	13%	72%	28%	73%	28%	• Bewuster letten op klachten
• Lichamelijke gezondheid	41%	41%	19%	58%	42%	70%	30%	• Levensstijl aanpassen voor betere gezondheid
• Persoonlijke mobiliteit	73%	18%	10%	78%	23%			
MATERIËLE WELVAART	48%	35%	17%	55%	46%	44%	57%	MATERIËLE WELVAART
• Financiële situatie	48%	35%	17%	55%	46%	78%	22%	• Bewuster met geld omgaan
						30%	70%	• Meer uren gaan werken
ARBEID EN VRIJE TIJD	50%	40%	10%	69%	31%	46%	54%	ARBEID EN VRIJE TIJD
• Werk of dagelijkse bezigheden	58%	32%	10%	76%	24%	48%	52%	• Een opleiding of training volgen
• Hoeveelheid vrije tijd	58%	29%	12%	77%	23%	67%	33%	• Nieuwe dingen leren
SAMENLEVING	48%	43%	10%	70%	30%	30%	70%	SAMENLEVING
• Sociale contacten	59%	30%	10%	77%	23%	61%	39%	• Meer investeren in sociale contacten
• Omgang buurtbewoners	56%	35%	10%	78%	22%	55%	45%	• Mensen die het nodig hebben steunen of helpen
						44%	57%	• Vrijwilligerswerk doen
VEILIGHEID	60%	32%	8%	69%	31%	35%	65%	VEILIGHEID
• Veiligheid in het algemeen	64%	29%	7%	71%	29%	41%	59%	• Inzetten voor een veilige buurt
• Veiligheid in de buurt	67%	26%	7%	78%	22%	60%	40%	• Overlast melden
WONEN	72%	24%	4%	75%	25%	25%	75%	WONEN
• Leefbaarheid in de buurt	67%	27%	7%	81%	19%	40%	60%	• Verhuizen naar woning die (beter) past bij situatie
• Woning	72%	22%	6%	81%	20%	41%	59%	• Inzetten voor verbetering van de leefbaarheid in de buurt
• Dagelijkse voorzieningen	77%	19%	4%	87%	13%			
MILIEU	63%	28%	10%	67%	33%	57%	43%	MILIEU
• Nabijheid natuurgebied	69%	22%	10%	79%	22%	81%	19%	• Maatregelen in huis nemen om energie te besparen
• Groen in de leefomgeving	63%	27%	10%	75%	25%	60%	41%	• Levensstijl aanpassen voor een beter milieu
• Milieukwaliteit in de leefomgeving	55%	33%	12%	69%	31%			

• Score tevredenheid is gebaseerd op een gemiddeld rapportcijfer in de range 1-10: tevreden (7,6 of hoger), deels tevreden (5,6 t/m 7,5) en ontevreden (5,5 of lager)

• Percentages tellen niet altijd op tot 100% vanwege afronding

ERVAREN BREDE WELVAART 2022 in COROP Noordoost

Brede Welvaart biedt een integrale kijk op maatschappelijke ontwikkeling waarbij de kwaliteit van leven en de leefomgeving van mensen centraal staat. Die kwaliteit wordt bepaald door een samenspel van mogelijkheden op de thema's: welbevinden, gezondheid, materiële welvaart, arbeid & vrije tijd, samenleving, wonen, veiligheid en milieu. Dit onderzoek gaat over ervaren brede welvaart: hoe mensen de kwaliteit van hun leven en leefomgeving waarderen. Daarbij kijken we naar de tevredenheid van mensen met hun brede welvaart, de toekomstzorgen hierover en de mate waarin zij bereid zijn om dingen anders te doen ter versterking van de brede welvaart.

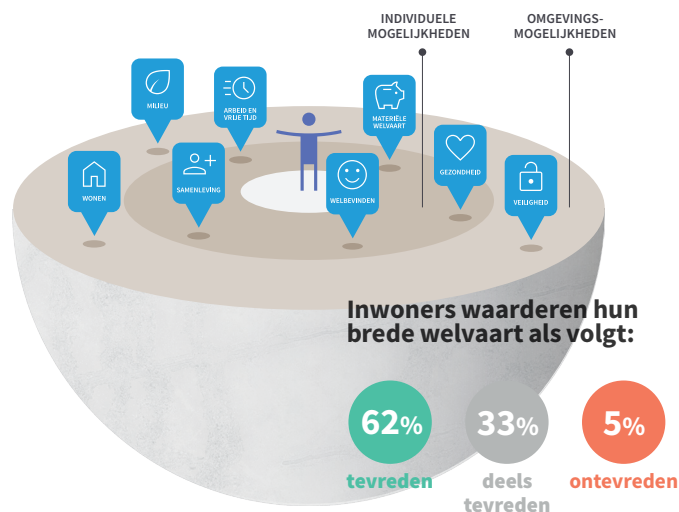
	Tevredenheid			Toekomstzorgen		Actiebereidheid		
	tevreden	deels tevreden	ontevreden	weinig	veel	hoog	laag	
WELBEVINDEN	64%	31%	5%	65%	35%	70%	30%	WELBEVINDEN
• Leven in het algemeen	64%	31%	5%	65%	35%	70%	30%	• Bewuster omgaan met werk-privé balans
GEZONDHEID	59%	33%	9%	56%	44%	63%	37%	GEZONDHEID
• Psychische gezondheid	60%	28%	12%	71%	29%	74%	26%	• Bewuster letten op klachten
• Lichamelijke gezondheid	42%	41%	18%	59%	41%	72%	28%	• Levensstijl aanpassen voor betere gezondheid
• Persoonlijke mobiliteit	76%	16%	8%	78%	22%			
MATERIËLE WELVAART	48%	37%	15%	55%	45%	41%	59%	MATERIËLE WELVAART
• Financiële situatie	48%	37%	15%	55%	45%	79%	21%	• Bewuster met geld omgaan
						27%	73%	• Meer uren gaan werken
ARBEID EN VRIJE TIJD	51%	39%	10%	70%	31%	49%	51%	ARBEID EN VRIJE TIJD
• Werk of dagelijkse bezigheden	59%	32%	9%	76%	24%	50%	50%	• Een opleiding of training volgen
• Hoeveelheid vrije tijd	60%	28%	12%	77%	24%	71%	29%	• Nieuwe dingen leren
SAMENLEVING	52%	39%	9%	70%	30%	29%	71%	SAMENLEVING
• Sociale contacten	62%	28%	10%	78%	22%	63%	37%	• Meer investeren in sociale contacten
• Omgang buurtbewoners	60%	32%	8%	80%	20%	54%	46%	• Mensen die het nodig hebben steunen of helpen
						43%	57%	• Vrijwilligerswerk doen
VEILIGHEID	65%	30%	5%	71%	29%	36%	64%	VEILIGHEID
• Veiligheid in het algemeen	67%	28%	5%	73%	27%	43%	57%	• Inzetten voor een veilige buurt
• Veiligheid in de buurt	72%	23%	5%	82%	18%	61%	39%	• Overlast melden
WONEN	74%	23%	3%	75%	25%	26%	74%	WONEN
• Leefbaarheid in de buurt	69%	26%	6%	84%	16%	41%	59%	• Verhuizen naar woning die (beter) past bij situatie
• Woning	73%	21%	6%	80%	20%	43%	57%	• Inzetten voor verbetering van de leefbaarheid in de buurt
• Dagelijkse voorzieningen	77%	19%	4%	87%	14%			
MILIEU	66%	27%	7%	69%	32%	58%	42%	MILIEU
• Nabijheid natuurgebied	73%	22%	6%	81%	19%	82%	19%	• Maatregelen in huis nemen om energie te besparen
• Groen in de leefomgeving	69%	24%	7%	79%	21%	60%	40%	• Levensstijl aanpassen voor een beter milieu
• Milieukwaliteit in de leefomgeving	58%	33%	10%	69%	31%			

• Score tevredenheid is gebaseerd op een gemiddeld rapportcijfer in de range 1-10: tevreden (7,6 of hoger), deels tevreden (5,6 t/m 7,5) en ontevreden (5,5 of lager)

• Percentages tellen niet altijd op tot 100% vanwege afronding

ERVAREN BREDE WELVAART 2022 in COROP Zuidoost

Brede Welvaart biedt een integrale kijk op maatschappelijke ontwikkeling waarbij de kwaliteit van leven en de leefomgeving van mensen centraal staat. Die kwaliteit wordt bepaald door een samenspel van mogelijkheden op de thema's: welbevinden, gezondheid, materiële welvaart, arbeid & vrije tijd, samenleving, wonen, veiligheid en milieu. Dit onderzoek gaat over ervaren brede welvaart: hoe mensen de kwaliteit van hun leven en leefomgeving waarderen. Daarbij kijken we naar de tevredenheid van mensen met hun brede welvaart, de toekomstzorgen hierover en de mate waarin zij bereid zijn om dingen anders te doen ter versterking van de brede welvaart.

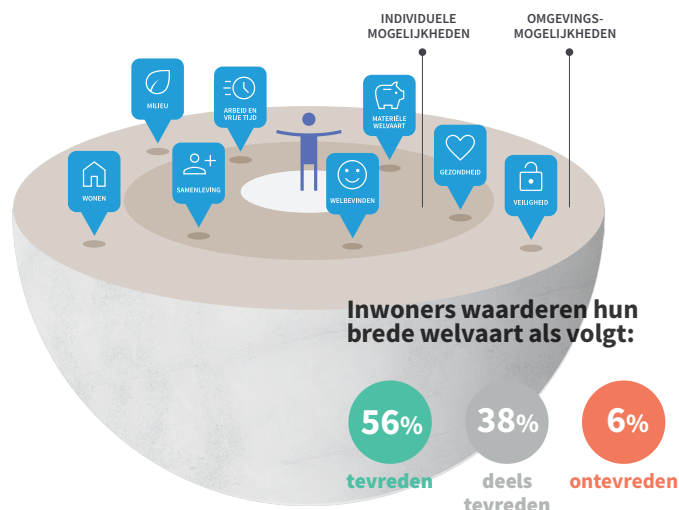
	Tevredenheid			Toekomstzorgen		Actiebereidheid		
	tevreden	deels tevreden	ontevreden	weinig	veel	hoog	laag	
WELBEVINDEN	64%	29%	8%	66%	34%	69%	31%	WELBEVINDEN
• Leven in het algemeen	64%	29%	8%	66%	34%	69%	31%	• Bewuster omgaan met werk-privé balans
GEZONDHEID	59%	31%	10%	58%	42%	62%	38%	GEZONDHEID
• Psychische gezondheid	59%	27%	14%	71%	29%	73%	27%	• Bewuster letten op klachten
• Lichamelijke gezondheid	45%	37%	18%	60%	40%	70%	30%	• Levensstijl aanpassen voor betere gezondheid
• Persoonlijke mobiliteit	74%	17%	9%	78%	22%			
MATERIËLE WELVAART	45%	39%	16%	56%	44%	41%	59%	MATERIËLE WELVAART
• Financiële situatie	45%	39%	16%	56%	44%	77%	23%	• Bewuster met geld omgaan
						30%	70%	• Meer uren gaan werken
ARBEID EN VRIJE TIJD	49%	40%	12%	68%	32%	50%	50%	ARBEID EN VRIJE TIJD
• Werk of dagelijkse bezigheden	57%	32%	11%	74%	26%	51%	49%	• Een opleiding of training volgen
• Hoeveelheid vrije tijd	58%	29%	13%	77%	23%	72%	29%	• Nieuwe dingen leren
SAMENLEVING	50%	39%	11%	69%	31%	30%	70%	SAMENLEVING
• Sociale contacten	60%	28%	11%	76%	24%	62%	38%	• Meer investeren in sociale contacten
• Omgang buurtbewoners	57%	32%	10%	78%	22%	54%	46%	• Mensen die het nodig hebben steunen of helpen
						44%	56%	• Vrijwilligerswerk doen
VEILIGHEID	64%	28%	7%	69%	31%	33%	67%	VEILIGHEID
• Veiligheid in het algemeen	67%	26%	7%	73%	28%	40%	60%	• Inzetten voor een veilige buurt
• Veiligheid in de buurt	70%	23%	7%	79%	21%	59%	41%	• Overlast melden
WONEN	73%	23%	4%	75%	25%	25%	75%	WONEN
• Leefbaarheid in de buurt	68%	26%	7%	82%	19%	43%	57%	• Verhuizen naar woning die (beter) past bij situatie
• Woning	70%	24%	6%	80%	20%	41%	59%	• Inzetten voor verbetering van de leefbaarheid in de buurt
• Dagelijkse voorzieningen	79%	17%	4%	88%	12%			
MILIEU	64%	28%	8%	67%	33%	56%	44%	MILIEU
• Nabijheid natuurgebied	70%	23%	7%	81%	19%	79%	21%	• Maatregelen in huis nemen om energie te besparen
• Groen in de leefomgeving	68%	25%	8%	79%	21%	60%	40%	• Levensstijl aanpassen voor een beter milieu
• Milieukwaliteit in de leefomgeving	55%	33%	13%	67%	33%			

• Score tevredenheid is gebaseerd op een gemiddeld rapportcijfer in de range 1-10: tevreden (7,6 of hoger), deels tevreden (5,6 t/m 7,5) en ontevreden (5,5 of lager)

• Percentages tellen niet altijd op tot 100% vanwege afronding

ERVAREN BREDE WELVAART 2022 in Grote gemeenten totaal

Brede Welvaart biedt een integrale kijk op maatschappelijke ontwikkeling waarbij de kwaliteit van leven en de leefomgeving van mensen centraal staat. Die kwaliteit wordt bepaald door een samenspel van mogelijkheden op de thema's: welbevinden, gezondheid, materiële welvaart, arbeid & vrije tijd, samenleving, wonen, veiligheid en milieu. Dit onderzoek gaat over ervaren brede welvaart: hoe mensen de kwaliteit van hun leven en leefomgeving waarderen. Daarbij kijken we naar de tevredenheid van mensen met hun brede welvaart, de toekomstzorgen hierover en de mate waarin zij bereid zijn om dingen anders te doen ter versterking van de brede welvaart.

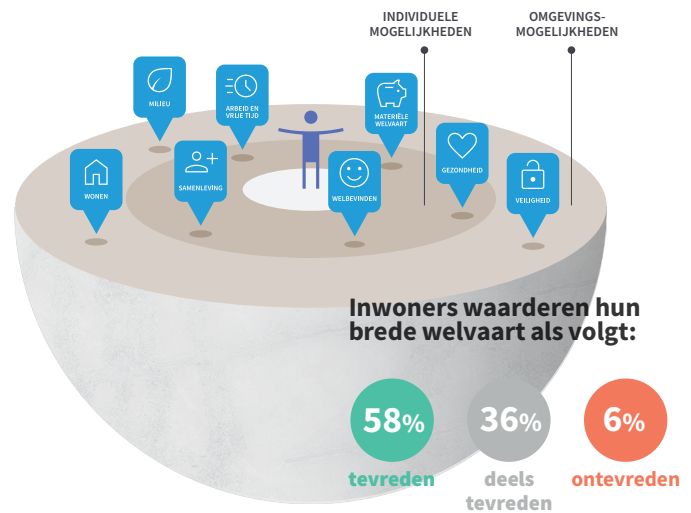
	Tevredenheid			Toekomstzorgen		Actiebereidheid		
	tevreden	deels tevreden	ontevreden	weinig	veel	hoog	laag	
WELBEVINDEN	62%	31%	7%	64%	36%	70%	30%	WELBEVINDEN
• Leven in het algemeen	62%	31%	7%	64%	36%	70%	30%	• Bewuster omgaan met werk-privé balans
GEZONDHEID	56%	33%	11%	55%	45%	62%	38%	GEZONDHEID
• Psychische gezondheid	42%	39%	19%	69%	31%	74%	26%	• Bewuster letten op klachten
• Lichamelijke gezondheid	56%	30%	14%	58%	42%	71%	29%	• Levensstijl aanpassen voor betere gezondheid
• Persoonlijke mobiliteit	72%	18%	10%	77%	23%			
MATERIËLE WELVAART	44%	38%	19%	53%	47%	41%	59%	MATERIËLE WELVAART
• Financiële situatie	44%	38%	19%	53%	47%	78%	22%	• Bewuster met geld omgaan
						29%	71%	• Meer uren gaan werken
ARBEID EN VRIJE TIJD	46%	42%	12%	65%	35%	50%	50%	ARBEID EN VRIJE TIJD
• Werk of dagelijkse bezigheden	55%	34%	11%	72%	28%	52%	48%	• Een opleiding of training volgen
• Hoeveelheid vrije tijd	56%	30%	14%	75%	25%	72%	28%	• Nieuwe dingen leren
SAMENLEVING	47%	41%	12%	66%	35%	30%	70%	SAMENLEVING
• Sociale contacten	60%	28%	12%	75%	25%	64%	36%	• Meer investeren in sociale contacten
• Omgang buurtbewoners	53%	35%	12%	74%	26%	54%	46%	• Mensen die het nodig hebben steunen of helpen
						43%	57%	• Vrijwilligerswerk doen
VEILIGHEID	58%	33%	9%	66%	34%	33%	67%	VEILIGHEID
• Veiligheid in het algemeen	62%	30%	8%	70%	30%	40%	61%	• Inzetten voor een veilige buurt
• Veiligheid in de buurt	62%	29%	9%	74%	26%	60%	40%	• Overlast melden
WONEN	70%	25%	4%	71%	29%	25%	75%	WONEN
• Leefbaarheid in de buurt	63%	29%	8%	78%	22%	44%	56%	• Verhuizen naar woning die (beter) past bij situatie
• Woning	68%	24%	8%	77%	24%	40%	60%	• Inzetten voor verbetering van de leefbaarheid in de buurt
• Dagelijkse voorzieningen	79%	17%	4%	88%	12%			
MILIEU	56%	32%	12%	63%	37%	58%	42%	MILIEU
• Nabijheid natuurgebied	61%	28%	11%	77%	23%	80%	20%	• Maatregelen in huis nemen om energie te besparen
• Groen in de leefomgeving	59%	29%	12%	74%	26%	62%	38%	• Levensstijl aanpassen voor een beter milieu
• Milieukwaliteit in de leefomgeving	48%	36%	16%	64%	36%			

• Score tevredenheid is gebaseerd op een gemiddeld rapportcijfer in de range 1-10: tevreden (7,6 of hoger), deels tevreden (5,6 t/m 7,5) en ontevreden (5,5 of lager)

• Percentages tellen niet altijd op tot 100% vanwege afronding

ERVAREN BREDE WELVAART 2022 in Breda

Brede Welvaart biedt een integrale kijk op maatschappelijke ontwikkeling waarbij de kwaliteit van leven en de leefomgeving van mensen centraal staat. Die kwaliteit wordt bepaald door een samenspel van mogelijkheden op de thema's: welbevinden, gezondheid, materiële welvaart, arbeid & vrije tijd, samenleving, wonen, veiligheid en milieu. Dit onderzoek gaat over ervaren brede welvaart: hoe mensen de kwaliteit van hun leven en leefomgeving waarderen. Daarbij kijken we naar de tevredenheid van mensen met hun brede welvaart, de toekomstzorgen hierover en de mate waarin zij bereid zijn om dingen anders te doen ter versterking van de brede welvaart.

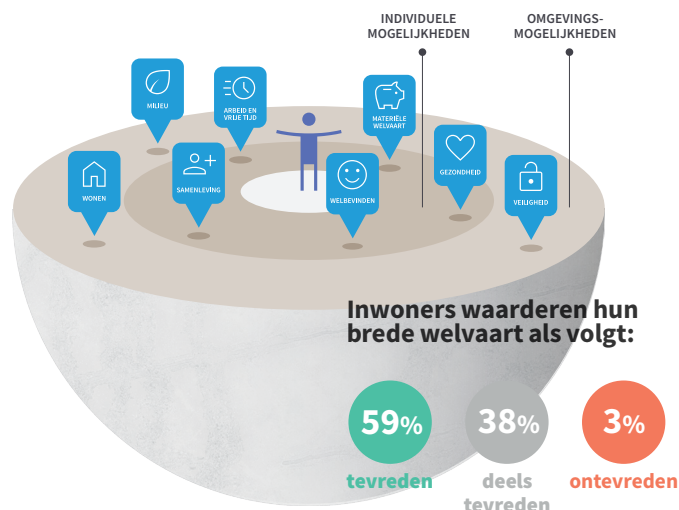
	Tevredenheid			Toekomstzorgen		Actiebereidheid		
	tevreden	deels tevreden	ontevreden	weinig	veel	hoog	laag	
WELBEVINDEN	62%	31%	7%	64%	36%	74%	26%	WELBEVINDEN
• Leven in het algemeen	62%	31%	7%	64%	36%	74%	26%	• Bewuster omgaan met werk-privé balans
GEZONDHEID	53%	35%	12%	54%	47%	63%	37%	GEZONDHEID
• Psychische gezondheid	55%	31%	14%	70%	30%	76%	25%	• Bewuster letten op klachten
• Lichamelijke gezondheid	39%	41%	20%	55%	45%	71%	29%	• Levensstijl aanpassen voor betere gezondheid
• Persoonlijke mobiliteit	72%	17%	12%	77%	23%			
MATERIËLE WELVAART	45%	37%	18%	54%	46%	44%	56%	MATERIËLE WELVAART
• Financiële situatie	45%	37%	18%	54%	46%	80%	21%	• Bewuster met geld omgaan
						27%	73%	• Meer uren gaan werken
ARBEID EN VRIJE TIJD	45%	43%	12%	68%	32%	51%	49%	ARBEID EN VRIJE TIJD
• Werk of dagelijkse bezigheden	53%	35%	11%	71%	29%	52%	48%	• Een opleiding of training volgen
• Hoeveelheid vrije tijd	56%	30%	14%	76%	24%	74%	26%	• Nieuwe dingen leren
SAMENLEVING	52%	37%	11%	68%	32%	32%	68%	SAMENLEVING
• Sociale contacten	60%	28%	12%	78%	22%	65%	35%	• Meer investeren in sociale contacten
• Omgang buurtbewoners	59%	31%	10%	75%	25%	57%	43%	• Mensen die het nodig hebben steunen of helpen
						43%	57%	• Vrijwilligerswerk doen
VEILIGHEID	62%	29%	9%	67%	33%	35%	65%	VEILIGHEID
• Veiligheid in het algemeen	65%	28%	8%	71%	29%	43%	57%	• Inzetten voor een veilige buurt
• Veiligheid in de buurt	66%	26%	9%	76%	24%	56%	44%	• Overlast melden
WONEN	74%	23%	4%	74%	26%	23%	77%	WONEN
• Leefbaarheid in de buurt	68%	24%	8%	81%	19%	40%	60%	• Verhuizen naar woning die (beter) past bij situatie
• Woning	70%	23%	7%	78%	22%	40%	60%	• Inzetten voor verbetering van de leefbaarheid in de buurt
• Dagelijkse voorzieningen	78%	18%	5%	89%	11%			
MILIEU	61%	30%	9%	65%	35%	60%	40%	MILIEU
• Nabijheid natuurgebied	63%	28%	9%	78%	22%	83%	17%	• Maatregelen in huis nemen om energie te besparen
• Groen in de leefomgeving	65%	27%	9%	77%	23%	64%	36%	• Levensstijl aanpassen voor een beter milieu
• Milieukwaliteit in de leefomgeving	52%	36%	12%	66%	34%			

• Score tevredenheid is gebaseerd op een gemiddeld rapportcijfer in de range 1-10: tevreden (7,6 of hoger), deels tevreden (5,6 t/m 7,5) en ontevreden (5,5 of lager)

• Percentages tellen niet altijd op tot 100% vanwege afronding

ERVAREN BREDE WELVAART 2022 in Den Bosch

Brede Welvaart biedt een integrale kijk op maatschappelijke ontwikkeling waarbij de kwaliteit van leven en de leefomgeving van mensen centraal staat. Die kwaliteit wordt bepaald door een samenspel van mogelijkheden op de thema's: welbevinden, gezondheid, materiële welvaart, arbeid & vrije tijd, samenleving, wonen, veiligheid en milieu. Dit onderzoek gaat over ervaren brede welvaart: hoe mensen de kwaliteit van hun leven en leefomgeving waarderen. Daarbij kijken we naar de tevredenheid van mensen met hun brede welvaart, de toekomstzorgen hierover en de mate waarin zij bereid zijn om dingen anders te doen ter versterking van de brede welvaart.

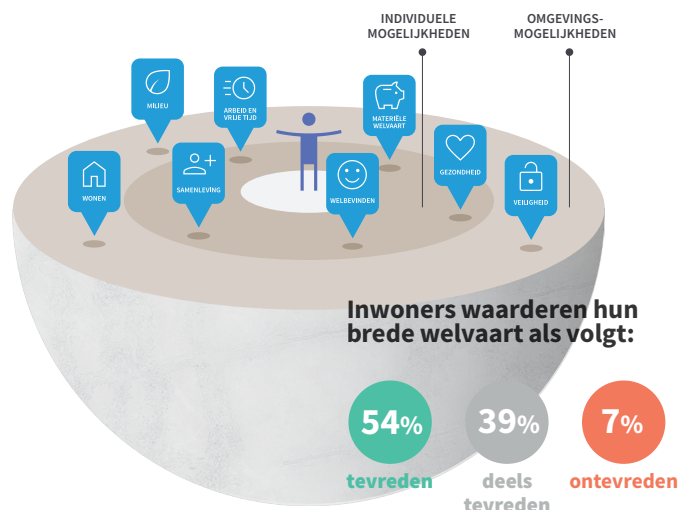
	Tevredenheid			Toekomstzorgen		Actiebereidheid		
	tevre- den	deels tevre- den	ontevre- den	weinig	veel	hoog	laag	
WELBEVINDEN	63%	32%	5%	63%	37%	69%	31%	WELBEVINDEN
• Leven in het algemeen	63%	32%	5%	63%	37%	69%	31%	• Bewuster omgaan met werk-privé balans
GEZONDHEID	59%	33%	9%	58%	42%	64%	36%	GEZONDHEID
• Psychische gezondheid	59%	29%	12%	71%	29%	76%	24%	• Bewuster letten op klachten
• Lichamelijke gezondheid	41%	41%	18%	62%	38%	72%	28%	• Levensstijl aanpassen voor betere gezondheid
• Persoonlijke mobiliteit	75%	16%	9%	80%	20%			
MATERIËLE WELVAART	46%	36%	19%	54%	46%	38%	62%	MATERIËLE WELVAART
• Financiële situatie	46%	36%	19%	54%	46%	78%	22%	• Bewuster met geld omgaan
						25%	75%	• Meer uren gaan werken
ARBEID EN VRIJE TIJD	46%	42%	12%	67%	33%	51%	50%	ARBEID EN VRIJE TIJD
• Werk of dagelijkse bezigheden	53%	36%	11%	72%	28%	51%	49%	• Een opleiding of training volgen
• Hoeveelheid vrije tijd	57%	28%	15%	79%	22%	71%	29%	• Nieuwe dingen leren
SAMENLEVING	47%	43%	10%	67%	33%	27%	73%	SAMENLEVING
• Sociale contacten	61%	29%	11%	80%	20%	63%	37%	• Meer investeren in sociale contacten
• Omgang buurtbewoners	55%	36%	10%	78%	22%	54%	47%	• Mensen die het nodig hebben steunen of helpen
						40%	60%	• Vrijwilligerswerk doen
VEILIGHEID	60%	33%	7%	70%	30%	32%	68%	VEILIGHEID
• Veiligheid in het algemeen	65%	30%	6%	72%	28%	37%	63%	• Inzetten voor een veilige buurt
• Veiligheid in de buurt	65%	28%	7%	79%	22%	61%	39%	• Overlast melden
WONEN	73%	24%	3%	73%	27%	23%	77%	WONEN
• Leefbaarheid in de buurt	65%	29%	6%	84%	17%	41%	59%	• Verhuizen naar woning die (beter) past bij situatie
• Woning	70%	23%	8%	76%	24%	41%	60%	• Inzetten voor verbetering van de leefbaarheid in de buurt
• Dagelijkse voorzieningen	80%	16%	4%	89%	11%			
MILIEU	60%	32%	8%	68%	32%	62%	38%	MILIEU
• Nabijheid natuurgebied	66%	27%	8%	80%	20%	79%	21%	• Maatregelen in huis nemen om energie te besparen
• Groen in de leefomgeving	63%	27%	10%	77%	23%	65%	35%	• Levensstijl aanpassen voor een beter milieu
• Milieukwaliteit in de leefomgeving	51%	38%	11%	69%	31%			

• Score tevredenheid is gebaseerd op een gemiddeld rapportcijfer in de range 1-10: tevreden (7,6 of hoger), deels tevreden (5,6 t/m 7,5) en ontevreden (5,5 of lager)

• Percentages tellen niet altijd op tot 100% vanwege afronding

ERVAREN BREDE WELVAART 2022 in Eindhoven

Brede Welvaart biedt een integrale kijk op maatschappelijke ontwikkeling waarbij de kwaliteit van leven en de leefomgeving van mensen centraal staat. Die kwaliteit wordt bepaald door een samenspel van mogelijkheden op de thema's: welbevinden, gezondheid, materiële welvaart, arbeid & vrije tijd, samenleving, wonen, veiligheid en milieu. Dit onderzoek gaat over ervaren brede welvaart: hoe mensen de kwaliteit van hun leven en leefomgeving waarderen. Daarbij kijken we naar de tevredenheid van mensen met hun brede welvaart, de toekomstzorgen hierover en de mate waarin zij bereid zijn om dingen anders te doen ter versterking van de brede welvaart.

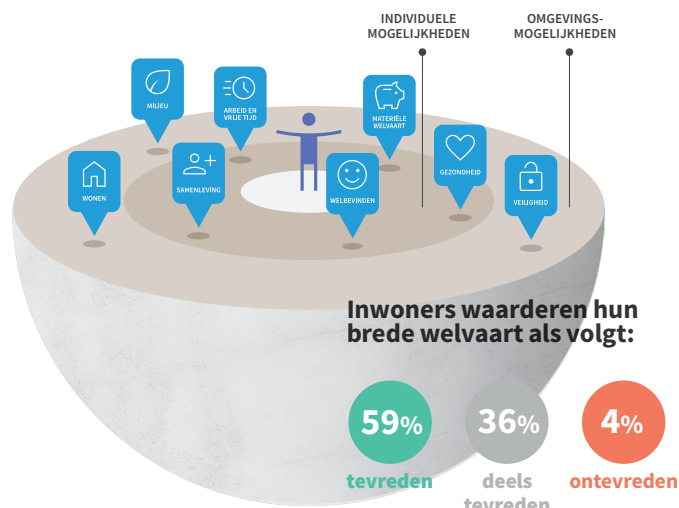
	Tevredenheid			Toekomstzorgen		Actiebereidheid		
	tevreden	deels tevreden	ontevreden	weinig	veel	hoog	laag	
WELBEVINDEN	61%	31%	9%	64%	36%	70%	30%	WELBEVINDEN
• Leven in het algemeen	61%	31%	9%	64%	36%	70%	30%	• Bewuster omgaan met werk-privé balans
GEZONDHEID	57%	32%	11%	57%	43%	63%	37%	GEZONDHEID
• Psychische gezondheid	54%	30%	16%	66%	34%	74%	26%	• Bewuster letten op klachten
• Lichamelijke gezondheid	46%	36%	19%	60%	41%	71%	29%	• Levensstijl aanpassen voor betere gezondheid
• Persoonlijke mobiliteit	72%	18%	10%	77%	23%			
MATERIËLE WELVAART	40%	41%	19%	49%	51%	42%	58%	MATERIËLE WELVAART
• Financiële situatie	40%	41%	19%	49%	51%	77%	23%	• Bewuster met geld omgaan
						34%	66%	• Meer uren gaan werken
ARBEID EN VRIJE TIJD	43%	42%	15%	64%	36%	55%	46%	ARBEID EN VRIJE TIJD
• Werk of dagelijkse bezigheden	53%	34%	13%	71%	29%	57%	44%	• Een opleiding of training volgen
• Hoeveelheid vrije tijd	54%	30%	17%	73%	27%	75%	26%	• Nieuwe dingen leren
SAMENLEVING	46%	40%	14%	64%	36%	30%	70%	SAMENLEVING
• Sociale contacten	60%	28%	13%	77%	24%	64%	36%	• Meer investeren in sociale contacten
• Omgang buurtbewoners	49%	35%	16%	73%	27%	54%	46%	• Mensen die het nodig hebben steunen of helpen
						45%	55%	• Vrijwilligerswerk doen
VEILIGHEID	58%	32%	10%	65%	35%	34%	66%	VEILIGHEID
• Veiligheid in het algemeen	62%	29%	9%	71%	29%	39%	61%	• Inzetten voor een veilige buurt
• Veiligheid in de buurt	62%	28%	10%	73%	27%	61%	39%	• Overlast melden
WONEN	68%	26%	6%	68%	32%	26%	74%	WONEN
• Leefbaarheid in de buurt	59%	31%	10%	75%	25%	49%	51%	• Verhuizen naar woning die (beter) past bij situatie
• Woning	64%	27%	10%	74%	26%	40%	60%	• Inzetten voor verbetering van de leefbaarheid in de buurt
• Dagelijkse voorzieningen	81%	15%	4%	87%	13%			
MILIEU	51%	35%	14%	61%	39%	57%	43%	MILIEU
• Nabijheid natuurgebied	58%	30%	12%	77%	24%	80%	20%	• Maatregelen in huis nemen om energie te besparen
• Groen in de leefomgeving	56%	30%	14%	75%	25%	61%	39%	• Levensstijl aanpassen voor een beter milieu
• Milieukwaliteit in de leefomgeving	43%	37%	20%	60%	40%			

• Score tevredenheid is gebaseerd op een gemiddeld rapportcijfer in de range 1-10: tevreden (7,6 of hoger), deels tevreden (5,6 t/m 7,5) en ontevreden (5,5 of lager)

• Percentages tellen niet altijd op tot 100% vanwege afronding

ERVAREN BREDE WELVAART 2022 in Helmond

Brede Welvaart biedt een integrale kijk op maatschappelijke ontwikkeling waarbij de kwaliteit van leven en de leefomgeving van mensen centraal staat. Die kwaliteit wordt bepaald door een samenspel van mogelijkheden op de thema's: welbevinden, gezondheid, materiële welvaart, arbeid & vrije tijd, samenleving, wonen, veiligheid en milieu. Dit onderzoek gaat over ervaren brede welvaart: hoe mensen de kwaliteit van hun leven en leefomgeving waarderen. Daarbij kijken we naar de tevredenheid van mensen met hun brede welvaart, de toekomstzorgen hierover en de mate waarin zij bereid zijn om dingen anders te doen ter versterking van de brede welvaart.

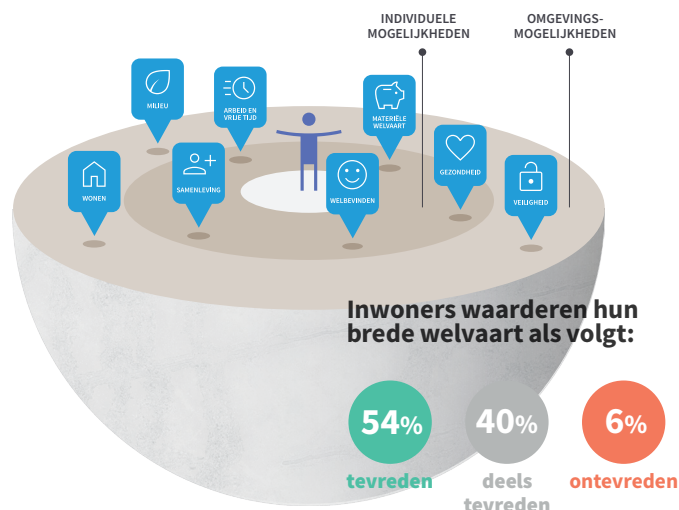
	Tevredenheid			Toekomstzorgen		Actiebereidheid		
	tevreden	deels tevreden	ontevreden	weinig	veel	hoog	laag	
WELBEVINDEN	64%	30%	6%	64%	36%	68%	32%	WELBEVINDEN
• Leven in het algemeen	64%	30%	6%	64%	36%	68%	32%	• Bewuster omgaan met werk-privé balans
GEZONDHEID	55%	32%	13%	53%	47%	60%	40%	GEZONDHEID
• Psychische gezondheid	62%	20%	18%	68%	32%	71%	29%	• Bewuster letten op klachten
• Lichamelijke gezondheid	43%	36%	21%	53%	47%	69%	32%	• Levensstijl aanpassen voor betere gezondheid
• Persoonlijke mobiliteit	74%	16%	10%	76%	24%			
MATERIËLE WELVAART	48%	37%	15%	54%	46%	43%	57%	MATERIËLE WELVAART
• Financiële situatie	48%	37%	15%	54%	46%	75%	25%	• Bewuster met geld omgaan
						30%	70%	• Meer uren gaan werken
ARBEID EN VRIJE TIJD	50%	40%	10%	67%	33%	46%	54%	ARBEID EN VRIJE TIJD
• Werk of dagelijkse bezigheden	59%	30%	11%	68%	33%	46%	54%	• Een opleiding of training volgen
• Hoeveelheid vrije tijd	59%	30%	12%	72%	28%	71%	29%	• Nieuwe dingen leren
SAMENLEVING	46%	42%	13%	67%	33%	30%	71%	SAMENLEVING
• Sociale contacten	57%	30%	12%	81%	19%	60%	40%	• Meer investeren in sociale contacten
• Omgang buurtbewoners	55%	33%	13%	74%	26%	52%	48%	• Mensen die het nodig hebben steunen of helpen
						42%	58%	• Vrijwilligerswerk doen
VEILIGHEID	57%	33%	10%	65%	35%	30%	70%	VEILIGHEID
• Veiligheid in het algemeen	61%	31%	8%	68%	33%	40%	60%	• Inzetten voor een veilige buurt
• Veiligheid in de buurt	62%	27%	11%	72%	28%	56%	44%	• Overlast melden
WONEN	74%	22%	4%	72%	28%	29%	71%	WONEN
• Leefbaarheid in de buurt	66%	27%	7%	77%	24%	45%	55%	• Verhuizen naar woning die (beter) past bij situatie
• Woning	74%	21%	5%	79%	21%	41%	59%	• Inzetten voor verbetering van de leefbaarheid in de buurt
• Dagelijkse voorzieningen	81%	16%	3%	88%	12%			
MILIEU	61%	28%	11%	68%	32%	54%	46%	MILIEU
• Nabijheid natuurgebied	68%	22%	10%	81%	19%	77%	23%	• Maatregelen in huis nemen om energie te besparen
• Groen in de leefomgeving	65%	26%	9%	76%	24%	59%	41%	• Levensstijl aanpassen voor een beter milieu
• Milieukwaliteit in de leefomgeving	56%	30%	14%	69%	31%			

• Score tevredenheid is gebaseerd op een gemiddeld rapportcijfer in de range 1-10: tevreden (7,6 of hoger), deels tevreden (5,6 t/m 7,5) en ontevreden (5,5 of lager)

• Percentages tellen niet altijd op tot 100% vanwege afronding

ERVAREN BREDE WELVAART 2022 in Tilburg

Brede Welvaart biedt een integrale kijk op maatschappelijke ontwikkeling waarbij de kwaliteit van leven en de leefomgeving van mensen centraal staat. Die kwaliteit wordt bepaald door een samenspel van mogelijkheden op de thema's: welbevinden, gezondheid, materiële welvaart, arbeid & vrije tijd, samenleving, wonen, veiligheid en milieu. Dit onderzoek gaat over ervaren brede welvaart: hoe mensen de kwaliteit van hun leven en leefomgeving waarderen. Daarbij kijken we naar de tevredenheid van mensen met hun brede welvaart, de toekomstzorgen hierover en de mate waarin zij bereid zijn om dingen anders te doen ter versterking van de brede welvaart.

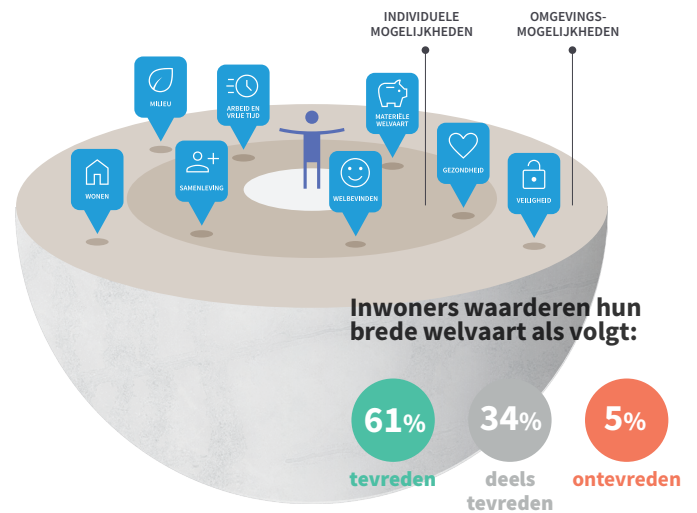
	Tevredenheid			Toekomstzorgen		Actiebereidheid		
	tevreden	deels tevreden	ontevreden	weinig	veel	hoog	laag	
WELBEVINDEN	60%	32%	8%	66%	34%	70%	30%	WELBEVINDEN
• Leven in het algemeen	60%	32%	8%	66%	34%	70%	30%	• Bewuster omgaan met werk-privé balans
GEZONDHEID	56%	34%	10%	53%	47%	62%	38%	GEZONDHEID
• Psychische gezondheid	56%	32%	13%	70%	30%	74%	26%	• Bewuster letten op klachten
• Lichamelijke gezondheid	40%	42%	18%	58%	42%	70%	30%	• Levensstijl aanpassen voor betere gezondheid
• Persoonlijke mobiliteit	71%	19%	10%	76%	24%			
MATERIËLE WELVAART	44%	37%	19%	54%	46%	41%	59%	MATERIËLE WELVAART
• Financiële situatie	44%	37%	19%	54%	46%	77%	23%	• Bewuster met geld omgaan
						28%	72%	• Meer uren gaan werken
ARBEID EN VRIJE TIJD	47%	43%	11%	64%	36%	47%	53%	ARBEID EN VRIJE TIJD
• Werk of dagelijkse bezigheden	56%	33%	10%	68%	32%	50%	50%	• Een opleiding of training volgen
• Hoeveelheid vrije tijd	56%	31%	13%	72%	29%	67%	33%	• Nieuwe dingen leren
SAMENLEVING	45%	44%	11%	64%	36%	31%	69%	SAMENLEVING
• Sociale contacten	60%	28%	11%	73%	27%	64%	36%	• Meer investeren in sociale contacten
• Omgang buurtbewoners	49%	40%	11%	73%	27%	55%	45%	• Mensen die het nodig hebben steunen of helpen
						42%	58%	• Vrijwilligerswerk doen
VEILIGHEID	54%	36%	11%	64%	36%	34%	66%	VEILIGHEID
• Veiligheid in het algemeen	60%	32%	8%	68%	32%	39%	61%	• Inzetten voor een veilige buurt
• Veiligheid in de buurt	58%	32%	10%	72%	29%	61%	39%	• Overlast melden
WONEN	68%	28%	5%	71%	29%	26%	74%	WONEN
• Leefbaarheid in de buurt	60%	31%	9%	76%	25%	42%	58%	• Verhuizen naar woning die (beter) past bij situatie
• Woning	68%	23%	9%	77%	23%	40%	60%	• Inzetten voor verbetering van de leefbaarheid in de buurt
• Dagelijkse voorzieningen	78%	19%	3%	87%	14%			
MILIEU	52%	33%	15%	60%	40%	58%	43%	MILIEU
• Nabijheid natuurgebied	57%	28%	15%	73%	27%	79%	21%	• Maatregelen in huis nemen om energie te besparen
• Groen in de leefomgeving	53%	32%	15%	68%	32%	61%	39%	• Levensstijl aanpassen voor een beter milieu
• Milieukwaliteit in de leefomgeving	46%	37%	17%	63%	37%			

• Score tevredenheid is gebaseerd op een gemiddeld rapportcijfer in de range 1-10: tevreden (7,6 of hoger), deels tevreden (5,6 t/m 7,5) en ontevreden (5,5 of lager)

• Percentages tellen niet altijd op tot 100% vanwege afronding

ERVAREN BREDE WELVAART 2022 in Middelgrote gemeenten totaal

Brede Welvaart biedt een integrale kijk op maatschappelijke ontwikkeling waarbij de kwaliteit van leven en de leefomgeving van mensen centraal staat. Die kwaliteit wordt bepaald door een samenspel van mogelijkheden op de thema's: welbevinden, gezondheid, materiële welvaart, arbeid & vrije tijd, samenleving, wonen, veiligheid en milieu. Dit onderzoek gaat over ervaren brede welvaart: hoe mensen de kwaliteit van hun leven en leefomgeving waarderen. Daarbij kijken we naar de tevredenheid van mensen met hun brede welvaart, de toekomstzorgen hierover en de mate waarin zij bereid zijn om dingen anders te doen ter versterking van de brede welvaart.

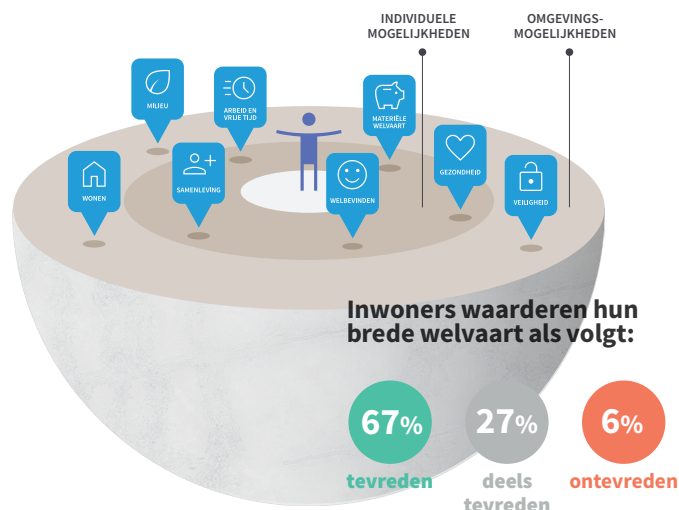
	Tevredenheid			Toekomstzorgen		Actiebereidheid		
	tevreden	deels tevreden	ontevreden	weinig	veel	hoog	laag	
WELBEVINDEN	63%	31%	6%	65%	35%	69%	31%	WELBEVINDEN
• Leven in het algemeen	63%	31%	6%	65%	35%	69%	31%	• Bewuster omgaan met werk-privé balans
GEZONDHEID	58%	32%	10%	56%	44%	61%	39%	GEZONDHEID
• Psychische gezondheid	41%	40%	19%	71%	29%	73%	28%	• Bewuster letten op klachten
• Lichamelijke gezondheid	61%	28%	12%	58%	42%	70%	30%	• Levensstijl aanpassen voor betere gezondheid
• Persoonlijke mobiliteit	74%	17%	10%	75%	25%			
MATERIËLE WELVAART	47%	37%	16%	53%	47%	44%	57%	MATERIËLE WELVAART
• Financiële situatie	47%	37%	16%	53%	47%	78%	22%	• Bewuster met geld omgaan
						28%	72%	• Meer uren gaan werken
ARBEID EN VRIJE TIJD	52%	38%	10%	71%	29%	46%	54%	ARBEID EN VRIJE TIJD
• Werk of dagelijkse bezigheden	59%	32%	10%	77%	23%	46%	54%	• Een opleiding of training volgen
• Hoeveelheid vrije tijd	61%	28%	12%	78%	22%	68%	32%	• Nieuwe dingen leren
SAMENLEVING	50%	40%	10%	70%	30%	29%	71%	SAMENLEVING
• Sociale contacten	61%	29%	10%	79%	21%	59%	41%	• Meer investeren in sociale contacten
• Omgang buurtbewoners	59%	31%	10%	78%	22%	53%	47%	• Mensen die het nodig hebben steunen of helpen
						43%	58%	• Vrijwilligerswerk doen
VEILIGHEID	61%	32%	7%	67%	33%	34%	66%	VEILIGHEID
• Veiligheid in het algemeen	64%	29%	7%	70%	30%	41%	59%	• Inzetten voor een veilige buurt
• Veiligheid in de buurt	69%	25%	7%	79%	21%	60%	40%	• Overlast melden
WONEN	72%	23%	6%	74%	26%	26%	74%	WONEN
• Leefbaarheid in de buurt	66%	26%	9%	81%	19%	42%	59%	• Verhuizen naar woning die (beter) past bij situatie
• Woning	71%	22%	7%	81%	19%	41%	59%	• Inzetten voor verbetering van de leefbaarheid in de buurt
• Dagelijkse voorzieningen	75%	21%	5%	85%	15%			
MILIEU	65%	28%	7%	69%	31%	54%	46%	MILIEU
• Nabijheid natuurgebied	70%	23%	7%	81%	19%	79%	21%	• Maatregelen in huis nemen om energie te besparen
• Groen in de leefomgeving	67%	25%	8%	79%	21%	57%	43%	• Levensstijl aanpassen voor een beter milieu
• Milieukwaliteit in de leefomgeving	58%	32%	10%	70%	30%			

• Score tevredenheid is gebaseerd op een gemiddeld rapportcijfer in de range 1-10: tevreden (7,6 of hoger), deels tevreden (5,6 t/m 7,5) en ontevreden (5,5 of lager)

• Percentages tellen niet altijd op tot 100% vanwege afronding

ERVAREN BREDE WELVAART 2022 in Altena

Brede Welvaart biedt een integrale kijk op maatschappelijke ontwikkeling waarbij de kwaliteit van leven en de leefomgeving van mensen centraal staat. Die kwaliteit wordt bepaald door een samenspel van mogelijkheden op de thema's: welbevinden, gezondheid, materiële welvaart, arbeid & vrije tijd, samenleving, wonen, veiligheid en milieu. Dit onderzoek gaat over ervaren brede welvaart: hoe mensen de kwaliteit van hun leven en leefomgeving waarderen. Daarbij kijken we naar de tevredenheid van mensen met hun brede welvaart, de toekomstzorgen hierover en de mate waarin zij bereid zijn om dingen anders te doen ter versterking van de brede welvaart.

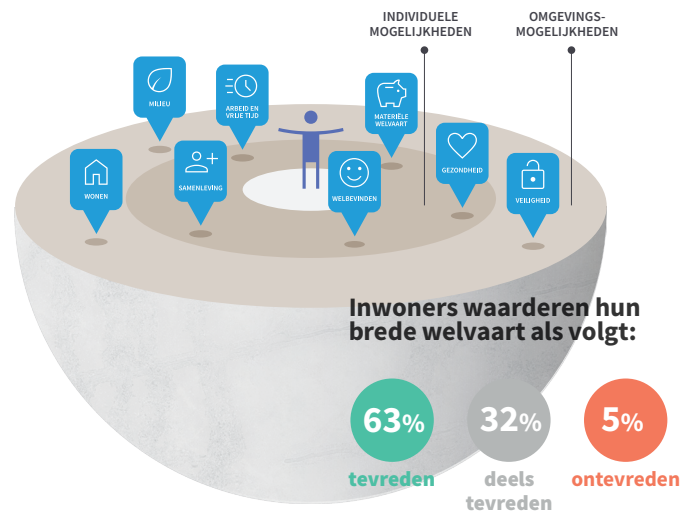
	Tevredenheid			Toekomstzorgen		Actiebereidheid		
	tevreden	deels tevreden	ontevreden	weinig	veel	hoog	laag	
WELBEVINDEN	66%	27%	7%	67%	33%	72%	28%	WELBEVINDEN
• Leven in het algemeen	66%	27%	7%	67%	33%	72%	28%	• Bewuster omgaan met werk-privé balans
GEZONDHEID	64%	25%	11%	62%	39%	63%	37%	GEZONDHEID
• Psychische gezondheid	62%	27%	12%	72%	28%	72%	28%	• Bewuster letten op klachten
• Lichamelijke gezondheid	43%	40%	17%	59%	41%	72%	28%	• Levensstijl aanpassen voor betere gezondheid
• Persoonlijke mobiliteit	77%	15%	8%	79%	21%			
MATERIËLE WELVAART	52%	34%	14%	49%	51%	47%	53%	MATERIËLE WELVAART
• Financiële situatie	52%	34%	14%	49%	51%	83%	17%	• Bewuster met geld omgaan
						35%	65%	• Meer uren gaan werken
ARBEID EN VRIJE TIJD	48%	38%	14%	81%	19%	41%	59%	ARBEID EN VRIJE TIJD
• Werk of dagelijkse bezigheden	52%	37%	11%	79%	21%	45%	55%	• Een opleiding of training volgen
• Hoeveelheid vrije tijd	57%	28%	15%	90%	10%	69%	31%	• Nieuwe dingen leren
SAMENLEVING	52%	40%	9%	81%	19%	32%	68%	SAMENLEVING
• Sociale contacten	61%	29%	11%	87%	13%	62%	38%	• Meer investeren in sociale contacten
• Omgang buurtbewoners	66%	25%	9%	88%	12%	60%	40%	• Mensen die het nodig hebben steunen of helpen
						52%	48%	• Vrijwilligerswerk doen
VEILIGHEID	66%	29%	5%	78%	22%	32%	68%	VEILIGHEID
• Veiligheid in het algemeen	66%	27%	7%	79%	21%	39%	61%	• Inzetten voor een veilige buurt
• Veiligheid in de buurt	78%	17%	5%	90%	10%	53%	47%	• Overlast melden
WONEN	73%	21%	6%	84%	17%	25%	75%	WONEN
• Leefbaarheid in de buurt	73%	20%	7%	87%	14%	36%	64%	• Verhuizen naar woning die (beter) past bij situatie
• Woning	72%	25%	3%	88%	12%	45%	55%	• Inzetten voor verbetering van de leefbaarheid in de buurt
• Dagelijkse voorzieningen	70%	23%	7%	88%	12%			
MILIEU	68%	26%	7%	77%	23%	57%	44%	MILIEU
• Nabijheid natuurgebied	73%	22%	6%	87%	13%	84%	16%	• Maatregelen in huis nemen om energie te besparen
• Groen in de leefomgeving	70%	25%	6%	85%	15%	60%	40%	• Levensstijl aanpassen voor een beter milieu
• Milieukwaliteit in de leefomgeving	66%	27%	8%	83%	17%			

• Score tevredenheid is gebaseerd op een gemiddeld rapportcijfer in de range 1-10: tevreden (7,6 of hoger), deels tevreden (5,6 t/m 7,5) en ontevreden (5,5 of lager)

• Percentages tellen niet altijd op tot 100% vanwege afronding

Bergen op Zoom

Brede Welvaart biedt een integrale kijk op maatschappelijke ontwikkeling waarbij de kwaliteit van leven en de leefomgeving van mensen centraal staat. Die kwaliteit wordt bepaald door een samenspel van mogelijkheden op de thema's: welbevinden, gezondheid, materiële welvaart, arbeid & vrije tijd, samenleving, wonen, veiligheid en milieu. Dit onderzoek gaat over ervaren brede welvaart: hoe mensen de kwaliteit van hun leven en leefomgeving waarderen. Daarbij kijken we naar de tevredenheid van mensen met hun brede welvaart, de toekomstzorgen hierover en de mate waarin zij bereid zijn om dingen anders te doen ter versterking van de brede welvaart.

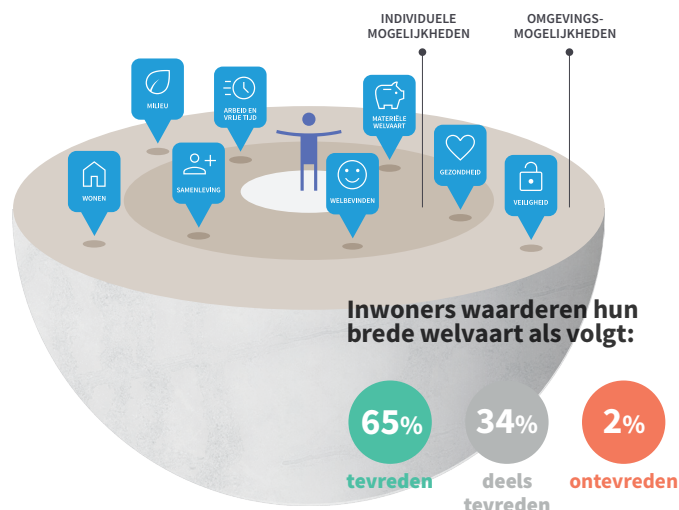
	Tevredenheid			Toekomstzorgen		Actiebereidheid		
	tevreden	deels tevreden	ontevreden	weinig	veel	hoog	laag	
WELBEVINDEN	60%	32%	8%	63%	37%	64%	36%	WELBEVINDEN
• Leven in het algemeen	60%	32%	8%	63%	37%	64%	36%	• Bewuster omgaan met werk-privé balans
GEZONDHEID	62%	30%	8%	56%	44%	54%	46%	GEZONDHEID
• Psychische gezondheid	63%	27%	10%	74%	26%	66%	34%	• Bewuster letten op klachten
• Lichamelijke gezondheid	45%	38%	17%	59%	41%	65%	35%	• Levensstijl aanpassen voor betere gezondheid
• Persoonlijke mobiliteit	74%	18%	9%	70%	30%			
MATERIËLE WELVAART	47%	39%	14%	55%	45%	40%	60%	MATERIËLE WELVAART
• Financiële situatie	47%	39%	14%	55%	45%	73%	27%	• Bewuster met geld omgaan
						25%	75%	• Meer uren gaan werken
ARBEID EN VRIJE TIJD	52%	39%	9%	63%	37%	45%	55%	ARBEID EN VRIJE TIJD
• Werk of dagelijkse bezigheden	61%	30%	10%	65%	35%	49%	52%	• Een opleiding of training volgen
• Hoeveelheid vrije tijd	60%	30%	10%	72%	28%	65%	35%	• Nieuwe dingen leren
SAMENLEVING	48%	40%	12%	63%	37%	29%	71%	SAMENLEVING
• Sociale contacten	61%	27%	12%	79%	21%	53%	47%	• Meer investeren in sociale contacten
• Omgang buurtbewoners	53%	36%	12%	74%	26%	50%	50%	• Mensen die het nodig hebben steunen of helpen
						44%	56%	• Vrijwilligerswerk doen
VEILIGHEID	57%	36%	7%	61%	39%	28%	72%	VEILIGHEID
• Veiligheid in het algemeen	61%	32%	7%	65%	35%	35%	65%	• Inzetten voor een veilige buurt
• Veiligheid in de buurt	64%	29%	7%	72%	28%	57%	43%	• Overlast melden
WONEN	74%	20%	7%	69%	31%	26%	74%	WONEN
• Leefbaarheid in de buurt	66%	24%	10%	76%	25%	45%	55%	• Verhuizen naar woning die (beter) past bij situatie
• Woning	71%	20%	9%	79%	21%	40%	61%	• Inzetten voor verbetering van de leefbaarheid in de buurt
• Dagelijkse voorzieningen	77%	18%	5%	86%	14%			
MILIEU	64%	29%	7%	61%	39%	49%	51%	MILIEU
• Nabijheid natuurgebied	73%	22%	6%	79%	21%	71%	29%	• Maatregelen in huis nemen om energie te besparen
• Groen in de leefomgeving	65%	27%	8%	76%	24%	54%	46%	• Levensstijl aanpassen voor een beter milieu
• Milieukwaliteit in de leefomgeving	49%	38%	13%	62%	38%			

• Score tevredenheid is gebaseerd op een gemiddeld rapportcijfer in de range 1-10: tevreden (7,6 of hoger), deels tevreden (5,6 t/m 7,5) en ontevreden (5,5 of lager)

• Percentages tellen niet altijd op tot 100% vanwege afronding

ERVAREN BREDE WELVAART 2022 in Maashorst

Brede Welvaart biedt een integrale kijk op maatschappelijke ontwikkeling waarbij de kwaliteit van leven en de leefomgeving van mensen centraal staat. Die kwaliteit wordt bepaald door een samenspel van mogelijkheden op de thema's: welbevinden, gezondheid, materiële welvaart, arbeid & vrije tijd, samenleving, wonen, veiligheid en milieu. Dit onderzoek gaat over ervaren brede welvaart: hoe mensen de kwaliteit van hun leven en leefomgeving waarderen. Daarbij kijken we naar de tevredenheid van mensen met hun brede welvaart, de toekomstzorgen hierover en de mate waarin zij bereid zijn om dingen anders te doen ter versterking van de brede welvaart.

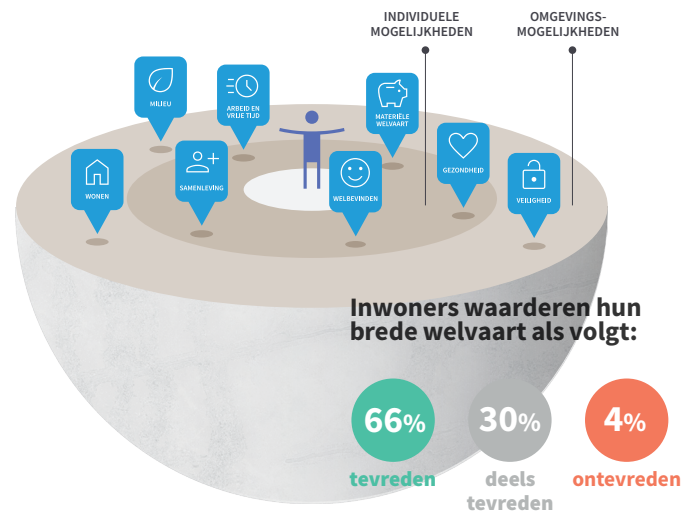
	Tevredenheid			Toekomstzorgen		Actiebereidheid		
	tevreden	deels tevreden	ontevreden	weinig	veel	hoog	laag	
WELBEVINDEN	66%	31%	3%	66%	34%	72%	28%	WELBEVINDEN
• Leven in het algemeen	66%	31%	3%	66%	34%	72%	28%	• Bewuster omgaan met werk-privé balans
GEZONDHEID	57%	33%	10%	57%	43%	60%	41%	GEZONDHEID
• Psychische gezondheid	66%	27%	8%	71%	29%	73%	27%	• Bewuster letten op klachten
• Lichamelijke gezondheid	44%	36%	20%	59%	41%	68%	33%	• Levensstijl aanpassen voor betere gezondheid
• Persoonlijke mobiliteit	74%	9%	17%	75%	25%			
MATERIËLE WELVAART	51%	39%	10%	55%	45%	38%	62%	MATERIËLE WELVAART
• Financiële situatie	51%	39%	10%	55%	45%	74%	26%	• Bewuster met geld omgaan
						23%	77%	• Meer uren gaan werken
ARBEID EN VRIJE TIJD	55%	34%	11%	69%	31%	48%	52%	ARBEID EN VRIJE TIJD
• Werk of dagelijkse bezigheden	61%	33%	6%	72%	28%	47%	53%	• Een opleiding of training volgen
• Hoeveelheid vrije tijd	60%	29%	11%	81%	19%	68%	32%	• Nieuwe dingen leren
SAMENLEVING	56%	41%	4%	69%	31%	33%	68%	SAMENLEVING
• Sociale contacten	69%	25%	6%	81%	19%	57%	43%	• Meer investeren in sociale contacten
• Omgang buurtbewoners	65%	30%	6%	78%	22%	58%	42%	• Mensen die het nodig hebben steunen of helpen
						43%	58%	• Vrijwilligerswerk doen
VEILIGHEID	67%	29%	5%	69%	31%	39%	61%	VEILIGHEID
• Veiligheid in het algemeen	69%	28%	4%	72%	28%	46%	54%	• Inzetten voor een veilige buurt
• Veiligheid in de buurt	74%	24%	3%	81%	19%	61%	39%	• Overlast melden
WONEN	78%	19%	4%	78%	22%	28%	72%	WONEN
• Leefbaarheid in de buurt	70%	24%	7%	85%	15%	39%	61%	• Verhuizen naar woning die (beter) past bij situatie
• Woning	74%	17%	9%	82%	18%	42%	58%	• Inzetten voor verbetering van de leefbaarheid in de buurt
• Dagelijkse voorzieningen	79%	18%	3%	85%	15%			
MILIEU	72%	25%	4%	68%	32%	58%	42%	MILIEU
• Nabijheid natuurgebied	78%	18%	4%	81%	19%	80%	20%	• Maatregelen in huis nemen om energie te besparen
• Groen in de leefomgeving	73%	22%	5%	81%	20%	59%	41%	• Levensstijl aanpassen voor een beter milieu
• Milieukwaliteit in de leefomgeving	62%	29%	9%	66%	34%			

• Score tevredenheid is gebaseerd op een gemiddeld rapportcijfer in de range 1-10: tevreden (7,6 of hoger), deels tevreden (5,6 t/m 7,5) en ontevreden (5,5 of lager)

• Percentages tellen niet altijd op tot 100% vanwege afronding

ERVAREN BREDE WELVAART 2022 in Meierijstad

Brede Welvaart biedt een integrale kijk op maatschappelijke ontwikkeling waarbij de kwaliteit van leven en de leefomgeving van mensen centraal staat. Die kwaliteit wordt bepaald door een samenspel van mogelijkheden op de thema's: welbevinden, gezondheid, materiële welvaart, arbeid & vrije tijd, samenleving, wonen, veiligheid en milieu. Dit onderzoek gaat over ervaren brede welvaart: hoe mensen de kwaliteit van hun leven en leefomgeving waarderen. Daarbij kijken we naar de tevredenheid van mensen met hun brede welvaart, de toekomstzorgen hierover en de mate waarin zij bereid zijn om dingen anders te doen ter versterking van de brede welvaart.

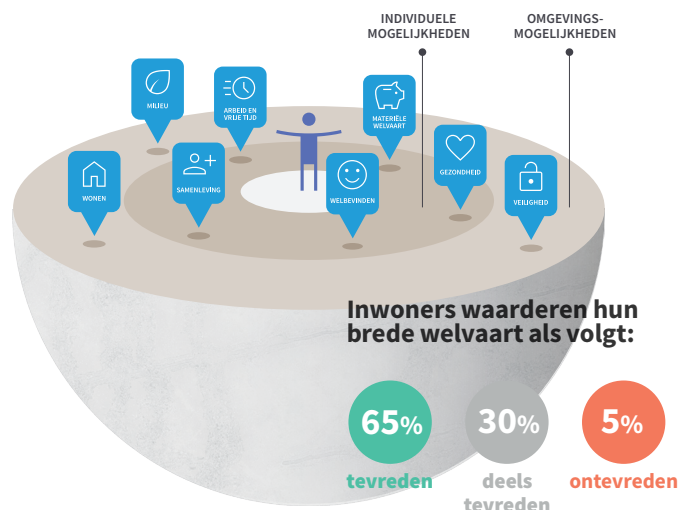
	Tevredenheid			Toekomstzorgen		Actiebereidheid		
	tevrede	deels tevrede	ontevreden	weinig	veel	hoog	laag	
WELBEVINDEN	68%	27%	5%	64%	36%	69%	31%	WELBEVINDEN
• Leven in het algemeen	68%	27%	5%	64%	36%	69%	31%	• Bewuster omgaan met werk-privé balans
GEZONDHEID	60%	30%	10%	51%	49%	63%	37%	GEZONDHEID
• Psychische gezondheid	61%	28%	12%	69%	31%	75%	25%	• Bewuster letten op klachten
• Lichamelijke gezondheid	37%	48%	16%	57%	43%	71%	29%	• Levensstijl aanpassen voor betere gezondheid
• Persoonlijke mobiliteit	76%	17%	7%	77%	23%			
MATERIËLE WELVAART	49%	35%	16%	55%	45%	41%	59%	MATERIËLE WELVAART
• Financiële situatie	49%	35%	16%	55%	45%	75%	25%	• Bewuster met geld omgaan
						23%	77%	• Meer uren gaan werken
ARBEID EN VRIJE TIJD	57%	35%	8%	77%	23%	44%	56%	ARBEID EN VRIJE TIJD
• Werk of dagelijkse bezigheden	63%	28%	9%	78%	22%	44%	56%	• Een opleiding of training volgen
• Hoeveelheid vrije tijd	68%	26%	6%	81%	19%	67%	33%	• Nieuwe dingen leren
SAMENLEVING	56%	35%	9%	77%	23%	32%	68%	SAMENLEVING
• Sociale contacten	65%	27%	8%	78%	22%	60%	40%	• Meer investeren in sociale contacten
• Omgang buurtbewoners	61%	28%	11%	84%	16%	53%	47%	• Mensen die het nodig hebben steunen of helpen
						45%	55%	• Vrijwilligerswerk doen
VEILIGHEID	69%	27%	5%	74%	26%	38%	62%	VEILIGHEID
• Veiligheid in het algemeen	72%	23%	5%	78%	22%	49%	51%	• Inzetten voor een veilige buurt
• Veiligheid in de buurt	73%	23%	4%	81%	19%	62%	38%	• Overlast melden
WONEN	72%	23%	4%	76%	24%	30%	70%	WONEN
• Leefbaarheid in de buurt	67%	25%	8%	85%	15%	43%	57%	• Verhuizen naar woning die (beter) past bij situatie
• Woning	75%	22%	4%	81%	19%	47%	54%	• Inzetten voor verbetering van de leefbaarheid in de buurt
• Dagelijkse voorzieningen	76%	20%	5%	87%	13%			
MILIEU	65%	26%	10%	63%	37%	57%	43%	MILIEU
• Nabijheid natuurgebied	68%	23%	9%	78%	22%	84%	17%	• Maatregelen in huis nemen om energie te besparen
• Groen in de leefomgeving	65%	28%	7%	76%	24%	59%	41%	• Levensstijl aanpassen voor een beter milieu
• Milieukwaliteit in de leefomgeving	58%	34%	9%	69%	31%			

• Score tevredenheid is gebaseerd op een gemiddeld rapportcijfer in de range 1-10: tevreden (7,6 of hoger), deels tevreden (5,6 t/m 7,5) en ontevreden (5,5 of lager)

• Percentages tellen niet altijd op tot 100% vanwege afronding

ERVAREN BREDE WELVAART 2022 in Land van Cuijk

Brede Welvaart biedt een integrale kijk op maatschappelijke ontwikkeling waarbij de kwaliteit van leven en de leefomgeving van mensen centraal staat. Die kwaliteit wordt bepaald door een samenspel van mogelijkheden op de thema's: welbevinden, gezondheid, materiële welvaart, arbeid & vrije tijd, samenleving, wonen, veiligheid en milieu. Dit onderzoek gaat over ervaren brede welvaart: hoe mensen de kwaliteit van hun leven en leefomgeving waarderen. Daarbij kijken we naar de tevredenheid van mensen met hun brede welvaart, de toekomstzorgen hierover en de mate waarin zij bereid zijn om dingen anders te doen ter versterking van de brede welvaart.

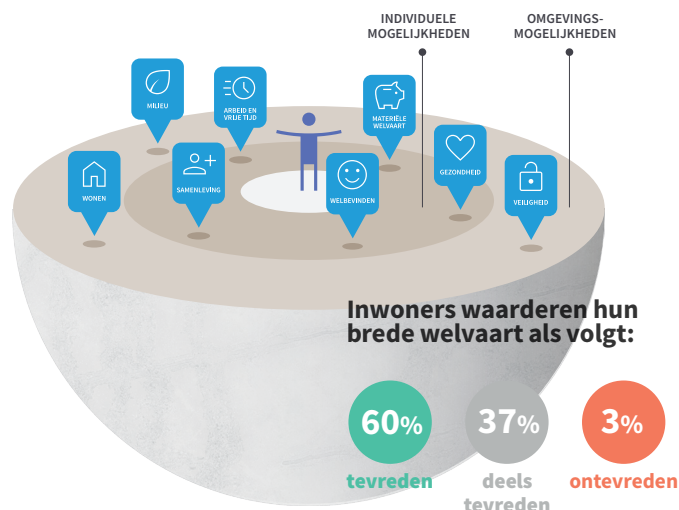
	Tevredenheid			Toekomstzorgen		Actiebereidheid		
	tevreden	deels tevreden	ontevreden	weinig	veel	hoog	laag	
WELBEVINDEN	58%	36%	5%	71%	30%	73%	27%	WELBEVINDEN
• Leven in het algemeen	58%	36%	5%	71%	30%	73%	27%	• Bewuster omgaan met werk-privé balans
GEZONDHEID	54%	37%	9%	55%	45%	66%	34%	GEZONDHEID
• Psychische gezondheid	55%	33%	13%	70%	30%	77%	24%	• Bewuster letten op klachten
• Lichamelijke gezondheid	40%	40%	20%	58%	42%	73%	27%	• Levensstijl aanpassen voor betere gezondheid
• Persoonlijke mobiliteit	75%	18%	7%	77%	23%			
MATERIËLE WELVAART	46%	40%	14%	54%	46%	46%	54%	MATERIËLE WELVAART
• Financiële situatie	46%	40%	14%	54%	46%	85%	16%	• Bewuster met geld omgaan
						36%	64%	• Meer uren gaan werken
ARBEID EN VRIJE TIJD	47%	45%	9%	70%	30%	53%	47%	ARBEID EN VRIJE TIJD
• Werk of dagelijkse bezigheden	55%	34%	11%	74%	26%	51%	49%	• Een opleiding of training volgen
• Hoeveelheid vrije tijd	57%	32%	11%	85%	15%	76%	24%	• Nieuwe dingen leren
SAMENLEVING	53%	38%	9%	70%	30%	28%	72%	SAMENLEVING
• Sociale contacten	57%	33%	10%	85%	16%	65%	35%	• Meer investeren in sociale contacten
• Omgang buurtbewoners	66%	28%	6%	84%	17%	54%	46%	• Mensen die het nodig hebben steunen of helpen
						41%	59%	• Vrijwilligerswerk doen
VEILIGHEID	66%	30%	4%	73%	27%	35%	65%	VEILIGHEID
• Veiligheid in het algemeen	67%	28%	5%	74%	26%	43%	57%	• Inzetten voor een veilige buurt
• Veiligheid in de buurt	74%	22%	4%	85%	15%	61%	39%	• Overlast melden
WONEN	72%	23%	5%	74%	26%	29%	71%	WONEN
• Leefbaarheid in de buurt	70%	24%	6%	87%	13%	41%	59%	• Verhuizen naar woning die (beter) past bij situatie
• Woning	72%	21%	7%	83%	17%	47%	53%	• Inzetten voor verbetering van de leefbaarheid in de buurt
• Dagelijkse voorzieningen	70%	25%	4%	82%	18%			
MILIEU	73%	21%	6%	77%	23%	58%	42%	MILIEU
• Nabijheid natuurgebied	76%	17%	7%	85%	16%	85%	15%	• Maatregelen in huis nemen om energie te besparen
• Groen in de leefomgeving	73%	20%	7%	84%	16%	61%	40%	• Levensstijl aanpassen voor een beter milieu
• Milieukwaliteit in de leefomgeving	71%	22%	7%	78%	22%			

• Score tevredenheid is gebaseerd op een gemiddeld rapportcijfer in de range 1-10: tevreden (7,6 of hoger), deels tevreden (5,6 t/m 7,5) en ontevreden (5,5 of lager)

• Percentages tellen niet altijd op tot 100% vanwege afronding

Oosterhout

Brede Welvaart biedt een integrale kijk op maatschappelijke ontwikkeling waarbij de kwaliteit van leven en de leefomgeving van mensen centraal staat. Die kwaliteit wordt bepaald door een samenspel van mogelijkheden op de thema's: welbevinden, gezondheid, materiële welvaart, arbeid & vrije tijd, samenleving, wonen, veiligheid en milieu. Dit onderzoek gaat over ervaren brede welvaart: hoe mensen de kwaliteit van hun leven en leefomgeving waarderen. Daarbij kijken we naar de tevredenheid van mensen met hun brede welvaart, de toekomstzorgen hierover en de mate waarin zij bereid zijn om dingen anders te doen ter versterking van de brede welvaart.

	Tevredenheid			Toekomstzorgen		Actiebereidheid		
	tevreden	deels tevreden	ontevreden	weinig	veel	hoog	laag	
WELBEVINDEN	64%	31%	5%	67%	33%	67%	34%	WELBEVINDEN
• Leven in het algemeen	64%	31%	5%	67%	33%	67%	34%	• Bewuster omgaan met werk-privé balans
GEZONDHEID	58%	34%	8%	61%	40%	64%	37%	GEZONDHEID
• Psychische gezondheid	64%	26%	10%	76%	24%	74%	26%	• Bewuster letten op klachten
• Lichamelijke gezondheid	40%	40%	21%	60%	40%	70%	30%	• Levensstijl aanpassen voor betere gezondheid
• Persoonlijke mobiliteit	73%	18%	9%	78%	22%			
MATERIËLE WELVAART	50%	39%	11%	61%	39%	44%	56%	MATERIËLE WELVAART
• Financiële situatie	50%	39%	11%	61%	39%	79%	21%	• Bewuster met geld omgaan
						21%	79%	• Meer uren gaan werken
ARBEID EN VRIJE TIJD	53%	38%	9%	73%	27%	48%	52%	ARBEID EN VRIJE TIJD
• Werk of dagelijkse bezigheden	57%	33%	10%	74%	26%	48%	52%	• Een opleiding of training volgen
• Hoeveelheid vrije tijd	65%	24%	11%	81%	19%	67%	34%	• Nieuwe dingen leren
SAMENLEVING	51%	39%	11%	73%	27%	30%	70%	SAMENLEVING
• Sociale contacten	62%	31%	8%	83%	17%	60%	41%	• Meer investeren in sociale contacten
• Omgang buurtbewoners	61%	31%	9%	81%	19%	54%	46%	• Mensen die het nodig hebben steunen of helpen
						42%	58%	• Vrijwilligerswerk doen
VEILIGHEID	61%	34%	5%	71%	29%	36%	64%	VEILIGHEID
• Veiligheid in het algemeen	65%	29%	6%	74%	26%	44%	56%	• Inzetten voor een veilige buurt
• Veiligheid in de buurt	70%	24%	6%	81%	19%	61%	39%	• Overlast melden
WONEN	72%	26%	3%	80%	20%	24%	76%	WONEN
• Leefbaarheid in de buurt	68%	28%	4%	83%	17%	38%	62%	• Verhuizen naar woning die (beter) past bij situatie
• Woning	72%	23%	5%	87%	13%	42%	58%	• Inzetten voor verbetering van de leefbaarheid in de buurt
• Dagelijkse voorzieningen	75%	22%	3%	86%	14%			
MILIEU	69%	27%	5%	75%	25%	57%	43%	MILIEU
• Nabijheid natuurgebied	74%	20%	6%	83%	17%	77%	23%	• Maatregelen in huis nemen om energie te besparen
• Groen in de leefomgeving	71%	24%	5%	85%	15%	60%	40%	• Levensstijl aanpassen voor een beter milieu
• Milieukwaliteit in de leefomgeving	60%	32%	9%	73%	27%			

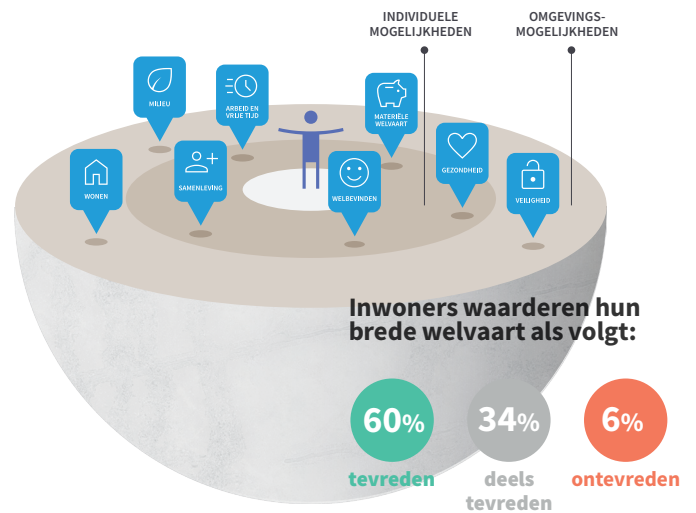
• Score tevredenheid is gebaseerd op een gemiddeld rapportcijfer in de range 1-10: tevreden (7,6 of hoger), deels tevreden (5,6 t/m 7,5) en ontevreden (5,5 of lager)

• Percentages tellen niet altijd op tot 100% vanwege afronding

ERVAREN BREDE WELVAART 2022 in

Oss

Brede Welvaart biedt een integrale kijk op maatschappelijke ontwikkeling waarbij de kwaliteit van leven en de leefomgeving van mensen centraal staat. Die kwaliteit wordt bepaald door een samenspel van mogelijkheden op de thema's: welbevinden, gezondheid, materiële welvaart, arbeid & vrije tijd, samenleving, wonen, veiligheid en milieu. Dit onderzoek gaat over ervaren brede welvaart: hoe mensen de kwaliteit van hun leven en leefomgeving waarderen. Daarbij kijken we naar de tevredenheid van mensen met hun brede welvaart, de toekomstzorgen hierover en de mate waarin zij bereid zijn om dingen anders te doen ter versterking van de brede welvaart.

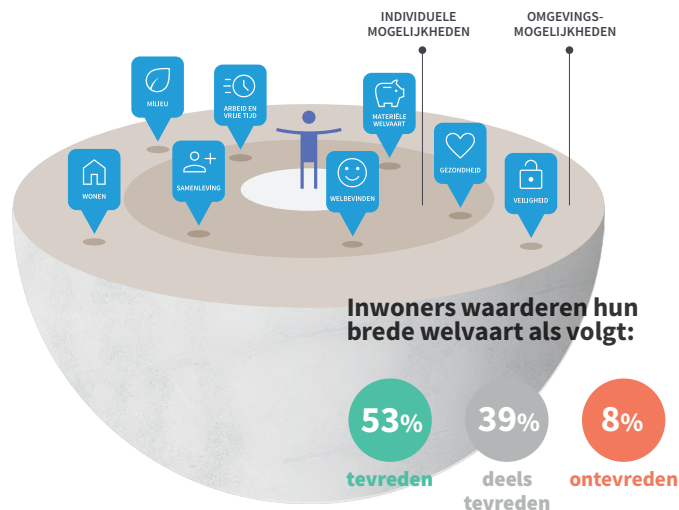
	Tevredenheid			Toekomstzorgen		Actiebereidheid		
	tevreden	deels tevreden	ontevreden	weinig	veel	hoog	laag	
WELBEVINDEN	58%	35%	8%	61%	40%	68%	32%	WELBEVINDEN
• Leven in het algemeen	58%	35%	8%	61%	40%	68%	32%	• Bewuster omgaan met werk-privé balans
GEZONDHEID	55%	35%	11%	52%	48%	60%	40%	GEZONDHEID
• Psychische gezondheid	56%	29%	15%	66%	34%	71%	30%	• Bewuster letten op klachten
• Lichamelijke gezondheid	43%	37%	20%	53%	47%	69%	31%	• Levensstijl aanpassen voor betere gezondheid
• Persoonlijke mobiliteit	73%	19%	8%	75%	25%			
MATERIËLE WELVAART	43%	41%	16%	50%	50%	44%	56%	MATERIËLE WELVAART
• Financiële situatie	43%	41%	16%	50%	50%	79%	21%	• Bewuster met geld omgaan
						31%	69%	• Meer uren gaan werken
ARBEID EN VRIJE TIJD	48%	41%	12%	64%	36%	48%	52%	ARBEID EN VRIJE TIJD
• Werk of dagelijkse bezigheden	56%	34%	11%	64%	36%	48%	52%	• Een opleiding of training volgen
• Hoeveelheid vrije tijd	58%	27%	14%	76%	24%	68%	32%	• Nieuwe dingen leren
SAMENLEVING	46%	41%	13%	64%	36%	26%	75%	SAMENLEVING
• Sociale contacten	56%	31%	13%	77%	23%	61%	39%	• Meer investeren in sociale contacten
• Omgang buurtbewoners	57%	35%	8%	74%	27%	50%	51%	• Mensen die het nodig hebben steunen of helpen
						40%	60%	• Vrijwilligerswerk doen
VEILIGHEID	57%	36%	7%	61%	39%	33%	67%	VEILIGHEID
• Veiligheid in het algemeen	60%	34%	6%	64%	36%	42%	59%	• Inzetten voor een veilige buurt
• Veiligheid in de buurt	67%	25%	7%	76%	24%	58%	42%	• Overlast melden
WONEN	70%	25%	6%	70%	30%	24%	76%	WONEN
• Leefbaarheid in de buurt	64%	30%	6%	82%	18%	44%	56%	• Verhuizen naar woning die (beter) past bij situatie
• Woning	67%	25%	9%	77%	23%	36%	64%	• Inzetten voor verbetering van de leefbaarheid in de buurt
• Dagelijkse voorzieningen	75%	21%	4%	82%	19%			
MILIEU	62%	30%	8%	64%	36%	52%	48%	MILIEU
• Nabijheid natuurgebied	68%	25%	8%	77%	23%	78%	22%	• Maatregelen in huis nemen om energie te besparen
• Groen in de leefomgeving	66%	24%	10%	76%	24%			
• Milieukwaliteit in de leefomgeving	55%	36%	9%	67%	34%	54%	46%	• Levensstijl aanpassen voor een beter milieu

• Score tevredenheid is gebaseerd op een gemiddeld rapportcijfer in de range 1-10: tevreden (7,6 of hoger), deels tevreden (5,6 t/m 7,5) en ontevreden (5,5 of lager)

• Percentages tellen niet altijd op tot 100% vanwege afronding

ERVAREN BREDE WELVAART 2022 in Roosendaal

Brede Welvaart biedt een integrale kijk op maatschappelijke ontwikkeling waarbij de kwaliteit van leven en de leefomgeving van mensen centraal staat. Die kwaliteit wordt bepaald door een samenspel van mogelijkheden op de thema's: welbevinden, gezondheid, materiële welvaart, arbeid & vrije tijd, samenleving, wonen, veiligheid en milieu. Dit onderzoek gaat over ervaren brede welvaart: hoe mensen de kwaliteit van hun leven en leefomgeving waarderen. Daarbij kijken we naar de tevredenheid van mensen met hun brede welvaart, de toekomstzorgen hierover en de mate waarin zij bereid zijn om dingen anders te doen ter versterking van de brede welvaart.

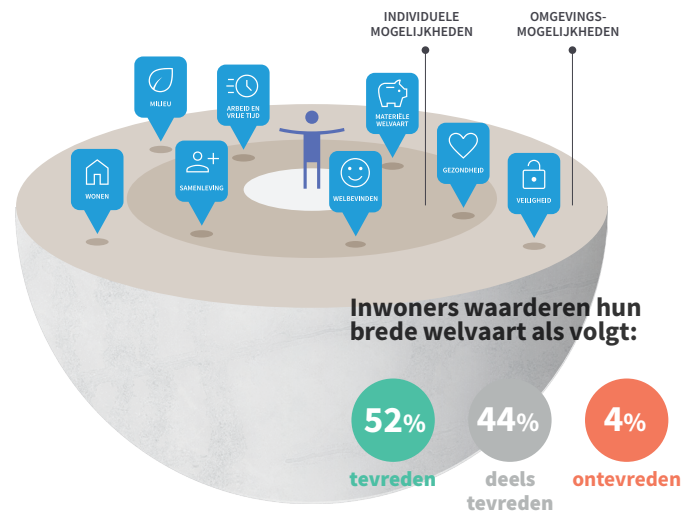
	Tevredenheid			Toekomstzorgen		Actiebereidheid		
	tevreden	deels tevreden	ontevreden	weinig	veel	hoog	laag	
WELBEVINDEN	64%	30%	7%	69%	31%	68%	32%	WELBEVINDEN
• Leven in het algemeen	64%	30%	7%	69%	31%	68%	32%	• Bewuster omgaan met werk-privé balans
GEZONDHEID	59%	32%	9%	60%	40%	60%	40%	GEZONDHEID
• Psychische gezondheid	61%	30%	9%	74%	26%	74%	26%	• Bewuster letten op klachten
• Lichamelijke gezondheid	41%	43%	17%	62%	38%	70%	30%	• Levensstijl aanpassen voor betere gezondheid
• Persoonlijke mobiliteit	72%	18%	10%	76%	24%			
MATERIËLE WELVAART	45%	35%	20%	54%	46%	47%	53%	MATERIËLE WELVAART
• Financiële situatie	45%	35%	20%	54%	46%	80%	21%	• Bewuster met geld omgaan
						31%	69%	• Meer uren gaan werken
ARBEID EN VRIJE TIJD	54%	35%	12%	67%	33%	43%	57%	ARBEID EN VRIJE TIJD
• Werk of dagelijkse bezigheden	59%	32%	10%	65%	35%	43%	58%	• Een opleiding of training volgen
• Hoeveelheid vrije tijd	60%	27%	13%	74%	26%	66%	34%	• Nieuwe dingen leren
SAMENLEVING	44%	45%	12%	67%	33%	25%	75%	SAMENLEVING
• Sociale contacten	60%	31%	9%	80%	21%	58%	42%	• Meer investeren in sociale contacten
• Omgang buurtbewoners	52%	31%	17%	70%	30%	50%	50%	• Mensen die het nodig hebben steunen of helpen
						37%	63%	• Vrijwilligerswerk doen
VEILIGHEID	51%	34%	15%	62%	38%	32%	68%	VEILIGHEID
• Veiligheid in het algemeen	56%	32%	12%	65%	35%	36%	64%	• Inzetten voor een veilige buurt
• Veiligheid in de buurt	56%	30%	14%	74%	26%	64%	36%	• Overlast melden
WONEN	66%	25%	8%	70%	30%	23%	77%	WONEN
• Leefbaarheid in de buurt	56%	30%	14%	72%	29%	45%	55%	• Verhuizen naar woning die (beter) past bij situatie
• Woning	66%	25%	9%	79%	21%	36%	64%	• Inzetten voor verbetering van de leefbaarheid in de buurt
• Dagelijkse voorzieningen	75%	20%	5%	88%	12%			
MILIEU	53%	36%	11%	69%	32%	51%	49%	MILIEU
• Nabijheid natuurgebied	58%	32%	10%	80%	21%	78%	22%	• Maatregelen in huis nemen om energie te besparen
• Groen in de leefomgeving	57%	29%	14%	78%	22%	54%	46%	• Levensstijl aanpassen voor een beter milieu
• Milieukwaliteit in de leefomgeving	51%	37%	12%	69%	31%			

• Score tevredenheid is gebaseerd op een gemiddeld rapportcijfer in de range 1-10: tevreden (7,6 of hoger), deels tevreden (5,6 t/m 7,5) en ontevreden (5,5 of lager)

• Percentages tellen niet altijd op tot 100% vanwege afronding

ERVAREN BREDE WELVAART 2022 in Waalwijk

Brede Welvaart biedt een integrale kijk op maatschappelijke ontwikkeling waarbij de kwaliteit van leven en de leefomgeving van mensen centraal staat. Die kwaliteit wordt bepaald door een samenspel van mogelijkheden op de thema's: welbevinden, gezondheid, materiële welvaart, arbeid & vrije tijd, samenleving, wonen, veiligheid en milieu. Dit onderzoek gaat over ervaren brede welvaart: hoe mensen de kwaliteit van hun leven en leefomgeving waarderen. Daarbij kijken we naar de tevredenheid van mensen met hun brede welvaart, de toekomstzorgen hierover en de mate waarin zij bereid zijn om dingen anders te doen ter versterking van de brede welvaart.

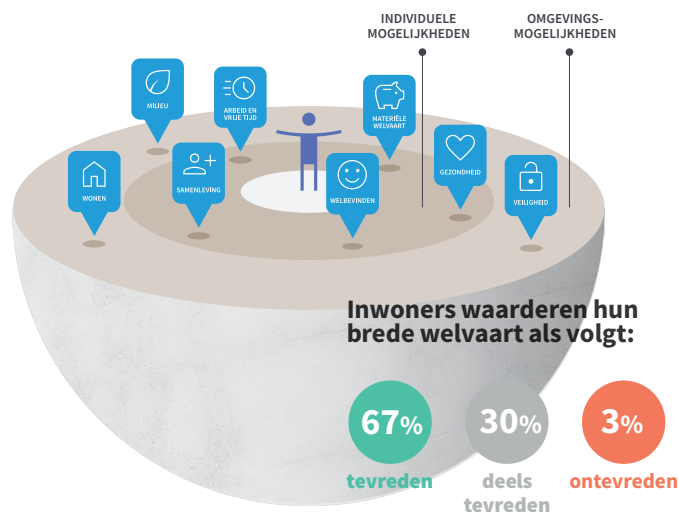
	Tevredenheid			Toekomstzorgen		Actiebereidheid		
	tevreden	deels tevreden	ontevreden	weinig	veel	hoog	laag	
WELBEVINDEN	63%	28%	9%	61%	39%	63%	37%	WELBEVINDEN
• Leven in het algemeen	63%	28%	9%	61%	39%	63%	37%	• Bewuster omgaan met werk-privé balans
GEZONDHEID	51%	34%	15%	49%	51%	60%	40%	GEZONDHEID
• Psychische gezondheid	63%	18%	19%	69%	31%	73%	27%	• Bewuster letten op klachten
• Lichamelijke gezondheid	36%	39%	25%	51%	49%	67%	33%	• Levensstijl aanpassen voor betere gezondheid
• Persoonlijke mobiliteit	67%	15%	17%	66%	34%			
MATERIËLE WELVAART	45%	30%	25%	46%	54%	44%	56%	MATERIËLE WELVAART
• Financiële situatie	45%	30%	25%	46%	54%	74%	26%	• Bewuster met geld omgaan
						26%	74%	• Meer uren gaan werken
ARBEID EN VRIJE TIJD	56%	32%	12%	70%	30%	47%	53%	ARBEID EN VRIJE TIJD
• Werk of dagelijkse bezigheden	63%	24%	13%	69%	31%	39%	61%	• Een opleiding of training volgen
• Hoeveelheid vrije tijd	62%	26%	12%	77%	23%	67%	33%	• Nieuwe dingen leren
SAMENLEVING	46%	42%	12%	70%	30%	36%	64%	SAMENLEVING
• Sociale contacten	59%	29%	12%	81%	19%	60%	40%	• Meer investeren in sociale contacten
• Omgang buurtbewoners	56%	33%	11%	77%	23%	61%	39%	• Mensen die het nodig hebben steunen of helpen
						43%	57%	• Vrijwilligerswerk doen
VEILIGHEID	66%	27%	7%	66%	34%	34%	67%	VEILIGHEID
• Veiligheid in het algemeen	68%	24%	8%	69%	31%	37%	63%	• Inzetten voor een veilige buurt
• Veiligheid in de buurt	70%	24%	6%	77%	23%	64%	36%	• Overlast melden
WONEN	74%	20%	6%	74%	26%	22%	78%	WONEN
• Leefbaarheid in de buurt	68%	21%	11%	82%	18%	35%	65%	• Verhuizen naar woning die (beter) past bij situatie
• Woning	74%	19%	7%	80%	20%	40%	60%	• Inzetten voor verbetering van de leefbaarheid in de buurt
• Dagelijkse voorzieningen	76%	20%	5%	82%	18%			
MILIEU	69%	25%	6%	73%	27%	53%	47%	MILIEU
• Nabijheid natuurgebied	75%	19%	6%	81%	19%	79%	21%	• Maatregelen in huis nemen om energie te besparen
• Groen in de leefomgeving	70%	20%	10%	78%	22%	56%	44%	• Levensstijl aanpassen voor een beter milieu
• Milieukwaliteit in de leefomgeving	60%	31%	10%	73%	27%			

• Score tevredenheid is gebaseerd op een gemiddeld rapportcijfer in de range 1-10: tevreden (7,6 of hoger), deels tevreden (5,6 t/m 7,5) en ontevreden (5,5 of lager)

• Percentages tellen niet altijd op tot 100% vanwege afronding

ERVAREN BREDE WELVAART 2022 in Kleine gemeenten totaal

Brede Welvaart biedt een integrale kijk op maatschappelijke ontwikkeling waarbij de kwaliteit van leven en de leefomgeving van mensen centraal staat. Die kwaliteit wordt bepaald door een samenspel van mogelijkheden op de thema's: welbevinden, gezondheid, materiële welvaart, arbeid & vrije tijd, samenleving, wonen, veiligheid en milieu. Dit onderzoek gaat over ervaren brede welvaart: hoe mensen de kwaliteit van hun leven en leefomgeving waarderen. Daarbij kijken we naar de tevredenheid van mensen met hun brede welvaart, de toekomstzorgen hierover en de mate waarin zij bereid zijn om dingen anders te doen ter versterking van de brede welvaart.

	Tevredenheid			Toekomstzorgen		Actiebereidheid		
	tevreden	deels tevreden	ontevreden	weinig	veel	hoog	laag	
WELBEVINDEN	65%	29%	6%	68%	32%	70%	30%	WELBEVINDEN
• Leven in het algemeen	65%	29%	6%	68%	32%	70%	30%	• Bewuster omgaan met werk-privé balans
GEZONDHEID	59%	32%	9%	58%	42%	61%	39%	GEZONDHEID
• Psychische gezondheid	43%	40%	17%	74%	26%	72%	28%	• Bewuster letten op klachten
• Lichamelijke gezondheid	60%	29%	12%	61%	39%	70%	30%	• Levensstijl aanpassen voor betere gezondheid
• Persoonlijke mobiliteit	75%	17%	8%	79%	21%			
MATERIËLE WELVAART	50%	36%	14%	60%	40%	42%	58%	MATERIËLE WELVAART
• Financiële situatie	50%	36%	14%	60%	40%	78%	22%	• Bewuster met geld omgaan
						28%	72%	• Meer uren gaan werken
ARBEID EN VRIJE TIJD	52%	38%	10%	71%	29%	47%	53%	ARBEID EN VRIJE TIJD
• Werk of dagelijkse bezigheden	59%	31%	9%	78%	22%	48%	52%	• Een opleiding of training volgen
• Hoeveelheid vrije tijd	60%	28%	12%	78%	22%	70%	31%	• Nieuwe dingen leren
SAMENLEVING	53%	39%	9%	73%	28%	30%	70%	SAMENLEVING
• Sociale contacten	60%	30%	10%	78%	22%	60%	40%	• Meer investeren in sociale contacten
• Omgang buurtbewoners	63%	30%	7%	81%	19%	54%	46%	• Mensen die het nodig hebben steunen of helpen
						45%	55%	• Vrijwilligerswerk doen
VEILIGHEID	69%	26%	5%	73%	27%	35%	65%	VEILIGHEID
• Veiligheid in het algemeen	70%	25%	5%	75%	25%	43%	57%	• Inzetten voor een veilige buurt
• Veiligheid in de buurt	76%	20%	4%	84%	16%	59%	41%	• Overlast melden
WONEN	77%	21%	3%	78%	22%	24%	76%	WONEN
• Leefbaarheid in de buurt	73%	23%	4%	86%	14%	38%	62%	• Verhuizen naar woning die (beter) past bij situatie
• Woning	76%	21%	4%	83%	17%	43%	57%	• Inzetten voor verbetering van de leefbaarheid in de buurt
• Dagelijkse voorzieningen	78%	18%	4%	88%	12%			
MILIEU	71%	25%	4%	70%	30%	55%	45%	MILIEU
• Nabijheid natuurgebied	77%	19%	5%	82%	18%	81%	19%	• Maatregelen in huis nemen om energie te besparen
• Groen in de leefomgeving	72%	23%	4%	81%	19%	58%	42%	• Levensstijl aanpassen voor een beter milieu
• Milieukwaliteit in de leefomgeving	61%	31%	8%	70%	30%			

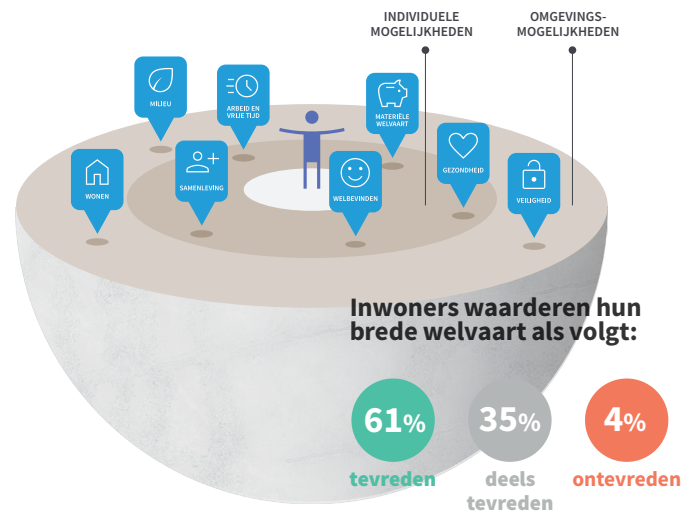
• Score tevredenheid is gebaseerd op een gemiddeld rapportcijfer in de range 1-10: tevreden (7,6 of hoger), deels tevreden (5,6 t/m 7,5) en ontevreden (5,5 of lager)

• Percentages tellen niet altijd op tot 100% vanwege afronding

ERVAREN BREDE WELVAART 2022 in West-Brabant

kleinere gemeenten

Brede Welvaart biedt een integrale kijk op maatschappelijke ontwikkeling waarbij de kwaliteit van leven en de leefomgeving van mensen centraal staat. Die kwaliteit wordt bepaald door een samenspel van mogelijkheden op de thema's: welbevinden, gezondheid, materiële welvaart, arbeid & vrije tijd, samenleving, wonen, veiligheid en milieu. Dit onderzoek gaat over ervaren brede welvaart: hoe mensen de kwaliteit van hun leven en leefomgeving waarderen. Daarbij kijken we naar de tevredenheid van mensen met hun brede welvaart, de toekomstzorgen hierover en de mate waarin zij bereid zijn om dingen anders te doen ter versterking van de brede welvaart.

	Tevredenheid			Toekomstzorgen		Actiebereidheid		
	tevreden	deels tevreden	ontevreden	weinig	veel	hoog	laag	
WELBEVINDEN	63%	31%	6%	66%	34%	69%	31%	WELBEVINDEN
• Leven in het algemeen	63%	31%	6%	66%	34%	69%	31%	• Bewuster omgaan met werk-privé balans
GEZONDHEID	54%	36%	10%	54%	46%	59%	41%	GEZONDHEID
• Psychische gezondheid	57%	32%	11%	71%	29%	71%	29%	• Bewuster letten op klachten
• Lichamelijke gezondheid	40%	43%	17%	57%	43%	68%	32%	• Levensstijl aanpassen voor betere gezondheid
• Persoonlijke mobiliteit	71%	20%	9%	76%	25%			
MATERIËLE WELVAART	51%	39%	10%	58%	42%	43%	57%	MATERIËLE WELVAART
• Financiële situatie	51%	39%	10%	58%	42%	78%	23%	• Bewuster met geld omgaan
						30%	70%	• Meer uren gaan werken
ARBEID EN VRIJE TIJD	49%	39%	12%	68%	32%	43%	57%	ARBEID EN VRIJE TIJD
• Werk of dagelijkse bezigheden	54%	35%	11%	72%	28%	45%	55%	• Een opleiding of training volgen
• Hoeveelheid vrije tijd	58%	30%	12%	80%	20%	68%	32%	• Nieuwe dingen leren
SAMENLEVING	51%	39%	10%	68%	32%	30%	70%	SAMENLEVING
• Sociale contacten	57%	32%	12%	78%	23%	58%	42%	• Meer investeren in sociale contacten
• Omgang buurtbewoners	61%	30%	9%	76%	24%	54%	46%	• Mensen die het nodig hebben steunen of helpen
						45%	55%	• Vrijwilligerswerk doen
VEILIGHEID	66%	28%	6%	71%	29%	34%	66%	VEILIGHEID
• Veiligheid in het algemeen	68%	27%	5%	72%	28%	41%	59%	• Inzetten voor een veilige buurt
• Veiligheid in de buurt	72%	23%	5%	80%	20%	57%	43%	• Overlast melden
WONEN	75%	22%	3%	75%	26%	23%	77%	WONEN
• Leefbaarheid in de buurt	70%	25%	5%	82%	18%	36%	64%	• Verhuizen naar woning die (beter) past bij situatie
• Woning	76%	19%	5%	82%	18%	42%	58%	• Inzetten voor verbetering van de leefbaarheid in de buurt
• Dagelijkse voorzieningen	77%	19%	5%	83%	17%			
MILIEU	61%	31%	8%	65%	35%	52%	48%	MILIEU
• Nabijheid natuurgebied	66%	25%	9%	78%	23%	80%	21%	• Maatregelen in huis nemen om energie te besparen
• Groen in de leefomgeving	63%	29%	8%	76%	24%	55%	45%	• Levensstijl aanpassen voor een beter milieu
• Milieukwaliteit in de leefomgeving	56%	34%	11%	67%	33%			

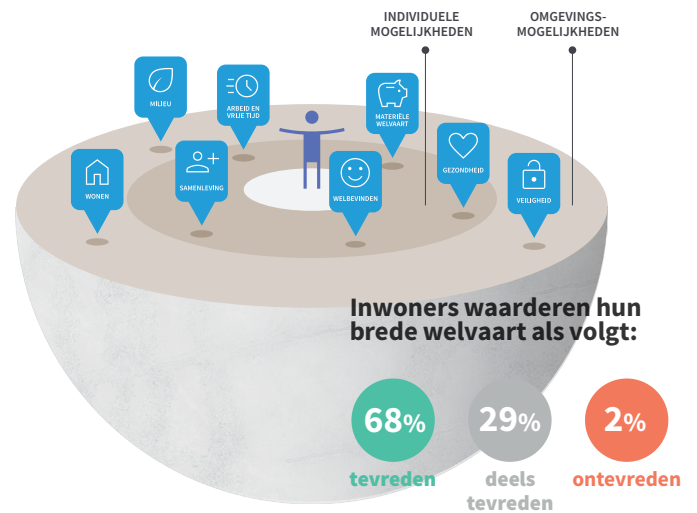
• Score tevredenheid is gebaseerd op een gemiddeld rapportcijfer in de range 1-10: tevreden (7,6 of hoger), deels tevreden (5,6 t/m 7,5) en ontevreden (5,5 of lager)

• Percentages tellen niet altijd op tot 100% vanwege afronding

ERVAREN BREDE WELVAART 2022 in Midden-Brabant

kleinere gemeenten

Brede Welvaart biedt een integrale kijk op maatschappelijke ontwikkeling waarbij de kwaliteit van leven en de leefomgeving van mensen centraal staat. Die kwaliteit wordt bepaald door een samenspel van mogelijkheden op de thema's: welbevinden, gezondheid, materiële welvaart, arbeid & vrije tijd, samenleving, wonen, veiligheid en milieu. Dit onderzoek gaat over ervaren brede welvaart: hoe mensen de kwaliteit van hun leven en leefomgeving waarderen. Daarbij kijken we naar de tevredenheid van mensen met hun brede welvaart, de toekomstzorgen hierover en de mate waarin zij bereid zijn om dingen anders te doen ter versterking van de brede welvaart.

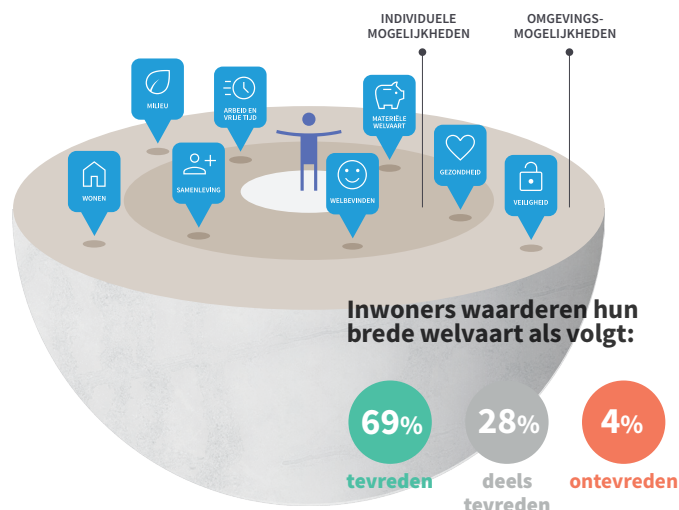
	Tevredenheid			Toekomstzorgen		Actiebereidheid		
	tevreden	deels tevreden	ontevreden	weinig	veel	hoog	laag	
WELBEVINDEN	64%	32%	4%	70%	30%	69%	31%	WELBEVINDEN
• Leven in het algemeen	64%	32%	4%	70%	30%	69%	31%	• Bewuster omgaan met werk-privé balans
GEZONDHEID	60%	32%	8%	62%	39%	60%	40%	GEZONDHEID
• Psychische gezondheid	59%	31%	10%	76%	24%	71%	29%	• Bewuster letten op klachten
• Lichamelijke gezondheid	42%	40%	19%	61%	39%	70%	30%	• Levensstijl aanpassen voor betere gezondheid
• Persoonlijke mobiliteit	75%	17%	8%	82%	18%			
MATERIËLE WELVAART	50%	43%	7%	59%	41%	46%	54%	MATERIËLE WELVAART
• Financiële situatie	50%	43%	7%	59%	41%	78%	22%	• Bewuster met geld omgaan
						32%	68%	• Meer uren gaan werken
ARBEID EN VRIJE TIJD	53%	39%	8%	75%	25%	46%	55%	ARBEID EN VRIJE TIJD
• Werk of dagelijkse bezigheden	60%	31%	9%	75%	25%	47%	53%	• Een opleiding of training volgen
• Hoeveelheid vrije tijd	61%	28%	11%	86%	14%	67%	33%	• Nieuwe dingen leren
SAMENLEVING	50%	43%	7%	75%	25%	27%	73%	SAMENLEVING
• Sociale contacten	58%	35%	8%	84%	16%	57%	43%	• Meer investeren in sociale contacten
• Omgang buurtbewoners	64%	29%	7%	83%	17%	52%	48%	• Mensen die het nodig hebben steunen of helpen
						44%	57%	• Vrijwilligerswerk doen
VEILIGHEID	67%	29%	5%	74%	26%	37%	63%	VEILIGHEID
• Veiligheid in het algemeen	69%	27%	5%	75%	25%	47%	53%	• Inzetten voor een veilige buurt
• Veiligheid in de buurt	75%	21%	3%	86%	14%	60%	40%	• Overlast melden
WONEN	79%	19%	2%	79%	21%	24%	76%	WONEN
• Leefbaarheid in de buurt	75%	23%	2%	88%	12%	39%	61%	• Verhuizen naar woning die (beter) past bij situatie
• Woning	76%	20%	3%	83%	17%	40%	60%	• Inzetten voor verbetering van de leefbaarheid in de buurt
• Dagelijkse voorzieningen	78%	19%	3%	90%	10%			
MILIEU	77%	21%	3%	75%	25%	56%	44%	MILIEU
• Nabijheid natuurgebied	84%	13%	3%	84%	16%	83%	17%	• Maatregelen in huis nemen om energie te besparen
• Groen in de leefomgeving	75%	22%	3%	83%	17%	58%	42%	• Levensstijl aanpassen voor een beter milieu
• Milieukwaliteit in de leefomgeving	65%	30%	5%	75%	25%			

• Score tevredenheid is gebaseerd op een gemiddeld rapportcijfer in de range 1-10: tevreden (7,6 of hoger), deels tevreden (5,6 t/m 7,5) en ontevreden (5,5 of lager)

• Percentages tellen niet altijd op tot 100% vanwege afronding

ERVAREN BREDE WELVAART 2022 in Zuidoost-Brabant kleinere gemeenten

Brede Welvaart biedt een integrale kijk op maatschappelijke ontwikkeling waarbij de kwaliteit van leven en de leefomgeving van mensen centraal staat. Die kwaliteit wordt bepaald door een samenspel van mogelijkheden op de thema's: welbevinden, gezondheid, materiële welvaart, arbeid & vrije tijd, samenleving, wonen, veiligheid en milieu. Dit onderzoek gaat over ervaren brede welvaart: hoe mensen de kwaliteit van hun leven en leefomgeving waarderen. Daarbij kijken we naar de tevredenheid van mensen met hun brede welvaart, de toekomstzorgen hierover en de mate waarin zij bereid zijn om dingen anders te doen ter versterking van de brede welvaart.

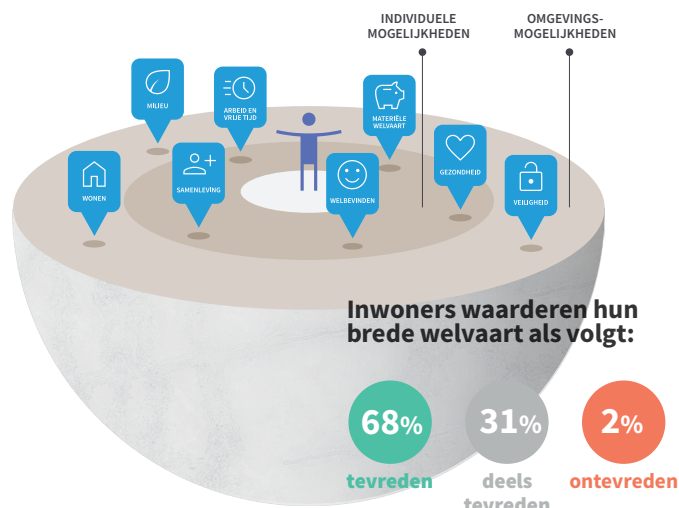
	Tevredenheid			Toekomstzorgen		Actiebereidheid		
	tevreden	deels tevreden	ontevreden	weinig	veel	hoog	laag	
WELBEVINDEN	66%	27%	7%	68%	32%	69%	31%	WELBEVINDEN
• Leven in het algemeen	66%	27%	7%	68%	32%	69%	31%	• Bewuster omgaan met werk-privé balans
GEZONDHEID	60%	30%	9%	59%	41%	62%	38%	GEZONDHEID
• Psychische gezondheid	61%	27%	12%	75%	25%	73%	27%	• Bewuster letten op klachten
• Lichamelijke gezondheid	45%	39%	17%	62%	38%	70%	30%	• Levensstijl aanpassen voor betere gezondheid
• Persoonlijke mobiliteit	76%	16%	8%	79%	21%			
MATERIËLE WELVAART	53%	38%	8%	61%	39%	40%	60%	MATERIËLE WELVAART
• Financiële situatie	53%	38%	8%	61%	39%	77%	23%	• Bewuster met geld omgaan
						27%	73%	• Meer uren gaan werken
ARBEID EN VRIJE TIJD	52%	38%	10%	74%	26%	48%	52%	ARBEID EN VRIJE TIJD
• Werk of dagelijkse bezigheden	59%	31%	10%	75%	26%	49%	52%	• Een opleiding of training volgen
• Hoeveelheid vrije tijd	60%	29%	12%	84%	16%	70%	30%	• Nieuwe dingen leren
SAMENLEVING	53%	38%	8%	74%	26%	31%	69%	SAMENLEVING
• Sociale contacten	61%	28%	10%	84%	16%	60%	40%	• Meer investeren in sociale contacten
• Omgang buurtbewoners	63%	31%	6%	82%	18%	55%	45%	• Mensen die het nodig hebben steunen of helpen
						45%	56%	• Vrijwilligerswerk doen
VEILIGHEID	70%	25%	5%	73%	28%	33%	67%	VEILIGHEID
• Veiligheid in het algemeen	72%	23%	5%	75%	26%	41%	59%	• Inzetten voor een veilige buurt
• Veiligheid in de buurt	77%	18%	4%	84%	16%	58%	42%	• Overlast melden
WONEN	76%	21%	3%	80%	21%	24%	76%	WONEN
• Leefbaarheid in de buurt	73%	22%	5%	87%	13%	39%	61%	• Verhuizen naar woning die (beter) past bij situatie
• Woning	74%	23%	4%	84%	17%	42%	58%	• Inzetten voor verbetering van de leefbaarheid in de buurt
• Dagelijkse voorzieningen	78%	18%	4%	89%	12%			
MILIEU	73%	24%	3%	71%	29%	56%	45%	MILIEU
• Nabijheid natuurgebied	79%	18%	3%	84%	16%	79%	21%	• Maatregelen in huis nemen om energie te besparen
• Groen in de leefomgeving	76%	21%	3%	83%	17%	59%	41%	• Levensstijl aanpassen voor een beter milieu
• Milieukwaliteit in de leefomgeving	62%	31%	8%	71%	29%			

• Score tevredenheid is gebaseerd op een gemiddeld rapportcijfer in de range 1-10: tevreden (7,6 of hoger), deels tevreden (5,6 t/m 7,5) en ontevreden (5,5 of lager)

• Percentages tellen niet altijd op tot 100% vanwege afronding

ERVAREN BREDE WELVAART 2022 in Noordoost-Brabant kleinere gemeenten

Brede Welvaart biedt een integrale kijk op maatschappelijke ontwikkeling waarbij de kwaliteit van leven en de leefomgeving van mensen centraal staat. Die kwaliteit wordt bepaald door een samenspel van mogelijkheden op de thema's: welbevinden, gezondheid, materiële welvaart, arbeid & vrije tijd, samenleving, wonen, veiligheid en milieu. Dit onderzoek gaat over ervaren brede welvaart: hoe mensen de kwaliteit van hun leven en leefomgeving waarderen. Daarbij kijken we naar de tevredenheid van mensen met hun brede welvaart, de toekomstzorgen hierover en de mate waarin zij bereid zijn om dingen anders te doen ter versterking van de brede welvaart.

	Tevredenheid			Toekomstzorgen		Actiebereidheid		
	68% tevreden	27% deels tevreden	5% ontevreden	67% weinig	34% veel	72% hoog	28% laag	
WELBEVINDEN	<ul style="list-style-type: none"> Leven in het algemeen 			67%	34%	72%	28%	WELBEVINDEN
	68%	27%	5%	67%	34%	72%	28%	<ul style="list-style-type: none"> Bewuster omgaan met werk-privé balans
GEZONDHEID	<ul style="list-style-type: none"> Psychische gezondheid Lichamelijke gezondheid Persoonlijke mobiliteit 			59%	41%	65%	35%	GEZONDHEID
	62%	31%	7%	74%	26%	74%	26%	<ul style="list-style-type: none"> Bewuster letten op klachten Levensstijl aanpassen voor betere gezondheid
	45%	40%	15%	61%	39%	75%	26%	
	79%	15%	6%	81%	20%			
MATERIËLE WELVAART	<ul style="list-style-type: none"> Financiële situatie 			60%	40%	42%	58%	MATERIËLE WELVAART
	56%	35%	9%	60%	40%	81%	19%	<ul style="list-style-type: none"> Bewuster met geld omgaan Meer uren gaan werken
	56%	35%	9%	60%	40%	27%	73%	
ARBEID EN VRIJE TIJD	<ul style="list-style-type: none"> Werk of dagelijkse bezigheden Hoeveelheid vrije tijd 			74%	26%	51%	49%	ARBEID EN VRIJE TIJD
	55%	37%	8%	77%	23%	51%	49%	<ul style="list-style-type: none"> Een opleiding of training volgen Nieuwe dingen leren
	66%	27%	7%	87%	13%	73%	27%	
	63%	26%	11%					
SAMENLEVING	<ul style="list-style-type: none"> Sociale contacten Omgang buurtbewoners 			74%	26%	31%	69%	SAMENLEVING
	56%	35%	9%	83%	17%	66%	34%	<ul style="list-style-type: none"> Meer investeren in sociale contacten Mensen die het nodig hebben steunen of helpen Vrijwilligerswerk doen
	63%	27%	10%	82%	18%	55%	45%	
	62%	30%	7%			48%	52%	
VEILIGHEID	<ul style="list-style-type: none"> Veiligheid in het algemeen Veiligheid in de buurt 			77%	23%	40%	60%	VEILIGHEID
	71%	25%	4%	77%	23%	48%	52%	<ul style="list-style-type: none"> Inzetten voor een veilige buurt Overlast melden
	79%	17%	4%	87%	13%	63%	37%	
WONEN	<ul style="list-style-type: none"> Leefbaarheid in de buurt Woning Dagelijkse voorzieningen 			79%	21%	28%	73%	WONEN
	78%	21%	2%	85%	15%	40%	60%	<ul style="list-style-type: none"> Verhuizen naar woning die (beter) past bij situatie Inzetten voor verbetering van de leefbaarheid in de buurt
	75%	22%	3%	82%	18%	47%	53%	
	79%	17%	4%	89%	11%			
	79%	18%	3%					
MILIEU	<ul style="list-style-type: none"> Nabijheid natuurgebied Groen in de leefomgeving Milieukwaliteit in de leefomgeving 			71%	29%	57%	43%	MILIEU
	72%	25%	3%	83%	17%	84%	16%	<ul style="list-style-type: none"> Maatregelen in huis nemen om energie te besparen Levensstijl aanpassen voor een beter milieu
	81%	17%	2%	81%	19%	60%	40%	
	74%	22%	4%	69%	31%			
	60%	30%	10%					

• Score tevredenheid is gebaseerd op een gemiddeld rapportcijfer in de range 1-10: tevreden (7,6 of hoger), deels tevreden (5,6 t/m 7,5) en ontevreden (5,5 of lager)

• Percentages tellen niet altijd op tot 100% vanwege afronding

OPGERICHT IN
1947

GEVESTIGD IN
TILBURG

KENNISONDERNEMING

STICHTING ZONDER WINSTOOGMERK

AANTAL MEDEWERKERS

30

INTENSIEVE SAMENWERKINGEN

MET UNIVERSEITEN EN ANDERE
KENNISINSTELLINGEN

SPECIFIEKE THEMA'S

- > VEERKRACHT
- > RUIMTE EN ENERGIE
- > OMGEVING
- > ARBEID
- > CULTUUR
- > ERFGOED
- > MIGRATIE
- > PARTICIPATIE
- > JEUGD
- > STURING

ONZE OPDRACHTGEVERS

- > PROVINCIES
- > GEMEENTEN
- > ZORG- EN WELZIJNSINSTELLINGEN
- > FONDSEN

HET
pon | telos

Over het PON & Telos

Maatschappelijke besluitvorming verbeteren

Wij zijn een sociale kennisonderneming in het hart van de samenleving. We beschouwen het als onze opdracht om maatschappelijke besluitvorming te verbeteren. Dat doen we door wetenschappelijke kennis met kennis van de praktijk te verbinden. We zijn van data, feiten en cijfers, maar geven die altijd een gezicht. Waarbij iedere stem telt. Voorkeuren en meningen halen we op, onderzoeken we, analyseren we en duiden we. Met prikkelende aanpakken en innovatieve methoden. Daarbij zijn we altijd gericht op duurzaamheid: de harmonieuze verbinding tussen sociale, ecologische en economische doelstellingen. Zo dragen we bij aan de kwaliteit van samenleven, nu en in de toekomst.

Met een multidisciplinair en creatief team van bijna 30 adviseurs en onderzoekers werken we vooral voor lokale en regionale overheden in Nederland (met een sterke kennispositie in Noord-Brabant), maar ook voor corporaties, banken, zorg- en welzijnsinstellingen, fondsen en maatschappelijke organisaties. We werken daarbij intensief samen met universiteiten en andere kennisinstellingen en zijn officieel partner van Tilburg University. Met onze kennis en inzichten adviseren we beleidsmakers en bestuurders. Zodat ze afgewogen keuzes kunnen maken. Zodat ze bestuurlijk kunnen vernieuwen. En zodat ze een positieve impuls kunnen geven aan de samenleving van morgen.

Stationsstraat 20c
5038 ED Tilburg
+31 (0)13 535 15 35
info@hetpon-telos.nl
hetpon-telos.nl